

Sterilisation af Forbrydere.

Foredrag holdt i Juridisk Diskussionsklub den 2. November 1922.

Af Dommer AUG. GOLL.

Naar jeg i Aften skal forsøge at indlede en Diskussion om Sterilisation af Sædelighedsforbrydere, saa er det ikke, fordi jeg tiltror mig selv nogen særlig Sagkundskab paa dette Omraade, og man maa derfor heller ikke vente, at jeg skal kunne sige noget egentlig nyt om Spørgsmaalet. Men de, der før har haft Ordet her hjemme herom, har indtil nu navnlig været Læger, og det var vel derfor paa Tiden, at ogsaa Juristerne — i deres Egenskab af Kriminalister — lader høre fra sig. Det er som saadan jeg tager til Orde her i Aften, og jeg har hertil den særlige Anledning, at jeg som Medlem af Straffelovskommissionen i en nær Fremtid vil blive nødt til at tage endelig Stilling til Spørgsmaalet og derfor meget vil sætte Pris paa, at der forinden bliver Lejlighed til paa juridisk Basis at faa en Diskussion i Gang for et saa sagkyndigt Forum som muligt.

Forhaabentlig vil det lykkes her i Aften.

Fra kriminalistisk Side møder vi til Diskussionen med fuldkommen Enighed om, at Sædelighedsforbrydelser, i hvert Fald i visse Former, maa betragtes som store sociale Onder, mod hvilke der bør kunne gribes til selv meget kraftige Straffemidler, uden Sentimentalitet og Forbrydervenlighed, forsaavidt disse Midler virkelig maa antages at være nødvendige og nyttige i Kampen mod disse Forbrydelser. Kun maa man her erindre, at Ordet »nyttig« ikke alene betyder det positive, at Midlet i og for sig skal være godt — og forsaavidt der er Tale om at indføre nye Straffemidler bedre

end de hidtil benyttede — men ogsaa det negative, at det ikke samtidig giver Bagslag i Form af Ulykker og Ulemper for den Enkelte eller Samfundet, der er værre end de Fordele, det kan byde.

Om nu Kastration er et saadant nyttigt Middel, er vi Jurister villige til at drøfte, særlig med Lægerne, under hvem det jo i første Række sorterer. Og naar man undertiden i Diskussionen om Kastrationens Hensigtsmæssighed fra lægelig Side har hørt Udtalelser, som indicerede en vis Skepsis om Juristernes Forhandlingsvenlighed — en vis Tro paa, at de er nogle forbenede Stivnakker, der krampagtig holder paa det bestaaende, og som det derfor er haabløst at ville overbevise — saa maa det fra vor Side hævdes, at der maaske ikke i de sidste 100 Aar har været en Periode, hvori Strafferechtsvidenskaben var mindre stivnet i Teorier og Principer end nu, mere villig til at tage Hensyn til Praxis og bygge paa ren empirisk utilitarisk Basis. Til Gengæld maa vi saa forlange af vore Læremestre, Empirikerne, naar de vil bringe os noget nyt — og i saa Henseende naturligtvis maa have Bevisbyrden for det nyes Brugbarhed og Nytte — at det da ogsaa virkelig er Erfaringsresultater, de møder med, ikke blotte Eksperimenter eller Slagord, og aller mindst gamle, haardkogte, kasserede Straffeteorier, der gives ud for de sidste modne Frugter af Kundskabens Træ.

For nu at præcisere, hvad vi taler om, maa jeg minde om, at den Tanke, at sterilisere Mennesker, først er kommet op for vel en Snes Aar siden som en ren racehygiejnisk Foranstaltning, og at det er Amerikanerne, som her er gaaet i Spidsen. Teoretisk for at rense og fuldkommengøre Racen — praktisk for at spare store Udgifter — kom man i Amerika ind paa ad medicinsk-operativ Vej ved Overskæring af Sædlederen (Vasektomi) at ufrugtbar gøre en Del Individuer, navnlig aandsvage, uhelbredelig Sindssyge, Epileptikere, Syfilitikere, degenererede o. a., for at forhindre, at de satte Børn i Verden af samme uheldige Art som de selv. Hertil føjede man saa efterhaanden visse Forbrydere, navnlig Va-

neforbrydere, ligeledes med det Formaal at forhindre Forplantning og dermed Fortsættelsen af deres uheldige, anti-sociale Tilbøjeligheder ned gennem Generationerne.

Den Tankegang, hvorpaa slige racehygiejniske Foranstaltninger hviler, er altsaa ganske logisk, og forsaavidt som Operationen er let og hverken berører potentia coeundi eller libido sexualis, egentlig heller ikke inhuman. Da Foranstaltningen imidlertid ligger udenfor mit Emne, skal jeg i det følgende lade den ganske ude af Betragtning, forsaavidt ikke Sammenhængen nøder mig til at omtale den. Jeg skal blot nævne, at den en Tid synes at have været meget benyttet og lovprist, men at man i de sidste Aar synes at være blevet betænkelig ved at bringe den til Anvendelse: det hele Emne er — siger man nu — for lidt gennemstuderet, for komplekst til, at man uden videre tør gaa videre ad den Vej. Her hjemme ved jeg ikke, at vi har nogen aabenbarede Tilhængere af dette System.

Det, der derimod her ligger for, er noget ganske andet. Det er Sterilisation af Forbrydere, ikke for at hindre, at de sætter Individet i Verden, som kan ventes selv at blive Forbrydere, men for at forhindre, at de selv paany forbryder sig — altsaa for at hindre deres Recidiv.

Objekterne er Sædelighedsforbrydere, navnlig recidiverende Sædelighedsforbrydere, Voldtægtsforbrydere, de, der forgriber sig konsligt paa Born, Exhibitionister, under visse Betingelser Homosexualister og saadanne, der har gjort sig skyldig i crimen bestialitatis — alt sammen med det Formaal at asexualisere dem, gøre dem konsløse, og dermed berøve dem Trangen og Lysten til saadanne Forbrydelser — altsaa en i sin Form ganske logisk, forbryderprofylatisk Tanke. Forsaavidt man her ogsaa har nævnt visse almindelige Voldsforbrydere, skal jeg ikke komme ind herpaa. Forbindelsen mellem Aarsag og Virkning er her langt fjærnere — angives egentlig kun i ubestemte Omrids, som at man ved Sterilisationen skulde kunne hæmme »den forbryderske Energi« — en Begrundelse, der ogsaa maatte

kunne føre til at asexualisere f. Eks. mange Indbrudstyve og Brandstiftere. Det er da, saa vidt jeg ved, ogsaa kun foreslaaet fra en enkelt Side og er intet Sted forsøgt udformet i nærmere Forslag eller Love. Jeg skal derfor her indskrænke mig til de egentlige Sædelighedsforbrydere. Formen, hvorunder disse skulde steriliseres, er den, at Retten i Straffedommen som Erstatning for eller Tillæg til anden Straf for den begaaede Forbrydelse udtalte en Bestemmelse om, at den Paagældende bør steriliseres, og det Middel, som hertil skal anvendes, er ikke den forholdsvis godartede Vasektomi, men egentlig Kastration — Bortskæring af testes. Det er jo nemlig klart, at det her ikke er nok at berøve den Paagældende Forplantningsevnen med Bevarelse af potentia coeundi og libido sexualis. Det er netop dem, man maa til Livs, og hertil er Kastration uundgåelig. Man har nok ogsaa nævnt Røntgenbehandling som anvendelig, men synes ikke at være naaet til Klarhed herover. Det er derfor Kastrationen og den alene, Diskussionen gælder.

Her hjemme, hvor Kastration, der ikke foretages af Læger i rent kurativt Øjemed og af medicinsk Nødvendighed, er forbudt, og det selv om den Paagældende maatte samtykke deri eller endog begære det, kan naturligvis kun en Lov give Ret til en saadan tvungen Forbryderkastration og det var en saadan Lov, den saakaldte Kvindeadresse fra Jan. 1921 med sine 100,000 Underskrifter fordrede indført, dog kun for Voldtægtsforbrydere. Forinden havde Professor *Keller* slaaet til Lyd for Tanken, dog kun betingelsesvis for visse til sexuel Voldsomhed tilbøjelige Aandssvage, og Spørgsmaalet har senere jævnlig været bragt frem i saavel den faglige som den almindelige Presse, saaledes af Dr. med. *Schröder* i »Tilskueren« for Febr. d. A., hvor han erklærer sig for Anvendelsen af saadanne Operationer, og senere i »Nordisk Tidsskrift for Strafferet« 1922 p. 65 ff. af Overlæge *Geill*, der afgjort tager Standpunkt imod dem.

Da man nu ikke kan røre ved noget, der angaar Diskussionen om dette Emne, uden at finde Ordet Amerika, og da

særlig Kastrationstilhængerne sent og tidligt henviser til dette Land som Foregangslandet, hvis Eksempel vi blot behøver at følge, saa vil jeg gjerne begynde med at søge bragt paa det rene, hvorledes de virkelige Forhold er i Amerika, hvorom der efter det foreliggende synes at herske en Del Misforstaaelser.

Naar man betænker, at Kastrationslove i Amerika er vedtaget fra 1907—1917 i ikke mindre end 15 Stater, deraf nogle af de største og mest civiliserede, saa skulde man jo egentlig tro, at man blot behøvede at skrive til U. S. A. for at faa fuldstændig Rede paa hele Sagen og Sterilisations-spørgsmaalets legale Udvikling.

Det har imidlertid vist sig ikke at være helt let at faa Svar paa slige Henvendelser.

Dr. *Schroder* udtaler saaledes i sin Artikel i »Tilskueren«:

»Det vilde jo være i høj Grad ønskeligt, om jeg kunde forelægge Udtalelser om, hvorledes man i Amerika er tilfreds med Virkningen af disse Love. Det kan jeg desværre ikke. Kun saa meget kan jeg sige, at det, at Bevægelsen har bredt sig, vel maa opfattes som et indirekte, men fuldgyldigt Bevis for dens Nytte. Det, at man ikke har hørt Beretninger om, at den har vist sig virkningsløs, er yderligere Bekræftelse.«

Jeg skal straks komme tilbage til den Optimisme, der lyser ud af denne Udtalelse, men maa indskyde, at det ikke er Dr. S. alene, der har haft Vanskeligheder ved at faa Oplysninger om Virkningerne af disse Love. Det danske Gesandtskab i Washington har ifjor gennem selve »State Department« i Washington søgt at faa statistiske Oplysninger om »Gennemførelsen og Virkningen af disse Love«, men blev herom henvist til en privat Organisation, kaldet Eugenic Record Office i Staten New York. Gesandtskabet tilskrev dette Office og fik det Svar, at det havde offentliggjort en Oversigt over Emnet, men den var desværre udsolgt. Et nyt omfattende Værk var udarbejdet, men endnu ikke offentlig-

gjort. Kun et kort Uddrag af dette Værk var nylig bleven offentliggjort i et Tidsskrift, og et Eksempplar heraf lovedes tilstillet Gesandtskabet. Om dette Eksempplar meddeler Gesandtskabet, at »man forgæves har ventet paa det og har nu igen tilskrevet det nævnte Bureau for at faa det tilsendt.«

Naar man, som Dr. *Schröder*, anser det for et Bevis paa Kastrationsmetodens Nytte, at man ikke har hørt Beretninger om, at den er virkningsløs — saa kan man naturligvis af de anførte Fakta drage meget betydningsfulde Konsekvenser til Fordel for Kastrationen. Men ellers tør det vistnok betragtes som enestaaende, at en officiel Henvendelse om Virkningerne af en saa betydningsfuld Novitet, mødes med saa mange Negativer som det er sket i dette Tilfælde. Og man vil være tilbøjelig til at drage Slutninger, der gaar i ganske modsat Retning af Dr. *Schröders*.

Naar man nu gennemgaar det Resumé, der bebudedes Gesandtskabet og som det ikke fik, men som jeg har her, saa viser det sig at være et Særtryk af Tidsskriftet Social Hygiejne for Oktbr. 1920; det indeholder skematiske Gengivelser af samtlige amerikanske Sterilisationslove og Udkast til en saakaldt »Model-Lov« : en Fælleslov om hele Emnet til Brug for de Stater, der maatte faa i Sinde at give nye Love om det. Statistiske Oplysninger om de vedtagne Loves Gennemførelse og Virkninger — som jo var det, man havde bedt om — er der ikke mindste Spor af — de »Virkninger«, der meddeles, er i hvert Fald af højst ejendommelig Art og kan nok forklare, hvorfor Amerikanerne ikke rigtig holder af at tale om Sagen.

Vi faar nemlig at vide, at af de 15 Love er ikke mindre end 5 ved Dom erklæret for »ukonstitutionelle«, altsaa hvad vi vilde kalde grundlovsstridige — nemlig Nevadas, Iowas, New Jerseys, Michigans og New Yorks — den sidste Lov har Dr. *Schröder* i Tilskuere erklæret »meget lærerig og — tilpas modificeret — ogsaa anvendelig her hjemme«. En af Lovene — Nebraskas — har ikke opnaaet Stadfæstelsen af Guverno-

ren. Tre er bleven tilbagekaldt af selve den Lovgivningsmagt, der har udstedt dem, og erstattet af andre, mindre vidtgaaende Love. To er derimod erklæret konstitutionelle, deraf 1 ved Dom, den anden ved administrativt Dekret — der naturligvis paa dette Omraade ikke er afgørende.

Om alle de øvrige Love gælder det, at de ikke er bleven prøvet af Domstolene — deriblandt den ældste og bekendteste af dem alle, nemlig Indianas af 1907 — og Tidsskriftet udtrykker sig meget skeptisk med Hensyn til det Spørgsmaal, om de i paakommende Tilfælde kunde vente at blive anerkendt som gældende Lov. Det siges nemlig, at praktisk talt er alle Sterilisationslove, der hjemler Sterilisation for aandelige Undermaalere uden særlige Begrænsninger, blevet erklæret grundlovsstridige, og at de Stater, der har begrænset dem til Forbrydere, kun har faaet dem opretholdt, naar deres Statsforfatning ikke udtrykkelig indeholder Forbud mod Anvendelsen af »grusomme og usædvanlige Straffemidler«, og at der selv da næppe kan være Tvivl om, at de vil blive kasserede af Unionsdomstolene, da Føderalgrundloven indeholder saadant Forbud.

»Det maa derfor« — slutter Beretningen — »anses for et aabent Spørgsmaal, om den her foreslaaede Modellov under Hensyn til Lovgivningens Tilstand og den offentlige Mening vil blive anset for grundlovsmæssig.«

Det er altsaa en mildest talt meget gyngende Grund, hvorpaa disse Love er bygget. At »Bevægelsen vil brede sig« — som Dr. S. siger — maa vel endog herefter anses som positivt udelukket. Snarere er det vel saa, som det fra anden Side meddeles, at det væsentlig er Anstaltslæger, der har drevet denne Bevægelse frem, som den offentlige Mening hurtig har vendt sig imod og efterhaanden faaet stoppet gennem Domstolene. Dermed stemmer det ogsaa, hvad Professor *v. Hamel* allerede i 1911 af Selvsyn kunde meddele fra Indiana paa Kriminalantropologkongressen i Köln, at den gældende Lov er et dødt Bogstav, og at Kastration ikke udføres uden den Paagældendes Samtykke. Denne Udvikling

har fra Indiana formentlig, efterhaanden som Domstolene har vendt sig imod Lovene, bredt sig over hele Landet.

Selv om dette nu ikke var Tilfældet, saa fremgaar det imidlertid tilstrækkelig klart af Tidsskriftet, at der for den Del af Emnet, hvormed vi her beskæftiger os, er saare lidet Stof at hente fra Amerika. Det Lovene tilstræber er Racehygiejne: og det er Sindssyge, aandssvage, Epileptikere, der først og fremmest lages Sigte paa. Naar Forbrydere medtages, er det Vaneforbrydere, undertiden ogsaa Sædelighedsforbrydere, men stadig under Forudsætning af, at deres videre Forplantning kan antages at ville frembringe Børn med nedarvet Tilbøjelighed til Forbrydelse — altsaa Formaal, som ligger ganske udenfor egentlige kriminalistiske Synspunkter.

Kun 2 af Lovene danner en Undtagelse herfra, nemlig Washingtons Lov af 22. Marts 1909, og Nevadas Lov af 17. Marts 1911. De er tilsyneladende ganske ens, men kun Washingtons Lov er bleven erklæret konstitutionel og er altsaa gældende Ret. Den giver Domstolene Ret til som Tillæg til Straffen at foreskrive Sterilisation af Vaneforbrydere og Forbrydere, der findes skyldige i kønsligt Misbrug af Pige-børn under 10 Aar og i Voldtægtsforbrydelse. Dog kun Vasektomi — hvilket er inkonsekvent ud fra dette Synspunkt.

Her er altsaa ellers netop det, vi søger — det, Kvindeadressen tog Sigte paa — det, der interesserer Kriminalisterne — det nye Straffemiddel, der skal rense Luften for Sædelighedsforbrydernes Pest.

Og om denne Washington-Lovs Anvendelse og Virkninger har altsaa hverken Dr. *Schröder* eller det danske Gesandtskab i Washington eller State Department — ligeledes i Washington — kunnet fremskaffe nogensomhelst Oplysning.

Fra anden Side er det oplyst, at der er gjort Brug af Loven én Gang: en Dom af 30. Septbr. 1911, afsagt i Grevskabet King, har for Voldtægt mod et 10-aarigt Pige-barn idømt en Mand livsvarigt Fængsel + Vasektomi — ikke Kastration, hvad Loven altsaa udtrykkelig forbyder. Om denne

Dom er blevet eksekveret, ved jeg ikke — men i hvert Fald synes Loven dermed at have udtømt sin Livskraft. Og det er det eneste positive Resultat paa det kriminalistiske Omraade, der er at hente fra Amerika.

Hvad man kan bygge paa de amerikanske Erfaringer paa Racehygiejnens Omraade, hvor Sterilisation jo i hvert Fald vides at være anvendt tidligere i ret stort Omfang, faar staa hen. Men det er værd at lægge Mærke til, at her, hvor man dog har en Del Materiale at bygge paa, er selv Sterilisationsforsvarerne paa det rene med, at »Tiden ikke er moden« — »Motiveringen er ikke saa klippefast urokkelig, som det har set ud til«. Paa det kriminalistiske Omraade er det i hvert Fald givet, at man intet — absolut intet — Materiale har at gaa ud fra i Amerika — og dog er det netop her, at Sterilisation anbefales bl. a. med Udtalelser om, at »Amerikanerne er gaaet i Spidsen og forlængst har forladt de teoretiske Drøftelser for at slaa ind paa den praktiske Løsning af Spørgsmaalet.«

Det andet Land, man i denne Sammenhæng plejer at nævne, nemlig Schweiz, skal jeg kun kortelig berøre — allerede fordi, man her slet ikke har, blot et Tilløb til en Ordning af dette Spørgsmaal. Hvad der foreligger, er, at man har kastreret nogle Individer ved administrativ Foranstaltning og med deres Samtykke — efter hvad Overlæge *Geill* har meddelt, ialt en Snes Personer — og at Grundene hertil snart har været rent medicinske, snart økonomiske, idet aandssvage og moralsk defekte Personer er bleven kastrede, for at man kunde lade dem færdes paa fri Fod, uden at de behøvede at falde det Offentlige til Byrde ved at nødvendiggøre Anstaltsbehandling, snart af mere forbryderprofylaktisk Natur. Men disse sidste Tilfælde — siger *Geill* — har været saa lidt fremtrædende, at det paa Kriminalantropologkongressen i Köln nærmest virkede komisk, da en Interpellant ønskede at vide, om man havde bemærket, at Forbrydelsen herefter var aftaget i Schweiz.

Gaar vi dernæst over til det ulige betydningsfuldere

Spørgsmaal: Hvad Lægevidenskaben mener om Kastrationer — saa gaar dens nyeste og antagelig mest uomtvistelige Erfaringer i en Erklæring fra Retslægeraadet til Straffelovskommissionen ud paa følgende:

Af de Indgreb, der kan have Betydning som Middel til at ophæve eller nedsætte Kønndriften hos mandlige Individer, har kun den fuldstændige Fjernelse af Kønnskirtlerne — Kastration — Betydning. De Erfaringer, der foreligger om dette Indgrebs Virkninger, er dog endnu dels for sparsomme, dels for indbyrdes uoverensstemmende til, at man med Sikkerhed kan udtale sig om dem. Som Regel opnaas vel en Nedsættelse af Kønndriften, men man maa dog regne med, at den i nogen Grad bevares for kortere eller længere Tid. Og paa den anden Side, kan de Følger, som Kastrationen iøvrigt vil medføre, ikke overses. Som almindelig Regel vil Følgerne være desto alvorligere, jo tidligere Indgrebet foretages. Hos ikke udvoxne Individer kan Kastration bl. a. medføre Svækkelse af de aandelige Evner, Mangel af mandligt Præg og abnorm Fedme. Hos udvoxne Individer vil de legemlige Følger muligvis være mindre udtalte, men Kastrationen vil til Gengæld medføre en Forandring i deres psykiske Habitus i uheldig Retning, i enkelte Tilfælde vil Sinds sygdom endog kunne blive Følgen.

Disse Udtalelser er jo ikke særlig opmuntrende. Men endnu tydeligere har enkelte Lægeautoriteter udtalt sig. Jeg skal blot citere tre — efter Dr. *Geill*.

Strohmeyer anser det for temmelig sikkert, at libido sexualis ved Frühkastration ophæves eller betydelig nedsættes, men anser Virkningen for meget variabel, naar Operationen foretages i den senere Levealder. *Lowenfeld*, som selv er Tilhænger af Kastration for at dæmpe eller undertrykke Sædelighedsforbrydernes overvældende Sexualdrift, bemærker: »Men da ved Spätkastration libido sexualis næppe skal kunne nedsættes, tør man ved Sædelighedsforbrydere, specielt Vaneforbrydere, ikke nære altfor optimistiske Forhaabninger — hverken den abnorme kønslige Følemaade eller

den etiske Defekt kan fjernes ved Operationen. «Og den mest kompetente Expert paa Sexualdriftens Omraade *Rohleder* forkaster rent ud Kastration hos sexual-hyperæstetiske Individer, bl. a. fordi den er meningsløs, eftersom dens Virkning er usikker, og fordi den er et Misgreb, da Hyperæstesien er et Symptom paa patologiske Hjerneprocesser.

Det kan herefter ikke forbavse, at *Obersteiner* netop ud fra de schweiziske Erfaringer oplyser, at for hans 3 kastrede Individer var Resultatet kun i 1 Tilfælde utvivlsomt gunstigt, medens hos de 2 andre libido sexualis holdt sig saa godt, at den ene giftede sig, medens den anden havde »et Forhold«.

Hvad særlig de homoseksuelle angaar, hos hvem man efter *Steinach* og *Lichtenstein* skulde kunne vente sig særdeles heldige Resultater af Kastration, fraraader de kompetenteste Kendere af denne Perversion (*Moll*, *Iwan Bloch*, *Näcke*, *Hirschfeld*) indtrængende Kastration, som endog kaldes »ein wahnsinniges Vorhaben«.

Hvis alt dette er rigtigt, saa synes jo hele Kastrations-tanken som Middel mod Recidiv ved Sædelighedsforbrydelser at være ganske hen i Vejret, en paa Naiviteten og Uvidenheden baseret, altfor bogstavelig Udlægning af det bibelske Ord: Naar et Lem forarger, saa hug det af.

Thi det, der ligger bagved de Lægeerklæringer, jeg nævnte, særlig *Lowenfelds* og *Rohleders*, er jo aabenbart, at Konsdriften ikke er knyttet til noget enkelt Organ, men til hele Organismen og har sit Sæde i Hjernen, i Centralnervesystemet, idet den udgør et integrerende Led af Menneskets hele psykiske Liv. Det er derfor ligesaa urigtigt at tro, at et Menneske, hvis Konsorganer ved en Operation er sat ud af Funktion, derved bliver uden Konsdrift, som at tro, at en impotent Person, hvis Impotens udelukker Samleje, er konslig ufolksom. Den konslige Hyperæstesi, der karakteriserer Sædelighedsforbryderen, kan have sin Aarsag i Sindssyge, Aandsvagthed, Degeneration, psykisk eller somatisk Trauma eller skyldes mere forbigaaende Tilstande som Beruselse — i alle

Tilfælde er den, som Rohleder siger, et Symptom paa patologiske Hjerneprocesser — patologisk taget i videste Forstand. En Kastration forandrer ikke dette Forhold. Den hindrer højst Detumescensdriften — Udtømmelsestrangen — fra at gøre sig gældende, men selve Kontrektationsdriften, Individets hele psyko-sexuale System, hans libido sexualis maa antages at forblive lidet eller slet ikke paavirket heraf — naar Kastrationen da ikke udføres i en saa ung Alder, at denne libido endnu ikke har faaet Tid til at udvikle sig, og for den Tid begaar man jo ikke Voldtægt eller forgriber sig konsligt paa Børn.

Hvis dette er rigtigt, saa er det for os Jurister afgørende. Vi kan ikke som Löwenfeld paa en Gang docere sligt og dog være Kastrationstilbængere. Vi maa kræve denne Lære klart og utvetydigt dementeret, før der kan være Tale om, at vi skal give Kastrationen Plads i vore Straffelove.

Thi det er indlysende, at det under den angivne Forudsætning ikke er en Smule mere rationelt at indføre den Lemlæstelse, der kaldes Kastration, for Sædelighedsforbrydelser, end det er at foreskrive den Lemlæstelse, der hedder Haandafhugning, som man havde i gamle Dage, for Tyveri. Ja, det er ikke engang nær saa rationelt. For medens en Tyv uden Hænder virkelig vil have meget vanskelig ved at stjæle, saa kan en Sædelighedsforbryder uden testes selvfølgelig med største Lethed ombytte sine eventuelle Voldtægtslyster med de modbydeligste Uterlighedshandlinger, ligesom en Dreng- og Ungdomsforfører kan finde mangfoldige Maader at skaffe sine perverse Lyster Afløb, selv om han maa give Afkald paa dem, der forudsætter intakte Kønsorganer hos ham selv.

I Forvejen ved vi jo, at Børneforbrydere, Exhibitionister, særlig de stadig recidiverende, for en stor Del er kroniske Alkoholister, senile Personer og andre Svæklinge med liden eller ingen Potentia, der i deres forbryderske Handlemaade slet ikke indlader sig paa Samleje, men paa Befolinger under forskellige Former — og herimod er Kastrationen naturligvis ligesaa lidt som den før omtalte Impotens noget

Palliativ, naar libido vedvarer. Ja — end ikke den tilsyneladende ubestridelige Sandhed bliver tilbage, at en kastreret Person dog i hvert Fald er ude af Stand til at begaa en ny Voldtægtsforbrydelse: det er nemlig givet, at Erektions-
evnen kan bevares i Aarevis uanset Kastrationen. — Og hvad bliver der saa tilbage af hele Teorien om Kastration som Middel mod Sædelighedsforbrydernes Recidiv?

Nu siges der ganske vist fra Kastrationstilhængernes Side, at selv om der ikke er nogen Sikkerhed for, at Kastrationen ophæver eller væsentlig nedsætter Kønstriften, saa er dette dog hyppig — maaske hyppigst — Tilfældet, og at det særlig klæder Juristerne ilde at forlange en 100 pCt.s Virkning som Betingelse for at indføre et nyt Straffemiddel, da de Straffemidler, de selv betjener sig af, erfaringsmæssig har mange Procents lavere Helbredelsesvirkning — som Dr. *Schröder* siger: »indenfor Lægevidenskaben har ingen Gren sammenlignelsesvis saa faa Helbredelser«.

Lad os engang betragte denne Paastand lidt nærmere.

Hvad nu først vore sædvanlige Straffe — altsaa Frihedsstraffene — angaar, saa er det naturligvis rigtigt nok, at de ikke er sikre som Repressionsmidler overfor Forbrydelser. Men de giver sig jo heller ikke ud for at være af therapeutisk Natur — det er Opdragelses-, i grovere Tilfælde Sikkerhedsforanstaltninger. Som Opdragelsesmidler kan de ikke virke med mekanisk Sikkerhed — og de maa som Sikringsmidler lempes efter mangfoldige humane og sociale Hensyn, som det vilde føre for vidt at komme ind paa, ganske som Læger-
nes Behandling af de sindssyge, der jo heller ikke virker med ufejlbarlig Helbredelsesvished eller absolut social Sikkerhed. Og det staar dog fast, at af samtlige straffede Personer er det kun ca. 33 pCt., der falder tilbage til Forbrydelsen efter Straffen. Men medens det er ca. 38 pCt. af Ejendomsforbryderne, der falder tilbage, og 23 pCt. af de rene Voldsforbrydere, er det kun 18 pCt. af Sædelighedsforbryderne, der altsaa udgør den mindst recidiverende Forbrydergruppe. Og i Virkeligheden er denne Procent langt ringere, naar vi vil have

at vide, hvilke Sædelighedsforbrydere, der atter begaar Sædelighedsforbrydelser. For medens Ejendomsforbryderne næsten altid (92 pCt.), naar de falder tilbage, begaar nye Ejendomsforbrydelser, og af Voldsforbryderne 53 pCt., er det af Sædelighedsforbryderne kun 42 pCt. Hvilket vil sige, at af 100 straffede Sædelighedsforbrydere er det kun 7—8, der efter Straffen paany begaar Sædelighedsforbrydelser, og blandt dem ved alle Praktikere, at Voldtægtsforbryderne kun meget sjældent befinder sig, naar de ikke enten er sindssyge eller aandssvage og altsaa principielt burde henhøre under Lægernes Ressort.

Man kan altsaa paa ingen Maade kalde Straffen en relativt virkningsløs Foranstaltning overfor Sædelighedsforbrydere. Og at den særlig i de senere Aar ikke har været virkningsløs, det fremgaar af den rapide Nedgang, som netop kendetegner denne Forbrydelse, og som i hvert Fald ikke udelukkende kan forklares ved, at man nu tager haardere fat paa dem og navnlig idommer dem mere langvarige Straffe. For medens Antallet af Sædelighedsforbrydelser fra 1901 til 1915 steg fra gennemsnitlig 205 om Aaret til 258, saa er det derefter gradvis sunket, indtil det i det sidste Statistikaar 1919 udgør 170 om Aaret. Og hvad særlig Voldtægtsforbrydelserne angaar, saa var Tallet i 1915 21 og det har derefter været synkende, indtil det i 1919 er kommet ned paa 8 — altsaa en ligefrem mægtig Nedgang.

Nu er der jo ingen, der kan garantere, at denne Nedgang vil fortsættes eller blot holde sig, og selv om saa var, maatte man jo alligevel med Glæde hilse ethvert Middel til at forhindre slige Ulykker i endnu højere Grad, end det alt sker.

Jeg tror nu imidlertid ikke, at selv de mest hvidglødende Kastrationstilhængere vil holde paa, at Retssikkerheden vilde vende tilbage ved, at man indførte Kastration som isoleret Repressivforanstaltning overfor Sædelighedsforbrydere. Selv om det kunde trykke Recidivprocenten nogle Grader ned, vilde en mægtig Tiltagen af Sædelighedsforbrydernes An-

tal, begaaet af ny tilkomne Individder, utvivlsomt blive Følgen. Det vi Kriminalister kalder Straffens generalpræventive Funktion — praktisk talt dens afskrækkende Virkning — vilde nemlig ganske sikkert blive meget betydelig nedsat, naar potentielle Sædelighedsforbrydere vidste, at det højeste, de kunde risikere, var Kastration — altsaa en ganske kortvarig, ikke særlig pinefuld Operation. Ganske vist vilde det være en Letsindighed at følge et saadant Ræsonnement, men Sædelighedsforbrydere er i endnu højere Grad end andre Forbrydere — netop paa Grund af, at de i saa høj Grad er et Bytte for abnormt stærke Følelseselementer — letsindige. De vilde synes, de slap billigt fra Sagen — saa billigt, at de uden større Betænkeligheder turde give sig deres Lyster i Vold. Af Samfundets altid levende og folende, latente Kriminalitet vilde Sædelighedsforbryderne springe frem fra alle Sider, og en Stigning, ikke en Nedgang, vilde blive Følgen af Kastrationens Indførelse — stik imod, hvad man derved tilstræbte. Og ganske paa samme Maade vilde det naturligtvis gaa, hvis man gik den Vej, at lade Forbryderne vælge mellem Kastration og egentlig Straf. Alle vilde vælge Kastration.

Jeg tager derfor næppe Fejl i, at det, Kastrationstilhængerne tænker sig, kun er Kastration indført som et Appendiks til Straffen, ligesom i Washington — en Slags Sikkerhedsforanstaltning med Sigte paa Fremtiden ved Siden af den for Fortidens Synder paadragne Straf. Ganske vist vilde Kastrationen derved miste en af sine uomtvistelige Fordele — dens store Billighed — men for dens Tilhængere er en saadan Kombination dog sikkert en meget klog Tanke. Kastrationens Fortræffelighed vilde nemlig derved vinde Udsigt til at blive ubestridelig. Gik nemlig derefter Sædelighedsforbrydelserne ned, vilde det naturligtvis blive tilskrevet Kastrationen — tænk, hvis den var blevet indført i 1915, hvilket Argument vilde vi saa ikke møde i den derpaa følgende Nedgang — og steg Sædelighedsforbrydelserne alligevel, kunde man jo altid skyde Skylden paa den fordærvelige og skadelige, »direkte forværende« Indespærring, der modvirkede

Kastrationens helbredende Virkninger. Ser man imidlertid bort herfra og holder sig til de præsumptive rent objektive Virkninger af et saadant »blandet System«, er der saa virkelig nogen, der for Alvor vil vente sig en Nedgang i Recidivprocenten ved at give legal Hjemmel for Kastration som Tillæg til Straffen?

For Sædelighedsforbrydelser mod Børn vilde jo end ikke Kvindeadressen fordre Kastration — og med Rette, for her er det vistnok af de Grunde, jeg før nævnte, ganske haabløst at vente nogen Bedring i Recidivprocenten som Følge af Kastration. Og nu de egentlige Voldtægtsforbrydere? Ja — hvis af de 8 Voldtægtsforbrydere fra 1919 9 pCt. har været Recidivister som Sædelighedsforbrydere og altsaa opfyldt Kastrationsbetingelserne, vilde vi ikke naa til én eneste helt kastrationsfähig — og selv om vi vil være flotte og gaa ud fra, at 2—3 vilde kunne karakteriseres saaledes, saa vilde det være meget sangvinsk at forudsætte, at mere end højst en enkelt virkelig af Domstolene vilde blive dømt til Kastration. Og saa er det ikke engang sikkert, at han ikke, selv om han derefter forsvandt fra den ene statistiske Kolonne, vilde dukke op i en anden. Under alle Omstændigheder er der dog vel ingen, der vil hævde, at Samfundet overfor en saadan enkelt maaske særlig ondartet Voldtægtsforbryder skulde befinde sig i en Nødstilstand, der berettigede og forpligtede til Anvendelse af et saa overordentligt Straffemiddel, saa længe vi har Aandssvageanstalter, Kriminalasyler og Fængsler nok til at internere ham i, og naar det, vi i saa Henseende maatte mangle, i en meget nær Fremtid vil faa alle legale Betingelser for at kunne træde i Funktion.

Vilde man saa endelig sige: Ja — hvad — vi kan jo prøve. »De Folk fortjener ikke bedre«. Og skade kan det jo ikke — saa er det naturligvis en ret frivol Betragtning at opstille netop i Strafferetten, hvor det drejer sig om andre Menneskers højeste Retsgoder. Men dernæst er det vistnok utvivlsomt, at det vilde gøre Skade. Der er stærke Skyggesider ved Indførelse af Kastration som Straf — Skyggesider, som

man maaske bør se bort fra, hvis dens Nytte og Nødvendighed var uomtvistelig, men som, naar dette ikke er Tilfældet, i høj Grad maa tages i Betragtning.

Først og fremmest er det en raa og modbydelig Tanke, at det ene Menneske uden nogen kurativ Nødvendighed skal have Ret til at berøve et andet Menneske hans Køn, Køns-
evne, Adgangen til at avle Afkom, og derved med frit Forsæt gøre ham til en aandelig og legemlig Krøbling. Og det bliver han jo, som jeg før omtalte. Hos unge Individider mest udtalt paa det legemlige Omraade, ved Svind af Muskelkraften, Hjærtekraften og antagelig betydelige Beskadigelser af mange andre Organer — hos ældre Individider navnlig paa det aandelige Omraade gennem den Svækkelse af Viljekraften, den Karakterforandring, der kendes hos Eunukerne, og, som ytrer sig i hensynsløs Egoisme, Ondskabsfuldhed, Grusomhed, Begærlighed, Løgnagtighed — kort sagt alle de Trælleegenskaber, som nu engang brutal Undertrykkelse og det, at tilhøre en foragtet Kaste, medfører

Vilde det i Længden være muligt at faa Læger til at udføre den Bøddelgerning, at foretage disse Kastrationer? Og vilde det være en passende Opgave at lægge i Dommernes Hænder — saaledes i Blinde, for Dommeren maatte jo fuldstændig forlade sig paa, hvad Lægerne fortalte ham — at udtale en Lemlæstelsesdom over et andet Menneske?

Og vilde det være i Samfundets virkelige Interesse? Er Kastrationen en Sjældenhed, et Unicum, som Dommen i Washington, faar den jo som nævnt ingensomhelst Betydning for Samfundet som saadant. Og blev den anvendt i større Omfang, paa et stort Antal Forbrydere, saa vil vi i Samfundet efterhaanden faa samlet et Udskud i Ordets egentlige Forstand, en Skare Deklasserede, mærkede Personer — det vil sige en Samling Desparados, som intet skyldte Samfundet, og som kunde ventes at vilde føre Krig paa Kniven mod dets lovlige Ro og Orden.

Det har aldrig været god Kriminalpolitik, god social Hy-

giejne, god Forbryderprofylaxe at skabe slige Foci for Samfundsfjendskab og moralsk Smitte.

Men rent bortset fra Samfundsfaren, hvorledes tror man saa, at vort danske Samfund vilde stille sig overfor disse Udstødte, naar den første Begejstring hos Kastrationens Forkæmpere og deres Eftersnakkere havde lagt sig? Naar selv i Amerika den offentlige Mening, som det synes, har rejst sig i Uvilje mod en saadan Forholdsregel, hvilken Medfølelse og Sympati vilde de saa ikke være i Stand til at vække hos os, først hos nogle enkelte, saa bredende sig gennem Presse og fra Talerstole til hele Publikum. Og fra Medfølelsen med Ofrene vilde voxe Harme mod Loven, der tillod Operationerne, mod Myndighederne, der anvendte dem, og mod hele det Samfund, der tolererede dem.

Og vilde man sige, at det kunde man tage sig let — saa er det en Talemaade. En Straf, mod hvilken den offentlige Mening stærkt og bestemt tager Parti, nedbryder hele det Autoritetsprincip, hvorpaa Straffesystemet hviler. Den er et positivt skadeligt Led i hele Samfundsmaskineriet.

Ikke desto mindre er det ikke umuligt, at naar man faar set hele Kastrationsbegejstringen efter i Sømmene, saa vil man finde, at dens egentlige Konsistens er netop Ønsket om at skabe en saadan Klasse Udstødte af Sædelighedsforbryderne.

Jeg er i hvert Fald meget tilbøjelig til at tro, at det, der stiver Kastrationsforslaget af, det er Gengældelsesideen — Hævntanken, der bunder saa dybt i den menneskelige Natur, men som i Strafferetten altid har gjort Fortræd, og som man har haft Grund til at tro var overvundet. Selv om det maaske ikke er Hævntanken, der ligger til Grund for Forslaget, saa er det dog sikkert den, der skaber den store Falanx bag det. Det er den Aand, der i Tide og Utide raaber paa Dødsstraffe, som vil have indført Pryglestraffe, og som nu — hvad man dog vilde have forsvoret — er naaet frem til at fordre ligefremme Lemlæstelsesstraffe. Faar den Held med sig her, kan man være sikker paa, at den nok skal finde

Lejlighed til at gøre nye Fremstød — maaske paa Omraader, man nu vil anse for utænkelige — til Fordel for en yderligere Middelalderligsering af Straffesystemet.

Overfor disse bagstræveriske Tendenser maa det hævdes med den største Styrke, at Frihedsstraffen med passende Udbygninger af Internerings- og Sikkerhedsforanstaltninger — trods alt det onde, der siges om den — er Nutidens Straf og langt fra har udtømt sine Udviklingsmuligheder. Det er den eneste Straf, der i Længden er forenelig med Samfundets Retsfølelse og i Stand til at indgyde Forbryderverdenen — ogsaa Sædelighedsforbryderne — den tilbørlige Respekt.

Saa længe Kastrationen ikke paa en ganske anderledes afgørende Maade end hidtil har bevist sine Fortrin fremfor Frihedsstraffen, er der ingen Grund til at akceptere dette »grusomme og usædvanlige« Straffemiddel.

Om blodige Legemsforbrydelser under maximal, protraheret Rus.¹⁾

AF AUGUST WIMMER.

DET turde være ubestrideligt, at Retspsykiatrien med Hensyn til Spørgsmaalet »Beruselse-Tilregnelighed« af det praktiske Retsliv i nogen Grad er bleven tvunget op i en Krog. Til psykopatologisk og ud fra mere psykologiske Tilregnelighedskriterier behøver den »normale« Rus jo ikke at naa saa særlig høje Grader for at kunne sidestilles med andre »forbigaaende Sindsforstyrrelser«, som man tillægger afgørende Betydning m. H. t. Tilregneligheden²⁾. Psykopatologien har her indladt sig paa en »Koncession« til Juraen, den almindelige Retsbevidsthed, Samfundssikkerheden osv. I Praxis er Forholdet jo som bekendt blevet det, at Domstolene saa godt som udelukkende kun indrømmer Utilregnelighed ved de Former af Rus, som fra psykiatrisk Side udtrykkelig betegnes som »atypisk«, »kompliceret«, »patologisk« Rus.

»Koncessionens« retsfilosofiske Side kunde i og for sig være Psykiateren ligegyldig. Langt mere uheldigt bliver for ham, at den psykopatologiske Sondring mellem disse to »Former« af Rus ofte i det konkrete Tilfælde er saa uhyre vanskelig.

¹⁾ Foredrag ved 2det Nordiske Psykiatermøde, Stockholm 4.—6. September 1922.

²⁾ Smlgn. ogsaa A. Friedenreich: »Om Straf og andre Foranstaltninger overfor Berusede og Alkoholister«. Forhandlinger paa Dansk Kriminalistforenings 2. Aarsmøde, København 1901.

Naar P. S c h r o e d e r skriver: »Die Erscheinungen der akuten Alkoholintoxikation, des Rausches schwanken bei der grossen Mehrzahl der Menschen und in der grossen Mehrzahl der Einzelfälle nur in geringer Breite«, saa vilde vi vist alle ønske, at han havde Ret. Men jeg tror, vi alle kan være enige om, at det, man nu engang kalder »typisk«, »normal« Rus, er en alt andet end konstant Størrelse, baade med Hensyn til Intensitet og Symptomatologi, i hvert Fald da, naar man ikke holder sig til »Laboratorierusen«. Og ligesaa synes det mig, at man af den righoldige Litteratur om »atypisk«, »kompliceret«, »patologisk« Rus¹⁾ heller ikke faar en s a a d a n skarp Tegning af disse Rustilstande, at man derfra kan hente usvigelige Kriterier for Afgørelsen i det enkelte Tilfælde. Kun enkelte Forfattere som v. K r a f t-E b i n g og Z i e h e n tegner Billeder, der imidlertid har et ubestrideligt Præg af Skematisme.

Hvert Tilfælde af mulig »patologisk« Rus stiller da Retspsykiateren overfor en vanskelig Opgave, hvor kun den intimeste Vurdering af det konkrete Tilfældes Kendsgerninger kan tillade et Skøn. Og her vilde jeg mene, at man i det hele bør være ret rigorøs i sine Fordringer til Diagnosen »patologisk Rus« og tilstaa den »normale« Rus en bred Margin til Variationer i Billedet, baade kvantitativt og kvalitativt.

Den patologiske (atypiske) Rus synes oftest at forudsætte en vis H j æ r n e d i s p o s i t i o n hos de paagældende

¹⁾ Garnier: La folie à Paris, 1890. — v. Kraft-Ebing: Lehrb. der gerichtl. Psychopathologie. 3. Aufl. 1892. — Pontoppidan: Psykiatriske Forelesn. & Studier. 2. R. 1893. — Moeli: Allg. Zeitschr. 1900. Bd. 57. — Heilbronner: Die strafrechtl. Begutachtung d. Trinker. 1905. — Dupré: L'Eucéphale. 1906. — Wollenberg i Hoche's Handb. d. gerichtl. Psychiatrie. 1901. — Ziehen: Psychiatrie. 1908. — Kraepelin: Psychiatrie. II. 1919. — Regis: Précis de psychiatrie. 5. éd. 1914. — P. Schroeder: Intoxikationspsychosen (Aschaffenburg's Handb. d. Psychiatrie), 1912. — Hübner: Lehrb. d. forensich. Psychiatrie. 1914. — Laignel-Lavastine, Delmas, Barbé: Pratique psychiatrique. 1919. — A. Friedenreich: Psychiatri. 3. Udg. 1921.

Individer, medfødt som hos Epileptikere, Hysterikere, Psykopater, eretisk Aandssvage, eller erhvervet f. Ex. ved kronisk Alkoholisme (Vanedrankerens Rus bliver ofte efterhaanden »sandseløs«-brutal, uden dog derfor at blive egentlig »patologisk«), efter (sværere) Læsioner af Hovedet, ved organiske Hjærnesygdomme som Alderdomssløvsind, generel Parese osv. Og ogsaa en *t e m p o r æ r* Hjærnedisposition, efter svækkende Sygdomme, Sult o. lign., kan give Rusen et »atypisk« Præg, og navnlig ser man ikke sjældent dette (hos Disponerede?) ved Indvirkning af stærke Sindsbevægelser.

Hyppigt, om end ikke obligat, er der et *M i s f o r h o l d* mellem det indtagne Alkoholkvantum og Reaktionen. Den patologiske Rus forløber i de sikre Tilfælde ikke gennem den normale Rus' stigende Crescendo, men udbryder oftest akut eller perakut som en »Paroxysme«, med stærkere eller svagere Omtaagethed, Desorientering, illussionære Opfattelsesforstyrrelser, stærke Stemningspræg af Angst, Raadvildhed, Vrede, Raseri, bag hvilket der ofte ligger paranoid Miskendelse af Omgivelserne, Forfølgelsesideer osv. Handlingerne dikteres af det forvirrede, stemningsprægede Bevidsthedsindhold, som blind Afværgen, hensynsløse Vredeshandlinger, Rasen osv., indtil bloddryppende Dramaer. En anden Form af patologisk Rus, den alkoholiske »Somnambulisme«, forløber dog mere »stiltfærdigt«, f. Ex. som en Omflakken under en Taagetilstand, uden at den Berusede udadtil er særlig paafaldende, o. lign.

Rusens *l e g e m l i g e* Ledsagesymptomer angives oftest at være lidet udtalte eller helt at mangle ved den patologiske Rus.

Paroxysmens *A f s l u t n i n g* er i Reglen »kritisk«, med pludseligt Ophør, ofte afsluttende, dyb Søvn, undertiden Krampeanfald. Og efter Opklaringen er der i de veludtalte Tilfælde *G l e m s e l* (Amnesi) for Paroxysmen og de derunder begaaede Handlinger, eller i hvert Fald en meget defekt og vag Erindring. Undertiden kommer den fuldstæn-

dige Glemsel først nogle Timer indtil en Dag efter Paroxysmens Afslutning, et Forhold, der har Interesse for Afhøringen, og som ikke paa Forhaand taler for Simulation.

Det maa endelig fremhæves, at man undertiden ser den Patologiske Rus' Paroxysme indskudt som en Fase i en, indtil det paagældende Tidspunkt væsentlig »normalt« forløbende Beruselsestilstand. I Reglen vil man da som udløsende kunne paavise et af de ovennævnte temporært disponerende Momenter. Men det er en Selvfølge, at man for at anerkende Existensen af en saadan »indskudt« patologisk Paroxysme maa forlange, at det paagældende Afsnit af Rus-tilstanden virkelig tegner sig som noget nyt-tilkomende og for det tidligere Billede fremmedartet, og ikke blot som f. Ex. en maximal Forstærkning af Rusen.

Det er ud fra disse Synspunkter, jeg har afgivet mit Skøn i de fire Tilfælde, som jeg nu skal tillade mig at forelægge Dem. Det drejede sig i alle Tilfælde om »oprørende« Voldshandlinger resp. Forbrydelser, hvis Konsekvenser for de paagældende Personer kunde blive de alleralvorligste.

Till. 1 angik en 34aarig Sofyrbøder, som den 4. Marts 1920 i København voldtog en 12aarig Pige.

Hans Moder var en fordrukken hysterica, straffet for Tyveri, Brandstiftelse m. m. En Morbroder Modernmorder, en anden Sædelighedsforbryder. En Moster suiciderede.

Selv var han opvokset paa et Børnehjem, havde faret tilsøs siden Konfirmationen. Aldrig alvorligere legemlige Sygdomme eller Læsioner af Hovedet, ikke Syfilis. Aldrig sikre epileptiske Tilfælde.

Drukket stærkt siden sit 18 Aar. Altid hidsig og explosiv af Karakter, bliver han under Rus raa og brutal, ofte mishandlet sine Omgivelser. Efterhaanden ret stærkt socialt deklaseret, delvis arbejdsløs, tildels snyltende paa en Tante her i Byen.

Straffet flere Gange for Tyveri, Vold osv., tildels forøvet under Rus.

Der kunde intet oplyses om tidligere forekomst af »patologisk« Rus.

Den sidste Maaned før Forbrydelsen havde han drukket næsten daglig, gennemgaaende store Kvant, delvis denatureret Sprit o. l. De tre sidste Dage før Forbrydelsen ved-

holdende og excessive Alkoholbaucher, turede fra Morgen til Aften rundt paa Sømandskipper, var ofte »overvæltet beruset«, sov om Nætterne.

I disse Dage falder et *Par coitus* med *puellae publicae*.

Ogsaa paa Dagen for Forbrydelsen var han beruset næsten fra Morgenstunden og fortsatte med stærkt Drikkeri til ud paa Eftermiddagen, da han paa Gaden attraperede den lille Pige, som han under Paaskud af, at hun skulde afhente noget Vasketøj paa hans Værelse og bringe det i Byen for 1 Kr., fik lokket med sig op i det Hus, hvori han boede. Han førte hende ind i et en anden Logerende tilhørende Værelse (!), synes at have ladet, som om han vilde samle sit Vasketøj sammen, men kastede sig saa over Pigebarnet og kværkede hende meget voldsomt, da hun vilde skrike, saa hun besvimede, hvorpaa han voldtog hende. Da hun en tyve Minutter efter kom til sig selv, spurgte han hende beklagende, hvem der dog havde »mishandlet« hende, og fulgte hende saa ned paa Gaden. Da Politiet kort efter indfandt sig paa Gerningsstedet, fandtes han i det paagældende Værelse, forsøgte at klare sig ved at benytte den anden Logerendes Navn, men genkendtes hurtigt af Politiet. Han tilstod strax sin Misgerning, dog angivende, at han ikke kunde huske selve Voldtægten: »Han var først vaagnet op, da Pigebarnet skreg«. For sine fata under den foregaaende Svireperiode og ogsaa den paagældende Dag havde han derimod god Erindring.

Under senere Forhør »kom han i Tanker om« en Del flere Enkeltheder af Forbrydelsen.

Ved Anholdelsen var han ikke særlig derangeret i sin Paa-klædning, lugtede lidt af Spiritus, Gangen var ikke slingrende, han svarede fornuftigt ved Afhøringen paa Politistationen, fattede ret hurtigt Spørgsmaal, osv.

Hans Rustilstand afsluttedes ikke ved »kritiske« Søvn, endsige Krampeanfald el. lign.

Han frembød ved Observationen den vanlige alkoholiserede Sofyrhodertype, var dog ikke særlig abrutiseret i Væsen eller Tankegang. Ingen fremtrædende ydre Degenerationstegn. Intelligensstandpunkt det efter hans Forhold ventelige, særlig ingen sikker Demens. Somatisk-neurologisk intet af Interesse.

Han fastholdt stadig sin Amnesi, med samme Begrænsning.

Med dette Tilfælde kan det følgende næsten helt side-stilles: Ogsaa der har vi en kronisk Alkoholist, der efter pro-traherede og maximale Alkoholexcesser begaar Voldtægt paa

og Drab af en lille Pige. Ogsaa han angiver en til selve Udaaden begrænset Amnesi.

Det er ikke uden Interesse, at denne Observand 2 Gange tidligere, under Rus, har begaaet sexuelle Attentater paa resp. ældre og mindreaarig Kvinde, men uden Glemsel for disse Handlinger.

Tilf. 2. 24aarig Arbejdsmand, paa Kommunehospitalets 6. Afdeling Juli 1922.

Han er ikke sikkert disponeret til Sindslidelser. Faderen har mulig været noget drikfældig.

Arr. er Søn af Maskinarbejder, har gaaet i Kommuneskole, skal have fulgt godt med, skal være en ret flink Arbejdsmand, er gift og har to Børn, har været Soldat, derunder engang ubetydelig Disciplinærstraf for Udebliven fra Tjenesten, ellers ikke i Konflikt med Lovene.

Hans fysiologiske Udvikling i Barndommen skal have været normal, han har ikke lidt af Børnekramper, Enuresis eller Søvn gænger i, har ikke haft legemlige Sygdomme af Betydning som Barn eller i voxne Alder, ikke paadraget sig sværere Læsioner af Hovedet.

Specielt skal fremhæves, at han aldrig har frembudt blot nogenlunde sikre Tegn paa epileptisk Nerveidelse.

Hans Forstandsevner angives gode, hans Grundstemning jævn, uden sikker Tilbøjelighed til endogene eller reaktive Stemningssvingninger. Naar han er ædru, skal han være god mod Hustru og Børn.

Han har aldrig tidligere frembudt sikre Tegn paa Sinds sygdom.

Han har drukket siden sit 16. Aar, efter hans egne (og Hustruens) Angivelser maaske ikke daglig, men i »Perioder«, angivelig hver anden-tredje Uge, begyndende ved Lønudbetalingen og saa fortsættende et Par Dage, til »han ikke kunde mere«. Om nogen betingende dipsoman Forstemning som forudgaaende eller ledsagende dette Drikkeri synes der absolut ikke at være Tale, han drikker dels i Selskab, dels tager han Drikkevarer hjem, sover Rusen ud for saa at begynde igen, osv. Tidligere drak han mest Portvin og bajersk Øl, det sidste halve Aar navnlig Brændevin, alt i ret betydelige Kvantiteter.

Naar han har drukket (stærkt?, længe?), skal han være tilbøjelig til at blive lidt »krakilsk«, med Slagsbroder-Tendenser, og Konen plejer da ogsaa at forsvinde

fra Hjemmet med Børnene, tiltrods for at han aldrig virkelig har gjort hende eller Børnene noget ondt. Hun angiver, at Arr. i fuld Tilstand skal »vrøvle« om saa meget, som han ikke altid husker bagefter, men hun skildrer intet, der afspejler egentlig Forvirring eller sikre barokke Handlinger, ligesom intet kan oplyses om f. Eks. pludselig indtrædende Lamheds- eller Søvnfænomener, Kramper el. lign. Ej heller synes Hustruen at have observeret noget i Retning af »Automatisme«, medens Arr. selv angiver, at han engang »vaagnede op« en tidlig Morgenstund paa Vesterbrogade uden at vide, hvordan han var kommen der.

Ligesom der saaledes i hans Beruselsers Billede ikke er noget sikkert »patologisk« Træk, saaledes synes han ogsaa at kræve betydelige Kvanta, for de nævnte dybere Stadier af Beruselse naaes.

Hans Kønssdrift skal angivelig ikke være overvæltet stærk. Første Samleje i 16. Aar, lose Forbindelser til Forlovelsen med Hustruen, derefter Samleje med hende et Par Gange om Ugen, angivelig ingen Udenomsforbindelser. Næppe Masturbation.

I Kønnsforholdet til Hustruen skal han i sine Praktiker være normal, ogsaa naar han er beruset. Under Rusen er hans Kønssdrift mulig noget forhøjet. Under Rus har han engang forsøgt Attentat paa en Vens Kone, 76 Aar! huskede det bagefter, en anden Gang, i indeværende Aar, villet trænge sig ind paa W.C. til en 13-aarig Svigerinde, huskede ogsaa det bagefter. Ellers skal han angivelig ikke have gjort seksuelle Attentater under sin Rus, specielt ikke paa Smaapiger, synes ikke under Rus at have robet exhibitionistiske eller sadistiske Tilbøjeligheder.

Den 27. Maj d. A. kom han atter ind i en Drikkeperiode, sammen med en Ven, senere hjemme, satte over $1\frac{1}{2}$ Pot Brændevin¹⁾ til Livs den Dag, gik om Aftenen — efter Samleje med Hustruen — i Seng »noget beruset« og sov til c. Kl. 7 næste Morgen, var da »tung i Hovedet«, drak før Morgenmaaltidet c. $\frac{3}{4}$ Pægl Brændevin¹⁾, nød under et Hjemmearbejde i Løbet af en 4 Timer yderligere en $1\frac{1}{2}$ Pægl Brændevin og blev »beruset i ret høj Grad«. Afbød saa Arbejdet og sov en Times Tid, gik saa paa Café og drak en Bajer, alt omkring Kl. 4 p. m. Da

¹⁾ Mulig mindre ren.

han paa Hjemvejen gik op ad sin Trappe, saa han den lille 4 Aars Pige gaa op foran sig, blev pludselig konslig ophidset, tog Pigebarnet paa Armen og skyndte sig op ad Trappen med hende, tænkte først paa at tage hende med ind til sig selv, men var mulig bange, at hans Hustru, der da var borte hos nogle Bekendte, skulde overraske ham, bar Pigebarnet op i en bortrejst Families Køkken, hvortil hans Nogle kunde lukke op (og hvor han angivelig havde været oppe om Formiddagen) og dræbte og misbrugte sexuellet den lille Pige. Medens han i Retten mente at have kvalt Barnet og derpaa forsøgt sexuel Omgang med det, er han nu ikke helt sikker paa denne Rækkefølge i Forbrydelsens Begivenheder. Han mener ikke, at der under Drabet var egentlig kønslig Tilfredsstillelse, medens han derimod under sine c. 10 Minutter varende, vist noget mislykkede Coitusforsøg, der medførte Sprængninger af Barnets Vagina og Rectum, vil have været »vild . . . som ved Omgang med Kvinder«. Det er dog tvivlsomt, om det er kommet til virkelig Erektion med Immissio penis eller Ejaculatio seminis.

Derefter stablede han en hel Del Klude ovenpaa Liget, uden dog at dække det helt (?), gik ud, lukkede Døren, ned til sig selv, var »søv, tung, sovrig«, angivelig uden Frygt eller Anger, lagde sig til at sove i sin Lejlighed en Times Tid, fik saa Hustruen kaldt hjem for at smøre Mad til ham, men spiste intet, gik ud til en Ven og fik to Bajere, atter hjem at sove, vaagnede næste Morgen Kl. 6, »havde omtrent forvundet Følgerne af sin Rus«, gik paa Arbejde, paastaar at han da ikke huskede paa Misgerningen, og at det først i Løbet af Dagen gik op for ham, hvad han havde gjort. Da han ved Hjemkomsten saa Folk stimlende sammen udenfor Huset, gik han ikke hjem, men flakkede rundt, »fortvivlet«, tænkte angivelig paa at drukne sig. Han anholdtes 30. Maj d. A. I Forhørene synes han at have nægtet resp. have brugt Udflugter til det ikke kunde nytte mere. Allerede i et af de første Forhør synes han i Virkeligheden at have kunnet gøre ret godt Rede for Hovedbegivenhederne den 27. og 28. Maj. Han paastod dog en Tid, at der for Begivenhederne den 28. Maj fra c. Kl. 2 p. m. til c. Kl. 5½ p. m. var »et tomt Rum i hans Bevidsthed«, men ganske kort Tid efter synes han i Virkeligheden ogsaa at have kunnet gøre helt godt Rede for disse Begivenheder, d. v. s. for selve Forbrydelsen.

Under Arrestationen synes han ikke at have frembudt udtalte psykiske Forstyrrelser.

Herinde har Arrestanten været rolig, samlet og klar, fuldt orienteret, uden Hallucinationer, ret afdæmpet, men ikke i nogen udtalt patologisk Forstemning. Man har herinde ikke iagttaget episodiske Forstemninger eller andre episodiske Bevidsthedsforstyrrelser, ingen Kramper eller Enuresis, ingen patologiske Affektexplosioner. Han har været veldisciplineret, i det hele ikke vist noget særlig forraaet Væsen.

Han har i det hele været ret ordknap, synlig trykket og skamfuld ved Situationen. Han er lidt »svendet« i Sprog, men ellers stillfærdig i Samtale om hans Misgerning. Han vedstaar denne her som ved Forhørene, skyder Skylden paa Alkoholen, mener at han paa det paagældende Tidspunkt har været »ganske fra sig selv«, men kan herudover ikke fremføre noget for en event. patologisk Rus karakteristisk Træk ved sin daværende Tilstand. Han er nu tilbøjelig til at hævde, at naa han »husker« de paagældende c. 3 (ovenfor nævnte) Timer, d. v. s. selve Mordet o. s. v., er det mest fordi man har fortalt ham om Misgerningen i Retten. Denne Paastand synes dog uforenelig med den Maade, hvorpaa han forklarede om Mordet o. s. v. i Retten.

Han er naturligvis ret uhyggelig ved Situationen, men stærkere Udslag har en event. dybere indre Fortvivlelse resp. Anger i hvert Fald ikke givet sig herinde. Heller ikke bruger han just stærke Ord til at udtrykke sin Afsky for Misgerningen. Selv om han ikke gør noget positivt forraaet Indtryk, saa gør han dog et paafaldende apatisk i følelsesmæssig Henseende.

Der er ingen Tegn paa Sløvsind i intellektuel Henseende, ligesom han ej heller ved de almindelige Prøver viser sig aandssvag. Heller ikke Hukommelsen er stærkere svækket.

Han har herinde ikke frembudt mindste Tegn paa Ungdomssløvsind.

Legemlig er han middelhøj, noget mager, lidt falmet Teint, intet fremtrædende abrutiseret eller degenerativt ved Udseendet.

Ingen legemlige Symptomer paa kronisk Alkoholisme. Den objektive Undersøgelse viser ingen Tegn paa organisk Liden af Nervesystemet. Heller ikke viser Undersøgelsen (incl. Lumbalpunktur og Blodundersøgelse) Tegn paa Syfilis, saa lidt som nogen Liden af de vegetative Organer.

Herefter er Arrestanten da for Tiden ikke sindssyg, saa lidt som han er aandssvag. Han er ikke heller sikkert Epileptiker.

Ejheller synes han igennem Livet at have robet udtalte ka-

rakterologiske Defekter af den Art, som særtegner den saakaldte sjælelige Degeneration. Han har alene fra Ungdommen vist Modstandsløshed mod Alkoholfristelsen, har, omend maaske kun »periodevis«, konsumeret rigeligt Alkohol igennem Aarene, uden at han dog frembyder de for den kroniske Alkoholist karakteristiske legemligsjælelige Udfaldssymptomer.

Hans Drikkeperioder har ikke det vanlige Præg af »Dipso-mani«. Hans Beruselser har ikke tidligere sikkert båret Præget af saakaldt »patologisk Rus«. Heller ikke hans sidste til Forbrydelsen førende Rusperiode har dette Præg. Den mulige mangelfulde (eller manglende??) Erindring om Timerne omkring Misgerningen er i saa Henseende ikke afgørende, idet der i den »normale« Rus som bekendt ikke sjældent indgaar en kortere eller længere varende Fase, for hvilken Erindringen kan være mere eller mindre udvisket. Hans Tilstand de paagældende Dage tegner sig som en protaheret og efterhaanden maximal Rus.

Hans Kønsliv har ikke tidligere tegnet sig med sikkert patologisk Præg. Hans tidligere Attentater paa voxen resp. mindreaarig Kvinde under Rus er ikke andet eller mere end man saa ofte ser under normal Rus og behøver ikke at betyde nogen patologisk forhøjet Kønssdrift under Rusen.

Det ejendommeligste ved Arrestantens Misgerning er saaledes efter mit Skøn ikke, at han faar Lyst paa den lille Pige, men at han, som han i Forhørene har angivet, dræber hende før han misbruger hende kønsligt. Jeg er imidlertid efter hans ovennævnte Udtalelser til mig ikke helt sikker paa, at Rækkefølgen just har været denne eller at han, som han har sagt i Forhørene, ventede sig kønslig Tilfredsstillelse af Drabet, altsaa i det Øjeblik var fyldt af »sadistiske« Forestillinger. Selv om saadanne lettelig indgaar som Bestanddele i det normale Samleje og navnlig let under Beruselse, er jeg mere tilbøjelig til at antage, hvad Arrestanten selv »kunde tænke sig«, at Drabet mere er sket under hans Utugtsattentat paa den lille Pige og for at forhindre hende i at gøre Allarm, og at hans alkoholtaagede Hjerne og hans utaalmelige og stærke sexuelle Begær her som hos andre berusede har ladet ham gaa til den maximale Vold.

Min Konklusion bliver da denne, at den af Arrestanten begaaede Forbrydelse ikke er begaaet under egentlig Sindssygdом eller en sikker »patologisk Rus«, men vel under en protaheret, maximal Beruselse, der som Rusen saa ofte paa en Gang

har vakt hans Lyster og givet Aflob for hans Brutalitet og samtidig nedsat hans hæmmende Modforestillinger af moralsk Natur.

Det turde være selvsagt, at Beruselsen hos disse to Observander ikke i sin Helhed tegner sig som »patologisk«, hverken m. H. t. sin Intensitet i Forhold til de nydte Alkoholmængder, sin Udbruds- eller Forløbsmaade, sine Symptomer — udover den paastaaede »amnestiske« Fase. Denne fraset, kan man efter mit Skøn alene tale om en *protraheret, maximal Rustilstand*.

Hos begge de to Observander er der Forerfaringer for, at deres Kønssdrift under Alkoholpaavirkning kan vaagne til ret kraftigt Liv. Deres Attrapering af Smaapi-gerne i sexuel Hensigt tegner sig da heller ikke som noget for dem psykopatologisk uforstaaeligt, saa lidt som vi, ud fra vort Kendskab til deres forudbestaaende Karakterejendommeligheder, behøver at undre os over den Brutalitet, som de lægger for Dagen ved Forbrydelsens Udøvelse. Hverken i sit ydre Billede eller i sit psykopatologiske resp. handlingsmæssige Indhold tegner den »amnestiske« Fase sig saaledes som noget nyt tilkomme, psykopatologisk forskelligt fra Billedet af den forudgaaede Rustilstand.

Alle er jo nu enige om, at Glemsel for det under Rusen begaaede, selv om den maa antages for at være reel, ikke er nok til at stemple Rusen som »patologisk«. For vor første Observand maa det først fremhæves, at han ogsaa ved tidligere Lovovertrædelser havde slaaet paa »Glemsel«, for dog i senere Forhør at opgive denne Paastand. Men selv om hans Amnesi i dette Tilfælde var reel nok, saa er den, som Amnesien hos Observand Nr. 2 efter mit Skøn ikke større eller af anden Art, end man kan møde den ved stærke Grader af symptomatologisk set »normal« Rus, navnlig hvor denne er kompliceret med en saa stærk Affekt som den sexuelle. »Sandseløshed« er sikkert ikke saa helt sjælden ved

stærk sexuel Ophidselse (uden at man dog derfor er berettiget til strax at tale om en »Affektaagetilstand«¹⁾).

Selv om vi hos den nu følgende Observand ogsaa har det Forbrydelsen forudgaaende, langvarige og overvættles Drikkeri, er det dog ubestrideligt, at det Afsnit af hendes Rus, hvorunder Forbrydelsen falder, tegner sig paa en noget anden Maade end hos de to foregaaende Observander og ogsaa set i Forhold til det forudgaaende Afsnit af hendes Rus-tilstand.

Tilf. 3. 51-aarig, fraskilt Kvinde, paa Kommunehospitalets 6. Afdl. Maj 1921.

Hun er født i Ægteskab, Faderen Arbejder, Hjemmet vist i det hele godt, hun var der til 15. Aar, kom saa ud at tjene, fik sit første Barn 22 Aar gl. og blev senere gift med Barnefaderen. Ægteskabet blev ret hurtigt ulykkeligt, endte med Skilsmisse efter c. 10 Aar. Der var to Børn. Siden har hun ernæret sig ved Vask o. l.

Efter hendes Angivelse var Faderen noget drikfældig, hun vil engang have set ham i beruset Tilstand forsøge at kvæle Moderen. En ældre Broder til hende skal angivelig ogsaa have været noget drikfældig. Ellers kan der ikke paavises Nerve-, Sindssygdom, Kriminalitet el. lign. i hendes Familie.

Hun angiver som Barn at have været noget svagelig, som voxen i det hele rask, vil aldrig have lidt af Kramper, Besvimelser eller andre for Epilepsi eller Hysteri mistænkelige Symptomer. Aldrig alvorligere Læsioner af Hovedet. Benægter Konssygdomme.

Hun synes at have fulgt ganske godt med i Skolen, i det hele ogsaa senere paa Omgivelserne at have gjort et jævnt begavet Indtryk. Hun skildres — i ædru Tilstand — som et stilfærdigt og skikkeligt Menneske, flittig til sit Arbejde, husholderisk med sin Fortjeneste, god mod sine Omgivelser, særlig ogsaa mod Børn. Heller ikke har Vidnerne omtalt hende som egentlig løgnagtig el. lign.

Derimod har hun efter alles og eget Vidnesbyrd været i tiltagende Grad forfalden til, efterhaanden ganske excessiv Alkoholnydelse gennem mange Aar: Selv angiver hun, at det begyndte i hendes Ægteskab, af Sorg over Manden, der efter hendes Angivelse var fordrukken, brutal overfor hende og Børnene, engang truede med og havde gjort Forbe-

¹⁾ Begge Observander idomtes Tugthusstraf.

redelser til at smide hende og dem ud af Vinduet fra 4de Sal, o. s. v. Hun blev angivelig melankolsk og forsøgte saa at slukke Sorgen i Drik (Mandens Udtalelser lyder lidt anderledes, navnlig sigter han hende for allerede da at have haft Forhold til andre Mandfolk).

Efter Skilsmissen har hun i hvert Fald drukket længe ad Gangen og overvætted, »naar hun blev i daarligt Humør«, over Savnet af Børnene, o. l. Hun har et Par Gange været paa Afholdshjem, været skikkelig der, men ved Besøg i København beruset sig og er i hvert Fald prompte faldet tilbage til Drikeriet. Hun synes socialt mere og mere forhullet, har talrige Gange været anholdt for Beruselse, med Bøder, er i 1913 — sammen med Kæresten — straffet for Ran fra Mandsperson, med hvem hun var gaaet hjem i utugtigt Øjemed, har samlevet med Mandsperson, vist ogsaa — i beruset Tilstand? — indladt sig med fremmede Mandspersoner — i Erhvervsøjemed?

Hendes Drik var tidligere Brændevin, i de senere Aar mere »Vin«, f. Ex. »Portvin« og Bitter (den for Drabet drukne indeholdende 7,8 Rumprocent Alkohol). Hun drak store Mængder, flaskevis, blev ret langsomt rigtig dødrukket, kunde drive om eller sidde hos sig selv i dagevis og drikke, før hun blev »lammet« af Alkoholen. Hun vil oftest have drukket alene, vil sjældent være blevet egentlig opstemt af Alkoholen, snarest oftest mere »melankolsk«, har en Gang begaaet Selvmordsforsøg — Overskæring af Pulsaaer —, en anden Gang kastet sig for kørende Sporvogn.

Hun mener selv, at hun dog ogsaa under Beruselsen kan blive hidsig og skælde ud, og af Akterne fremgaar, at hendes Rus ikke sjældent har været ret larmende, saa hun en Gang har voldelig overfaldet en Meddrankerske, en anden Gang, ved nævnte Selvmordsforsøg, stukket efter hende med Kniven, en Gang omtales hun i Rapporten om hendes Beruselse som »ustyrlig«, en Gang slog hun en Rude ind, en anden Gang raabte hun op om, at nogen havde skudt paa hende, o. s. v. Ingen af Politirapporterne — hun hensad ofte i Detentionslokalet — omtales afsluttende Krampeanfald eller paafaldende, dyb, »dødlignende« Søvn, hvad hun heller ikke selv kan oplyse noget om.

Hun har ligget her paa Afdelingen flere Gange, i 1914, to Gange, for kronisk Alkoholisme, i 1916 for Delirium tremens, med de klassiske Symptomer, derpaa faa Dage senere genindbragt i Beruselse (havde da kastet sig foran en Sporvogn).

Angaaende hendes Drab af det 4 Maaneders Barn den 24. Ja-

nuar d. A. skal jeg af Akternes og hendes egne Oplysninger tillade mig at fremhæve følgende: Aftenen den 22. Januar havde hun været til Karneval og synes da at have været noget beruset, sov saa den Nat. Den følgende Formiddag skal hun have tomt en Flaske Portvin, fik derefter hos en Fætter et ikke helt ringe Kvantum Bitter, mener at have været ret beruset da hun tog hjem, og synes ogsaa at være bleven anholdt og bragt paa Politistationen. Dette husker hun angivelig kun summarisk. Hun vil saa have smidt sig paa Sengen med Tojet paa og have sovet. Om Morgenens følte hun sig sløj, strammede sig op med 4 dl Bitter — i to Gange —, gik atter ned og købte en ny Portion — 4 dl — Brændevin og har vist tomt det meste af den inden Drabet, d. v. s. inden Kl. c. 11 Formiddag, i hvert Fald altsaa i Løbet af ganske faa Timer.

Om Drabet forklarede Arrestantinden i Forhør af 27. Januar, at hun under sit Drikkeri havde hørt Barnet græde, at hun i Begyndelsen ikke ændsede dette, men da det vedblev, blev mere og mere »ulykkelig«, dels over Barnets Graad, dels over sit Drikkeri, at hun saa endelig gik ind i Barnemoderens Værelse, hvor hun saa Barnet ligge, at det »saa saa underligt ud, ligesom det havde Krampe«, at hun lod Barnet ligge, gik ind til sig selv igen og vistnok drak mere, saa atter gik ind til Barnet, tog Barnet ind til sig, lagde det paa Sofaen, som det imidlertid faldt ned af. Ved det paagældende Forhør forklarede hun ogsaa, at hun, efter at være bleven ædru, var kommet i Tanker om, at hun inden hun gik ind til Barnet havde taget en Hammer for med den at trække nogle Søm ud over hendes Sofa, »de sad hende i Vejen, de saa saa store ud«. Først da hun saa Drengen falde paa Gulvet, »kom det op i hende, at det var bedre, at han ikke var her mere«, hvorpaa hun da slog ham i Hovedet med Hammeren, flere Slag, idet hun lagde sig paa Knæ ved Siden af ham. Hun huskede, at hun tænkte »Nu har han det godt«, at han drog et Suk og lagde Hovedet om paa Siden. Men først da hun saa Blodet paa hans Ansigt, vil hun have forstaaet, hvad hun havde gjort. Hun vilde rejse sig og angivelig slaa sig selv for Panden med Hammeren, men faldt over mod Sengekanten, faldt ligeledes, da hun senere (efter Politiets Tilkomst?) vilde gaa ud af Døren. — (Det synes efter Akterne, som om hun efter Drabet har været nede ad Trapperne og ude i Gangdøren). Hun vil saa endvidere huske, at Frk. M. kom ind og at der derpaa var en hel Mængde Mennesker om hende.

Af Øjenvidners Forklaringer fremgaar, at hun laa paa Gul-

vel, at hun svarede Ja paa Spørgsmaal om hun havde slaaet Barnet ihjel, tilføjende: »Er det saa farligt?«, at hun forklarede resp. blev ved med at ævle om, at hun elskede det saa højt, at det havde det bedre som det havde det nu, o. s. v., at hun stadig vilde »se til lille Svend og se, om han var rigtig død«, alt med tyk Stemme, med sløve, stirrende Øjne, paa en aandsfraværende Maade, saa at hun paa de tilstedeværende gjorde Indtryk af en overordentlig Grad af Beruselse. — Ved Undersøgelse af Arrestantinden Kl. 3^{1/2} samme Efterm. paa Stationen fandt Dr. Seemann endnu tyk og snøvlede Tale, sløvt Blik, men hun kunde staa paa Benene uden Hjælp, var orienteret i Tid og Sted, ikke hallucineret, Pupillerne reagerede for Lys, der var ingen Skælven af Tunge eller Hænder, ingen Spirituslugt.

Selv har hun til mig forklaret væsentlig som ovenfor, men tilføjende, at da hun anden Gang gik ind til Barnet, »syntes hun at alt blev saa sort« — cfr. hendes Udtryk »svimmel« i Forhøret af 27. Jan. 1921 — og at hun »i Virkeligheden ikke kan huske, hvordan Drabet er gaaet til, men har tænkt sig dertil«, og at hun først »vaagnede op«, da hun saa Blodet flyde. I Forhøret har hun ogsaa nægtet at kunne huske sin Udflugt ned ad Trappen efter Drabet.

Efter Akterne synes der efter hendes Paagribelse ikke paa noget Tidspunkt at være iagttaget Kramper eller andet pludseligt Bevidsthedstab eller karakteristisk »kritisk« Sovn eller en pludselig Forandring i hendes Bevidsthedstilstand, noget hun — fraset ovennævnte — heller ikke selv beskriver. Det synes mig derimod, som om hendes Erindring om Drabet er blevet noget mere fylldig, eftersom Rusen svandt.

I Arresten synes hun efter Akterne ikke at have frembudt sikre (alkoholiske) psykotiske Forstyrrelser.

Saadanne er heller ikke iagttagne herinde, hvor hun hele Tiden har været klar og samlet, fuldt orienteret, ikke hallucineret, ikke har lidt af Sovnforstyrrelser, ikke af Angsttilstande, ikke frembudt Krampeanfald eller episodiske Bevidsthedsforstyrrelser som Taagetilstande el. lign.

Hun har været stilfærdig, skikkelig og godmodig, hjælpsom, ved direkte Samtale om hendes Forbrydelse noget forknytt paa en stille-resigneret Façon, men ikke til Stadighed deprimeret. Hun har ikke herinde vist særlig Affektexplosibilitet.

Hun var ved Indlæggelsen endnu ret stærkt præget af sit Alkoholmisbrug, baade i Udseende og i sjælelig Habitus — den vanlige let dvaske og sølle Adfærd, men har som det altid gaar med Alkoholisterne rettet sig. Egentlig abrutiseret gør hun ikke

Indtryk af at være, men meget energiløs, hvad hun selv villigt medgiver. Hun staar selv uforstaaende overfor Drabet, »har jo aldrig før gjort nogen Fortræd«, er forknytt ved Tanken paa den Skam det er for hendes Born, »havde det bare været mig selv, jeg havde gjort en Ende paa, det synes jeg havde været bedre«. Hun tager meget resigneret paa sit forhuttede Liv, synes det er ynkeligt, men »naar Melankolien kommer . . .« — I det hele faar man Indtryk af, at hun ikke er egentlig amoralsk, men har ret varme og oprigtige Følelser for sine Medmennesker og gerne vil være dem til Nytte, hvor hun kan. Men overfor Alkoholens Fristelser er hun, hvor meget hun end gerne vil lade være at drikke, en »Pjalt«.

Hendes intellektuelle Funktioner arbejder efterhaanden ganske godt, hendes Indprentningsevne er vel ikke helt sikker, men dog ikke stærkere svækket, hendes Hukommelse for ældre Data synes god, hendes aandelige Selvarbejde og Forestillingsindholdet svarende til det ventelige efter hendes Milieu. Alt i alt er der ikke grovere intellektuelle Defekter.

Legenlig er hun lidt undersætsig, slap Fedme, let potatorisk Ansigt, ikke Rysten, ikke sikre Lever- eller Nyreforandringer, ingen Nerve-Muskelomhed, ingen hysteriske Stigmer.

Herefter er Arrestantinden da kronisk Alkoholist med overvæltede Udskejelser in Baccho. Disse Udskejelser bærer ikke sikkert Præg af ægte »Dipsomani«. Der er ingen Alkoholintolerans, og der er ved hendes Beruselser, heller ikke ved den sidste, hvorunder hun begik Drabet, intet, der med Sikkerhed eller med en tilstrækkelig Grad af Sandsynlighed tillader at kvalificere hendes Beruselser som »patologisk Rus«.

Drabet er sikkert nok udført under en maximal Beruselse, produceret ved flere Dages Drikkeri og forceret frem til Maximum ved en indenfor faa Timer sammentrængt Nydelse af store Kvanta Spiritus. Det er derfor heller ikke urimeligt, at som hun angiver, hun, paa et vist Tidspunkt, maaske pludseligt, er blevet saa overvældet af det nydt Alkoholkvantum, at Tankerne er løbne helt sur for hende, at Følelsen af hendes egen og — i hendes omtaagede Tilstand — Barnets Elendighed ganske har domineret i hendes Bevidsthed, at hun som mange drukne Alkoholister saa har tænkt paa Døden som en let Udgang paa Miseren, — som hun jo selv tidligere under Beruselse har forsøgt Selvmord, at maaske ogsaa forvirrede Vredesforestillinger mod Moderen, Erindringen om den i Akterne omtalte Barnets tidlige Død, at disse og mange andre forvildede Tanker har kørt rundt i hendes alkoholiserede Hjerne for tilsidst at resultere i Drabet. Forestillingen om, at hun havde gjort en god Gerning mod Barnet ved

at dræbe det, synes i hvert Fald efter Akterne at have været meget vedholdende hos hende. Ogsaa synes der at have været en vis Grad af Opfattelsesforstyrrelse — Drengen, der var »blaa i Ansigtet« og saa ud for hende som om han havde »Krampe«, Somneme, der pludselig syntes hende »saa store« og »sad hende i Vejen«.

Jeg vil ikke gaa til at sige, at der har foreligget en saakaldet »delirant« Beruselse, men føler mig forpligtet til at fremhæve, at Bevidsthedsomtaagningen efter alt det oplyste synes at have været ganske betydelig, om end den ikke har efterladt den for den »patologiske Rus« karakteristiske (fuldstændige) Glemsel.

Noget »normalt Overlæg« kan man vist ikke antage under den maximale Rustilstand, der udløste Drabet.

Heller ikke hos denne Observand tegner Rustilstanden sig i sin Helhed som »patologisk«. Ogsaa hos hende har Rusen mange Gange tidligere været præget af Brutaltet, med Ustyrlighed og voldelig Adfærd. Selve den Fase, hvorunder hendes Drab af Barnet falder, tegner sig dog maaske som noget særartet: Der synes i hvert Fald at have været en betydeligere Bevidsthedsplumring end forud, med illusionære Opfattelsesforstyrrelser, med en drukken-melankolsk Rørelse over hende selv som over andre »ulykkelige«; og saavidt man kan sige noget om Drabets direkte psykologiske Motivering, synes det at bunde i den vage Plan om et »suicide à deux«.

Hos denne Observand er den tilbageblivende, sikkert reelle Glemsel kun partiel. Dette antyder i hvert Fald ikke et saadant Brud i den Berusedes Bevidsthedsløb, som vi kender det fra den klassiske, patologiske Rus. Og selv om Bevidsthedsforskydningen i det hele har været betydelig paa Tidspunktet for Drabet, saa synes dens Totalbillede mig dog alligevel ikke anderledes, end at det kan opfattes som en maximal *A c c e n t u a t i o n* af den »normale« Rus' Bevidsthedssløring.

Min fjerde og sidste Observand er ikke kronisk Alkoholist. Han er af et eretisk Temperament og har paadraget sig et *T r a u m a c a p i t i s*. Efter dette har han engang under

en Beruselse vist en voldelig Adfærd af lignende Art som denne gang.

Ogsaa hos ham har vi forud for hans Voldshandling gennem en Dag fortsat Drikkeri. Og derefter en Rustilstand, der tegner sig med det »vanlige« Billede, men afsluttes med en Fase af Brutalitet og senere »hysterisk« Adfærd, en Fase, for hvilken han angiver en skarpt begrændset Glemsel.

Tilf. 4. 38-aarig gift Hovmester.

Sigtede ses ikke tidligere at have været i Konflikt med Loven. Hans ydre Livsførsel synes i det hele at have været som vanlig i hans Stand. Han er gift.

Han vil aldrig have frembudt Tegn paa Epilepsi, vil ikke tidligere have været sindssyg. Han angiver, at han altid har været af et noget hidsigt Temperament, med hurtig svindende Explosioner og i ædru Tilstand aldrig med Voldshandlinger. Ellers vil han være af jævn Grundstemning, synes efter det for mig foreliggende af Gennemsnitsintelligens og Kultur.

Han benægter luetisk Infektion. I Marts eller April 1921 vil han være styrtet ned i Lasten af et Skib, c. 3 Alen, vil bl. a. have slaaet Hovedet mod en Jærnstotte og været bevidstløs en 10 Min. Ingen Opkastning, Blodninger fra Næse — Mund — Øren, ingen Lamheder eller Kramper, og senere vil han ikke have sporet cerebrale Følgetilstande.

Han vil ikke regelmæssig nyde Spiritus resp. større Kvanta daglig, vil sjældent have været beruset, men maa angivelig ifølge sin Stilling af og til nyde større Kvanta Spiritus med Gæsterne og vil angivelig kunne taale saadanne større Kvanta.

Efter det for mig oplyste synes sigtede kun en enkelt Gang under Beruselse at have udvist voldelig Adfærd, oppe paa Island for en 6—8 Maaneder siden. Han havde da, i borgerligt Selskab, nydt nogen Spiritus, dog ikke særlig overvættets Kvantum. Da han paa Hjemvejen til Skibet kom ned paa Havnepladsen, skal han med ét have foreslaaet sin Ledsager at »rydde Pladsen« og begyndte selv dette med at anfælde en ham uvedkommende Kaptajn H., der imidlertid var stærkere end sigtede. Da sigtede kom ombord i sit Skib, synes han at have udtalt

sig om »Forfølgelser«, men iøvrigt skal der da ikke være sket yderligere paafaldende med ham¹⁾.

Idet jeg for nærværende voldelige Overfald 19. Januar 1922 Kl. c. 10 Aften i det hele maa henvise til Sagens Akter, skal jeg blot fremhæve følgende:

Den nævnte Dag vil sigtede ikke have nydt fast Føde før om Aftenen i Hammers Restaurant. Ved Kl. 5—6 p. m. har han paa en Vinstue nydt en 5—6 Rømtoddyer med »dobbel Væge«, er derfra i Selskab gaaet ind i fornævnte Restaurant, hvor han, formentlig i Tiden fra c. 7 $\frac{1}{2}$ til c. 9 $\frac{3}{4}$ Aften, yderligere har nydt mindst 7 Snapse og nogle Glas Øl (til Aftensmaden). Efter Vidnernes Udsagn skal sigtede paa dette Tidspunkt have været »meget fuld«. Paa Restaurationen kom han i Slagsmaal med en Herre af sit Selskab. Da Selskabet brød op, fulgtes han et Stykke med et af Vidnerne, der derpaa lod ham klare sig alene, idet han, som et andet Vidne, synes ikke at have anset ham for sværere beruset end at han nok kunde klare sig. Om det derefter til sigtedes voldelige Overfald forløbende c. et Kvarter vides intet andet, end at sigtede, vistnok en fem Minutter før Overfaldet paa Grosserer L., har været i Karambolage med en ham ubekendt forbipasserende (som han maaske er gaaet efter og har generet et Stykke Vej), men som slog ham i Stenbroen. Derefter følger saa Overfaldet paa Grosserer L., hvor det skal fremhæves, at sigtede efter at have slaaet den gamle, ham ganske ubekendte Mand til Jorden, vedblev at tildele ham flere Slag. Af et Par Vidner er det angivet, at sigtede samtidig hermed raabte paa »Politi« og »Hjælp«.

Paa de tilstedekommande Politibetjente, som ved hans Transport til Stationen, synes sigtede at have gjort Indtryk af ret stærk Beruselse: »Han talte noget usammenhængende«, »sigtedes Tale var noget læspende eller mindre klar«, saaledes som berusedes Tale oftest er. Sigtede »kunde dog gaa op ad Trapperne« (til Politistationen), men da han blev visiteret, »ravede han over mod et Bord«. Ved Anholdelsen havde sigtede pludselig rakt sin Tegnebog til en ham ubekendt Dame med Anmodning om at bringe den til hans Kone, hvis Adresse han formentlig opgav rigtigt. Foruden at være beruset havde sigtede ved Anholdelsen efter en af Politibetjentenes Anskuelse tillige »øjensynligt et hysterisk Anfald, af en Art som Komparenten aldrig har set hos Mænd, men af og til hos Kvinder, selv om de ikke har været berusede, naar de har væ-

¹⁾ Antagelig skal der være Glemsel for dette Afsnit af Rusperioden.

ret udsat for Sindsbevægelser. Anfaldet viste sig saaledes, at sigtede foldede Hænderne op mod Himlen og bad, snart til den ene, snart til den anden. Inde i Automobilet, hvor Anfaldet fortsattes, slog sigtede med de foldede Hænder ned over sine egne Ben og ogsaa ned over Komparentens. Han hulkede hele Vejen, og talte om, at det skulde blive en dyr Historie for vedkommende. Pludselig blev han fornærmet paa en af Komparentens Kollegaer ganske uden Grund, og truede ham med, at han nok skulde sørge for at efter dette skulde blive Arbejdsmand et eller andet Sted«. Ogsaa paa Stationen synes sigtede at have fremkommet med Ytringer som om han »var fornærmet paa alt og alle«. Han skældte frygteligt ud , smed sig paa Gulvet, synes at have dunket Hovedet mod det, betegnes i Rapporten som »ustyrlig«. Sammesteds hedder det, at han »iøvrigt ikke var til at faa nogen fornuftig Forklaring af«. Han talte noget om, at der var stjaalet fra ham, at han havde en Tegnebog med 1000 Kr. i (den indeholdt da kun 308 Kr.). »Sigtede talte derimod intet om Overfaldet, men var nærmest fornærmet paa de civile, som havde foranlediget ham anholdt«. Statsbetjent E. udtaler, at han »havde ikke Indtryk af at sigtede simulerede«. Sigtedes Erindring om Overfaldet synes ikke nøjere exploreret Anholdelsesaftenen.

Sagens Akter indeholder intet om sigtedes videre Forhold i Arresten, spec. intet om hvor længe hans »Ustyrlighed« vedvarede, om den afsluttedes med meget pludselig indtrædende Søvn, om der var f. Ex. Kramper el. lign.

Ved Fremstillingen næste Morgen Kl. 8 paa Stationen synes sigtede efter Rapportens Indhold at have været klar og fuldt orienteret, med fyldige Oplysninger om sit tidligere Liv o. lign. »Foreholdt Sagen forklarer han, at han ikke kan erindre noget om, hvad han lavede i aftes, dog vil han ikke benægte at have slaaet overfaldne Det foresvæver ham, at han paa Gaden, han véd ikke hvor, var omgivet af en Del Mennesker og at han var rasende over at nogen beskyldte ham for at have generet nogle Piger«. Sigtede kunde ved denne Afhoring huske, at han havde været paa Vinstuen og med hvem og at han derefter var gaaet hen i Restauranten, hvor de spiste til Aften, men vilde ikke kunne erindre, hvad han havde faaet at drikke der, ej heller naar han var gaaet derfra, eller naar Selskabet havde forladt ham eller huske, at han havde været i Ny Vestergade eller paa Vestre Boulevard.

Denne partielle Glemsel for et Afsnit af den paa-gældende Aften og Nats Begivenheder synes sigtede at have fast-

holdt ved de følgende Afhøringer, og det angivne Hukommelsestab synes hverken at være snævre ind eller at være voxet.

Sigtede viser ingen Tegn paa kronisk Alkoholisme, gør intet forraaet Indtryk, snarest et ret kultiveret-stilfærdigt, med troværdig lydende Forklaringer. Ad Sagen forklarer han dels som ovenfor, dels at det sidste han husker fra paagældende Aften er, at han inde paa Restauranten sad med en halv Hummer og et Glas Øl foran sig. Derimod vil han intet huske om Uenigheden med en Person af Selskabet, men det er senere fortalt ham, at denne Person, trods en Dames Tilstedeværelse, havde ført uhøvisk Tale og at han, sigtede, var blevet forarget herover og havde bebrejdet vedkommende det. Om den følgende Tid vil han saa kun huske som ovenfor anført noget om et Oplob paa Gaden og at der var Politi tilstede, maa s k e ganske vagt noget om en Biltur og Ankomst til Stationen, men derefter angivelig intet, før han næste Morgen vaagnede (blev vækket?) i Arrestlokalet. Han paastaar, at denne skarpt tidsafgrænsede (lakunære), praktisk talt (for det paagældende Tidsrum) komplette Glemsel (Amnesi) senere har holdt sig uforandret, og at Erindringen ikke er dukket op hos ham trods forskellige Personers Skildring for ham af Aftenens Begivenheder, Afhøringerne o. s. v.

Han tilføjer her spontant: »Jeg har altid tidligere, naar Fyrbøderne kom fulde hjem til Skibet og lavede Ballade og saa næste Dag fortalte, at de ikke kunde huske noget, stillet mig lidt skeptisk overfor det og ikke tænkt, at Mennesker kunde blive saa fulde, men nu«

Han tvivler ikke om, at han har overfaldet Grosserer L. paa denne brutale Maade, er meget ked af det og tilføjer: »Det var meget kedeligt, at det netop skulde være en gammel Mand og ikke en ung, der kunde have givet mig en god Dragt Prygl«.

Den mentelle Observation viser udover denne lakunære Glemsel ellers intet abnormt, spec. ikke Tegn paa Aandssvaghed eller Sløvsind. Hans Intelligens synes middels.

Herefter er sigtede da nu ikke aandssvag eller sindssyg. Den eneste mentelle Defekt hos ham er p. t. den af ham angivne lakunære Glemsel for sidste Afsnit af Begivenhederne om Aftenen den 19. Januar d. A. Efter det for mig foreliggende, maa jeg skønne, at denne Glemsel er reel, ikke simuleret.

Den paagældende Aften havde sigtede sikkert nok, inden det Tidspunkt, c. 7 $\frac{1}{2}$ Aften, hvorfra han daterer sin Glemsel, været stærkt paa-virket af rigelig Spiritusnydelse, men dog

næppe med tydelig abnorme ydre Udslag af Beruselsen. Hvis man, hvad man efter mit Skøn kan, tør stole paa sigtedes Angivelse, er han paa et eller andet Tidspunkt af Aftensmaaltidet blevet meget vred over den ovenfor nævnte Herres uhoviske Tale. Hans Slagsmaal med paagældende stemmer godt hermed. En saadan stærkere Affekt — som her i Forbindelse med yderligere Alkoholnydelse — kan erfaringsmæssig (hos prædisponerede, smlgn. nedenfor) i betydelig Grad ændre Beruselsens sjælelige Billede, baade m. H. t. dens ydre Træk og ogsaa m. H. t. Erindringen om det under Rusen passerede. I hvert Fald synes der hos sigtede, i Stedet for den efter den overvælttes Alkoholmængde (og maaske ogsaa efter Overgangen fra Stuetemperatur til den meget kolde Luft paa Gaden) normalt ventelige »Lammelsestilstand«, tværtimod at være indtraadt en for Omgivelserne højst ubehagelig aktiv Tilstand, der prægedes af vage Forestillinger om at være fornærmet, beskyldt for at have generet unge Piger, at være bestjaalet o. s. v. Han synes i konfus Tilstand at have villet holde Afregning med »Fornærmene«, vælter sig derfor ind paa sagesløse Folk. Betegnelsen af hans Væsen efter Anholdelsen »hysterisk« er meget træffende, idet han virkelig synes at have opført sig som om han var »ude af sig selv« af stærk Affekt (og Beruselse). Ogsaa hans Tale angives at have været »usammenhængende«, saa man opgav at tage nøjere Forklaring af ham. Samtidig synes de rent legemlige Lammelsesfænomener (Tale, Gang) i hvert Fald kun at have været mindre fremtrædende.

Dette Billede er efter mit Skøn i betydelig Grad forskelligt fra det vanlige Slutstadium af den »normale« Rus. I sin Helhed lader sigtedes Beruselse den paagældende Eftermiddag og Aften sig, efter den vanlige Definition af Begrebet, ikke karakterisere som en »patologisk Rus«. Men det omtalte Slutstadium tør efter mit Skøn karakteriseres som en maximal Beruselse med hysteriformt-delirant Præg og med en saadan Grad af Bevidsthedsomtaagning, at dette Afsnit af Rusen har efterladt en komplet Glemsel.

At der under sigtedes sidste Afsnit af Beruselse har foreligget en saadan Tilstand af forvirret, delvis af Vrangidéer opfyldt Bevidsthed, formentlig med en yderst forvrænget Opfattelse af omgivende Personer o. s. v., vilde ogsaa være i Analogi med den

fornævnte Episode fra Island, en Alkoholreaktion, der i det ydre meget minder om den her foreliggende.

Til Forklaring af denne delirant-hysteriforme Afslutning paa en hidtil normalt forløbende Rus vilde jeg — foruden atter at erindre om det ovennævnte Affektindtryk — tillige minde om, at sigtede i Marts eller April 1921, altsaa vel før begge de her nævnte Rustilfælde, paadrog sig en Læsion af Hovedet, og at saadanne Hovedlæsioner — selv uden at have været fulgte umiddelbart af sværere Tegn paa Hjernelesion — erfaringsmæssig kan »omstemme« Hjernen saaledes, at følgende Beruselser faar et fra det vanlige afvigende Forløb, indtil egentlig patologisk Rus.

Jeg er derfor tilbøjelig til at slutte, at sigtede den paa-gældende Aften, formentlig allerede fra Kl. ca. 7 $\frac{1}{2}$ og i hvert Fald antagelig da han havde sit Sammenstød med Person Nr. 1 og da han begik Overfaldet paa Grosserer L. har været i en saadan Tilstand af ved Alkoholnydelse fremkaldt sjælelig Omtaagethed, at han har manglet Bevidsthed om sine Handlinger resp. har handlet ud fra forvirrede Vrangforestillinger og Opfattelsesforstyrrelser.

Naar man udtaler sig, som sket er i denne min sidste Erklæring, har man ofte en Fornemmelse af at danse paa Æg. Det er næppe helt Videnskabens Skyld, men mere Lovens, med dens noget »ubiologiske« Tilregnelighedskriterier, og ogsaa det praktiske Retslivs. Vi bør sikkert ikke vove os for langt ud med Diagnosen »patologisk Rus«, idet vi da kan vente en, letforstaaelig, Reaktion fra Domstolene. Men samtidig er vi jo alle klare over det psykologisk uholdbare i en skarp Sondring mellem »normal« og »patologisk« Rus. Vi ved, at Billedet af den »normale« Rus varierer saa ganske overordentligt, ikke alene fra Individ til Individ, men ogsaa hos samme Individ efter hans forskellige temporære Dispositioner, osv., og uden at i og for sig patologiske Forhold behøver at gøre sig gældende. Om jeg i de her refererede Tilfælde har truffet det rette, maa jeg overlade til Deres Dom.

Ny offentlig Børneforsorgslovgivning i Danmark og Tyskland.

Af Formand i Overværgeraadet BRUN.

LOV af 14. April 1905 om Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer bliver fra 1. Januar 1923 afløst af Lov af 12. Juni 1922 om Værgeraadsforsorg m. m. Denne sidste Lov har haft en noget besværlig Tilblivelse. Under Behandlingen i Rigsdagen af Loven af 1905 blev der af Landstinget gjort en Forandring i det af Regeringen fremsatte Lovforslag, som fik en vidtrækkende Betydning. Saavel Lovforslaget som det forud derfor gaaende Kommissionsforslag havde alene gjort Overværgeraadet til en Appellinstans, for hvilken Forældre eller andre Opdragere til fornyet Provelse kunde indbringe et Værgeraads Beslutning om, at deres Børn skulde fjernes fra Hjemmet og anbringes udenfor dette, eller Forældremagten fratages dem. Medens Folketinget havde sluttet sig til Regeringsforslaget paa dette Punkt, krævede Landstinget, at Overværgeraadet skulde godkende enhver Beslutning af et Værgeraad om Børns Fjernelse fra Hjemmet og Anbringelse andetsteds, selv om Forældrene var fuldt enige med Værgeraadet i Fjernelsen, ja endog havde henvendt sig til Raadet derom. I Overensstemmelse dermed gjorde Landstinget i § 13 Overværgeraadet til det Led, som i Reglen skulde overtage Forældremagten og sørge for Børnenes Anbringelse. Endvidere skulde Overværgeraadet afslutte alle senere Retshandler vedrørende Børnene og ordne alle Forhold, der fremkom, medens de var under Værgeraadsforsorg. Disse Ændringer til-

traadte Folketinget og i denne Form udkom Loven. Dette gav mange Steder Anledning til Misfornøjelse hos Værgeraadene, som syntes at der var lagt for lidt selvstændig Myndighed i deres Haand. Men medens denne Utilfredshed først efterhaanden gav sig Luft, viste det sig meget snart, at den stærke Centralisation paa Overværgeraadets Haand gav Raadet og navnlig dets Formand et meget stort Arbejde. Det blev saa meget vanskeligere for ham at udføre dette, som Loven paa hans Haand havde samlet de 2 i stedlig Udøvelse vidt forskellige Funktioner som Formand og Leder af hele Kontorarbejdet og som Overinspektør for Opdragelsesanstalterne og dermed Overtilsynshavende med samtlige rundt i Landet spredte Opdragelsesanstalter, Børnehjem og Plejehjem, hvilket krævede hyppige Rejser med længere Fraværelse fra Overværgeraadets Sæde i København.

Regeringen forelagde derfor i Samlingen 1908—09 et Lovforslag om Udskillelse af Overinspektørens Forretninger til et særligt Embede, saaledes at Formandskabet i Overværgeraadet blev et andet Embede.

Under Forhandlingerne i Rigsdagen om dette Forslag kom den ovennævnte Utilfredshed med Værgeraadenes Stilling til Orde og da der ogsaa paa andre Punkter udtaltes Ønske om en mere almindelig Revision af Loven af 1905, bragte dette Regeringen til i April 1910 at nedsætte et Udvalg til Revision af Loven af 1905. Dette afgav allerede i December 1911 Betænkning, men det selvstændige Forslag, som Udvalget havde udarbejdet blev ikke fremsat af Regeringen, og der var ikke fra Regeringens Side gjort Skridt til paa anden Maade at faa Loven af 1905 ændret, da Verdenskrigen i Sommeren 1914 udbrød. Sagen blev nu stillet i Bero til Krigens Slutning, og da Spørgsmaalet om en Revision af Loven af 1905 i Efteraaret 1918 paany rejstes i Folketinget, nedsattes 26. November 1918 et nyt Revisionsudvalg. Der havde nemlig rejst sig Ønsker om tillige at faa Loven om Tilsyn med Plejebørn af 1. Marts 1895 gennemgaaet, hvorfor denne Opgave ogsaa overdroges det nye Udvalg. Dette

afgav i Juni 1920 en Betænkning, der mandede ud i et Forslag, i hvilket begge de omtalte Love var sammenarbejdede til én Lov.

Paa Grundlag af dette Forslag fremsatte Regeringen Forslag, hvorved dog en Deling i 2 Forslag, en Værgeraadslov og en Tilsynslov med Børn, foretoges. Medens det lykkedes at føre Værgeraadsloven saa godt som uforandret gennem begge Ting, saaledes at denne Lov stadfæstedes 12. Juni 1922, lykkedes det ikke at gennemføre Tilsynsloven.

Ved den nye Værgeraadslov er Overinspektørens Forretninger udskilt, saaledes at Overinspektøren bliver en selvstændig under Undervisningsministeriet sorterende Embedsmand, der foruden Overtilsyn med alle Opdragelseshjem og Overledelse ogsaa skal være den, der tager Initiativ med Hensyn til Udviklingen i den pædagogiske Side af Forsorgen.

Overværgeraadet er derimod blevet det endelig afgørende Organ af Spørgsmaalet, om Betingelserne for Værgeraadsforsorg ere til Stede, naar denne gaar ud paa Fjernelse fra det naturlige Hjem og Opdragelse udenfor samme, og Forældrene er utilfredse med Værgeraadets Anordning af saadan Forsorg og Forældremagtens Fratagelse. Men ogsaa mindst 2 Værgeraadsmedlemmer, som har stemt for et Barns Anbringelse udenfor Hjemmet, kunne kræve Majoritetens modstaaende Beslutning appelleret ind for Overværgeraadet. Endvidere kan misfornøjede Forældre appellere et Værgeraads Beslutninger om forebyggende Foranstaltningers Foretagelse. Grunden til denne nye Appelregel er, at det ofte drejer sig for Forældrene om Paalæg af ret betydelige Pengebidrag ved Benyttelsen af saadanne Institutioner. Endelig skal Overværgeraadet godkende enhver Værgeraadsbeslutning om Udstrækningen af Værgeraadsforsorgen ud over det 18de Aar, højst dog til det 21de Aar. Det har her været anset for saa vigtigt, at der Landet over herskede ensartede Synspunkter for disse Afgørelser, at disse er samlede paa én Haand. Den almindelige personlige Myndighed begynder ogsaa efter den nye Lov Nr. 277—1922 om

Umyndighed og Værgemaal med det 18de Aar. Det føles derfor let som en Slags Ydmygelse for et 18-aarigt Værgeraadsbarn at være stillet ugunstigere end Ikke-Værgeraadsbørn, som da frit kunne raade over deres personlige Forhold. Elever, som er anbragt i Ungdomshjem (svarer til vore nuværende strengere Opdragelsesanstalter) skulle dog som almindelig Regel blive der til det 21de Aar, derunder dog Udskrivning paa Prøve, medmindre det anbringende Værgeraad efter Indstilling fra Forstanderen bestemmer, at Forsorgen skal ophøre tidligere. Forældre eller andre Opdragere kan for Overværgeraadet indanke et Værgeraads Afslag paa deres Begæring om deres Barns Udskrivning af et Børnehjem, Skolehjem eller Ungdomshjem før det fyldte 18. Aar.

Endelig er det ligeledes for at faa Ensartethed i Reglens Anvendelse Overværgeraadet, der skal afgøre, om en Elev har vist sig saaledes uimodtagelig for Opdragelsesforsorg, at han bør udgaa heraf. Der kræves dog Indstilling fra det anbringende Værgeraad og vedkommende Anstalts-Forstander.

Alle andre Spørgsmaal afgør Værgeraadet selvstændigt, derunder ogsaa Spørgsmaalet om vedkommende Barns Anbringelse, ligesom det maa forudsættes som Regel at overtage Forældremagten. Ligeledes paahviler det Værgeraadet at udføre ikke blot sine egne men ogsaa Overværgeraadets Beslutninger.

Dette hele ovenfor beskrevne Forhold mellem Værgeraad og Overværgeraad maa vistnok siges at være den betydeligste Forandring og er derfor omtalt mere udførligt. Et andet Hovedpunkt er den alt tidligere berørte Udskillelse af Overinspektørens Forretninger til et særligt Embede. Disse Forretninger er paa flere Punkter betydeligt udvidede ved Inddragning af Overtilsynet med alle Optagelses- og Iagttagelseshjem, for Tiden c. 50, som modtager Værgeraadsbørn, dels ved at ethvert Børnehjem og Optagelseshjem i Landet skal tilses af Overinspektøren, selv om de ikke modtager Værgeraadsbørn. Endelig staar ogsaa alle Institutioner til forebyggende Forsorg under Overinspektørens Overtilsyn.

Forbindelsen mellem Overværgeraad og Overinspektion er søgt bevaret ved, at Overinspektoren er Medlem af Overværgeraadet. Dette bestaar desuden af Formanden, der skal opfylde Betingelserne for at kunne blive Landsdommer, et af Justitsministeren valgt Medlem og 2 af Rigsdagen valgte Medlemmer.

Værgeraadene vælges af Kommunalbestyrelserne, der er frit stillede i deres Valg, saaledes at det ikke som nu er sikret, at en Lærer og i Købstæder paa over 10,000 Indbyggere en Læge og en Lærer bliver Medlemmer. Præsten falder bort som født Medlem. Derimod skal der i alle Købstæder vælges et Medlem ind, som opfylder Betingelserne for at kunne ansættes i et Dommerembede eller for at faa Beskikkelse som Sagfører. Værgeraad i Landkommuner bestaa af 5 Medlemmer; mindst ét Medlem skal høre til Kommunalbestyrelsen. Retskredsens Civil-Dommer skal i Landværgeraadene medvirke ikke blot som nu, naar Forældremyndigheden skal fratages nogen eller Vidner skal indkaldes og edfæstes, men ogsaa ved enhver Beslutning om, hvorvidt et Barn skal fjernes fra Hjemmet. Han er dog ikke stemmeberettiget, men skal yde Vejledning med Hensyn til Lovens Forstaaelse og Anvendelse. Saavel Landværgeraadene som Byværgeraadene — der bestaar af 7 Medlemmer, hvoraf ét skal opfylde Betingelserne for at kunne blive Dommer eller Sagfører — vælger selv Formand og Næstformand. København har en Særstilling. Det deles i indtil 20 Værgekredse, saaledes at hver Kreds saa vidt mulig afrundes efter vedkommende Kvarters Forhold og faar et Indbyggertal af ca. 30,000. Der findes kun ét Værgeraad; dette bestaar af en Formand og en Næstformand, der begge beskikkes af Justitsministeren for et Tidsrum af 8 Aar, samt af 4 Gange saa mange af Borgerrepræsentationen valgte Medlemmer, som der er Værgekredse, saaledes at der er 4 Kredsværger for hver Kreds. Hvis der svarende til c. 600,000 Indbyggere er 20 Værgekredse, giver dette altsaa 80 Værgeraadsmedlemmer + Formand og Næstformand. De 80 Kredsværger vælger derhos 4 Medlemmer til sammen

med Formanden og Næstformanden at danne et Forretningsudvalg. Vælges nogen af de 80 Kredsværger til Medlemmer af Forretningsudvalget, træder Suppleanten ind som Medlem af Værgeraadet. Der vælges nemlig for alle Landets Værgeraad Suppleanter for de kommunevalgte Medlemmer. I København behandles og afgøres hver Sag af et Udvalg, bestaaende af Formanden eller Næstformanden, 2 Medlemmer af Forretningsudvalget, hvis Medlemmer er honorarlønnede, samt de 4 Kredsværger for den Værgekreds, hvorunder vedkommende Sag hører. Til Sammenligning med nu anføres, at der for Tiden er 13 Værgeraadskredse i København med ialt 91 Medlemmer.

Tanken med dette københavnske Værgeraad er under fuld Bevarelse af Værgeraadsprincippet at styrke dette ved et dagligt fungerende, rutineret Forretningsudvalg, der kan tilføre Værgeraadet noget af den Handlekraft og professionelle Dygtighed, som er det gode ved en Børnedomstol. Værgeraadshvervet er gjort til et borgerligt Ombud, dog kun for 2 efter hinanden følgende Valgperioder og ikke over det 60. Aar.

Betingelserne for at kunne fjerne et Barn fra Hjemmet er gjort noget rummeligere end nu, naar det drejer sig om Barnets Vanartethed, nemlig at Barnet enten har vist sig at have en særlig vanskelig Karakter eller har udvist meget slet Opførsel; ellers er Betingelserne i det væsentligste lig de nugældende, dog at ogsaa saadan Vanrøgt, som udsætter Børnenes sjælelige Sundhed for alvorlig Fare, er taget med som Fjernelsesgrund.

Forebyggende Foranstaltninger kan ikke blot, som nu, anvendes i de samme Tilfælde, hvor det kraftigere Middel: endelig Fjernelse kunde finde Sted. Men derhos er der givet den nye Regel, at selv om disse Betingelser ikke er opfyldte, kan forebyggende Midler anvendes, naar Værgeraadet finder det nødvendigt »af Hensyn til Barnets Velfærd«.

Der er givet nærmere Regler om Værgeraadenes Competence. Tvivlsspørgsmaal her afgøres af Overværgeraadet.

I alle ikke appellerede Sager om Fjernelse af Børnene fra det naturlige Hjem og Anbringelse udenfor samme skal Værgeraadene inden 1 Maaned efter Beslutningen til Overværgeraadet indsende en skematisk Indberetning om Sagen. Det er krævet dels af statistiske Hensyn dels af Hensyn til Refusionen fra Statskassen.

Til Brug ved Børn, der skal underkastes psykiatrisk Observation, skal der ved Statens Foranstaltning tilvejebringes det fornødne Antal Pladser enten som særlige Hjem, som særlige Afdelinger ved bestaaende Opdragelseshjem eller i Tilknytning til Sindssygehospitaler eller Aandssvageanstalter.

Naar Børn eller Personer under 18 Aar, som ikke tidligere har været sat under Tiltale, indkaldes til Afhøring for Retten i Anledning af en mod den paagældende indledet strafferetlig Undersøgelse, der ikke skønnes at ville medføre Straf af Strafarbejde, eller naar Afhøring af et Barn under kriminel Lavalder skal foretages af Politiet eller for Retten i Anledning af en begaaet Forbrydelse mod Sædeligheden eller en af Barnet foretagen, for Personer over kriminel Lavalder strafbar Handling, skal der, bortset fra særlig paatrængende Tilfælde, gives Værgeraadet paa Barnets Hjemsted eller det stedlige Værgeraad Underretning, saaledes at et Medlem af Værgeraadet eller anden af Værgeraadet dertil bemyndiget Person kan give Møde under Afhøringen.

Straffebestemmelserne er noget udvidede, ligesom der under visse nærmere angivne Befingelser er tillagt Domstolene Myndighed til i Stedet for eller sammen med Straf at dømme fordrukne Forældre, som har gjort sig skyldige i Forførelse eller grovere Vanrøgt overfor deres Børn, til at tage Ophold i indtil 2 Aar i en Helbredelsesanstalt for Drankere.

Medens der i Sverige, Norge og Finland er udarbejdet nye Lovforslag paa dette Omraade, uden at disse dog er blevne til Lov endnu, er der i Tyskland, ligesom her i Län-

det, truffet Nyordning paa den offentlige Børneforsorgs Gebet. Som vist bekendt er der i Tyskland ved §§ 1666 og 1838 i »Bürgerliches Gesetzbuch« givet Bestemmelser om Anvendelse af Forsorgsopdragelse, om fornødent ved Tvang, overfor vanrøgtede og vanartede Børn under Betingelser, der ligner Bestemmelserne i vor Lov af 14. April 1905, dog at der ikke i Tyskland kendes en Ordning, der svarer til vor Fritagelse for Tiltale mod Værgeraadsforsorg eller hvad der maa stilles lige dermed¹⁾. Det Organ, som træffer Bestemmelsen herom, er »das Vormundschaftsgericht«. Det er en af professionelle Dommere beklædt Ret, som Regel Enkeltdommere. Noget til vore Værgeraad svarende Organ kendes hidtil ikke i Tyskland. Derimod er der ad administrativ Vej gjort Forsøg med Indførelse af Ungdomsdomstole, f. Eks. ved nogle Afdelinger af den berlinske Byret, ligesom et saadant Forsøg ogsaa er gjort i Frankfurt am Main. Ved en Rigslov af 9. Juli 1922 »für Jugendwohlfahrt« er der imidlertid i Tyskland skabt et nyt Organ paa dette Omraade, nemlig et »Jugendamt« i hver Kommune som 1ste Instans. Der skabes derhos et »Landesjugendamt« i hver af Enkeltstaterne, dog saaledes at de store Stater som Preussen kan indrette flere »Landesjugendämter« og omvendt flere af de smaa Stater kan slaa sig sammen om et fælles »Landesjugendamt«. Endelig dannes der et »Reichsjugendamt«.

Jugendämterne bestaar af et Embedsled og af, som det hedder i Loven, erfarne og prøvede Mænd og Kvinder af alle Befolkningslag, saaledes at mindst $\frac{2}{5}$ af denne Del af »Jugendamtet« saa vidt mulig skal høre til de frivilligt virkende Institutioner til Ungdommens Vel. Antal af Medlemmer og nærmere Valgregler maa antages at være overladt til Enkeltstaternes Ordning. Organet er altsaa ordnet som et Raad, og de Opgaver, der er henvist til disse Raad, svarer nærmest til de Plejebørnstilsynene her i Landet ved Lov 1. Marts 1895 paalagte Opgaver overfor Plejebørn. Endvidere er der til Ju-

¹⁾ Se med Hensyn til betinget Strafudsættelse i Preussen. Dette Tidsskrift for 1918, S. 132 ff.

gendamterne henlagt en Række af de Funktioner, som hos os udøves af Værgeraadene. Saaledes Bistand til »Vormundschaftsgericht« ved Sagernes Forundersøgelse, Tilsynsværgemaal og Hjælp ved at faa anvendt forebyggende Foranstaltninger, hvor dette passer. Men ogsaa til Formueværgemaal og ved Tilsyn med Børns og unge Menneskers Arbejde skulle de yde Bistand, ligesom de ogsaa skulle yde Hjælp til Tilsyn med Børn af Personer, der er faldne eller saarede i Verdenskrigen. De skulle derhos hjælpe med at ordne Beskyttelse for Moderen før og efter Fødslen, hvor dette behøves, for Spædbørn og for større Børn. Jugendamterne skal støtte frivilligt Arbejde indenfor deres Omraade og, hvor det tiltrænges, søge at drage frivillige Organisationers Arbejde ind under sig med fuld Hensyntagen til disses Selvstændighed. Landesjugendamtterne skulle afgøre Kompetencetvist mellem Jugendamtterne, vejlede disse, hvor det behøves, sætte Foretagender i Gang, til hvilke der trænges, og holde Jugendamtterne underrettet om Udviklingen andre Steder paa det her omhandlede Omraade. Endvidere skulle Landesjugendamtterne opstille fælles Retningslinier og træffe Forholdsregler, som kunne befordre fælles Virksomhed for de under dem sorterende Jugendamtter. Det skal ordnes af hvert Land (Enkeltstat), hvorledes »Landesjugendamt« skal sammensættes. Rigsregeringen skal med Rigsraadets Tilslutning træffe de nærmere Bestemmelser om Reichsjugendamts Sammensætning, Opgaver og Virkemaade. Loven begynder med i § 1 at opstille det Forlangende, at ethvert tysk Barn har Ret til at blive opdraget, saaledes at det opnaar sjælelig, legemlig og »gesellschaftlich« — social maa man vel sige — Dygtighed. Ved Børnenes Anbringelse skal det paases, at der tages Hensyn til Forældre og Børns religiøse Bekendelse — Katolicisme og Protestantisme vel hovedsagelig — og til disses »Weltanschauung«. Hvorledes dette nærmere skal forslaas, faar man dog ikke at vide.

Børn, som lider af sjælelige Uregelmæssigheder (Psykopati, Epilepsi, vanskelig Opdragelighed nævnes) eller af

svære smitsomme Sygdomme (tuberkulose eller Konssygdomme), skulle, hvis det af hygiejniske eller pædagogiske Grunde synes paakrævet, anbringes i Særanstalter eller Særafdelinger.

Loven træder i Kraft 1. April 1924.

Domme.

Danmark.

Spørgsmaalstillingen til Nævningerne. En af Vestre Landsret under Medvirkning af Nævninger afsagt Dom var paaanket til Højesteret, bl. a. fordi Rettergangsreglerne skulde være fejlagtig anvendte (Rpl. § 943). Under Domsforhandlingen for Landsretten havde Tiltaltes Forsvarer nedlagt Paastand om, at Nævningerne bl. a. skulde spørges, om Tiltalte havde gjort sig skyldig i et efter Strfl. § 195 [anden uforsvarlig Omgang ved Barnefødsel], subsidiært § 194 [Fødsel i Dølgemaal] strafbart Forhold, og om Betingelserne for Anvendelse af § 39 [formindsket Tilregnelighed] var til Stede. Anklageren havde protesteret herimod, og efter Rettens Bestemmelse kom Spørgsmaalene til Nævningerne kun til at lyde paa, om Tilt. havde gjort sig skyldig i Barnemord [Strfl. § 192] eller Forsøg derpaa. Da disse Spørgsmaal imidlertid — til Trods for at Tilt.s Forklaring egentlig indeholdt en Tilstaaelse i saa Henseende — blev besvaret benægtende af Nævningerne, stillede Retten efter fornyede Udtalelser af Anklager og Forsvarer det Spørgsmaal til Nævningerne, om Tilt. havde gjort sig skyldig i et efter Strfl. § 194 strafbart Forhold, og dette Spørgsmaal blev besvaret bekræftende. Højesteret statuerede ved sin Dom af 17. Maj 1922 (HRT 1922. 198, UfR. 1922 A 609), at der ikke ved Spørgsmaalstillingen til Nævningerne var begaaet nogen Fejl fra Rettens Side, heller ikke forsaavidt Nævningerne ikke var bleven spurgt, om Strfl. § 39 var anvendelig. Det maa vel som Regel anses for naturligt, at samtlige de Spørgsmaal, der stilles Nævningerne, forelægges dem paa een Gang; men under Lovens Tavshed kan der dog ikke være noget til Hinder for, at der udskilles Spørgsmaal om Tilt.s Forholds Henførelse

under en strængere Straffebestemmelse, og først hvis dette er besvaret benægtende, forelægges et nyt Spørgsmaal om en mildere Straffebestemmelser Anvendelse, efter at der ogsaa i saa Henseende er givet Parterne fornøden Lejlighed til at ytre sig i Overensstemmelse med Rpl. § 884, 2. Stykke.

Hvad forstaas ved »politiske Lovovertrædelser« i Retsplejelovens § 688 b? Under en i en jysk Købstad etableret Generalstrejke blev der øvet forskellige Voldshandlinger mod Tjenestemænd (Politi og Militær) i Funktion, og der rejstes i den Anledning Tiltale mod forskellige ved Vestre Landsret uden Medvirkning af Nævninger. 4 af de Tiltalte, der var tiltalt for Anstiftelse til saadanne Voldshandlinger eller Forsøg derpaa, gjorde gældende, at Domsforhandlingen skulde foregaa for Nævninger ifølge Rpl. § 688 b (»Sager, der rejser sig af politiske Lovovertrædelser«), men fik ikke Medhold heri ved Landsretten. Efter at Sagen var paakæret til Højesteret, kom denne Rets Kæremaalsudvalg til samme Resultat (Højesterets Kæremaalsudvalgs Kendelse af 4. Oktober 1922 i HRT 1922. 379, UFR 1922 A.1005), »da de Forhold, for hvilke der ved Anklageskriftet er rejst Tiltale, ikke kan anses som politiske Lovovertrædelser og derhos Straf-arbejde ikke kan antages at være forskyldt¹⁾. Til Grund for Kravet om Nævnings Medvirken i Sager, der rejser sig af politiske Lovovertrædelser, ligger Paabudet i Grundlov 1849 § 79 (gentaget i Grl. 1915 § 72). Lovgivningsmagten har senere gjort Forsøg paa, men atter opgivet nærmere at bestemme, hvad der skal forstaas herved. I Udkast til Lov om Strafferetsplejen af 1875 henviste man til Straffelovens Kap. 9—11 (Statsforbrydelser), og under Rigsdagsforhandlingerne om Rpl. i Begyndelsen af dette Aarhundrede forsøgte man snart en helt objektiv, snart en helt subjektiv, snart en kombineret objektiv-subjektiv Bestemmelse, men indskrænkede sig sluttelig til en Gentagelse af selve Grundlovens Udtryk. Naar Fortolkningen saaledes staar frit, synes det ikke tvivlsomt, at Afgørelsen maa bero paa, om selve Forbrydelsens Genstand er af politisk Natur. Ved en Henvisning til Motivet vilde Begrebet blive ganske udflydende; der vilde vel i vor Tid knap være den For-

¹⁾ Jfr. herved Rpl. § 688 d.

brydelse, der ikke kunde paaskyndes at være udsprungen af politiske Motiver. Jfr. herved H. Munch-Petersen: Den danske Retspleje, V, S. 33 ff. og E. Kühl i UfR 1919 B 85.

Eyvind Olrik.

Sverige.

Lyte, kroppsfel, sjukdom eller ringare skada af misshandel? (NJA 1921 sid. 387). A. hade tilldelat ynglingen B. ett hårdt slag för munnen, hvarvid en framtand fallit ut. I den återstående delen af den förut friska och selfria tanden hade, enligt intyg af tandläkare, redan samma dag misshandeln skedd uppstått varinflammation, som häfts först efter omkring nio veckors behandling. Enligt intyget hade vidare B. till följd af inflammationen »under den första tiden» lidit af sömnlöshet samt under de första veckorna haft svåra smärtor vid tuggandet men efter behandlingsens afslutande blivit så pass återställd, att (den åter fastsatta?) tanden kunde brukas, ehuru den dock för framtiden icke vore lika användbar, som om skadan ej skett.

A. blef af RR:n dömd jämligt 14 kap. 12 § strafflagen för uppsätlig misshandel, däraf kommit lindrigare sjukdom och mindre lyte, än i 14 kap. 10 § samma lag sägs. HofR:n fann ej skäl till ändring i RR:ns dom. HD dömde däremot A. enligt 14 kap. 13 § strafflagen till lindrigare straff.

Den svenska strafflagen indelar uppsätlig misshandel, som ej haft döden till följd, i tre olika grader, allt efter effektens art. Den svåraste graden omfattar tillfogandet af »svår kroppsskada», hvarmed enligt legaldefinitionen i 14 kap. 10 § förstås »förlust af talförmåga, syn eller hörsel, svårt lyte eller annat svårt kroppsfel, stadigvarande svårt men å hälsa eller lifsfarlig sjukdom». Därefter kommer det i 14 kap. 12 § omhandlade fallet, att misshandeln medfört »mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom, än i 10 § sägs». Slutligen upptager 14 kap. 13 § den lindrigaste graden af misshandel eller sådan, »hvarå ringare eller ingen skada följt». Beträffande de bägge lindrigare graderna göres vid straffskalornas uppställande icke någon åtskillnad mellan uppsätliga effekter och objektiva öfverskott.

I ovan omhandlade fall torde gärningsmannen få anses

hafva haft åtminstone dolus eventualis i förhållande till tandens utslående. Frågan saknar emellertid betydelse för misshandelsbrottets rubricering. Äfven om skadan, som uppenbarligen ej kan hänföras till svår kroppsskada, varit ouppsåttlig, har dock mellan densamma och misshandeln förefunnits adekvat kausalitet, såsom öfver hufvud för ansvar för objektiva öfverskott fordras. Förlusten af en enda tand, låt vara en framtand, torde näppeligen i något fall kunna anses så vanställa en mans utseende, att ett lyte kan sägas föreligga. Ej heller lär saknaden af en tand kunna rubriceras såsom »kroppsfel» i lagens mening. Hvarken tal- eller tuggningsförmågan lider nämligen därigenom något afsevärdt intrång, hvilket däremot kan vara fallet vid förlust av flera tänder. Jfr NJA 1921 sid. 23, där i alla instanser straff enligt 14 kap. 12 § strafflagen ådömdes för misshandel, hvarvid en 57-årig kvinna fått tre framtänder utslagna; huruvida skadan hänförts till lyte eller kroppsfel framgår emellertid ej af domstolarnas motivering.

Varinflammationen får i förevarande fall säkerligen betraktas såsom allenast objektivt öfverskott. Brist i erforderligt adekvat kausalsammanhang med misshandeln kan ej antagas hafva förelegat. Då HD i motsats mot de lägre domstolarna åberopade 14 kap. 13 §, icke 12 §, strafflagen, måste detta därför innebära, att HD ansett den af misshandeln förorsakade varinflammationen icke kunna hänföras till sjukdom i lagens mening. Att sistnämnda uttryck i strafflagen icke får anses omfatta hvarje patologisk process torde stå fast. Säkerligen måste man bortse från dylika af snart öfvergående beskaffenhet, men därjämte antagligen ock från sådana, som icke i någon högre grad stört eller hotat att störa allmänbefinnandet. Hvad angår de i här omhandlade fall genom varinflammationen förorsakade smärtorna, hafva dessa endast intermitent, vid tuggandet, förmärkts under någon längre tid.

Konkursförbrytelser. — Trolöshet mot hufvudman. (NJA 1921 sid. 455), A. var ledamot af styrelsen för ett aktiebolag och tillika bolagets verkställande direktör. Sedan bolaget kommit i konkurs, blef A. åtalad, bland annat, för det han dels 1) sålt tre bolaget tillhöriga pianon utan att till bolaget redovisa hela den härför bekomna köpeskillingen, dels 2) i bolagets handelsböcker låtit anteckna

nämnda pianinon såsom försålda till annan person än den verkliga köparen för en köpeskilling, motsvarande allenast det lägre till bolaget redovisade beloppet, dels ock 3) tillgodofört sig och lyftat tantien å vinst, som ej förefunnits. Ansvar yrkades för bedrägeri mot borgenärer, i fråga om 3) subsidiärt för trolöshet mot hufvudman.

För 1) och 3) fälldes A. i HofR:n och HD jämlikt 22 kap. 11 och 14 §§ strafflagen till straff för trolöshet mot hufvudman samt för 2) i samtliga instanser (RR:n, HofR:n och HD) jämlikt 23 kap. 1 § 3 mom. och 4 § strafflagen till ansvar för bedrägeri mot borgenärer. I HD bedömdes 1) och 2) såsom fortsatt brott (4 kap. 3 § strafflagen). Två reservanter i HD ansågo det icke hafva blifvit till fullo ådagalagt, att A. vid det under 2) angifna förfarandet »handlat i sådant uppsåt, att han kan dömas enligt 23 kap. 1 § strafflagen«, men funno nämnda förfarande böra bestraffas såsom uppenbar vårdslöshet mot borgenärer enligt 23 kap. 3 § 3 mom. strafflagen. En annan reservant i HD fann 1) och 2) böra bedömas icke såsom fortsatt brott utan såsom reell konkurrens.

Beträffande 1) och 3) är att märka, att dessa förfaranden icke bestraffats såsom konkursförbrytelser. Enligt 23 kap. 4 § strafflagen skall väl styrelseledamot eller annan, som är satt att leda ett bolags angelägenheter, därest bolaget kommit i konkurstillstånd och han finnes hafva förbrutit sig mot borgenärerna så som förut i samma kapitel sagts, straffas såsom vore han själf gäldenär i bolagets konkurs. Men härför förutsättes säkerligen, att han vid de förfaranden, som läggas honom till last, handlat i bolagets intresse. Jfr NJA 1909 sid. 305 och sid. 625, i hvilka mål HD ansett bolags verkställande direktör, tillika styrelseledamot, som för egen räkning till sina personliga utgifter användt af bolaget lånade medel till belopp, hvilka icke stått i skäligt förhållande till vare sig hans eller bolagets ställning och tillgångar, icke kunna fällas till ansvar enligt 23 kap. 3 § 1 mom. strafflagen.

Mot de under 1) och 3) angifna förfarandenas bedömande såsom trolöshet mot huvudman är icke något att invända. A. har nämligen genom nämnda förfaranden vid uppdrags utförande »till hufvudmannens skada främjat sin nytta«.

Hvad beträffar den ofvan under 2) upptagna felaktiga bokföringen rörande försäljningen af pianinon, torde där-

emot dess hänförande till bedrägeri mot borgenärer kunna till riktigheten ifrågasättas. A:s afsikt med de oriktiga bokföringsåtgärderna har, såsom af HofR:ns och HD:s motivering framgår, varit endast att dölja det brottsliga förfarande, hvartill han gent emot bolaget gjort sig skyldig genom att tillägna sig en del af den för bolagets räkning uppburna köpeskillingen. Någon afsikt att försvåra utredningen i bolagets konkurs kan ej tillvitas honom. Men sådan afsikt, som sist nämnts, torde rätteligen erfordras för falsk bokförings hänförande till bedrägeri mot borgenärer. Det härom gällande stadgandet i 23 kap. 1 § strafflagen har följande lydelse: »Finnes gäldenär, som kommit i konkurstillstånd, hafva öfvat bedrägeri mot sina borgenärer i något af dessa fall: — — — 3. att han, där han idkat handel eller annan rörelse, hvaröfver bok hållas bör, fört falska böcker, eller sina böcker svikligen förändrat eller uppsåtligen förstört, undanstuckit eller oläsliga gjort; en sådan gäldenär skall dömas — — —». Beträffande förändring af riktigt införda poster, med andra ord förfalskningsåtgärd i egentlig mening, uppställer lagen således för dess straffbarhet såsom bedrägeri mot borgenärer uttryckligen fordran på att förändringen skett »svikligen», hvilket uttryck lärer böra anses betyda »i afsikt att vilseleda borgenärerna». Att mindre stränga fordringar skulle gälla i fråga om intellektuella förfalskningsåtgärder, kan svårligen antagas. Ett stöd för riktigheten af den åsikt, att äfven härvid erfordras afsikt att vilseleda borgenärerna eller med andra ord att försvåra utredningen i konkursen, synes kunna hämtas från lagens ord: »Finnes gäldenär — — — hafva öfvat bedrägeri mot sina borgenärer». Möjligen kunde det anses räcka med insikt om att åtgärden nödvändigt måste försvåra utredningen i en redan inträffad eller motsedd konkurs. Men i förevarande fall kan ej ens anses utredt, att A. vid verkställandet af den oriktiga bokföringen insett, att bolaget varit på obestånd. (Bokföringsåtgärden vidlogs i början af september månad år 1918, och bolaget försattes i konkurs först den 14 mars 1919.)

Till jämförelse må erinras om två mål, afgjorda i HD åren 1898 och 1920. Det förra af dessa (NJA 1898 sid. 412)rörde en person, som efter det han blifvit försatt i konkurs åtalats för det han såsom svarande i ett tidigare handlagt krafsmål företett vissa af honom förfalskade räk-

ningar och kvitton samt i målet angående ansvar för dessa förfalskningsbrott till sitt fredande framlade sina handelsböcker, hvilka han efter konkursens öppnande ändrat till öfverensstämmelse med de förfalskade räkningarna och kvittona. HD dömde honom, så vidt angår förfalskningen af handelsböckerna, för bedrägeri mot borgenärer enligt 23 kap. 1 § 3 mom. strafflagen. En reservant inom domstolen yttrade emellertid, att, enär de af den tilltalade vidtagna ändringarna i handelsböckerna »uppenbarligen skett endast i afsikt att därmed ytterligare bekräfta hvad han förut i rättegång med M. sökt att med förfalskade handlingar ådagalägga», nämnda ändringar icke kunde hänföras »till sådant bedrägeri mot borgenärer, som i 23 kap. 1 § strafflagen omförmäles».

I det ofvan afsedda år 1920 i HD afgjorda målet (NJA 1920 sid. 13) dömdes en föreståndare för en ekonomisk förnings handelsrörelse till ansvar för bedrägeri mot borgenärer, föröfvadt därigenom, att han till döljande af förskringring utaf föreningens medel gjort oriktiga anteckningar i föreningens af honom förda böcker. En reservant i HD ansåg den tilltalade icke öfvertygad att »hafva handlat i sådan afsikt, att han kan dömas till ansvar enligt 23 kap. 1 § strafflagen». Denne reservant synes hafva delat den mening, hvaråt reservanten i det år 1898 afgjorda målet gifvit uttryck.

I båda de senast omförmälda målen hade emellertid åtgärderna med handelsböckerna ägt rum vid en tidpunkt, då gäldenären resp. hans representant måste hafva insett, att åtgärderna, ehuru vidtagna i annan afsikt, måste eller, så vidt rör det senare af de båda målen, åtminstone kunde försvåra utredningen i redan anhängig eller motsedd konkurs.

I det här omhandlade år 1921 afgjorda målet ansågo, såsom ofvan nämnts, två reservanter inom HD det »icke hafva blifvit till fullo ådagalagdt», att A. vid den felaktiga bokföringen rörande försäljningen af pianinon »handlat i i sådant uppsåt, att han kan dömas enligt 23 kap. 1 § strafflagen». Det är att märka, att samma justitieråd tillhörde majoriteten inom HD i det ofvan omförmälda målet från år 1920. De synas således för nyssnämnda lagrumms tillämpning icke kräfvat afsikt att vilseleda borgenärerna. Då de i förevarande fall år 1921 likvisst med anförda motivering friat från ansvar för bedrägeri mot borgenärer,

kan anledningen därtill tänkas vara, att de för lagrummets tillämpning dock kräffa förhandenvaron af åtminstone eventuellt uppsåt att vilseleda borgenärerna men ansett sådant uppsåt icke bevisadt.

HD:s majoritet har möjligen funnit det vara tillräckligt, att de oriktiga bokföringsåtgärderna vidtagits i afsikt att vilseleda rörande affärsställningen, oafsedt om vilseledandet gällt konkursborgenärer eller annan, som haft intresse att taga del af affärsställningen. Sådant afsikt får anses hafva förelegat såväl i här omhandlade fall som i de åren 1898 och 1920 afgjorda målen. Ett stöd för antagandet, att denna mening omfattats af HD:s majoritet åtminstone i det sistnämnda målet, synes kunna hämtas från det förhållandet, att HD i detta mål ansåg den tilltalade handelsföreståndaren icke kunna ådömas ansvar för bedrägeri mot borgenärer för det han ur föreningens kassabok och brefbok utrifvit vissa blad, enär det icke visats, att han därvid handlat »i bedrägligt syfte».

I fråga om konkurrensförhållandet mellan den såsom bedrägeri mot borgenärer ansedda oriktiga bokföringen rörande försäljning af pianinon och det till trolöshet mot hufvudman hänförda tillägnandet af en del utaf köpeskillingen för desamma, synes detta konkurrensförhållandes bedömande såsom fortsatt brott innebära en mera vidsträckt tolkning af denna konkurrensforms begrepp, än förutvarande praxis gifvit vid handen. I det ofvan omnämda år 1920 i HD afgjorda målet ansåg domstolens majoritet försvinnning och till dess döljande företagen, såsom bedrägeri mot borgenärer bedömd falsk bokföring böra bestraffas såsom två reellt konkurrerande brott, under det att en reservant ville hafva konkurrensförhållandet bedömt såsom fortsatt brott.

Djurplågeri. — Underlåtenhets rättsstridighet. (NJA 1921 sid. 660). Med anledning af landtarbetarstrejk, som kl. 4 på morgonen en högsommardag utbrutit vid en större jordbruksgård, upphörde äfven vid gården anställda mjölkerskor, hvilka icke tillhörde någon arbetarorganisation, att taga befattning med mjölkningen af gårdens 65 kor. Gårdens inspektör hade först kl. 10,30 e. m. dagen före strejkens utbrott erhållit meddelande om tiden för dess ikraftträdande och om mjölkerskornas indragande i densamma. De enda arbetsvilliga på gården, nämligen inspektören

själf och en bokhållare, ombesörjde utfodring af kreaturen men saknade förfarenhet i mjölkning. Inspektoren förde under den första strejkdagen fruktlösa förhandlingar med de strejkandes representanter för att uppnå, att mjölkerskorna skulle verkställa mjölkning ytterligare en gång, på det att lidande måtte besparas djuren och arbetsledningen erhålla några timmars rådrum att anskaffa kunnig arbetskraft från annat håll. Korna blefvo ej mjölkade, förr än från gårdar i grannskapet tillkallad hjälp anländt, hvilket skedde först kl. 6 e.m. den första strejkdagen. En veterinär, som kl. 2,30 e.m. samma dag besiktigat kreatursbesättningen på gården, intygade, att mjölkornas jufver visat sig stora och utspända till följd af underlåten urmjölkning, samt att det på grund häraf ökade inre trycket i jufverna måste antagas hafva framkallat en viss grad af lidande för korna, särskildt de högmjolkande.

De bland de strejkande mjölkerskorna, hvilka den ifrågavarande dagen varit i tur att verkställa mjölkningen, blefvo tilltalade för djurplågeri. I målet upplystes, att de tilltalade icke vore lagstadda tjänare vid gården men gista med sådana. Åklagaren anförde, bland annat, att de tilltalade icke kunde anses hafva lämnat sin tjänst i samband med strejken, enär de icke afflyttat från sina bostäder vid gården.

HR:n, hvars dom affattades i enlighet med den enhälliga nämndens mening, dömde de tilltalade jämlikt 18 kap. 16 § strafflagen att för djurplågeri böta enhvar 50 kronor. I motiveringen för domen anfördes, att det blifvit i målet styrkt, att de tilltalade på så sätt visat uppenbar grymhet mot djur, att de den ifrågavarande dagen vägrat att fullgöra dem enligt arbetsaftal åliggande mjölkning af omförmälda kor, till verkställande af hvilken mjölkning, enligt hvad de tilltalade måste anses böra hafva insett, under rådande förhållanden annan arbetskraft endast med svårighet och tidsutdräkt kunde anskaffas, samt att korna till följd af deras nämnda förfarande åsamkats ett under flera, för vissa af kreaturen ända till tio timmar oafbrutet pågående svårt lidande. HR:ns ordförande var af skiljaktig mening och ansåg det icke bevisadt, att de tilltalade »uppsåtligen låtit komma sig till last sådant förfarande, som i 18 kap. 16 § afsåges», hvarför han fann de tilltalade böra frikännas. HofR:n och HD funno icke skäl att göra ändring i HR:ns dom.

Det åberopade lagrummet hade vid den tid, då det åtalade förfarandet ägde rum, följande lydelse: »Visar någon i behandling af djur uppenbar grymhet; straffes med böter. Är omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas». Genom lagändring år 1921 har lagrummet erhållit annan affattning, bland annat så till vida, att efter orden »uppenbar grymhet» inryckts följande exemplifierande passus: »såsom genom misshandel, öfveransträngning eller vanvård». Det sistnämnda uttrycket gifver tydligt vid handen, att jämväl underlåtenhet kan straffas enligt lagrummet. Detta får emellertid på grund af allmänna regler otvifvelaktigt anses hafva gällt äfven före berörda lagändring. För underlåtenhets straffbarhet förutsattes uppenbarligen här liksom eljest förhandenvaron af en rättsplikt för vederbörande att vara verksam till afvärjande af den i straffbudet afsedda effekten. I förevarande fall var, såsom HR:n i motiveringen för sin dom anført, fråga om en på arbetsaftal grundad plikt. Det kan emellertid spörjas, huruvida icke arbetsaftalet genom strejken bringats att upphöra. Den af åklagaren i målet åberopade omständigheten, att de tilltalade icke afflyttat från sina bostäder vid gården, kan icke i och för sig anses utesluta möjligheten af att antaga arbetsaftalet hafva blifvit å de strejkandes sida häfdt, icke ens om man såsom särskildt vederlag för deras arbete får betrakta den förmån af fri bostod, som de delat med sina vid gården städslade äkta män. Det är nämligen icke uteslutet, att de kvarbott utan laga rätt. Det har icke i målet blifvit upplyst, att det ifrågakomma arbetsaftalet slutits för viss tid, eller att viss uppsägningstid varit aftalad. Men aftalet måste likvisst, särskildt i betraktande därpå, att det omfattat en vårdnadsplikt; anses förutsätta skälig uppsägningstid.

Hvad angår det subjektiva rekvisitet för straffbarhet i det förevarande fallet, yttras i motiveringen för HR:ns dom, såsom nämndt, att de tilltalade måste anses böra hafva insett, att under rådande förhållanden annan arbetskraft för mjölkningens utförande endast med svårighet och tidsutdräkt kunnat anskaffas. Därpå synes, som hade HR:n ansett konstaterandet af culpa i förhållande till effekten vara tillräckligt för tillämpning af straffbudet för djurplågeri. Säkerligen kräfvades emellertid här för dolus. Men i det omhandlade fallet måste åtminstone dolus eventualis antagas hafva förefunnits hos de tilltalade.

Anmärkningsvärdt synes vara, att ansvar för delaktighet i djurplågeriet icke yrkats å de arbetare, som, enligt hvad i målet upplysts, med fullt lika god insikt i situationen som den, hvilken visats föreligga hos mjölkerskorna, uppmanat dessa att deltaga i strejken och utöfvat påtryckningar på dem för att förhindra deras återgång till arbetet.

Olof Barklind.

Mindre Meddelelser.

Af Retslægeraadets Aarsberetning for 1920 fremgaar, at Raadet har givet Erklæring i et usædvanlig stort Antal Tilregnelighedssager, nemlig 120, hvor det i Anledning af begaaede Forbrydelser er spurgt enten om, hvorvidt den paa-gældende burde indlægges til Observation paa Sindssygeanstalt, eller om hans psykiske Tilstand i Gerningøjeblikket. En Del af disse Erklæringer, der er bilagt med Skildringer af den sigtedes Liv og Livsforhold, frembyder stor Interesse for Kriminalister. Endvidere er der afgivet Erklæring i 34 Sager om Personers Farlighed for den offentlige Sikkerhed og i 15 Paternitetssager. I en af disse sidste Sager har vedkommende Dommer i en af Københavns Byretsafdelinger meget praktisk æsket og erholdt fra Raadet en generel Udtalelse gaaende ud paa, at Indtræden af Menstruation ikke udelukker, at et Samleje, som har fundet Sted forud for denne, har været befrugtende — hvilken almindelige Udtalelse altsaa nu kan benyttes overfor den hyppig fra Sagsøgtes Side benyttede Støtte for hans Frifindelsespaastand, at Sagsøgerinden har forklaret at have menstrueret efter det paa-gældende Samleje, uden at man hver Gang behøver at gaa til Raadet herom. En anden Dommer har forespurgt, om Raadet var enigt med ham i, at Retten, naar Barnet var fuldbaaren og af normal Størrelse, uden videre kunde afsige fældende Dom, saafremt der forelaa oplyst eller erkendt Samleje paa en Tid, der stemmer med, at Svangerskabstiden udgør c. 290 Dage; Raadet har imidlertid ikke kunnet tiltræde denne Betragtning, da navnlig Bedømmelsen af Grænsetilfældene bygges paa Forudsætninger, som man ikke kan antage, at Rettens Medlemmer skulde være i Besiddelse af. Fremdeles er der afgivet specielle Erklæringer i en Række kriminelle Sager om Barnemord eller Fødsel i Dølgemaal, Sædelighedsforbrydelser, Paaførelse af venerisk Smitte, Vold,

Manddrab og Forgiftninger; i sidstnævnte Gruppe findes nogle meget interessante Erklæringer til Brug i Straffesagen mod Læge Nordentoft. Tre Sager angaar lægelig Kunstfejl og Forseelser; den ene af disse har Interesse ved at fremhæve, at det ved Ligsyn ikke er tilstrækkeligt at angive i Attesten som »sikre og utvivlsomme Tegn paa virkelig Død«, at der foreligger Ophør af Puls og Respiration. Endelig indeholder Beretningen nogle Udtalelser fra Raadet i Kvaksalverisager, i Forsikrings- og Invaliditetssager samt i to civile Sager, hvoraf den ene drejede sig om — af Hensyn til Ikrafttrædelsen af en ny Arveafgiftslov — at fastslaa det rigtige Tidspunkt for Indtrædelsen af en Persons Død.

O. H.

Forbrydelse og Overtro.

I sit højt interessante Skrift: *Verbrechen und Aberglaupe* (Taubner, Leipzig, 1908) beretter Hallvig om den i alle Folkeslag fra de ældste Tider til Nutiden forekommende Overtro, at Blod, Livets Kilde, er et virksomt Middel til Helbredelse af svære Sygdomme. At skaffe Blodet tilveje, hvad enten det drejer sig om Dyreblod eller Menneskeblod, fører imidlertid ofte til Forbrydelser, lige fra Krybskytteri til Mord. I de fleste Tilfælde lægges der alene Vægt paa, at Blodet, der benyttes enten som udvortes eller som indvortes Medikament, hidrører fra en bestemt Dyreart eller fra et Menneske med visse Egenskaber, et nyfødt Barn, en kraftig Dreng o. s. v., medens det ikke behøver at være af noget bestemt Individ. Kun hvis Sygdommen er paaført ved Hekseri, kræves Blod af selve Heksen, og det benyttes da enten som udvortes Mid-
del eller indsuges eller drikkes.

Et ejendommeligt Tilfælde af en Overtro, der er beslægtet med den sidstnævnte, men dog væsentlig forskellig derved, at det blotte Syn af Blodet hjælper mod Trolddom og virker præventivt, ikke kurativt, findes omtalt i en snurrig Samling af Erindringer, optegnede af en gammel norsk Politimand. (*H. Meltzer: Småbilleder af Folkelivet. Politinotiser. Kristiania 1862*). Der berettes her følgende Tildragelse, som antagelig kan henføres til 50-erne i forrige Aarhundrede:

En ung, norsk Søgut kommer ind i en Høkerbod, hvor der staar to udenlandske, skindklædte Personer, en gammel

og en ung, ledsagede af en spidsøret Hund. Tilsyneladende ganske uden Foranledning fra de Fremmedes Side farer Sømanden løs paa den ældste af dem og tildeler ham tre kraftige Næveslag i Ansigtet, hvorved den Overfaldnes Næse springer op at bløde.

Overfor Politiet, som tilkaldes, forklarer Sømanden, at han, der har faret viden om i Verden og lært adskilligt om Jordens Folkeslag, véd, at Finner, naar de taler indbyrdes i deres eget Sprog, er i Stand til at paaføre tilstedeværende Trolddom, og at det eneste Middel herimod er at faa Blod af dem.

Da han nu i Høkerboden træffer de to Fremmede, antager han dem ved deres Skindkøfter og spidsørede Hund for Finner, og da den gamle taler til den unge i et Sprog, som Sømanden ikke forstaar, gribes han af Angst for at være Genstand for et Forsøg paa Trolddom. Ihukommende den Lærdom, han har erhvervet sig om Bord i et Skib i Göteborgs Havn, griber Sogutten straks til Nødværge og slaar den gamle Mand med knyttet Næve, først i Panden, derefter, da intet Blod viser sig, over det højre Øje og, da der stadig ikke kommer Blod, paa Næsen. Til alt Held lykkes Kuren ved det tredje Slag, idet den gamles Næse giver sig til at bløde.

Iøvrigt viser det sig, at de Fremmede aldeles ikke er Finner, men svenske Dalkarle, der har talt i deres egen Dialekt, som den overtroiske Sømand ikke har forstaaet. Da den sagesløse Overfaldne, som paa ingen Maade har taget Repressalier, erfarer den nærmere Sammenhæng, erklærer han sig saare tilfreds; antagelig har Troen paa finske Trolddomskunster og Midlerne herimod ikke været ham fremmed.

G. B.—M.

Overværgeraadets Statistik for Aaret 1921 udviser, at i Aarets Løb ialt 591 Børn er anbragt udenfor Hjemmet i Henhold til Børneloven af 14. April 1905. For de foregaaende Aar var Tallene: 1906: 585, 1907: 598, 1908: 642, 1909: 849, 1910: 802, 1911: 722, 1912: 809, 1913: 736, 1914: 770, 1915: 818, 1916: 817, 1917: 693, 1918: 825, 1919: 680, 1920: 500. Det samlede Antal for alle Aarene udgør 11,437, hvoraf ved Udgangen af 1921 endnu 4687 var under Værgeraadets institutionens Forsorg.

Hovedanbringelserne for de i 1921 fjærkede og udenfor Hjemmet anbragte Børn var: Opdragelsesanstalt 75, Optagelses- og Iagttagelseshjem 394, Børnehjem 50, Hospital og Klinik 2, privat Pleje 51, Tjeneste 15, Lære 3, Hyre 1. Børnenes Alder ved Anbringelsen (regnet fra Godkendelsesdagen) var: Under 2 Aar 31, 2—4 Aar 30, 4—7 Aar 38, 7—10 Aar 68, 10—12 Aar 67, 12—14 Aar 111, 14—16 Aar 103, 16—18 Aar 143. For 108 af de ovennævnte, paa Optagelses- og Iagttagelseshjem anbragte Børn afsluttedes i Aarets Løb Iagttagelsen, og af disse Børn anbragtes 51 paa Opdragelsesanstalt (fra Hovedstaden 22, fra Provinskøbstæderne 14 og fra Landdistrikterne 15), 17 i Børnehjem, 28 i Plejehjem, 12 i Tjeneste, 4 i Lære og 1 i Hyre. Hovedsagen til Fjernelsen fra Hjemmet var for 297 begaaede Lovovertrædelser, for 262 Vanrøgt eller begyndende sædelig Fordærvelse (af disse var 67 over 15 Aar gamle ved deres Antagelse af Værgeraadsinstitutionen) og for 32 Mishandling o. l. — Paaanke fra Forældrenes Side af Værgeraadens Beslutning om et Barns Fjernelse forelaa i 9 Tilfælde. I 3 Tilfælde blev en af et Værgeraad indstillet Beslutning om et Barns Fjernelse ikke godkendt af Overværgeraadet. I 7 Tilfælde henvistes Sagen til Fattigvæsenet som hørende under dette, og i 21 Tilfælde indskrænkede Værgeraadsinstitutionens Virksomhed sig til efter Fattigvæsenets Begæring at fratage de naturlige Forældre Forældremagten og overdrage denne til Fattigvæsenet.

E. O.

Bøger indsendte til Redaktionen.

- Nils Stjernberg: Kommentar till Strafflagen Kap. 17—18. Uppsala & Stockholm. 1922.
- Nils Stjernberg: Kommentar till Strafflagen Kap. 24. Uppsala & Stockholm. 1922.
- Juridisk Tidsskrift, VIII Aargang (1922), Nr. 8—11.
- Tidsskrift utgiven av Juridiska föreningen i Finland. 1922. Hft. 5—6.
- Svensk Advokattidning. 1922. Nr. 9—12.
- Revue pénitentiaire et de droit pénal. Bulletin de la société générale des prisons. XLVI année. No. 1—3 (Janvier—Mars 1922).
- Revista penale di dottrina, legislazione e giurisprudenza. Vol. XCVI, fasc. 4 (Ottobre 1922), fasc. 5 (Novembre 1922), fasc. 6 (Dicembre 1922), Vol. XCVII, fasc. 1 (Gennaio 1923).
- Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. XLII Bd., Hft. 8; XLIII Bd., Hft. 1—5.
- Defensor legis. 1922. Nr. 10.
- Svensk Juristtidning. 1922. Hft. 6.

Dr. juris Niels Lassen

født den 2. Januar 1848, død den 21. Februar 1923,
Højesterets Justitiarius 1909—1915.

Niels Lassen var allerede flere Aar før sin Død en nedbrudt Mand, for hvem Døden vel nærmest kom som en Udfrielse. Men i en Aarrække var han et af de klareste Hoveder og vistnok den skarpeste Pen indenfor de praktiske Juristers Kreds. En lysende Intelligens, en klar og indtrængende Tænkere. Tidlig moden optraadte han endnu som Student i 1869 som Forfatter til en arveretlig Afhandling, erhvervede i 1874 den juridiske Doktorgrad (Villien som Forpligtelsesgrund) og var derefter i en lang Aarrække en af dem, der oftest lod høre fra sig i den juridiske Faglitteratur. Den kritiske Klarhed, der besjælede alt, hvad han skrev, anvendte han ogsaa overfor sig selv. Allerede i hans unge Aar tilbødes der ham — uden Konkurrence — det Professorat, som, da han undslog sig, derpaa efter Konkurrence blev besat med Jul. Lassen. For det praktisk Retsliv blev det en Lykke, at en Mand som Niels Lassen blev knyttet dertil som Dommer; for ham selv betød det, at han kom netop paa sin rette Plads. Hans Arbejder spænder over forskellige Felter; fra Strafferetten maa særlig nævnes Dokumentfalsk (Ugeskrift for Retsvæsen 1879), Afpresningsforbrydelsen (U.f.R. 1883) og efterfølgende Meddelagtighed (U.f.R. 7886); Erstatningslæren viede han en særlig Interesse (Tids-

skrift for Retsvidenskab 1889 og 1892), og over den Struensee'ske Proces kastede han nyt Lys (T.f.R. 1891 og 1892). Overalt var det mere Anvendelsen af den kritiske Sonde end den teoretiske Opbygning, der interesserede ham. Skarp i sin Tanke var han ogsaa skarp som Polemiker, men samtidig som Menneske bramfri og vindende.

Til den danske Højesteret var Niels Lassen knyttet fra 1897 til 1915, deraf de sidste 6 Aar som Rettens Formand. Hvad den enkelte betyder i Højesteret, unddrager sig jo direkte Iagttagelse; men alle Vidnesbyrd, der er fremkommen, taler med den største Ærbødighed baade om den Klarhed og alsidige Hensynstagen, der prægede hans Standpunkter, og om den særegne Evne, han havde til at forme dem ud i klare og simple Ord, — Egenskaber, der kom ham særlig til gode i den Tid, da han som Rettens Formand i første Række prægede Dommenes Præmisser. Selv har han ogsaa i sine skattede mangeaarige »Meddelelser fra Højesterets Praxis« (T.f.R.) givet os et Middel til at trænge til en vis Grad ind i det Værksted, hvor Højesteretsdommene bliver til. Han har ogsaa derved efterladt en kostbar Arv, der desværre kun er for tung, til at en Efterfølger kan løfte den.

Det var en Sorg, at denne klare Tanke kun altfor tidlig trætledes, — fra hans Otium i de seneste Aar foreligger dog to Bind Livserindringer, hvorfra Skildringerne fra Barn-domshjemmet i Præstegaarden i Angel vil mindes. Niels Lassens Virksomhed i de tidligere Aar baade som Dommer og juridisk Skribent vil altid sikre ham en fremskudt Plads blandt de bedste i Landet.

Eyvind Olrik.

Om de korte Frihedsstraffe og Bødestraffens Proportionalitet.

Af Landsdommer OLUF H. KRABBE.

I den sidste Menneskealders kriminalistiske Diskussion har som bekendt Kritiken af de korte Frihedsstraffe og i Forbindelse hermed Kravene om disse Straffes Afløsning i videst muligt Omfang af Bødestraf og om Bødestraffens Reformering indtaget en fremskudt Plads.

Indenfor de skandinaviske Lande har Spørgsmaalet om en Reformering af Bødestrafen været til Forhandling paa den internationale Kriminalistkongres i Kristiania 1891¹⁾ paa Grundlag af 6 af Prof. v. Liszt opstillede Theses, ved den danske Kriminalistforenings 1. Aarsmøde i København 1900²⁾ med Prof. *Torp* og daværende Politifuldmægtig *Goll* som Indledere og ved de svenske Kriminalistkongresser i Stockholm 1911³⁾ og 1916⁴⁾ med Prof. *Wetter* som Indleder. Problemet har endvidere været under Debat ved det 10. nordiske Juristmøde i København 1902⁵⁾ under Forhandlingerne om skærpet Frihedsstraf som Forvandlingsstraf for Bøder, det var fremme under Forarbejderne til den

¹⁾ Mitteilungen der Internationalen kriminalistischen Vereinigung III, 1892, S. 220 ff. 237 ff.

²⁾ Forhandlingerne paa Dansk Kriminalistforenings 1. Aarsmøde, S. 124 ff.

³⁾ Förhandlingar vid Kriminalkongressen i Stockholm 1911, S. 65 ff.

⁴⁾ Förhandlingar vid svenska Kriminalistföreningens ordinarie Årsmöte i Stockholm 1916, S. 17 ff.

⁵⁾ Forhandlingerne ved det 10. nordiske Juristmøde i Kbhvn. 1902, S. 80 ff og 116 ff.

norske Straffelov af 1902, og det er for Tiden aktuelt under de forestaaende Reformers af Straffelovene i Danmark, Sverige og Finland.

Udgangspunktet for Reformkravene har været dette, at de korte Frihedsstraffe skal være uden tilstrækkelig Effektivitet, derfor unyttige eller endog skadelige, og at en Forbedring af dette Forhold ikke kan ventes opnaaet ved en Reform af disse Straffe, idet Ondet har sin Rod i selve Kortvarigheden. Den kortvarige Straf tillader ingen positiv Paa-virkning af Forbryderen i forbedrende Retning, og den formenes paa den anden Side ogsaa i generalpræventiv Henseende — som Afskrækkelse — at være ufyldstgørende. Man maa derfor for alle Forbrydelser, der ikke efter deres almindelige Beskaffenhed af generalpræventive eller specialpræventive Grunde kræver langvarig Frihedsstraf som nødvendig Repression, foretrække Bødestraf, men samtidig maa man — for ikke ad en Omvej at komme tilbage til de korte Frihedsstraffe — sikre Bødestraffens Effektivitet som saadan i langt højere Grad end hidtil ø: paa den ene Side gøre Bøderne tilstrækkelig følelige og paa den anden Side ikke ansætte dem saa højt, at Domfældte ikke kan betale. I sidstnævnte Henseende anbefales en udstrakt Adgang for den Bødefældte til Betaling af Bøden afdragsvis, og *v. Liszt* opstiller endog mellem sine Theses det Krav, at Frihedsstraf som Forvandlingsstraf for Bøder ganske skal afskaffes, og at man i dens Sted, forsaavidt de bestaaende Samfundsindretninger tillader det, skal tvinge den Bødefældte til at af-tjene Bøden gennem Arbejde. Er saadanne Samfundsindretninger ikke forhaanden, maa den uerholdelige Del af Bøden eftergives; er de forhaanden, og er den Bødefældte uvillig til at udføre ham paalagt Arbejde, maa Frihedsstraf vel anvendes, men dette bliver da ikke som Forvandlingsstraf for Bøden, men som Straf for den udviste Modvilje. Disse sidste Forslag blev allerede paa Kriminalistkongressen i Kristiania imødegaaede af *Hagerup*, der hævdede, at det foreslaaede Tvangsarbejde hverken samfundsmæssigt eller indi-

viduelt betragtet var at foretrække for den egentlige Forvandlingsstraf, og fremhævede daarlige Erfaringer fra Norge, hvor en saadan Ordning havde været gældende fra 1799 til 1842. I en Eftergivelse af den uerholdelige Bøde saa han en Falliterklæring, som han ikke kunde underskrive, og overfor Henvisningen til de korte Frihedsstraffes ringe Værdi erindrede han med Rette om, at Straffemidlernes Værdi overhovedet kun er relativ. Fra disse Reformforslag vil der ogsaa blive bortset i de følgende Bemærkninger, som regner med, at Frihedsstraf som Forvandlingsstraf for Bøder, omend det naturligvis er ønskeligt, at den indskrænkes mest muligt, dog ikke kan undværes dels til Sikring af Bødestraffens Effektivitet dels som en subsidær eller alternativ Straf for det Tilfælde, at Forudsætningerne for Pengestraffens Anvendelighed *ex post* viser sig ikke at have været tilstede.

En anden af *v. Liszts* Theses — og den, der særlig skal gores til Genstand for de efterfølgende Betragtninger — gaar ud paa, at Bødestraffens Størrelse i hvert enkelt Tilfælde skal udmaales efter den domtes Formuesomstændigheder, hvorved det bør iagttages, at den domtes aarlige Skatteansættelse eller daglige Arbejds løn lægges til Grund, og at Bøden ansættes til en Brøkdel eller et Mangefold af de saaledes udfundne Enheder, uden at der i Loven fastsættes en Minimal- eller Maksimalstørrelse for Bøden. Til Grund for dette Forslag — om Bødestraffens Proportionalitet, *Prinzip der Opfergleichheit* — ligger en dobbelt Betragtning, nemlig dels den, at der herved bedre end gennem Bødens Ansættelse til et fast Pengebeløb opnaas en individuel Tilpasning af Straffen, navnlig saaledes at Bøden ikke kommer til at overstige den enkeltes Betalingsevne, dels den, at en almindelig Retfærdigheds- eller Lighedsbetragtning tilsiger, at Straffen for samme Forseelse bør ansættes lige føleligt, hvad enten den domte er fattig eller rig. Denne ganske nærliggende Retfærdighedsbetragtning er ikke ny; den er lejlighedsvis fremsat af ældre Skri-

benter (bl. a. *Montesquieu*). Proportionalitetstanken har ogsaa hist og her givet sig Udslag i ældre Lovgivning, den skal til en vis Grad være gennemført i den portugisiske Straffelov af 1867, men den er iøvrigt først i nyere Tid af den internationale Kriminalistforenings ledende Mænd sat i System som et almindeligt legislativt Krav.

Under Forarbejderne til den gældende norske Straffelov af 1902 havde Kommissionsflertallet i Straffelovsudkastet af 1896 stillet Forslag om Bødens Ansættelse proportionelt i Forhold til Dagsindtægten, men Forslaget blev ikke gennemført ved Lovens Vedtagelse, idet dens § 27 alene bestemmer, at der ved Bødens Ansættelse bør tages særligt Hensyn til den domtes Formuesforhold, og hvad han efter sine Livsforhold antages at kunne udrede.

Senest er Tanken om Bødestraffens Proportionalitet blevet optaget i de af Professorerne *Thyrén*, *Torp* og *Serlachius* henholdsvis for Sverrig, Danmark og Finland udarbejdede Straffelovsudkast samt i en Lov af 21. Maj 1921 om Ændring i den gældende finske Straffelov.

I *Thyréns* Udkast (1916) Kap. II § 20 hedder det herom: »Där någon skall till bötesstraff dömas, fastställa domstolen, med hänsyn till den sakkälldes förmögenhet, inkomst, försörjningsskyldighet och andra omständigheter, som på hans betalningsförmåga inverka, ett visst belopp, som skall för honom anses utgöra en dagsbot; och må bötesstraffet ådömas med minst en och högst tvåhundra dagsböter, där icke annorledes i lagen bestämt är.»

I *Torps* Udkast (1917) § 48 bestemmes:

»Hvor ikke andre Regler for Bødens Beregning er foreskrevne, bliver ved Fastsættelsen af Bødens Størrelse, der ikke maa være mindre end den skyldiges antagne Indtægt for 1 Dag og ikke maa overstige den antagne Indtægt for 90 Dage, at tage Hensyn til alle Forhold, der har Indflydelse paa hans økonomiske Ydeevne. Hvis den skyldige helt eller væsentlig underholdes af andre, træder i Dags-

indtægts Sted det Beløb, hvortil hans daglige Forbrug skønnes at maatte ansættes. Indtræder der inden Bødens Betaling en væsentlig Forringelse i den bødefældtes Formueforhold, kan Retten efter hans Paastand ved Kendelse nedsætte Bøden i tilsvarende Forhold.«

En med den Thyrénske ganske ligelydende Bestemmelse indeholdes i *Serlachius'* Udkast (1921) Kap. III § 6, kun at Antallet af Dagsbøder kan stige til 300.

I den nævnte finske Lov af 21. Maj 1921 bestemmes følgende:

»Böter ådömas såsom dagsbot. Bötesstraff vare minst en och högst trehundra dagsböter, där icke böter sammanläggas.

Vid böters ådömande skall domstolen efter fri prövning, i enlighet med den medelinkomst per dag den sakfälde vid tiden har eller kunde hava, och med beaktande av den sakfälldes förmögenhetsförhållanden, hans skyldighet att underhålla sin familj ävensom övriga på hans betalningsförmåga verkande omständigheter, bestämma det penningssbelopp, som bör anses såsom hans dagsbot.«

Overfor det saaledes udformede Dagsbodsystem er der vel fremsat forskellig Kritik, men denne har mere været rettet mod Systemets praktiske Gennemførlighed end mod dets principielle Rigtighed, der i det store og hele nærmest synes at være forudsat som selvfølgelig, og det er derfor forstaaeligt, at man i de sidst udarbejdede Straffelovsudkast — dog kun for de nordiske Lande — har søgt Tanken om Bødestraffens Proportionalitet fort ud i Livet. Spørgsmaalet er imidlertid af saa stor principiel og praktisk Vigtighed, at en yderligere Drøftelse af Problemet ikke vil findes ubetimelig.

En saadan Drøftelse maa begynde med en almindelig Vurdering af Frihedsstraffen i dens Forhold til Bødestrafen, og det maa da straks hævdes, at Dagsbodsystemets For-

kæmpere allerede ved deres Udgangspunkt gør sig skyldige i Overdrivelser ved en ensidig Fremhævelse af de korte Frihedsstraffes Mangler og Bødestraffens Fortrin.

Hvad Frihedsstraffene angaar, er det ganske sikkert rigtigt, at den strængere Fængselsstraf — modsat »simpelt Fængsel« eller Hefte — overfor egentlige Forbrydere og egentlige Forbrydelser ikke maa være kortvarig. Straffens Formaal er her i væsentlig Grad opdragende eller tugtende, og dette Formaal naas ikke gennem en kortvarig Straf paa en Maaned eller to. Den ældre, tildels endnu herskende Praksis, der lod den begyndende Forbryder stige gradvis fra den ganske kortvarige til den længere og længere Fængselsstraf, var utvivlsomt forkastelig og kunde ikke tilstrækkelig forsvares ved den i og for sig rigtige Betragtning, at Straffens Strængthed maa staa i rimeligt Forhold til Brøden. Men denne Kritik af de kortvarige Fængselsstraffe har ingen Berøring med Spørgsmaalet om Bødestraffens Reformering, idet det her drejer sig om Forbrydelser og Forbrydere, overfor hvilke Bødestraf overhovedet er uanvendelig.

Hvad derimod simpelt Fængsel eller Hefte angaar, tager denne Straf normalt ikke Sigte paa en positiv Paavirkning af Lovovertræderen. Straffen er her nærmest »generalpræventivt bestemt«, nødvendig for at sikre Straffetruselens Effektivitet. Selvfølgelig maa ogsaa denne Straf være af en vis mindste Varighed for at være effektiv, men det skønnes ganske urigtigt principielt at fornægte den korte Heftestrafs Effektivitet og forfejlet at anse dens Kortvarighed som et Onde, der maa undgaas ved at sætte Strafartens legale Minimum op til 1 à 2 Maaneder eller endog som af *Thyrén* foreslaaet til 3 Maaneder. Naar bortses fra Straffens pædagogiske Formaal, som ikke kommer i Betragtning her, og fra generalpræventive Hensyn, hvorom nedenfor, skulde det synes selvindlysende, at den kortvarige Straf baade samfundsmæssigt og individuelt set maa være mindre skadelig end den langvarige, idet den Kritik, der er rejst

mod Frihedsstraffen i Almindelighed, i forstærket Grad er berettiget, jo langvarigere Straffen er. Den undertiden fremførte Betragtning, at den, der engang har udstaaet Frihedsstraf, skulde miste Selvgættelsen og tabe Respekten for Fængselet, er sikkert alt for generel til at være rigtig overfor den, der udstaar en kortvarig Heftestraf, og hvad enten man iøvrigt henviser til, at den fængslede rives bort fra sit Arbejde og sin Familie, til den Æresplet, Strafudstaaelsen sætter paa ham, den aandelige Smitte, han udsættes for, naar Straffen ikke kan udstaas i Enrum, eller til Samfundets Udgifter til Fængselsplads og Fængselstilsyn, er det klart, at Vægten af alle disse Henvisninger bliver des større jo langvarigere Straffen er. En kort Frihedsstraf er selvfølgelig unyttig overfor Indbrudstyve og Mordere og forfejlet overfor den begyndende Vaneforbryder. Men hvem vil betvivle, at en Straf af blot 4—5 Dages simpelt Fængsel, hvis den blev ufravigelig foreskrevet overfor enhver Automobilist, der overskred den tilladte Kørehastighed, vilde være af en endog voldsom Effektivitet, eller at en Straf paa 8 Dages simpelt Fængsel skulde være virkelig effektiv for Forsøg paa Smugleri, naar det da ikke drejer sig om professionelt Spritsmugleri i større Stil. En Droftelse af Frihedsstraffens Effektivitet *in abstracto* er orkesløs, og den kortvarige Frihedsstrafs »Mangel paa Effektivitet« synes efterhaanden at være blevet en Doktrin, hvis Urigtighed vistnok beror paa, at man ikke under sine Overvejelser i tilhørlig Grad har inddraget den Mangfoldighed af Forseelses- og Forbrydertyper, som Retslivet frembyder. — Friheden er et almenmenneskeligt Retsgode, men dens Værdi for den enkelte er overmaade forskellig, baade dens personlige Værdi og dens økonomiske Værdi. Derfor bør en kort Frihedsstraf ikke anvendes paa Dagdriveren; men for den arbejdende Samfundsborger er Frihed Penge, ligesom Tid er Penge, og den kortvarige Frihedsstrafs Effektivitet overfor ham er en ligefrem Følge af, at den har sine Rødder i Frihedens dobbelte Værdi som et ideelt-personligt og et økonomisk Gode.

Naar Bødestraf gennemgaaende er at foretrække for en kortvarig Frihedsstraf, er det derfor ikke, fordi den korte Frihedsstraf i det hele skulde mangle Effektivitet, men fordi Bødestraf efter Omstændighederne maa anses for tilstrækkelig Repression overfor Lovovertrædelsen. Men navnlig savner Fremhævelsen af den korte Frihedsstrafs uheldige Sider al Relevans, naar Spørgsmaalet drejer sig om Fastsættelsen af Heftestraffens rette legale Minimum. Ved Diskussionen herom maa Udgangspunktet være, at Frihedsstraffens Korthed i sig selv er at foretrække for dens Langvarighed, at den ikke bør idømmes for længere Tid end Hensynet til Retssikkerheden med Nødvendighed kræver, eller — almindelig udtrykt — at et Samfunds Kulturtrin er des højere, jo mindre Straf, der under jo kortere Frihedsstraf, Retssikkerheden i Samfundet kan nøjes med. Men naar Sagen staar saaledes, maa det hævdes, at der i hvert Fald for Danmarks Vedkommende ikke er paavist afgørende Grunde for en væsentlig Forhøjelse af det simple Fængsels nuværende legale Minimum paa 2 Dage, og at i alt Fald en Forhøjelse udover de 7 Dage, der er foreslaaet i Kommissions-Udkastet af 1912, ikke er paakrævet. At den i de nordiske Lande for Tiden raadende Stemning for en klækkelig Forhøjelse af Strafartens Minimum ikke er international, fremgaar tilstrækkeligt af, at de sidste schweiziske og tyske Udkast sætter Minimum til kun 1 Dag.

Maa det saaledes hævdes, at Kritiken af de korte Frihedsstraffe har gjort sig skyldig i Ensidigheder og Overdrivelser, saa gælder dette ikke mindre om Lovprisningen af Bødestraffen.

Denne Strafs gode Sider ligger klart for Dagen: Det moderne Samfundsliv bæres af økonomiske Interesser, og Samfundsmedlemmerne ledes i deres Færd af økonomiske Bekymringer og økonomiske Glæder. Frygten for et Pengeoffer vil i mangfoldige af Livets Forhold være et virksomt Motiv til at undlade Lovovertrædelser. I første Række gæl-

der dette naturligvis Forseelser, hvis Begaaelse umiddelbart udspringer af økonomiske Interesser, særlig Overtrædelser af den sociale Lovgivning og Erhvervslovgivningen, hvor økonomiske Bevæggrunde er typiske; men ogsaa om mangfoldige andre Forseelser gælder det, at Interessen i deres Begaaelse kan vurderes i Penge, og selve den Omstændighed, at Loven belægger Overtrædelsen med Bødestraf, vil kunne bevirke, at økonomiske Overvejelser bliver bestemmende for den, der anstiller Beregninger over Følgerne af et paa-tænkt Lovbrud. At Bødestrafen saaledes skaber nye økonomiske Motiver, begrundes dens generalpræventive Brug-barhed. Men kan Bødestrafen saaledes i mangfoldige Forhold generalpræventivt gøre ligesaa god Fyldest som Frihedsstraffen, saa er dens Fortrin for Frihedsstraffen i andre Henseender ikke mindre iøjnefaldende. Foruden at den Bødefældte slipper for de tit fremhævede skadelige Virkninger af Frihedsstraffen, skal her særlig nævnes, at der ved Udmaalningen af Straffen — bl. a. netop paa Grund af dens Evne til at modvirke de økonomiske Interesser i Retsbrudets Begaaelse — i overmaade mange Tilfælde kan ud-øves et nogenlunde vel funderet Skøn over, hvor højt Bøden bør ansættes, og Domstolene har i det hele ved Udmaalningen af Bødestrafen i langt højere Grad end ved Frihedsstraffen fast Grund under Fødderne. Hertil kommer de social-økonomiske Fordele ved, at det offentlige ikke blot sparer Udgifter til Fængselsplads og Fængselstilsyn, men endog opnaar Indtægter gennem denne Luksusskat paa Folk, der har Raad til at forse sig mod Loven.

Men med alt dette maa det ikke overses, at der ved Bødestrafen sammenlignet med andre Strafarter klæber væsentlige Mangler. Formuen er ikke som Friheden et almenmenneskeligt Retsgode. Formuen er ulige fordelt, og Bødestrafen kan ikke bringes til Anvendelse som saadan overfor den, der intet ejer og ingen Penge kan skaffe. Bøden kan betales af andre end den skyldige: Hustruen, der betaler for Manden; Aktieselskabet, der betaler for Direk-

tøren. Og Formuen er ikke uforanderlig som Friheden: Den, der har god Arbejdsfortjeneste i den ene Maaned, er maaske arbejdsløs i den næste; den, der paa Forseelsens Tid var Millionær, er maaske paa Dommens Dag i bundløs Gæld. — Det er dernæst en selvsagt Ting, at Bødestrafpen på Grund af dens gennemgaaende ringere Effektivitet end Frihedsstraffen ikke lader sig anvende overfor grovere Forbrydelser; og dens Karakter som Pengestraf maa gøre dens Anvendelse yderst betænkelig overfor selv mindre betydelige Berigelsesforbrydelser, hvor der maa være en nærliggende Fare for, at den domfældte fristes til at fremskaffe Bødeløbet på ulovlig Vis. En temmelig betydelig Voldshandling eller Tingsbeskadigelse vil kunne afgøres med Bøde, men et lille Bedrageri ikke, og det maa forundre at se Bødestraf i den ovennævnte finske Lov af 21. Maj 1921 hjemlet som Normalstraf for alle Tyverier af Værdier på ikke over 200 finske Mark, og at Bødestraf i *Serlachius'* Udkast i vidt Omfang foreslaas anvendt for Tyveri, Bedrageri og Afpresning, ja endog for Betleri.

Naar der nu på Grundlag af disse Bødestraffens Fortrin og Mangler og i Belysning af Strafinstitutets almindelige Formaal skal foretages en Vurdering af Dagsbodsystemet, maa man først gøre sig dettes sande Væsen klart.

Allerede efter den gældende danske Straffelovs § 59 bliver der ved Fastsættelsen af Bøders Størrelse at tage »særligt Hensyn til den skyldiges Formuesforfatning«, og det i Medfør af Loven ansatte enkelte samlede Bødeløb fremkommer derfor som Resultat af et Skøn over Forseelsens Grovhed i Forbindelse med den skyldiges Formuesforhold. Dagsbodsystemet opstiller derimod hver enkelt Bøde som et Produkt af 2 Faktorer, af hvilke den ene: Dagsbodens Størrelse, skulde udtrykke den domtes Betalingssevne, medens den anden: Dagsbodernes Antal, skulde

give Udtryk for Forseelsens Grovhed. — Bedst stemmende med den til Grund for Systemet liggende Tankegang vilde det være, om Dagsbøderne blev indbetalt periodevis, men Systemets Forkæmpere tænker sig ikke dette. Den sidste finske Lov indeholder intet om Henstand med Betalingen. *Thyrén* har i sit Udkast visse nærmere Afdrags- og Henstandsbestemmelser, hvorimod *Torp* indskrænker sig til at give Domstolene Adgang til at tilstaa indtil 3 Maaneders Kredit med hele Bødeløbet eller tillade Betaling i Afdrag indenfor 1 Aar. Saadanne Henstands- og Afdragsbestemmelser vilde imidlertid ligesaa vel kunne forenes med det gængse Ansættelsessystem og praktiseres faktisk i Danmark.

Dersom Dommeren nu under Dagsbodsystemet efter et frit Skøn over den skyldiges Formues-, Indtægts-, Forsørgelsesforhold m. v. skal kunne bestemme Størrelsen af den enkelte Dagsbod, saaledes som Tilfældet er efter *Thyréns* Forslag¹⁾, saa bliver Dagsbodsystemet i Principet ikke mere »proportionelt« end den i Strfl. § 59 indeholdte Udmaalingsregel. Om den domfældte skal betale 192 Kr. udtrykt i dette Beløb eller udtrykt som 12 Dagsbøder à 16 Kr. eller 16 Dagsbøder à 12 Kr., maa være lige saa ligegyldigt som det er uden Forskel, om en domfældt skal udstaa Fængsel i 2 Aar eller i 24 Maaneder eller i 730 Dage. De sidste Udtryksmaader er mere besværlige og mindre umiddelbart forstaaelige end de første, men set i Forhold til den dømtes Ydeevne er den ene Udtryksmaade for Bødens Ansættelse naturligvis ikke mere proportionel end den anden. For den dømte, der skal betale, kommer det i alle Tilfælde an paa det samlede Beløb, der skal præsteres, og paa dette alene.

¹⁾ Jfr. Förhandlingar vid Kriminalkongressen i Stockholm 1916, S. 47 ff, hvorefter Dagsbøden for den velstaaende Kapitalist skal kunne sættes til mere end Dagsindtægten, for den helt ubemidlede til en Brøkdel af Dagsindtægten, saaledes at Afgørelsen overlades til Dommerens frie Skøn, dog at det bør tilstræbes at fikse det Beløb, som den bøde-fældte kan lægge til Side uden at komme til at lide Nød eller forsømme sine Underholdspligter.

Skal Dagsbodsystemet derimod i reel Henseende afvige fra det gængse System, maa det tillige give mer eller mindre bindende Regler for Udøvelsen af Dommerens Skøn over den enkelte Dagsbods Størrelse. Saadanne Regler gives af *Torp*, i hvis § 48 det hedder, at Bødens Størrelse »ikke maa være mindre end den skyldiges antagne regelmæssige Indtægt for 1 Dag og ikke maa overstige den antagne Indtægt for 90 Dage.«¹⁾ Ganske vist udtrykker denne Formulering kun et relativt Minimum og et relativt Maksimum for en samlet Strafferamme uden at kræve hvert enkelt Bødebeløb fastsat som et bestemt Antal Enheder, men at dette kun er en lovteknisk Ufuldkommenhed, fremgaar af *Torps* § 50, hvorefter den i Dommen samtidig med Bødens Størrelse fastsatte Afsoningsstraf skal sættes i Forhold til de enkelte Dagsindtægter. I Modsætning til *Thyrén* giver *Torp* et nogenlunde fast Udgangspunkt for den enkelte Dagsbods Ansættelse. Udtrykket »den antagne Dagsindtægt« er ganske vist ikke klart, men maa dog sikkert — for at man ikke skal havne i det helt frie Skøn — forstås saaledes, at den enkelte Dagsbod ikke maa overstige den gennemsnitlige Dagsindtægt, der maa tjene som Udgangspunkt for Ansættelsen, og som under Hensyn til Underholds-, Gældsforhold m. v. skønsmæssigt maa nedsættes. *Torps* System fastsætter altsaa et Maksimum, som det *Thyrénske* System mangler; man vilde saaledes efter *Torps* Udkast kunne ansætte Dagsboden for den enligstillede Rentier med 10,000 Kr. aarlig Indtægt til $\frac{1}{365}$ af den fulde aarlige Indtægt, altsaa 27 Kr., medens Dagsboden for den forældede Tjenestemand med samme Indtægt og 3 uforsørgede Børn maatte skønsmæssigt nedsættes, og for den vagabonderende Betler, for hvis Vedkommende det daglige Forbrug træder i Stedet for Dagsindtægten, maatte ansættes lig Eksistensminimum for 1 Dag, f. Eks. 1 Kr. 50 Øre. Hvor stor skønsmæssig Nedsættelse af den fulde Dagsindtægt de

¹⁾ Ogsaa den finske Lov af 21. Maj 1921 tager den daglige Middeltægt til Udgangspunkt.

fremhævede Omstændigheder tillader, siges ikke, men Betegnelsen »antagen Dagsindtægt« synes dog at maatte forudsætte, at Nedsættelsen ikke i alt for høj Grad fjerner Ansættelsen fra den virkelige Indtægt.

Med Ansættelsen af den enkelte Dagsbods Størrelse er vi imidlertid ikke naaet til den Tilpasning til den enkeltes Ydeevne, som er et af Systemets Formaal. I ligesaa høj Grad er den anden Faktor i Produktet, Dagsbødernes Antal, af afgørende Betydning. Der maa her mindes om, at det for den dømte er det samlede Bødebeløb og dette alene, som det kommer an paa. Det hjælper intet, at den enkelte Dagsbod sættes i Forhold til Dagsindtægten, dersom Dagsbødernes Antal kan fastsættes uden Grænse opad. Efter den til Grund for Dagsbodsystemet liggende Tanke maa Dagsbodens Størrelse $\times$ Dagsbødernes legale Maksimalantal aldrig overstige den dømtes yderste Ydeevne. Der viser sig paa dette Punkt paafaldende Forskelligheder mellem de 3 foreliggende Udkast. Naar *Torp* har 90, *Thyrén* 200 og *Serlachius* 300 som Maksimum for Dagsbødernes Antal, kan dette ikke forklares som en Følge af forskellige geografiske eller kulturelle Forhold, men maa staa i Forbindelse med et helt forskelligt Beregningsgrundlag for Ansættelsen af den enkelte Dagsbod. Hvis vi tager en almindelig Lønarbejders Forhold til Udgangspunkt, maa *Torp* forudsætte, at han i det højeste vil kunne afse 90 »antagne Dagsindtægter«, men hvis dette er rigtigt for Danmarks Vedkommende, kan det ikke være meget forkert for Sverrig og Finland, og Forskellen maa da bero paa, at *Thyrén* og *Serlachius* regner med en langt betydeligere Nedsættelse af den virkelige Indtægt end *Torp*.

Til Belysning af, hvad Dagsbodsystemet betyder i Forhold til den gældende Retstilstand vil følgende Prøve kunne opstilles:

Efter københavnsk Bodepraksis maa det antages, at en Bøde paa 100 à 150 Kr. i Tiden før Krigen laa ved Grænsen af, hvad en almindelig Lønarbejder uden særlig trykkende

Underholdsbidrag gennem frivillige Afdrag kunde præstere med passende lang Henslænde. Bøder af denne Størrelse vedtoges for alvorlige Voldshandlinger, navnlig mod Politiet, naar der fandtes Grund til at fritage den skyldige for den Fængselsstraf, som han efter Loven egentlig havde forskyldt. Med de nuværende højere Lønninger, men i Betragtning af det højere Prisniveau og de vanskelige Arbejdsforhold med udstrakt Arbejdsløshed, kan Maksimalbeløbet nu maaske sættes til det dobbelte. De nævnte Forseelser maa anses som hørende til de groveste, der overhovedet kan afgøres ved Bøde, og maatte altsaa kvalificeres til det højeste Antal Dagsbøder. Regner man nu en saadan normal Lønarbejders Dagsindtægt til f. Eks. 10 Kr., saa vilde det ikke efter noget af Dagsbodsystemerne kunne gaa an at sætte Dagsbøden til et Beløb, der blot nærmede sig til den virkelige Dagsindtægt. Selv efter Torps System vilde dette nemlig give en højeste Bøde paa 900 Kr., medens den for Tiden er ca. 300 Kr., og den jævne Mand vilde da komme fra Asken i Ilden, idet hans økonomiske Ydeevne allerede ved den 30. Dagsbod vilde være omtrent udtømt, medmindre man vilde tilstaa Afdragsbetaling og Henslænde ud over al Rimelighed. Først ved en Nedsættelse efter Torps System til ca. $\frac{1}{3}$, efter Thyréns til ca. $\frac{1}{6}$ og efter Serlachius' til ca. $\frac{1}{10}$ af den virkelig Dagsindtægt vilde de højeste Bødesatser blive overkommelige for den Lønarbejder, der ikke har særlige økonomiske Ressourcer. Der ligger imidlertid heri en ikke ringe Fare for, at de højere og højeste Satser for Antallet af Dagsbøder vel vil kunne praktiseres overfor de særdeles vel stillede, men ikke overfor de ubemidlede, uagtet de efter Dagsbodsystemets Tanke skulde være lige praktiske overfor alle, idet Forskellen i Velstand alene skulde udtrykkes i den enkelte Dagsbods Størrelse. — Allerede denne Uklarhed i Fikseringen af Begrebet »Dagsbod« tyder paa organiske Fejl ved Systemet. En nærmere Undersøgelse vil da ogsaa godtgøre, at Systemets Forkæmpere har overset vigtige principielle Hensyn, som er af Betydning for Bøde-

straffens Ansættelse, men er uforenelige med et System, der udelukkende lægger Vægt paa den skyldiges daglige Indkomstforhold, hvorledes disse saa end beregnes. En saadan nærmere Undersøgelse vil tillige godtgøre, at de Hovedbetragtninger, hvorpaa Systemet hviler, ikke uden videre er rigtige.

Straffelovgivningens Formaal er ved Hjælp af Straffetruselen og Strafeksekutionen at skabe Motiver til, at Lovovertrædelser undlaades, herunder at begaaede Forbrydelser ikke gentages. Straffen bør være saa stræng, som Lovgiveren under Hensyn til dette Formaal finder forsvarligt, og den af Domstolene idømte Straf maa være afpasset efter dette samme Formaal. Straffen maa i Relation hertil være nyttig; en overflodig stræng eller unyttig mild Straf maa ikke hjemles ved Loven eller idømmes af Domstolene. I første Række gælder det, hvad enten Talen er om Frihedsstraf eller om Bødestraf, at Straffen maa ansættes til en saadan Størrelse, at Borgerne, baade de lovlydige og Forbryderne, forstaar og føler, at det ikke kan »betale sig« at krænke Loven. Det er herpaa, at Straffens præventive Kraft beror, og i denne Henseende kommer særlig to Momenter i Betragtning, nemlig dels den ved Forseelsen opnaaede eller tilsigtede Fordel eller personlige Tilfredsstillelse, dels den enten in concreto beregnede eller i Forbrydelsens almindelige Natur begrundede Chance for at undgaa Tiltale. Ved Straffen gælder det om at modvirke disse to Momenter, og det er paa dem i Forbindelse med Størrelsen og Betydningen af det krænkede Retsgode, at Straffens rette Fastsættelse beror. Det første af de fremhævede Momenter gør sig paa en særlig haandgribelig Maade gældende ved mange af de Forseelser, for hvilke Lovgivningen foreskriver Bødestraf, navnlig ved Overtrædelser af den sociale Lovgivning og Erhvervslovgivningen, og det er paa en særlig typisk Maade taget i Betragtning af Lovgivningen, naar denne an-

sætter Bøden til et Multiplum af eller paa anden Maade i Forhold til den ved Forseelsen ulovligt oppebaarne eller tilsigtede Fordel. Men ogsaa om mange Forseelser inden for den »egentlige Straffelov«s Omraade gælder det, at dette Moment lader sig paavise og præventivt maa tages i Betragtning ved Bødeansættelsen.

Det er imidlertid ganske indlysende, at Dagsbodsystemet er uforeneligt med Hensyn som disse, og den praktiske Prøve herpaa er den, at Dagsbodsystemets Maksimum nødvendigvis i mange Tilfælde maa blive for lavt, og det hvad enten man med *Torp* sætter det til 90 eller med *Thyrén* og *Serlachius* til 200 eller 300 Dagsbøder beregnede efter den dømtes Indkomstforhold — dette forstaaet som Indkomstforholdene paa den Tid, da Dommen falder.

Drejer det sig — for blot at nævne Eksempler fra den »egentlige Straffelovs« Omraade — om Fastsættelse af Bødestraf for Offentliggørelse af utugtige Skrifter, for Ærefornærmelser og Privatlivskrænkelser i Aviserne, for Aager, for Benyttelse af urigtige Vægtredskaber eller Smaaforfalskninger af Varer, for Dyrplageri ved Overanstængelse eller Vanrøgt af Husdyr, for uagtsomt Manddrab, saa vil de nærmere Omstændigheder ved Begaaelsen af disse Forbrydelser ofte indeholde betydningsfulde Momenter til Vejledning ved Fastsættelsen af et samlet Bødeløb, Momenter, som vilde kunne tages i Betragtning med en rummelig Strafferamme i sædvanlig Forstand, men som er ganske fremmede for en Ansættelsesmaade, der udelukkende regner med Bødens Fastsættelse til et vist Antal Dagsindtægter.

Rigtige Strafudmaalingshensyn maa for Bødestraffens Vedkommende — i højere Grad end ved den med pönitentiar Paavirkning forbundne Fængselsstraf — principielt hvile paa Betragtninger over Forseelsens Beskaffenhed og den skyldiges Forhold paa den Tid, da Forseelsen blev begaaet. Har den skyldige — han være rig eller fattig — indvundet eller besparet 1000 Kr. eller 10,000 Kr. ved Forseelsen, eller maa hans Interesse eller Risiko ved Forseelsens

Begnaelse vurderes til disse Beløb, saa er det en selvsagt Ting, at Straffen for Forseelsen ganske uden Hensyn til hans økonomiske Forhold — og navnlig uden Hensyn til hans økonomiske Forhold paa Dommens Dag — ikke bør kunne afgøres ved Betaling af Bøder til lavere Beløb end de nævnte; den bødefældte bør ikke kunne trække sig ud af Sagen med Gevinst, og det er hermed givet, at de foreslaaede Dagsbodsmaksima i mange Tilfælde vil blive ufyldende, og at man i andre Tilfælde kun vilde kunne fyldestgøre Retshaandhævelsens Krav ved i Strid med Systemets Tanke enten kunstigt at forhøje Antallet af Dagsbøder for en Forseelse, der maaske efter hele sin Natur kun vilde kvalificere til et mindre Antal, eller skønsomt at ansætte den enkelte Dagsbods Størrelse til et højere Beløb, end den dømtes Indkomstforhold vilde retfærdiggøre. Ved Dommen at ansætte Bøden under Omstændigheder som de nævnte til 100 eller 200 Kr. i Forhold til den dømtes nuværende daglige Indtægtsforhold vilde medføre en generel Svækkelse af Straffelovens Autoritet. Endnu alvorligere vilde Svækkelsen blive, hvis der som i Torps Udkast § 48 foreslaaet efter Dommens Afsigelse skulde være Adgang for den dømfældte, hvis Formuesforhold inden Bødens Betaling er blevet forringede, til at opnaa yderligere Nedsættelse af Bøden »i Forhold hertil«, eller hvis man med *v. Liszt* endog vilde skride til at eftergive den uerholdelige Del af Bøden. Er den dømte ude af Stand til at betale den ham i Forhold til Forseelsens Beskaffenhed tilmaalte Bøde, maa han finde sig i Afsoning. Bødestraffen kommer da tilkort. Man vil mulig indvende, at Bødestraf i saa Fald ikke burde være idømt; men det er i denne Sammenhæng uden Betydning, om Frihedsstraffen indtræder som Forvandlingsstraf eller som principal Straf. Adskillige Grunde kan tale for at idømme en Bøde, selv om der ikke er videre stor Sandsynlighed for, at den vil blive betalt, for dog at give den dømte en Chance for at skaffe Pengene og dermed undgaa Frihedsstraffen. Hovedsagen er, at Bøden

ikke udelukkende maa ansættes i Forhold til den domtes nuværende Indtægtsforhold, og at Dagsbodsystemet er forfejet, fordi der jævnlig ved Bødens Udmaalning gør sig Hensyn gældende, som principielt er i Strid med Dagsbodsansættelsen, og som maa begrunde Bødens Ansættelse til et højere Beløb end Dagsbodsystemet vilde tillade.

Overhovedet er det urigtigt at fremstille Sagen saaledes, at Bødens Betaling er et Formaal, der *à tout prix* maa søges opnaaet, og at føre denne Betragtning saa vidt, at Bødens Nedsættelse eller Eftergivelse maa foretrækkes for Anvendelse af Frihedsstraf, enten som principal Straf eller som Forvandlingsstraf; og det er misvisende som et afgørende Fortrin ved Dagsbodsystemet at fremhæve dette, at man derved undgaar »ad en Omvej at vende tilbage til de korte Frihedsstraffe«. Det kan selvfølgelig ikke være et »Formaal« for Bødestrafen at undgaa Frihedsstraffen. Både Bødestraf og Frihedsstraf er Straffemidler med Forbrydelsens Bekæmpelse som fælles Formaal. Hvert af disse Straffemidler har sine Fortrin og sine Mangler, og de er egnede til at supplere og erstatte hinanden. Det er en vigtig Opgave at ordne og anvende hver af disse Strafarter saa hensigtsmæssigt som muligt, og det er rigtigt, at Formuestraffen bør foretrækkes for Frihedsstraf i saa vidt Omfang som foreneligt med Retshaandhævelsens Tarv; men Forkæmperne for Dagsbodsystemet giver Formuestraffen en Organisation og en Anvendelse, som ikke tilstrækkeligt varetager den straffende Retshaandhævelses præventive Interesser.

Ligesom Dagsbodsystemet efter det udviklede ikke kan forsvares ud fra Ønskeligheden af, at alle Bøder skal kunne betales, saaledes maa det hævdes, at ejheller Sætningen om, at Bøden bør ansættes »lige føleligt for lige Forseelse« er i Stand til at bære Systemet. For det første er det sikkert en Illusion, at den tilstræbte »lige Følelighed«, »Opfergleichheit«, virkelig skulde blot tilnærmelsesvis opnaas gennem Dagsbodsansættelsen. For 2 Personer med samme Indtægts-, Formues- og Forsørgelsesforhold vil naturligvis

Afsavnet af samme Pengebeløb virke paa det nærmeste lige føleligt, men ved Indtægts- og Formuesforholdenes Forskelighed brister Muligheden for at give den lige Følelighed Udtryk, og Ansættelsen efter Dagsbod, Dagsindtægt o. s. v. er i Virkeligheden i denne Henseende vilkaarlige. Den velstillede og navnlig den formuende Mand vil altid have et saadant Forspring for den ubemidlede, at Bødestraffens forskellige Følelighed ikke vil kunne udlignes ved nogen Dagsbodsansættelse. Men dernæst — og dette er Hovedsagen — er det principielt forfejlet, at opstille Straffens »lige Følelighed« i Dagsbodsystemets Forstand som et selvstændigt Formaal for Bødestraffens legislative Anordning, ligesaa forfejlet som det vilde være at opstille Erstatningsansvarets lige Følelighed som et selvstændigt Formaal indenfor Erstatningsretten. Strafudmaalingen maa naturligvis ikke være præget af Vilkaarlighed; den bør saavidt mulig være lige nyttig og indenfor de givne Strafferammer i lige Grad og uden Persons Anseelse afpasset efter Strafinstitutets almindelige præventive Formaal. At Bøden skal ansættes under Hensyn til den skyldiges Formuesomstændigheder er rigtigt, men det er kun rigtigt, fordi det er nødvendigt af almindelige præventive Grunde. Maa det antages, at en Bøde paa 5 Kr. er en gennemsnittlig nødvendig og tilstrækkelig Repression overfor en Forseelse begaaet af en ubemidlet Mand og 20 Kr. gennemsnittlig nødvendig og tilstrækkelig Repression overfor en tilsvarende Forseelse begaaet af en Rigmand, saa er det utilladeligt at ansætte Rigmændens Bøde til en Dagsbod paa 100 Kr. ud fra en Betragtning om, at Afsavnet af 100 Kr. i hans almindelige Økonomi ikke »føles« mere end Afsavnet af 5 Kr. for den anden.

Det maa dernæst fremhæves, at Dagsbodsystemets Forudsætning om de »lige Forseelser« kun i ringe Grad svarer til Virkeligheden. Det er aabenbart Tanken, at der bør uddannes en Praksis, hvorefter man saa at sige skal kunne aflæse Straffens Følelighed og Forseelsens Grovhed gennem Dagsbodernes Størrelse og Antal og kunne kontrol-

lere, at samme Forseelse virkelig bliver ramt med samme (følelige) Straf. Saadanne »lige Forhold« kan nu til en vis Grad paavises ved en Del Forseelsestyper, navnlig Overtrædelser af Politivedtægt, saasom Beruselse paa Gaden, adskillige Korselsforseelser, Forsømmelse af Anmeldelsespligter m. m. Om saadanne Forseelser kan det derhos med størst Ret siges, at den gældende Praksis individualiserer for lidt og er i for høj Grad tilbøjelig til at vurdere Forseelsen til faste Pengetakster. Men netop paa saadanne Forhold, hvor Dagsbodssystemet, bortset fra det betydelige Oplysningsarbejde det vilde paalægge Politiet og Domstolene, var bedst paa sin Plads, har man ikke villet bringe Systemet til Anvendelse, skont det skulde synes, at den ulige Følelighed og Faren for, at Bøden bliver ansat for højt i Forhold til den dømtes Betalingsevne, i ikke mindre Grad gør sig gældende her. Den Betragtning ligger nemlig nær, at det for den, der skal betale en Bøde, er lige vanskeligt at skaffe Pengene, hvad enten Bøden er idømt for en Politiforseelse eller for en anden Lovovertrædelse. — De Forseelser, paa hvilke Systemet tænkes anvendt, vil derimod gennemgaaende fremtræde med saa store individuelle Forskelligheder, at de »lige Forhold« helt tilsløres eller bliver ganske hypotetiske. En Voldshandling som en Ørefigen, et Skældsord som »Tyveknekt« maa bedømmes forskelligt alt efter Situationen og de i den deltagende Personer. *Duo quum faciunt idem, non est idem.* Men naar saaledes indenfor vide Grænser baade Antallet af Dagsbøder og — navnlig efter det Thyrénske System — den enkelte Dagsbods Størrelse maa overlades til Rettens Skøn i hvert enkelt Tilfælde, saa forsvinder Sikkerheden for, at Proportionalitetsprincippet vil blive fulgt, og Billedet af den rene og ligelige Retfærdighed bliver udvisket. Tilbage bliver Usikkerhed og Vilkaarlighed samt et uhaandterligt System, der udstykker Bøden i mindre Beløb i Stedet for at angive den som en samlet Størrelse.

Endelig maa der særlig i denne Forbindelse mindes om den medfødte Mangel ved Bodestraffen, at Bøden kan belå-

les af andre end den Skyldige, en Omstændighed, som baade Lovgivningen og Domstolene maa regne med. Naar Bødestraf finder Anvendelse og maa finde Anvendelse paa den, der ingen Indtægt har, saa maa der regnes med, at Pengene skaffes ved andres Hjælp, og naar Aktieselskabet betaler for Direktøren, Bladets Kasse for Redaktøren, Fagforeningen for sine Medlemmer, Rigmanden for sin forlorne Søn o. s. v., saa er alt dette Omstændigheder, som ikke kan lades ude af Betragtning ved den konkrete Ansættelse, og som i alle Tilfælde griber forstyrrende ind i Dagsbods-systemets Cirkler.

Nu vil man mulig indrømme, at Dagsbods-systemet er behæftet med i hvert Fald en Del af de fremhævede Ufuldkommenheder, men samtidig henvise til, at det bedste er det godes Fjende, og hævde, at Systemets Fortrin ikke maa søges i dets indre Værd, men beror paa den pædagogiske Kraft, hvormed det tvinger Domstolene bort fra en endnu værre Tingenes Tilstand. Medens man iøvrigt i stigende Grad lægger Strafudmålingen i Rettens Haand, betegner Dagsbods-systemet en Bevægelse i modsat Retning, fra Frihed mod Tvang i Udøvelsen af Dommerskonnet, en Tvang, som imidlertid kunde være nødvendig overfor Frihedens Misbrug.

Værdien af disse Betragtninger beror paa Afgørelsen af 2 Spørgsmaal, nemlig 1) hvor daarligt det nugældende Bødesystem fungerer og 2) om der ikke kan anvises simplere og fornuftigere Midler end Dagsbods-systemet til Forholdenes Forbedring.

ad 1. Det første Spørgsmaal forgrener sig atter i to, nemlig dels, om der finder Afsoning Sted af for mange Bøder og om den herskende Bødepraksis har Tilbøjelighed til at ansætte Bøderne til Beløb, der overstiger den dømtes Betalingsevne, dels om de Bøder, der ikke i Størrelse overstiger den bødefældtes Betalingsevne, fastsættes uligeligt, navnlig gennemgaaende for højt for den ubemidlede og for

lavt for den velstillede. Det ses let, at disse 2 Forgreninger af Spørgsmaalet er uafhængige af hinanden: Er en Mand i Stand til at præstere en Bøde paa 100 Kr., saa er det med Hensyn til Forvandlingsstraffens Indtræden uden Betydning om en idømt Bøde paa 40 Kr. mulig efter hans Forhold og Forseelsens Beskaffenhed kun burde være ansat til 20 Kr. Med Hensyn til Forvandlingsstraffens Indtræden er det alene Bødens Størrelse sammenholdt med hans absolute Betalingsevne, der kommer i Betragtning.

Nogen afgørende Statistik til Belysning af Spørgsmaalet, om Bøderne efter det nuværende System ansættes for højt i Forhold til den bødefældtes Ydeevne foreligger ikke og lader sig efter Sagens komplicerede Natur ikke tilvejebringe. Saa meget er imidlertid sikkert, at de til Forsvar for Dagsbodsystemets Indførelse fremhævede Mangler ved det bestaaende for Danmarks Vedkommende er uhyre overdrevne, og at navnlig det af *Torp* tegnede Billede — jfr. Mot. S. 75 —, der belyses af en Statistik over vedtagne, idømte og afsonede Bøder i Aarene 1906—10, er alt for mørkt.

Denne Statistik, der udviser det rent faktiske, at der i den nævnte Aarrække for hele Landet er afsonet 17,5 pCt., for København alene 28,5 pCt., af samtlige vedtagne og idømte Bøder, er i Virkeligheden i denne Sammenhæng helt uden Værdi. Forholdet er nemlig efter gældende dansk Retspraksis det, at der under Navn af Bøder finder en stor Mængde Vedtagelser og Dømsfæddelser Sted, om hvilke det paa Forhaand er givet, at »Bøden« ikke vil blive betalt og heller ikke er ment at skulle betales, men straks vil blive afsonet, saaledes at der i Realiteten ikke her er Tale om en Pengestraf, men om Frihedsstraf. Det drejer sig om Bøder, der dels for Volds- og ubetydelige Sædelighedsforbrydelser, dels for Polituorden, navnlig Drukkenskab paa Gaden, vedtages af hjemløse og helt subsistensløse Personer, Løsgængere, løsagtige Fruentimmer m. fl., der jævnlig i Løbet af samme Aar gentagne Gange bliver hensat til Afsoning

af slige Boder. Alle disse Bodeafsoninger angaar Personer, overfor hvilke Formuestraf i egentlig Forstand er uanvendelig uden Hensyn til, hvorledes Bodesystemet nærmere tænkes ordnet. Der kan nu ikke være Tvivl om, at langt den største Del af de 17 pCt. afsonede Boder falder ind under disse Kategorier, ja der er endog god Grund til at antage, at Afsoningsprocenten i hvert Fald nu til Dags saa at sige helt opsluges deraf. Udtalelser fra de med Bodeinddrivelser i København beskæftigede Politibedsmænd gaar enstemmigt ud paa, at Boderne af Retten bortset fra de fremhævede Grupper ikke ansættes højere end, at de med de nu praktiserede Afdragsbetalinger kan betales af enhver, der blot har den mindste Vilje hertil, og at Boder kun afsones af Personer, for hvem det er ganske uden Betydning, om en Bode ansættes til 10 Kr. eller 20 Kr. Dette Indtryk deles i det store og hele af Inspektøren for Vestre Fængsel i København efter hans Skøn over Bodeafsonernes personlige Habitus.

Det maa herefter være givet, at det Hovedargument, der fremføres til Forsvar for Dagsbods-systemet, nemlig Trangen til at faa afskaffet de korte Afsoningsstraffe, for Danmarks (Københavns) Vedkommende intet har paa sig.

Medens det saaledes med betydelig Sikkerhed tør fastslaaes, at den herskende Retspraksis ikke ansætter Boderne for højt i Forhold til de bodefældtes absolute Ydeevne, stiller Sagen sig ikke saa klar med Hensyn til Spørgsmaalet om Boderne »ligelige« Ansættelse, der atter differentierer sig i Spørgsmaalet om, hvorvidt Boderne ansættes unødvendig højt for den ubemidlede og utilstrækkelig højt for den velstillede. Her mangler naturligvis ethvert statistisk Grundlag, og man er henvist til den almindelige Retsopfattelse, Dommeres og Politimænds Skøn, som allerede af den Grund maa være usikkert, at nærmere Oplysninger om de Bodefældtes Formuesforhold i hvert Fald udenfor Straffelovsbodernes Omraade kun sjældent foreligger.

Indenfor Politiforseelsernes Kreds individualiseres der

sikkert kun i ringe Grad. Bøderne ansættes som Regel lavere for Læredrengen og Husassistenten end for voksne og selvstændigt erhvervende Personer, men for disse sidste individualiseres der kun lidt allerede som Følge af Sagens summariske Behandling og manglende Oplysninger. Da den langt overvejende Del af Gæsterne i den offentlige Politiret er ubemidlede, maa Bødesatserne nærmest anses afpassede efter den ubemidlede Mands Forhold, saaledes at en foreliggende Ulighed snarere maatte betegnes som værende til Gunst for den velstillede end til Ugunst for den ubemidlede. Om Bøderne ansættes for lavt for de velstillede, maatte nærmest bero paa, om der mellem dem, der begaar Politiforseelser, findes forholdsvis mange velstillede, og specielt om der mellem disse findes forholdsvis flere Recidivister end mellem de ubemidlede. Men til at afgøre dette savnes ethvert Holdepunkt.

Med Hensyn til Ansættelse af Bøder indenfor Straffelovens Omraade individualiseres der ganske sikkert ikke lidt, og det er en betydelig Overdrivelse, at Straffelovens § 59 skulde være et dødt Bogstav. Dette er allerede paavist af Goll ved Kriminalistmødet i København 1900.

Værd at mærke er det, at der fra Befolkningen kun sjældent høres Klager over Bødernes uligelige Ansættelse. I Pressen fremkommer af og til Klager over, at en Straf er ansat for højt eller for lavt, men næppe i højere Grad ved Bødestraf end ved anden Straf. Den almindelige Retsopfattelse har for Politiforseelsers Vedkommende ejheller nogen levende Fornemmelse af det forkastelige ved det faste Takstsystem, muligvis fordi Tilhørerne i Retslokalet ligesaa lidt som Dommeren selv kender noget til de Tiltaltes Formuesomstændigheder.

Her staar vi nemlig ved Sagens Kærne. Det skal ikke benægtes, at der ved Bødeansættelserne individualiseres mindre end rimeligt og rigtigt, men Grunden hertil er først og fremmest den, at Anklagemyndigheden ikke forelægger Retten Oplysninger om de Tiltaltes personlige og Formues-

Forhold. Dette er ikke noget isoleret Fænomen ved Udmaalingen af Bødestraf, men en Fejl, som gaar igen ogsaa ved anden Strafudmaaling. Navnlig i tidligere Tid har det været i utilbørlig Grad forsømt at tilvejebringe Oplysninger om den Tiltaltes personlige Forhold, selv naar Talen har været om langvarige Frihedsstraffe, og dette har ogsaa for disse Straffes Vedkommende ført Domstolene ind paa en skablonmæssig Strafansættelse efter faste Takster med ensidig Hensynstagen til Forbrydelsens objektive Grovhed.

ad 2. Naar der da sluttelig skal anvises Midler til Fremme af en ønskelig større Individualisering ved Bødeansættelsen, maa der først nævnes dette, at det bør paalægges Anklagemyndigheden som Pligt i alle Bødesager at forelægge Retten Oplysning om Tiltaltes Formuesforhold; sker dette, er der ingen Grund til at antage, at Retten ikke overensstemmende med Lovens Paabud skulde tage dette Hensyn i Betragtning ved Bødeansættelsen. Og dernæst maa det anbefales at ophæve alle i Lovgivningen foreskrevne Bødemaksima. Et almindeligt Maksimum maatte under alle Omstændigheder sættes til et meget betydeligt Beløb — 20,000 à 30,000 Kr.? —; men naar saa er, kan det i Virkeligheden ligesaa godt helt undværes, thi nogen Garanti for de Tiltalte frembyder et saadant Maksimum ikke. Garantien maa som ved al Strafudmaaling indenfor vide Strafferammer søges i Domstolenes sunde Fornuft og personlige Ansvarsfølelse. Lavere Maksimaltakster vil altid modvirke Individualiseringstendensen. Speciallovgivningen kender allerede Bødesatser paa indtil 100,000 Kr., og adskillige Love har strøget ethvert Maksimum. Naar Lovgivningen f. Eks. tør overlade til Domstolene at paadømme et nok saa ubetydeligt Indbrudstyveri indenfor en Strafferamme mellem 8 Maaneders og 8 Aars Strafarbejde, skulde det synes uden Betænkelighed at give Domstolene frie Hænder ved Bødeudmaalingen gennem Ophævelse af et legalt Maksimum for Strafarten.

Med saadanne Reformers og iøvrigt med Bevarelsen af den gængse Ansættelsesmaade efter Rettens Skøn over For-

brydelsens Grovhed og den skyldiges Formuesomstændigheder vilde man antagelig naa til en rimelig Individualisering uden at komme i Strid med de almene Hensyn ved Straffudmaalingen, som Dagsbodssystemet ikke kan undgaa at tilsidesætte. Man vilde da kunne tiltræde den i det danske Komm. Udk. 1912 § 48 foreslaaede Bødeansættelsesregel, der giver Hensynet til den Tiltaltes Formuesforhold den rette Plads i følgende Affattelse: »Ved Fastsættelse af en Bødes Størrelse bliver der indenfor de Grænser, som Strafskyldens Vurdering tilsteder, at tage Hensyn til, hvorledes den skyldiges Kaar skønnes at være.«

Et dansk Fængsel før Fængselsreformen.

Efter Optegnelser af afd. Fængselsdirektør Fr. Bruun m. fl. meddelt ved
cand. juris SIGURD BRUUN.

Et Blik paa Fængselsvæsenet i gamle Dage viser en besynderlig Blanding af Barbari og Humanisme, Slaphed og overdreven Strengthed. Haarde og tildels blodige Straffe skifter med sentimentalt Føleri, et Overmaal af aandeligt og legemligt Plageri veksler med noget, der kan lignes med Velvære inden for Datidens Fængselsmure. Afspærringen mod Omverdenen er saa langt fra effektiv, Samlivet mellem Fangerne til Tider gemytligt, til Tider saa fjendtligt, at det udløses i drastiske Batailler, medens Vogterne snart er godmodige og lader Fangerne skotte sig selv, snart er gennemsyrede af Ondskab. En af de ældste Beskrivelser af Fængselsforholdene i Danmark er vel Leonora Christine Ulfeldts Jammersminde, der, selv om den vel ikke er aldeles objektiv, dog indeholder Oplysninger om Tilstanden i Fængslerne omkring 1660, der ikke fjerner sig meget fra Virkeligheden. Ca. halvtredsindstyve Aar senere ser man — for at nævne et enkelt og dog prægnant Eksempel — at Arrestforvareren i Københavns Arresthus havde Tilladelse til Udskænkning af Spirituosa i sin Bolig i Arresthuset, saaledes at Folk fra Gaden kunde drikke et Bæger med Arrestanterne, traktere dem og lægge Raad op med dem. Ja saa langt ned i Tiden som 1753 nævnes der Eksempel paa, at en Gældsarrestant — disse Arrestanter indtog ganske vist en Særstilling — ved sær kongelig Gunst og Naade havde Tilladelse til et Par Gange om Ugen at forlade Fængelet for at besøge sin

Illustru, dog at han paa disse Ekskursioner var ledsaget af en Fogedbetjent, der indestod for hans Tilbagevenden til Fængslet.

Forholdene ved Aarhundredeskiftet skal ikke have været stort anderledes. Det er autentisk, at det i al Fald i Provinsbyerne har været Kølme, at Arrestanterne havde deres faste L'hombrepartier med Byens Borgere og Arrestforvaren, og det er ligeledes tilstrækkelig bekendt, at Fangerne paa Børnhuset paa Christianshavn i al Fald før Mytteriet og Branden i Juni 1817 ganske ugenert stod i overordentlig livlig Rapport med Omverden, interPELLerede de paa Gaden forbi passerende Borgere, førte Passiar med dem og belledede til Tobak og Spiritus. De kvindelige Fanger i Viborg Tugthus havde endog c. 1840 saa stor Frihed, at de fik Lov til at gaa ud at sy hos de højerestaaende Familier i Byen, navnlig hos de, der havde nogen Forbindelse med Fængselet. Fangerne, der som Løn for Arbejdet fik Kost i Familiernes, kunde saaledes være ude hele Dagen. Inde i Fængselet i Arbejdssalene var Disciplinen saa langt fra god; Slagsmaal, Tumult og Mytteri og dertil hørende Undvigelse var næsten dagligdags Begivenheder. Arbejdet dreves ganske uden Plan ligesom den penitentiære Behandling af Fangerne var helt uden System. Deres Kaar var ganske afhængig af de overordnede Embedsmænds Karakter og Personlighed; én Fange kunde saaledes være heldig og komme under en gavnlig Paavirkning, en anden kunde derimod være uheldig og blive underkastet en mangeaarig nedbrydende Mishandling.

Ganske vist fremkom i Slutningen af det 18. Aarhundrede Spørgsmaalet om en Fængselsreform saavel her i Landet som forskellige Steder i Udlandet, og Regeringen traf den Gang ikke saa faa Foranstaltninger, der sigtede til at fremme en bedre Indretning af Straffeanstalterne; men Krigen og den paafølgende Statsbankerot standsede snart de paabegyndte Forbedringer. Forholdene i Fængslerne var derfor for 70—80 Aar siden endnu i alt væsentligt det

samme, som de havde været i det 18de Aarhundrede, og det var først i Aarene omkring 1840, at der med Alvor toges fat paa en Reform af Fængselsvæsenet.

Der fandtes den Gang her i Landet 4 Straffeanstalter, der var beliggende henholdsvis i København, Stege, Odense og Viborg. De optog alle kvindelige kriminelle Forbrydere og saadanne mandlige, der var dømte paa kortere Aaremaal (5 Aar og derunder), hvorhos disse Anstalter tillige tjente til Straffesteder for Løsgængere og Bøllere. Hver Anstalt bestyredes af en Inspektør med kgl. Udnævnelse¹⁾, der atter sorterede under en ulønnet Direktion, bestaaende af Stedets Amtmand og Biskop; men denne Direktion udgjorde i Virkeligheden kun et temmeligt betydningsløst Medlem mellem Inspektøren og Kancelliet og blandede sig meget lidt i Anstaltens indre Forhold. De ovenfor anførte fire Fængsler benævnedes »de civile Straffeanstalter« i Modsætning til »de militære«, der stod under militære Myndigheder og rummede alle de øvrige fra hele Landet til Fæstningsstraf dømte Forbrydere. Ved kgl. Resolution af 1842 var det bestemt, at der skulde indrettes to Celle- og to Fællesfængsler, og at de militære Straffeanstalter skulde nedlægges, naar Fællesfængslerne var færdige, hvad der dog først fuldbyrdedes i 1850.

I samtlige Straffeanstalter herskede der blandt Fangerne et fuldstændigt uordnet Fællesskab uden Spor af Klassifikation. Kønnene var vel forsaavidt adskilte, som hvert Køn havde sin egen Gaardsplads samt egne Sove- og Arbejdslokaler, men en fuldstændig Adskillelse overholdtes ikke, hvilket noksom godtgjordes ved de uægte Fødsler, som jævnlig fandt Sted i Fængslerne. Om en Adskillelse mellem de ældre forhærdede Forbrydere og den unge Fange, som første Gang betraadte Straffeanstalten, var der slet ikke Tale. Der dreves forskellige Haandteringer og Fabrikationer i Straffeanstalterne, og disse optraadte nærmest som

¹⁾ Fængslerne i København og Stege stod dog under samme Bestyrelse.

Fabriker, der i Reglen med Held konkurrerede med private Etablissementer. Fangerne opdroges til dygtige Fabriksarbejdere, men kun yderst sjældent lærte de en Haandtering, som efter Løsladelsen kunde skaffe dem Brødet, — de optugtedes i bedste Tilfælde til gode Fanger, men ikke til gode Borgere.

Naar derfor en Fange afleveredes til Straffeanstalten spurgtes der ikke om hans Forbrydelse eller om Aarsagerne til denne, ikke om hans tidligere Liv eller om de Forhold, under hvilke han var opvokset, men kort og godt: »Hvad kan Du bestille? Har Du lært noget Haandværk? Hvad kan vi bruge Dig til-« Havde han Kendskab til noget Arbejde, som udførtes i Anstalten, eller — hvad bedre var — havde han tidligere været straffet og vist sig flink og brugbar, var han velkommen, medens han i modsat Fald betragtedes som et unyttigt og besværligt Individ, hvem det i hvert Fald vilde koste Tid og Ulejlighed at lære noget. Hans fremtidige Stilling i Anstalten var dermed givet. I første Tilfælde modtoges han med aabne Arme af vedkommende Mester, fik straks godt Arbejde med god Fortjeneste, som endog kunde stige til ca. 4 Kr. om Ugen, hvad der i de Tider var meget, og Arbejdslønnen udbetaltes ham i rede Penge, som han havde Tilladelse til at anvende til at gøre sig Opholdet i Straffeanstalten behageligere og til at oplægge til Løsladelsen. I sidste Tilfælde var han derimod et Skumpelskud, der højst opnaaede at blive Læredreng, men som oftest benyttedes til Husgerning eller maatte nøjes med at udføre al Slags Rengøringsarbejder for de bedre stillede Fanger, som disse vel var pligtig til selv at forrette, men som medtog for megen af deres Arbejdstid, og derfor betaltes der ham en tarvelig Løn paa nogle faa Øre ugentlig. Mestrene favoriserede tilmed de flinke Arbejdere, dækkede over deres disciplinære Forseelser, ja betænkte sig end ikke paa at opgive deres Arbejdsfortjeneste større, end den i Virkeligheden var, og dette var saa meget uheldigere, som de dygtigste Arbejdere meget ofte var de største og snedigste

Forbrydere. Den ikke forhen straffede Fange søgte at lære af de ældre, hvorledes han skal sætte sig i Gunst hos Mestrene og opnaa en bedre Fortjeneste; men han lærte samtidig meget andet, saa at han ofte endte med at blive i Bund og Grund fordærvet.

I Viborg Straffeanstalt havde Fangernes Arbejdskraft i en længere Aarrække været bortforpagtet til private Entreprenører, hvad der medførte den Fordel, at Staten omtrent kunde beregne sine Udgifter, men da der i andre Henseender fulgte adskillige Ulemper ved denne Ordning, overtog Anstalten den 1ste Juni 1845 selv Arbejdet, der væsentligst bestod i Tilvirkning af Klæde og uldne Tøjer. Ledelsen af Fabrikationen lagdes i Inspektørens Haand, og da hans Arbejde derved forøgedes betydeligt, bevilgedes der ham fra nævnte Dato en Assistent, som skulde varetage de almindelige Inspektionsforretninger; til denne Stilling valgte Inspektøren da *Frederik Bruun*, der var teologisk Kandidat, og til hvem han havde et tilfældigt Bekendtskab.

Straffeanstalten i Viborg¹⁾, der af Fangerne som oftest benævnedes »Viborghus«, er bygget i Midten af det 17de Aarhundrede og var oprindelig bestemt til at optage Løsgængere og Betlere, ligesom den ogsaa forinden Stavnsbaandets Løsning har modtaget vornede Bønder, som Herremændene af en eller anden Aarsag ønskede at befri sig for. Størstedelen af Fangerne i Anstaltens første Periode tilhørte dog det saakaldte Natmandsfolk eller Taterne, som den Gang endnu var ret talrigt repræsenterede i Jylland; da disse Folk som bekendt ikke havde noget fast Erhverv, var deres Paagribelse ensbetydende med, at de indsattes i Viborghus for Løsgængeri, forudsat da at de ikke havde værre Synder paa deres Samvittighed, der kunde medføre, at Dommen kom til at lyde paa Fæstningsstraf. Anstalten benyttedes senere, som ovenfor sagt, ogsaa til kriminelle Forbrydere, men endnu dengang var Taterne ikke saa sjældne Gæster i Fængslet, hvortil de i Reglen kom tilbage kort Tid

¹⁾ Den nuværende Sindssygeanstalt.

efter, at de var blevet løsladt. En af de mest kendte af dem var den af St. St. Blicher omtalte gamle »Taterkonge«, Aksel Akselsen, der havde tilbragt største Delen af sit Liv i Viborghus som dømt for Løsgængereri, men som ikke desto mindre havde bevaret en saadan Kærlighed til det frie omstrejfende Liv, at han endnu i en Alder af 85 Aar undveg fra Fængslet »for at se efter sin Skærsliberbør, som han for sin Paagribelse havde gemt ude paa Heden«. Han angaves Aaret efter af sin Sønnedatter og indsattes paany i Anstalten, men han oplevede dog at faa sin Frihed og døde i en Alder af nogle og halvfemsindstyve Aar paa en Lyngbakke eller en Grøftkant ligesom de øvrige af hans ulykkelige Folk, naar de da ikke døde i Straffeanstalten.

Det var ikke blot det lavere Befolkningslag, som fandtes i Viborghus. Fr. Bruun fortæller saaledes om en i Aarene 1850—52 indsat Fange, Greve v. H—, der havde været i Garden i København og i Krigen 1848—50 stod paa den danske Side. Aarsagen til hans Indsættelse var, at han under Felttoget, naar han var paa Forpost, benyttede Nætterne til at gaa over i Fjendens Lejr, hvor han vidste, hans to holstenske Brødre opholdt sig. Med disse svirede og drak han hele Natten og listede saa ved Daggry tilbage til Forposterne. Imidlertid blev han grebet og indsat i Viborghus. Rygtet om, at en Greve sad paa Viborghus, gik som en Løbeild gennem Byen og resulterede i, at de gode Borgerfruer kom anstigende og tilbød at stille deres Bibliothek til Inspektørens og den grevelige Fanges Raadighed. Reglementet tillod imidlertid ikke slig Godgørelse.

Sin Frihed genvandt han paa en ret forunderlig Maade. Kong Frederik den 7. aflagde Viborg By et Besøg og ønskede at se sin gamle Soldat, hvorfor han indfandt sig med hele sin Stab i den lille Gang foran Grev H.s Celle og lod Døren lukke op. Greven sprang op, og man kunde se, at det svimlede for ham, da han saa Kongen og de gamle Krigskammerater Greverne Altona, Blücher o. fl. staa der stive som Støtter betagne af Gensynet. Kongen var saa bevæget,

at han intet kunde sige; men Grev H.s Skæbne var beseglet. Kort efter blev han løsladt, men Fængselsopholdet i Forbindelse med tidligere Trang til Drikkeri førte ham ned i en lavere Atmosfære, hvor han tilsidst helt gik til Bunds. De sidste Oplysninger stammer fra Hamborg, hvor han menes at være druknet i Alsteren.

En ung kvindelig Fange, der ligeledes i Aarene omkring 1850 sad i Viborghus, afgav et sorgeligt Bevis paa Samholdet mellem Taterne og paa den Frihedstrang, der var disse medfødt. Hendes Forældre havde efterladt hende som spædt Barn i en jydsk Provinsby udenfor en Embedsmands Dør, hvor hun blev fundet og opdraget som et af Embedsmandens egne Børn. Da hun var 16 Aar gammel og nylig var bleven konfirmeret, forsvandt hun imidlertid fra sit Hjem og bankede sildigt om Natten paa Vinduet i en lille Kro nogle Mil fra Byen, hvor hun bad Værtinden unde sig et Par Timers Hvil. Hun var da dødelig træt, gennemblødt og forreven, med Skoene fulde af Vand. Værtinden, der kendte hende, blev selvfølgelig yderst forfærdet, udspurgte hende om Aarsagen til hendes hjælpeløse Tilstand og vilde bringe hende tilbage til Plejeforældrene; men hun fik det Svar, at Taterne havde hentet hende, hun hørte dem til og maatte følge dem. Nogen Tid efter blev den unge Pige paa-greben som Løsgængerske og indsat i Viborg Straffeanstalt, og saa gik det hende som de øvrige Taterne — hun blev løsladt, kom ind igen Gang efter Gang, og naar hun skulde frigives, hentedes hun af en Tater, hvem hun fulgte til Trods for Alt, hvad hendes Plejeforældre gjorde for atter at drage hende til sig. Hun var en meget smuk Pige med et kvindeligt og beskedent Væsen og erhvervede sig ved sin hele Op-træden de øvrige Fangers Agtelse i en saadan Grad, at de stedse titulerede hende »Frøken«.

Anstalten havde oprindelig været beregnet paa at rumme 100 Fanger, men efter at den var begyndt at blive benyttet til kriminelle Forbrydere, steg Fangeantallet til ca. 400, og den havde derfor fra Tid til anden modtaget adskil-

lige Udvidelser, der dog var føjede til det allerede bestaaende uden nogen bestemt Plan og uden noget Hensyn til dens forandrede Bestemmelse. Malerisk beliggende som den var, umiddelbart ved den smukke Viborgsø, havde dens vel vedligeholdte Bygninger et ret tiltalende Udseende; men dens Indre var alt andet end tiltalende og formaalstjenligt, og den i høj Grad sparsomme Betjening var aldeles ude af Stand til at føre et blot nogenlunde tilfredsstillende Tilsyn med Fangerne eller til at forhindre, at disse kommunicerede med Yderverdenen. Dette var saa meget vanskeligere at forebygge, som Anstalten ikke var omgivet med Ringmur, og en Del af Vinduerne i Arbejdssalene vendte direkte ud til offentlig Gade. Vel fandtes der en ydre militær Bevogtning, men da Vagttjenesten kun kunde være kedsommelig og trættende for Soldaterne, bidrog disse kun i ringe Grad til at forhindre Fangernes Forbindelse med den frie Befolkning eller de hyppige Undvigelses, som tilmed yderligere lettedes derved, at Fangerne selv opbevarede de Klæder, i hvilke de var ankomne til Straffeanstalten, om de end umiddelbart efter Indsættelsen iførtes den afstikkende, dobbelfarvede Fangedragt.

Som Eksempel paa den Dristighed, hvormed Undvigelserne undertiden iværksattes, kan anføres, at en Fange en Formiddag kom ind i Inspektørens Dagligstue, der var beliggende i Fængslets Stueetage, og hvor Fruen i det Øjeblik var alene til Stede. Han gik med bart Hoved, paa Hosesokker og med Trætoflerne i Haanden forbi Fruen og hen til Vinduet, hvor han med et: »Tillader Fruen?« forsigtigt stillede Blomsterne ned paa Gulvet og aabnede Vinduet. Fruen, som troede, at han skulde udføre et eller andet Arbejde efter Ordre fra hendes Mand, anede ikke Uraad, da han med et sprang ud af Vinduet ned i den udenfor værende Have, hvor en Soldat stod i sit Skilderhus, og var borte med det samme. Vagtet der straks blev gjort Anskrig, lykkedes det dog ikke at finde Flygtningen, der først to Aar efter atter blev paa-greben og afleveret til Anstalten. Han meddelte da, at han

havde gemt sig i Haven mellem Stikkelsbærbuskene, hvor han havde hørt Inspektørens Samtale med Fruen og de Ordre, han havde givet, først om Natten var det lykkedes ham at slippe bort fra sit Skjulested.

Oftere forberedtes dog Undvigelserne længe i Forvejen. Det hændte saaledes en Gang Fr. Bruun, at han tabte sit Nøgleknippe, medens han stod og talte med en af Fangerne. Da han bøjede sig for at tage Nøglerne op, bemærkede han, at Stenene i Gulvet var løse, og da dette forekom ham mistænkeligt, undersøgte han Sagen nærmere. Det viste sig da, at der var gravet et Hul, som førte ned under Bygningens Fundament, og som foroven var tildækket med Stenene, samt at netop den Fange, med hvem han talte, da han tabte Nøglerne, havde gravet Hullet, som han agtede at benytte til Flugt. Han havde arbejdet paa det i to Aar, og endnu var det ikke færdigt.

Som allerede tidligere anført, var Betjeningen meget sparsom i Forhold til Fangeantallet og til Bygningernes uhensigtsmæssige Indretning. Betjentene var tilmed gennemgaaende aldeles uskikkede til Tjenesten, hvad man iøvrigt ikke kunde undres over, da disse Stillinger betragtedes som Forsørgelsesposter for Byens fattige Borgere, hvorfor der ved Ansættelsen intet Hensyn toges til Ansøgerens Duglighed og Brugbarhed, men kun til hans øjeblikkelige Trang. Lige til 1845 var det end ikke fundet nødvendigt at benytte kvindeligt Opsyn, men mandlige Betjente fungerede saavel i Mands- som Kvindeafdelingen. Hvad Dannelse og Kundskaber angik, stod Betjentene i ingen Henseender over Fangerne, og der gjordes intet for at hæve dem i disses Øjne; de var saaledes ikke en Gang uniformerede, og deres Klæde- dragt var stundom endog usømmelig. De havde hverken Kost eller Natteleje paa Straffeanstalten, men nød skiftevis deres Maaltider i Hjemmet, hvorved deres Antal yderligere forringedes. Da de var slet lønnede og som oftest fattige Folk, fraterniserede de let med Fangerne, der som foran sagt fik deres Arbejdsløn udbetalt i rede Penge, hvorfor Be-

stikkelser heller ikke var sjældne. Om Natten var hele Tilsynet betroet til den militære Vagt og i Anstaltens Indre til en Vægter og hans Hund; foruden Portneren var Inspektoren den eneste Funktionær, der havde Bolig paa Fængslet.

Portneren var iøvrigt en Person af en vis Betydning, da han i Inspektørens Fraværelse modtog Fangerne og sørgede for deres midlertidige Anbringelse; var han selv beskæftiget paa anden Maade, besørgede hans Kone dette Arbejde. Hans Stilling var meget indbringende, da han havde Tilladelse til at holde Marketenderi for Fangerne, til hvem han solgte forskellige ikke spirituøse Drikkevarer, Kød, Fisk, Smør, Ost og meget andet.

Af Kontorpersonale fandtes der ved Forfatterens Ansættelse kun en Bogholder og en Fuldmægtig, der begge var forhenværende Straffefanger. Bogholderen var en flink og paalidelig Mand, men Fuldmægtigen, der iøvrigt heller ikke savnede Dygtighed, var periodisk Dranker og endte med at tage sig selv af Dage.

Inspektøren, Generalkrigskommissær *Lauritz Christian Undall*, var en forhenværende Officer, der ved Fr. Bruun's Ansættelse allerede var noget til Aars, men endnu i sin fulde Kraft, sund og let bevægelig. Han var et Monster paa en Datidens Fængselsinspektør og kunde for den Sags Skyld være det for en Nutidens med. Han var en human og liberal Mand, der dog overfor Fangerne, naar det behøvedes, kunde være streng og bydende, bestemt og resolut, men under almindelige Forhold, og naar de gjorde deres Pligt, var godlidende og velvillig. Han befattede sig ikke med Straffeteorier, og indlod sig overhovedet aldrig paa noget, som han ikke paa Forhaand var sikker paa at kunne gennemføre, thi intet var efter hans Mening mere nedbrydende for Disciplinen end at give en Befaling eller en Forskrift, som man bagefter maatte finde sig i ikke blev overholdt; — *non videri, sed esse!* var hans Valgsprog. De Opgaver, han havde sat sig, bestod i at lade Fangerne til Dag og Time udholde den dem idømte Straffetid, at haandhæve den befalede Disciplin

og Orden, at vedligeholde Anstaltens Bygninger og Inventar samt endelig at forøge Anstaltens Indtægter saa meget som muligt ved at holde Fangerne til Flid og Paapasselighed og ved at iagttage en streng Økonomi. Straffeanstalten lignede derfor ogsaa under hans Styrelse mest af alt en velordnet Fabrik.

Hvad der ifølge Reglementerne tilkom Fangerne, sørgede han for, at de fik til de mindste Enkeltheder, og ligesaa lidt som han skaaede nogen disciplinær Forseelse fra Fangerne Side, ligesaa lidt taalte han, at der tilføjedes dem nogen Uret af Betjentene eller af de andre Fanger. En Handling, der medførte Straf, naar den blev begaaet overfor en Forsat, var efter hans Mening ogsaa strafskyldig, naar den blev begaaet overfor en Fange, om end i ringere Grad; han tillod derfor heller aldrig, at en Funktionær skuffede en Fange, hvad han slet og ret kaldte for Bedrageri. Han færdedes tidlig og sildig i Fængslet, og det var hans Princip daglig at give alle Fangerne Lejlighed til at tale med sig. Han afviste aldrig nogen paa sammelig Maade fremsat Klage, men lod den strengt undersøge og straffede den skyldige eller, hvis den viste sig at være falsk, Klageren selv paa en saadan Maade, at han ikke fristedes til oftere at gøre sig skyldig i denne Forseelse. Retfærdig og upartisk som han var, blev han agtet og elsket af Fangerne, der havde en ubegrænset Tillid til ham, og denne Tillid var til en vis Grad gensidig, hvad der f. Eks. gav sig tilkende ved, at han undertiden hørte Fangernes Mening om nye Foranstaltninger, som skulde træffes — han opnaaede i ethvert Tilfælde herved at faa Sagen belyst fra alle Sider.

Fangernes moralske Opdragelse laa derimod over hans Horisont, og han havde ingen Tro til, at Kirken og Skolen kunde udrette noget i denne Henseende. Straffeanstalten havde sit eget Kapel, i hvilket en af Byens Præster hver Søndag og Helligdag holdt Gudstjeneste, og til at overvære disse kommanderede han vel stedse Fangerne, men kun fordi dette nu en Gang var beordret. For de unge ukonfirmerede

Fangers Oplysning blev der sørget ved Præsteforberedelsen til Konfirmationen, og til bedste for de Voksne var der indrettet en Søndagsskole, som Fangerne kunde besøge, hvis de ønskede det. I denne Skole meddelte en eller anden bedre oplyst Fange Undervisning i Læsning, Regning og Skrivning, men Besøget var yderst ringe, og Udbyttet højst ubetydeligt, for ikke at sige intet. Som Straffesystemet den Gang var, havde Inspektøren iøvrigt al Grund til at nære Mistillid til Kirkens og Skolens heldbringende Indflydelse; thi enhver god Spire, som der kaldtes til Live, blev hurtigt kvalt, naar den førtes tilbage til Straffeanstalten, af alt det Ukrudt, som den Gang bredte sig vildt og uhindret i denne. At foretage en Sondring af Fangerne, hvorved de, om hvis Forbedring der endnu var Haab, unddroges de mere forhærdede Forbryderes Indflydelse, kom aldrig indenfor Inspektørens Tanker, da sligt jo ganske vilde have ødelagt Arbejdsvirksomheden og reduceret Udbyttet af denne til et Minimum. Betegnende for hans Standpunkt i saa Henseende var det ogsaa, at han saa godt som aldrig hensatte Fanger, der havde forset sig, i de Straffeceller, som fandtes i Fængslet, og naar det en enkelt Gang skete, var det næsten altid om Søndagen. Han vedkendte sig aabent, at Grunden til, at han foretrak Pryglestraffen for ensomt Fængsel, udelukkende var den, at sidstnævnte Straf, saa længe den varede, berøvede Staten en mere eller mindre værdifuld Arbejdskraft.

For de syge Fanger sørgedes der derimod efter Datidens Fordringer godt, og navnlig var Sygeværelserne rummelige og vel udstyrede. Lægetilsynet var rigtignok mindre tilfredsstillende, idet Lægen kun kom, naar han blev hentet, og dette skete meget sjældent. Det daglige Tilsyn overlodes til nogle paalidelige Fanger, og Inspektøren paatog sig selv at helbrede Sygdomme af mindre Betydning, hvad enten disse udkrævede medicinsk eller kirurgisk Behandling, og Fangerne havde megen Tillid til hans Duelighed som Læge. Ved sit Kontor havde han et lille Apothek, hvorfra han efter

bedste Skøn uddelte sine Medikamenter, af hvilke navnlig Hofmanns Draaber var stærkt efterspurgte, da disse var et af Fangerne meget ynder Surrogat for Alkohol.

Det var Skik i Viborg, at alle Fangerne hver Morgen Kl. 8 stillede til Monstring, hvert Kon for sig i hver sin Gaard. Fangerne opstilledes efter deres Numre i en stor Rundkreds, i hvis Midte Betjentene befandt sig, og naar den som Overbetjent fungerende ældste Betjent da havde forvisset sig om, at alle var tilstede og havde efterset Fangernes Paaklædning m. v., meldte han til Inspektøren, at Opstillingen var færdig. Denne traadte da med Profossen bag efter sig ind i Midten af Forsamlingen, der var at betragte som et Slags Forum, ved hvilket alt, hvad der vedkom Fangernes Orden og Disciplin, Renlighed, Forplejning, Beklædning, Arbejde m. v. blev bekendtgjort for dem, og Inspektøren søgte her, hvad nye Bestemmelser angik, aldrig at dække sig bag sine Foresatte — deres Ordre gjorde han til sine, selv om han ikke billigede dem. Enhver ny Bestillingsmand blev endvidere her forestillet for Fangerne, hvem det paalagdes at vise ham Lydighed og Respekt. Endelig holdtes her Rettergang over dem, der Dagen i Forvejen havde forset sig imod de gældende Bestemmelser, og drejede det sig alene om Brud paa Disciplinen, faldt Kendelsen straks. Bestod den dikterede Straf i korporlig Revselse, hvad der næsten altid var Tilfældet, fuldbyrdedes den umiddelbart efter Kendelsens Afsigelse, altid i de andre Fangers Paasyn, og uden at Lægen først havde undersøgt, om den Skyldige kunde taale Straffen; efter Afstraffelsen maatte Synderen takke »for naadig Straf«. Var der begaaet en Forseelse, og den Skyldige ikke kunde udfindes, var Sagen dog ikke dermed afgjort. Inspektøren udtog en af Fangerne fra den paagældende Arbejds- eller Sovesal og idømte ham Straffen i dens fulde Omfang; dog skammede han først Fangerne ud for deres Fejghed, og fordi de lod en Uskyldig lide Straffen, og dette havde flere Gange til Følge, at den Skyldige meldte sig.

I Gaarden var anbragt en Straffepæl, til hvilken Fangen blev bunden, naar der enten var graverende Omstændigheder tilstede, eller den Paagældende havde været straffet gentagende Gange. Naar Pælen ikke benyttedes, holdtes Fangen i Brystet af en Opsynsmand, men viste det sig, at han ikke kunde eller vilde holde sig rolig, blev han bunden til Pælen. Straffemaaden var den samme for de mandlige og kvindelige Fanger, men medens de førstnævnte straffedes med Kat og Tamp, bestod Straffen for de sidstnævntes Vedkommende i Ris. Katten var en Svøbe af tjeret og utjæret Tovværk med 9 Ender forsynede med Knuder, og Straffen, der gaves paa den blottede Ryg, var vel smertefuld, men i Reglen ikke skadelig for Helbredet. Dette var derimod ikke altid Tilfældet med Tampen, der bestod af et Stykke Tovværk, 1 til 1½ Tomme tykt, og gaves paa Ryggen udenpaa Trøjen og Skjorten.

Ved større Forseelser eller naar et Komplot havde fundet Sted, afholdtes Forhøret af Byens Borgmester, som i saa Fald ogsaa afsagde Kendelsen, men Bestyrelsens Straffemyndighed var iøvrigt den Gang endnu ikke fastsat ved Lov.

Ved at afholde disse Morgenforsamlinger opnaaede Inspektøren, at Fangerne alle var i fuld Forstaaelse med, hvad der passerede i Anstalten. Havde en Fange begaaet en Forseelse, kendte Kammeraterne saavel den som den Straf, der var fulgt paa, og den Straffede prøvede derfor hverken paa at gøre sin Forseelse mindre eller større, hverken paa at lægge Inspektøren for Had eller gøre sig til af sine Bedrifter, og hvis han forsøgte det, blev han kun af de andre Fanger udkældt for en Løgner og en Praler.

Ikendtes en Fange Straf for Tyveri fra en af Kammeraterne, var Straffen, der efter Kammeraternes Mening aldrig kunde være haard nok, det mindste Onde, som Forseelsen førte med sig. Langt værre var den Foragt og Mistillid, som de andre Fanger lang Tid efter viste ham, og som blandt andet fik sit Udtryk deri, at de benævnedes ham som »Tyven«, hvad der underligt nok ansaas for at være den største

Fornærmelse, der kunde tilføjes en Fange, uagtet de tre Fjerdedele af disse var inddømte i Straffeanstalten for Tyveri.

Den i Inspektorens Øjne mest graverende Forseelse var derimod en Undvigelse, af hvilke der gennemsnitlig indtraf 3 til 4 aarlig. Uagtet der var givet ham saa faa Midler ihænde til at forhindre disse, regnedes de dog i Almindelighed ham til Last, og om han end den Gang ikke længere selv skulde betale Udgifterne ved en undvegen Fanges Paa-gribelse, blev han dog af sin Foresatte anset for at have været ligegyldig i Udførelsen af sine Embedspligter, ja der tildeles ham endog stundom aldeles ubeføjede Irettesættelser i den Anledning. Da vedkommende Betjent i Tilfælde af Pligtforsømmelse blev afskediget eller i ethvert Tilfælde idømt en betydelig Mulkt, gjaldt det om stedse at være paa Post og ikke lade sig skuffe af Fangerne, der brugte ethvert Kneb for at dysse Vogteren i Sovn. Straffen ramte iøvrigt ikke alene den undvegne Fange, naar denne atter blev paagrebet, men tillige hans Medhjælpere og Medvidere i Flugten, hvad enten disse selv tilstød sig skyldig heri, eller der kun var en nogenlunde grundet Formodning om, at de havde haft Kendskab til Sagen. Undveg saaledes en Fange fra Sovesalen, hvor to og to Fanger stedse delte Seng med hinanden, straffedes altid den Undvegnens Sovekammerat og undertiden endogsaa de Fanger, der havde ligget i Nabo-sengene; men hvor uretfærdigt dette end kunde synes, op-rørte det dog ikke Fangerne. De forstod, at da de ydre Sikkerhedsmidler var saa ringe, havde Inspektøren foruden de strenge, altid korporlige Straffe, som den Undvegne idømtes, intet andet Middel til at hæmme Undvigelserne end Fanger-nes solidariske Ansvarlighed, og dette var da ogsaa tidt nok sagt dem, idet Inspektøren aldrig undlod at minde dem herom ved de daglige Monstringer. Det fælles Ansvar gjorde han endvidere gældende ved at fratage alle Fangerne saadanne smaa Friheder, som han i Tidens Løb havde tilstaaet dem, og disse gaves dem først atter tilbage, naar der i læn-

gere Tid intet Udbrud havde fundet Sted. Denne Medansvarlighed var imidlertid ikke nogen synderlig Dæmper paa Undvigelse; thi den, der røbede en paatænkt Flugt, paadrog sig ikke alene Kammeraternes Foragt, men udsatte sig for langt større Straffe end dem, Inspektøren dikterede enten i selve Straffeanstalten eller efter endt Straffetid.

Da saaledes ingen, lige fra Inspektøren og ned til Fangerne, vidste, hvilke Ubehageligheder en Udvigelse kunde bringe over ham personlig, var det intet Under, at en saadan stedse var en hel Begivenhed i Straffeanstalten og bragte Uro og Frygt over hele Befolkningen. Blev en undvegen Fange paagreben, var den mindste Straf, der tildeltes ham, uundgaelig 27 Slag Kat, og efter Straffen paalagdes der ham Lænker, eller han forsynedes med en Træklods om Benet. Var Flugten forbunden med mere graverende Omstændigheder, voksede Straffen, hvorimod den kun yderst sjældent formildedes.

»Jeg erindrer«, siger Fr. Bruun, »kun to Tilfælde, hvor dette skete. Det første var ved Krigens Udbrud i 1848. Den patriotiske Begejstring, der den Gang var saa stor over hele Landet, trængte ogsaa ind i Anstalten og gav sig blandt andet Udslag i, at en Del Fanger anmodede om Tilladelse til at gaa med i Krigen, mod at de forpligtede sig til efter dennes Slutning at komme tilbage til Fængslet og afsone Resten af deres Straffetid. Dette maatte selvfølgelig nægtes dem, men en af dem, der tidligere havde været Soldat, undveg kort efter, og til Trods for de Efterforskninger, der anstilledes, lykkedes det ham at naa det danske Hovedkvarter, hvor han meldte sig som Frivillig og blev antaget. En Uges tid efter blev han imidlertid genkendt som undvegen Straffefange, blev arresteret og under Bevogtning sendt tilbage til Fængslet, hvor han dog af Inspektøren fritoges for Straf.

Et Par Aar senere undveg lige før Juletid et ungt Menneske paa ca. 18 Aar. Da Julehøjtiden var forbi, kom han af sig selv tilbage og forklarede, at han kun var flygtet for paa vanlig Maade at tilbringe Julen hos sin Moder, en fattig

Enke, der boede nogle Mil fra Viborg. Straffen for ham blev betydelig nedsat.«

Fangernes Patriotisme under Krigen i 1848—50 gav sig imidlertid ogsaa tilkende paa andre Maader. Da man saaledes i det sidste Krigsaaar traengte til Kombattanter og derfor saa sig nødsagede til at drage den militære Bevogtning bort fra Fængslet samt til at erstatte den med en kun lidet paa-lidelig Borgervagt, gjordes der ikke et eneste Undvigelsesforsøg, saa længe dette varede. Endvidere foranstaltede Fangerne med Inspektorens Tilladelse i en længere Periode Pengeindsamlinger til bedste for de syge og saarede Soldater, og nogle af Fangerne skænkede endogsaa til disse Indsamlinger hele deres ugentlige Fortjeneste. De indkomne Beløb, der efter Forholdene ikke var ubetydelige, indsendtes af Inspektøren maanedsvist til Intendanturen, og naar derfor modtoges en anerkendende Tilstaaelse, som oplæstes for Fangerne, var det rørende at se deres Taknemlighed over, at det ogsaa var blevet dem tilladt at yde deres Skærv til at lindre deres saarede Landsmænds Lidelser.

Dette var iøvrigt langt fra noget enestaaende Eksempel paa Fangernes Lyst til at hjælpe. Kunde saaledes en Fange paa Grund af Alder eller Svagelighed, eller fordi han endnu ikke havde faaet Arbejde, intet fortjene selv, kunde han være sikker paa at faa, hvad han traengte til, af de bedre stillede Kammerater. Manglede en Fange ved Løsladelsen Klæder, Arbejdsredskaber el. lign., forblev han ikke uhjulpen; Kammeraterne gav ham, hvad han behøvede, naar han da blot var nogenlunde værdig til Hjælp. Der fandtes den Gang ingen Fængselsselskaber; Fangerne hjalp selv, saavidt de formaaede det, og Hjælpen gaves vistnok med større Kritik, end den nu kan gives af Selskabernes Bestyrelse, der selvfølgelig ikke kender de Løsladtes Trang og Værdighed saa godt som Kammeraterne. Paa Lediggængere, Drankere og Vanelyve ofrede de intet, saalidt som de Fanger, der nødvendigvis maatte komme paa Fattighuset — det lidet, de havde at give, vilde de være sikre paa kom til Nytte. Deres

Redebonhed til at hjælpe kom ogsaa frem overfor Opsynet. Døde saaledes en Opsynsbetjent og efterlod Kone og Barn i trange Kaar, forfærdigedes Ligkiste og Ligklæder i Fængslet, uden at de dermed beskæftigede Fanger gjorde Krav paa nogen Arbejdsfortjeneste, hvorhos andre Fanger altid var villige til at yde Enken en Pengehjælp for at lindre Nøden. Alle slige Beviser paa Patriotisme, Hjælpsomhed og godt Kammeratskab havde udelukkende deres Udspring fra Fangerne egen gode Følelse, og fremkom uden nogensomhelst Paavirkning fra Inspektørens Side. Denne undlod imidlertid ikke at tilkendegive dem sit Bifald, uden dog derfor i mindste Maade at se gennem Fingre med deres Forseelser.

Uagtet Inspektøren var meget nøjeregnende med, at Fangerne Arbejdstid udnyttedes paa den bedst mulige d. v. s. paa den for Straffeanstalten fordelagtigste Maade, havde han dog, foruden de ugentlige Helligdage, tilstaaet Fangerne en ekstra Fridag, nemlig Fastelavns Mandag, til hvilken de glædede sig længe i Forvejen. Paa denne Dag tillodes det nemlig Mandsfangerne at klæde sig ud og drage nogle Gange i Optog gennem Gaarden hen til Inspektørboligen, hvor Inspektøren modtog deres Hilsen fra sit Kontorvindue. Det var et ejendommeligt og i Virkeligheden alt andet end lattervækkende Syn at se disse stakkels Mennesker vandre afsted to og to, forestillende Mand og Kone, udklædte i de skrækeligste Dragter, bestaaende af deres Lagen og Sengetæpper eller af lutter Pjalter og Papir, i de forskellige Farver. Mange havde Ansigterne tildækkede med Masker, som ligeledes var forfædige af Klude eller Papir, og idet de defilerede forbi, opførte de en øresønderrivende Koncert paa Redekam og alle Slags selvavede Instrumenter; men glade som Børn var de, og det var dem en virkelig Sorg, da Indførelsen af det nye Fængselsreglement berøvede dem denne Fornøjelse.

I 1849 blev daværende Professor, Dr. phil. *C. N. David* beskikket til Overinspektør for Fængselsvæsenet, og fra den

1. Juli 1850 udnævntes den tidligere Inspektør ved Viborg Straffeanstalt til Direktør for nævnte Anstalt. Det var i disse Aar Frederik Bruun begyndte sin Virksomhed ved det danske Fængselsvæsen. Han, der var født 1816 i Aalborg, var i nogen Tid efter at have erhvervet den teologiske Embeds-eksamen Lærer ved forskellige Skoler, uden at han dog kunde finde sig til rette i denne Gerning. Som tidligere berørt kom han i dette Tidsrum ganske tilfældig i Berøring med den daværende Inspektør ved Viborg Tugthus Kammerherre *Undall*, som søgte en Assistent og en eventuel Afløser. Fr. Bruun skriver selv herom: »Da hverken den gejstlige Stand eller Lærervirksomheden tiltalte mig, men min Hu stod til praktisk Virksomhed, hvortil jeg folte mig kaldet, betænkte jeg mig derfor heller ikke længe paa at modtage et Tilbud fra Straffeanstalten i Viborg om Ansættelse som Assistent hos den derværende Inspektør. Jeg var dengang 29 Aar gammel og kjendte kun meget lidet til Fængselsvæsenet; aldrig havde jeg besøgt et Fængsel og hvad jeg vidste derom fandt jeg ved Læsning i de offentlige Tidender, som nu og da bragte Efterretninger om, hvad der passerede i denne Retning.« Herefter paabegyndte Fr. Bruun sin Virksomhed i Fængselsvæsenets Tjeneste i 1845. Da der som nævnt i 1850 udnævntes en ny Direktør for Viborg Strafanstalt, udnævntes Fr. Bruun samtidig til Inspektør, og hermed paabegyndtes Gennemførelsen af den Fængselsreform, der skyldtes Davids Energi og Interesse for Sagen sin Tilblivelse. Det gamle Régime fik hermed Dødsstødet og med dette forsvandt efterhaanden ogsaa den fejlagtige Opfattelse af Fængslernes Betydning.

Trods Manglerne ved det ældre System og bortset fra det Fejlsyn paa Samfundets Forpligtelser overfor Forbryderen, som dette gav Anledning til, stod Viborg Straffeanstalt dog i mange Henseender paa et forholdsvis højt Trin. Fr. Bruun siger herom i sine Optegnelser: »En Straffeanstalt, hvor hver Fange holdtes til Virksomhed, Orden og Renlighed og derhos var streng Tugt undergiven, var vist

den Gang et Særsyn, og den blev det endnu mere, naar man efter et nøjere Kendskab til Viborg Straffeanstalt maatte indrømme, at der i denne herskede ligesom en god Aand over det hele, der ene skyldtes den daværende Inspektør. Naar jeg i de senere Aar under den stedse fremadskridende Fængselsreform tænkte tilbage paa Tilstanden i Viborg Straffeanstalt, som den var ved min Ansættelse, kom jeg først ret til Erkendelse af, hvad og hvormeget den enkelte Bestyrer formaar at virke ved sin egen Personlighed. Er han en sund og kraftig, ærlig og hæderlig Mand, som min gamle Inspektør var, kan ethvert Straffesystem i hans Haand føre til gode Resultater, medens selv det bedste System i modsat Fald vil vise sig mangelfuldt.«

Fr. Bruuns Virksomhed i Viborg blev dog kun af kort Varighed, idet han i 1853 udnævntes til Direktør for det nyopførte Tugthus i Horsens. I Efteraaret 1858 foretog han i officiel Sendelse en Rejse til Udlandet. Den første danske Straffeanstalt, der var indrettet fuldstændig efter Cellesystemet (Vridsløse) var den Gang under Opførelse og skulde snart tages i Brug, hvorfor den omtalte Sendelse særligt gik ud paa at erholde Kendskab til Organisation af et Cellefængsel, og ved hans Tilbagekomst overdroges det ham at frugtbargøre de i Udlandet indhøstede Erfaringer ved sit Arbejde ved den nærmere Ordning af det nye Fængsels Administration. I April 1859 blev hele Ledelsen af Danmarks Fængselsvæsen overdraget ham, idet den tidligere Chef N. C. David nu søgte sin Afsked.

Gennem mere end 25 Aar, indtil Juli 1884 havde han derefter under Justitsministeriet den øverste Ledelse af Fængslerne, først som Overinspektør, senere som Kontorchef.

Den vigtigste af de Reforme, der skyldes hans Initiativ, er Indførelsen af det progressive System i de danske Straffeanstalter. Han gjorde den første Anvendelse af Princippet i dette System ved den detaillerede Organisation af Cellestraffen, som han ordnede i alle dens Enkeltheder,

men det laa i Sagens Natur, at denne Anvendelse af Princippet maatte være meget indskrænket. I en større Maalestok og i Overensstemmelse med Croftons eller det irske System blev dette Princip indført ved Anordning af 13. Febr. 1873 ved tvungent Arbejde udført i Fællesskab¹⁾).

Fr. Bruun maatte endnu løse et andet og vigtigt Problem, at bringe Overensstemmelse mellem Udførelsen af Strafarbejde og Straffeloven af 10. Februar 1866 og dens Konsekvenser. Det, der i Særdeleshed kendetegnede denne Lov overfor tidligere Straffelove, var dens Mildhed, og Konsekvenserne heraf maatte blive en Indskrænkning i Fangeantallet og en Overflødiggørelse af enkelte Straffeanstalter. At fastslaa en Organisation, som under de givne Forhold tillod at klassificere Fangerne i passende Overensstemmelse med de Fordringer, som Hensynet til Fangernes Forbedring stillede, var i ingen Henseende noget let Arbejde. Lovens Paragraffer, der forelaa fastslaaede, maatte om muligt bringes i Overensstemmelse med de Krav, som Fremskridtet og den penitentiære Viden stillede. I alle de væsentligste Dele har den Organisation, som Fr. Bruun her skabte, holdt sig lige op til Nutiden, hvilket beviser den sunde Basis og dens Levedygtighed.

Det var dog ikke alene i den rent praktiske Ordning, at Fr. Bruun beskæftigede sig med Problemet Fangernes Forbedring. Han indsaa klart, at Fremskridtet maatte være baseret paa en dybtgaaende Forstaaelse af Forbrydelsens Fænomener og fremfor alt paa et ikke mindre dybtgaaende Kendskab til Forbryderen. Han nøjedes ikke med den Belæring, han kunde høste af andres Erfaringer, men blev selv en Forsker paa dette Omraade, blev, som Goos udtrykker det, »en Mester i den penitentiære Videnskab« og indtog ogsaa herfor en Særstilling blandt Tilhængerne af det progressive System.

¹⁾ Hertil og det følgende: jfr. Carl Goos: Biografi, St. Petersburg 1890, meddelt til Bureau de la commission pénitentiaire internationale.

Fr. Bruuns Standpunkt i denne Henseende vil bedst kunne udtrykkes ved hans egne Ord paa Fængselskongressen i Rom, optaget i »pensées et maximes sur la reforme pénitentiaire«: »En moralsk Opdragelse, som frembringer Liv og Virksomhed, som udvikler Fangens Karakter, som lærer ham at kende sig selv og sine Svagheder, og som hos ham skaber Tillid til sig selv og til sin egen Kraft, kan ikke tilvejebringes paa et Sted, hvor Savnet af Friheden, Disciplinen og Trangen vedblivende er ens paa Straffens sidste Dag som paa dens første. Det vil ikke kunne opnaas, der hvor Fangen altid skal være passiv.«

Disse Tanker er iøvrigt udviklet nærmere af Bruun i hans Skrift: »Om Fuldbyrkelse af Strafarbejde«, der af Goos i det tidligere anførte Værk betegnes som et Skrift, der »ubestrideligt indtager en høj Rang i Videnskaben«. En tysk Oversættelse af Direktør *Elbers* findes i »Blätter für Gefängnissskunde«, Bind IV, hvorhos »Deutsche Strafrechtszeitung« 1868 indeholder en Redegørelse for Skriftets Indhold og en kritisk Bedømmelse af *Haltzendorff*.

Særlig foranlediget ved en Diskussion paa Kongressen 1878 i Stockholm besluttede han sig til at underkaste Spørgsmaalet om Tilbagefaldet en nærmere Undersøgelse, der resulterede i den i »Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen« (1887) offentliggjorte Afhandling: »Om Aarsagerne til og Midlerne mod Tilbagefaldet«, hvori han, ligesom i de øvrige Afhandlinger fremdrog Spørgsmaal, hvis Aktualitet fremgik af, at Diskussionerne paa de internationale penitentiære Kongresser og »Union internationale de droit pénal« i første Linie underkastede netop disse Spørgsmaal indgaaende Undersøgelse.

Vendepunktet i det danske Fængselsvæsens Historie bliver saaledes det, der er den vigtigste Frugt af Fr. Bruuns Livsgerning, Indførelsen af det progressive eller det irske System ved Anordn. af 13. Febr. 1873. Det ledende Princip i hans Livsgerning kan vel nok udtrykkes som et Forsøg

paa Opnaaelsen af en organisk og inderlig Forbindelse mellem Cellesystemet og det progressive System, et Arbejde, man, naar man vender Blikket mod den foran skitserede Tilstand af et enkelt dansk Fængsel i Tiden umiddelbart før Reformerne, vil forstaa har været af fundamental Betydning for Løsningen af Spørgsmaalet om den rette pøntentiere Behandling.

Den militære Retsplejereform i Sverige.

Af Landsdommer AXEL PETERSEN.

Ved dansk Lov af 4. Oktober 1919, der traadte i Kraft d. 9. Januar 1920, ophævedes Krigsretterne i Danmark, og de militære Straffesager henvistes samtidig til Behandling og Paakendelse ved de ordinære borgerlige Domstole, medens der bibeholdtes en særlig militær Anklagemyndighed, for Højesteret repræsenteret af Generalauditoren og for Landsretterne og Underretterne af Auditorerne. Ordningen, der ikke passer for Krigstid, er ikke udtrykkelig begrænset til at gælde for Fredstid, og bortset fra en særlig Bestemmelse i Lovens § 43 om Krigsskibe paa Togt, der er fjærnede fra deres Station eller udenfor danske Farvande, savnes der hidtil ganske Regler, gældende for særlige Tilfælde, navnlig Krigstid og Mobilisering¹).

Ved norsk Lov af 6. Maj 1921, der traadte i Kraft d. 1. Januar 1923, og hvortil slutter sig Love af s. D. om Forandringer i den militære Straffelov af 22. Maj 1902 og om den militære Disciplinær- og Politimyndighed, bestemtes det, at militære Straffesager i Fredstid skulde overgaa til de borgerlige Domstole og — med visse uvæsentlige Afvigelser — behandles efter de for borgerlige Straffesager gældende Regler, navnlig ogsaa saaledes, at den borgerlige Paatalemyndighed træder i den tidligere militære Paatalemyndigheds Sted. For Krigstid opretholdes Bestemmelserne i

¹) Jfr. nærmere om Reformen og dens Forhistorie nærvær. Forf. i Nord. Tidsskr. for Strafferet 1921 S. 257—98.

Lov om Rettergangsmaaden i militære Straffesager af 29. Marts 1900 med senere Tillægslove.

Ved tysk Rigslov af 17. August 1920, der traadte i Kraft d. 1. Oktober s. A., blev ligeledes Krigsretterne ophævede og militære Straffesagers Behandling og Paakendelse henlagt til de borgerlige Domstole, for hvilke Sagerne ogsaa føres frem af den borgerlige Paatalemyndigheds Organer. For Krigstid og for Personer, der tilhører Rigsmarinen og er kommanderede til Tjeneste i Krigsskibe under Udrustning, bibeholdtes den tidligere Ordning, bl. a. efter den ved Forfatning af 5. December 1918 ændrede Militärstrafgerichtsordnung af 1898.

Ved østerrigsk Lov af 15. Juli 1920, der ligeledes traadte i Kraft fra d. 1. Oktober s. A. at regne, blev ogsaa i Østerrig de borgerlige Domstole i Fredstid kompetente i militære Straffesager og den borgerlige Straffeproces anvendelig paa disse.

Den vedkommende militære Befalingsmænd hidtil forbeholdte disciplinære Straffemyndighed er paa forskellig Vis opretholdt i de nævnte Lande¹⁾.

Paa denne Baggrund er det, at man nu i Sverige paatænker at bryde med Fortiden og i Fredstid at overføre de militære Straffesager til de borgerlige Domstole. Bli-
ver Sverige saaledes ikke blandt de første Lande, der fører denne omtvistede Reform ud i Livet, er det, saavidt mig bekendt, det første Land, i hvilket Spørgsmaalet blev officielt stillet under Debat, idet det af Rigsdagen allerede rejstes i 1901 og gjordes til Genstand for en indgaaende Drøftelse af den i nævnte Aar nedsatte Komité til Fremsættelse af Forslag vedrørende Krigslovgivningen²⁾. Og er der noget Land, i hvilket man ikke til Fordel for Reformens Gennemførelse kan paaberaabe sig, at den hidtilværende Ord-

¹⁾ Jfr. l. c. S. 271—72 og den nedennævnte svenske Kommissionsbetænkning S. 121—51.

²⁾ Denne Kommissions, i 1905 afgivne Betænkning og Forslag har desværre ikke været nærvær. Forf. tilgængelig.

ning er forældet og ubrugbar, da er det tilvisse Sverige, hvis samtidig med den gældende Straffelov for Krigsmagten udfærdigede Lov om Krigsdomstole og om Rettergangen ved disse af 23. Oktober 1914¹⁾ afgiver Rammen for en Organisation, der skulde synes fuldt ud forsvarlig, og hvis Afskaffelse i første Række maa anses for motiveret ved Ønsket om at borttage en af de Skranker, der i det almindelige Omdømme skiller Militærpersoner ud fra Landets andre Borgere som en særlig Klasse eller, om man vil, Kaste.

Efter Loven af 1914 er Instansfølgen i Fredstid: 1) Krigsret (Regimentskrigsretter ved Hæren, Stationskrigsretter ved hver af Flaadens Stationer og særskilte Krigsretter), 2) Krigshovretten og 3) Högsta domstolen, i Krigstid: 1) Feltkrigsret, 2) Overkrigsret og 3) Högsta domstolen. Krigsretterne bestaar af en Krigsdommer (der sædvanlig er en af de fast ansatte Underretsdommere) som Formand, to militære Medlemmer og en Auditor; Krigshovretten er en ved Svea hovrätt dannel særlig Afdeling, der bestaar af en af denne Rets Afdelingsformænd som Formand, et andet Medlem af Hovretten, en Krigshovretsraad og to militære Medlemmer, som Regel en Oberst og en Kommandør; i Högsta domstolen tiltrædes Retten i militære Straffesager af to Militærpersoner, nemlig en General og en Admiral. Feltkrigsretten sammensættes af tre militære og et civilt Medlem, der som Regel er en Krigsdommer eller en Auditor, og Overkrigsretten bestaar af en General eller Admiral som Formand, to Overauditører og to Officerer (Oberster eller Kommandører). Med Hensyn til Afstemningen i Krigsret gælder de sædvanlige Regler i R. B. 23. Kap. § 3, men iøvrigt vil det ses, at de civile Medlemmer i de militære Retter i Fredstid er i lige Tal med de militære eller i Majoritet, i Krigstid (bortset fra Högsta dom-

¹⁾ En udmærket brugbar kommenteret Udgave af disse Love m. v. foreligger i *Svedelius & af Geijerstam*: Strafflag för krigsmakten och Lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 23. Oktober 1914. (Stockholm 1921).

stolen) i Minoritet. — Anklager ved militær Underret er Krigsfiskalen, ved Krigsoverdomstol Overkrigsfiskalen.

Naar Spørgsmaalet om at forlade Ordningen af 1914 nu er blevet aktuelt, er Grunden hertil, at en d. 31. August 1920 nedsat Kommission, der havde til Opgave at undersøge, hvorvidt Krigsdomstolene kunde afskaffes i Fredstid, og at fremkomme med de af denne Undersøgelse foranledigede Lovforslag, under 17. Oktober 1922 har afgivet og offentliggjort sin Betænkning. Denne udgør med Bilag et Værk paa 224 Sider og indeholder et af 53 §§ bestaaende Forslag til Lov om Behandlingen af militære Straffesager og Undersøgelsessager i Fredstid tilligemed en Række andre Forslag, der slutter sig hertil eller foranlediges af hint, og endvidere indeholder Betænkningen udførlige almindelige og specielle Motiver til de af Kommissionens Flertal — deriblandt Formanden, Borgmester *Johan Bååth* — afgivne Forslag og et nærmere motiveret Separatvotum af Kommissionens militære Medlem Oberst *John Nauckhoff*¹⁾. Kommissionen har i December 1920 besøgt Kjøbenhavn, hvor den har søgt Oplysning om den i Begyndelsen af samme Aar i Danmark i Kraft traadte Nyordning og om de hidtil indvundne Erfaringer om dennes Brugbarhed.

Betænkningen frembyder den største Interesse, ogsaa for dem, der ikke længere er direkte interesserede i det her omhandlede Reformkravs Gennemførelse, idet navnlig Hovedforslagets Motiver og det afgivne Separatvotum indeholder, dels en fyldig Redegørelse for de Betragtninger, der taler for og imod de militære Straffesagers Overgang til de borgerlige Domstole, dels en Række — ogsaa for Jurister udenfor Sverige — paaagtellesværdige Bemærkninger om det nye Systems Tilpasning til Retsorganisationen iøvrigt. I førstnævnte Henseende genfinder man naturligvis de andet-

¹⁾ Betänkande och förslag avgivna av den av kungl. Maj:t den 31. augusti 1920 tillsatta kommitté för verkställande av utredning, huruvida krigsdomstolarna i fredstid kunna avskaffas. (Stockholm 1922). [I det følgende citeret som: Sv. Betænkn.]

steds fra kendte Argumenter for Bibeholdelsen af særlige Domstole for Behandlingen af militære Straffesager og ikke mindst en indgaaende Tilbagevisning af disse Argumenter, men særlig Interesse knytter der sig til Redegørelsen for, hvorvidt der i de borgerlige Domstole bør optages Militærpersoner som Meddommere, et Spørgsmaal, der for Danmarks Vedkommende endnu har en vis Aktualitet paa Grund af den i Lov 4. Oktober 1919 § 6 2det Stk., jfr. Anordning af 23. December s. A., indeholdte, men hidtil ikke benyttede Bestemmelse om, at Retten i Straffesager, hvori teknisk eller anden saadan særlig Fagkundskab skønnes at være af Betydning, kan tilkalde to fagkyndige Meddommere¹⁾. I Lighed med de ovennævnte norske og tyske Love giver det svenske Forslag ikke Hjemmel til at tilkalde Militærpersoner som Medlemmer af Retten, selv hvor denne selv maatte finde det ønskeligt, idet det i alle Tilfælde anses for tilstrækkeligt, at saadanne Sagkyndige kan indkaldes for Domstolen til Afhøring. Hovedargumentet for dette Standpunkt er, at de Udtalelser, der fremkommer fra de Sagkyndiges Side, principielt bør fremsættes under Domsforhandlingen i Nærværelse af Parterne, saa at disse kan faa Lejlighed til at imødegaa dem og svare paa dem, hvilket de afskæres fra, naar saadanne Udtalelser, der kan være af Betydning for Afgørelsen, først afgives under Voteringen, naar Domsforhandlingen er afsluttet²⁾. Det modsatte Standpunkt finder sit Udtryk i Oberst *Nauckhoff's* Separat-Votum, og til Støtte herfor fremhæves det som en væsentlig Fordel, at Ledelsen af Sagsforhandlingerne og Domstolens betydningsfulde

¹⁾ Herved bør iøvrigt fremhæves, at den danske militære Retsplejekommission af 1918 i sine Bemærkninger til den tilsvarende Bestemmelse i Kommissionsudkastet (§ 5. 2det Stk.) udtaler, at »medens der naturligvis intet er til Hinder for i de i Paragraffens 2. Stk. omtalte Sager at lade særlig militær-teknisk Fagkundskab repræsentere i Retten, har man ved de i Bestemmelsen valgte Udtryk villet pointere, at rent militære Synspunkter ikke skal hjemle en særlig Sammensætning af Retten«.

²⁾ Se Sv. Betænkn. S. 74.

Ret til at stille Spørgsmaal udøves under Samraad med militære Meddommere, hvis specielle Sagkundskab er en Borgen for, at Oplysninger af Betydning ikke forbliver upaaagtede under Domsforhandlingen¹⁾. Som det vil ses, er man her inde paa Betragtninger, der i større eller mindre Grad finder Anvendelse i alle Tilfælde, i hvilke der er Spørgsmaal om at optage fagkyndige Lægmand som Bestanddel af Domstolen, altsaa f. Ex. i Søsager, Handelssager, Sager om tekniske Forhold o. s. v., og for militære Sagers Vedkommende kommer det da an paa, om Domstolen, naar den alene beklædes af juridiske Fagdommere, kan forudsættes at faa alle de Momenter belyste, der kan være af Betydning for Domsafgørelsen, eller dog faar fornøden Anledning til eller Anvisning paa at forskaffe sig saadanne Oplysninger ved Afhøring af sagkyndige Vidner og paa anden Maade. Faren for, at det paa dette Punkt skulde glippe, søges imidlertid afværget ved, at Anklagemyndighedens Repræsentant under Domsforhandlingen og dens Forberedelse er en med militære Forhold og Synspunkter fuldt ud fortrolig Person, og med Føje har derfor det foreliggende svenske Lovudkast — i Lighed med den danske militære Retsplejelov — opretholdt en særlig militær Anklagemyndighed, der for Retten repræsenteres af Auditoren. Efter Udkastet er Anklagemyndigheden, ligesom efter dansk Ret, vedkommende militære Befalingsmand, der paa dette Omraade henvises til at raadfore sig med Auditoren, medens denne sidste selvstændig fører Sagen for Underretten i Henhold til Tiltalebeslutningen, medens vel den sædvanlige Anklager ved Hovretten, Advokatfiskalen, efter Kommissionens Forslag vil have at udføre Sagerne for denne Ret.

Det i flere Henseender ejendommelige Forhold mellem Befalingsmyndighed og Auditor synes i det svenske Udkast at være reguleret paa en i alt væsentligt særdeles heldig Maade. Efter den danske militære Retsplejelovs § 12 bistaes Rettergangschefen ved Udøvelsen af hans Paatalemyndighed

¹⁾ 1. c. S. 196—97.

af Auditøren, hvorhos det bestemmes, at denne har at gøre Indberetning til Generalauditøren, saafremt der opstaar Meningsforskel mellem Rettergangschefen og Auditøren angaaende sidstnævntes Virksomhed ved Paatalemyndighedens Udøvelse, og efter samme Lovs § 13 er Auditørerne »selvstændige Embedsmænd, der staar udenfor den militære Rækkefølge«. I det svenske Udkast til Rettergangslov § 10 hedder det mere bestemt, at Auditøren er en civil Embedsmand, som staar udenfor den militære Rangfølge, og i Udkastets § 13, mom. 2, hvorefter Befalingsmanden efter Tilendebringelsen af den af ham foretagne Undersøgelse skal indhente Auditørens Erklæring, forinden han fattet Beslutning om, hvorvidt Sagen — hvis den skal forfølges videre — skal afgøres ved Paalæggelse af disciplinær Straf eller henvises til Retten, i § 38, hvorefter Befalingsmanden skal indhente Auditørens Erklæring, forinden han træffer Bestemmelse om Fængsling, og i § 50, hvorefter han ligeledes skal indhente Auditørens Erklæring angaaende Anlæggelse af Erstatningssøgsmaal ved Retten for bortkomne eller beskadigede Udrustningsgenstande eller Materiel, hedder det enslydende: »Godkänner icke befälhavaren auditörens yttrande, äger denne anteckna det till protokollet. Har sådan anteckning icke skett, vare auditören jämte befälhavaren för beslutet ansvarig¹⁾. Disse Bestemmelser i Forbindelse med den Instruktion for Auditører (og Vice-Auditører), hvortil Kommissionen af 1920 ligeledes har givet Udkast²⁾, indeholder saa bestemte og udtømmende Regler for Auditørernes Pligter og Ansvar og for Kompetenceforholdet mellem dem og Befalingsmyndigheden, at der herved er skabt et solidt Grundlag for Hævdelsen af Auditørens Stilling som et selvstændigt Led indenfor den militære Retsordning.

¹⁾ Jfr. iøvrigt hermed Strafflag för krigsmakten § 203, smh. med militär bestraffningsförordning af 17. December 1915 § 9 og det af Kommissionen af 1920 udarbejdede Udkast til Ændringer i Förordningen § 9 (Sv. Betænkn. S. 33).

²⁾ Sv. Betænkn. S. 26—31, jfr. Instruktion för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler af 19. Juni 1919 §§ 19 flg.

Iøvrigt staar Audetørerne under Justitiekansleren og er pligtige at efterkomme dennes paa Embedsvegne givne Ordre, medens det ogsaa i Fremtiden vil være Rigsdagens Militieombudsmand¹⁾ (og ikke Justitieombudsmanden), der vil have at udøve Tilsynet med Auditorernes Embedsvirksomhed, uanset at denne efter Udkastet vil blive en væsentlig anden end hidtil. Det synes iøvrigt paafaldende, at det Synspunkt, der efter det ovenfor anførte i særlig Grad gør en militær Sagkyndigs Medvirkning under Rettergangen ønskelig, ikke efter Udkastet er sket Fyldest for Hovretternes Vedkommende, idet Kommissionen ved disse Retter — der ligesaa lidt som Underretterne og fremtidig Høgst domstolen vil faa noget militært Medlem — har lagt Anklagen i den sædvanlige Anklagers, Advokatfiskalens, Haand²⁾, i hvilken Henseende der foreligger en betydningsfuld Afvigelse fra den danske Ordning, efter hvilken Auditorer fører Sagerne ogsaa for Landsretterne, medens Generalauditøren overtager Anklagerens Hverv for Højesteret. Det ses ikke rettere, end at den danske Ordning paa dette Punkt er at foretrække, hvis man da ikke kan sikre sig, at Advokatfiskalen med sine øvrige Kvalifikationer forener den, at være Expert i militære Forhold. — Uden nærmere Motivering henføres ved Udkastets § 1 mom. 2 Nr. 2 Straffesager mod Auditorer for Fejl eller Forsømmelser i Udførelsen af de dem efter Lovudkastet paahvilende Embedsforretninger under militære Straffesager; dette er forsaavidt i Overensstemmelse med gældende Ret, men det kan dog vistnok omtvistes, om det under den foreslaaede Nyordning, der gør Auditorerne til selvstændige civile Embedsmænd udenfor den militære Rangfølge, ikke vilde være mere konsekvent — helt eller delvis — at behandle Sager mod Auditorer for Embedsforseelser som borgerlige Straffesager, noget, som dog næppe

¹⁾ Jfr. Instruksen for denne af 14. Maj 1915, smh. med det af Kommissionen af 1920 udarbejdede Forslag til Ændringer i denne Instruksen (Sv. Betækn. S. 44—45).

²⁾ Jfr. herimod ogsaa Nauckhoff i Sv. Betækn. S. 209.

vilde komme til at faa nogen p r a k t i s k Betydning, navnlig da Sagen efter Udkastets § 9 skal paadømmes umiddelbart af Hovretten.

Bevisførelsen og Proceduren for de borgerlige Domstole vil i det hele og store komme til at foregaa efter de almindelige, for borgerlige Straffesager gældende Regler, og der er kun Anledning til at fremhæve den særlige Bevisregel i Udkastets § 24, hvorefter Befalingsmænd, der i en tjenstlig Rapport har anmeldt en af deres Underordnede for en Forbrydelse, uden Hensyn hertil maa afhøres som Vidner angaaende Rapportens Rigtighed, forsaavidt der ikke er Spørgsmaal om Forurettelser mod vedkommende Befalingsmands egen Person, en Bestemmelse, der naturligvis kun kan finde Plads i et Processystem, i hvilket Bevisbedømmelsen ikke er fuldstændig fri. Men har Kommissionen saaledes med Hensyn til Domsforhandlingen kunnet henholde sig til de almindelige Regler, har den ikke kunnet undlade at komme nærmere ind paa den forudgaaende Behandling, Forberedelsen til Domsforhandlingen. Her er vi imidlertid inde paa et Omraade, hvor Sverige i væsentlig Grad adskiller sig fra de Lande, i hvilke militære Straffesager allerede er overførte til de borgerlige Domstole, idet disse Lande forud har organiseret deres Straffeproces paa Grundlag af de moderne Grundsætninger for samme, medens det svenske System, som der ikke synes at være Tilbøjelighed til at forlade, søger Garantierne for og Kontrollen med Forundersøgelsens rette Gennemførelse andetsteds¹⁾. Den forberedende Undersøgelse er helt og holdent overladt til administrative Organer, der ligeledes har at tage Bestemmelse om Anvendelsen af de

¹⁾ Jfr. fra den nyeste Tid *Åke Hassler: Förberedande undersökning i brottmål* (Överläggningsämne vid det 12. nordiska juristmötet, Kristiania 1922), især S. 62—65, samt *Nils Stjernberg* i Nord. Tidsskr. for Strafferet 1922 S. 246 flg. Den sidstnævnte Forfatter fremhæver særlig Betydningen af Justitieombudsmannainstitutionen, og hvad der siges om denne gælder formentlig ogsaa om Militieombudsmannainstitutionen.

straffeprocessuelle Tvangsmidler, saasom Fængsling og Varetagtsarrest. Striden mellem de to, i Principet saa forskellige Ordninger skal ikke paa dette Sted paany tages op, hvorfor der kun kan blive Spørgsmaal om i store Træk at referere den af Kommissionen af 1920 foreslaaede Ordning, hvis nærmere Udformning dog næppe har været upaavirket af de moderne Processystemers Forundersøgelse¹⁾.

Naar vedkommende Befalingsmand har modtaget Anmeldelse om eller iøvrigt er kommet til Kundskab om en Forbrydelse eller Forseelse, der kan give Anledning til militær Strafforfølgning, paahviler det efter Udkastets § 13 ham at foretage eller ved Stedfortræder lade foretage en Undersøgelse og at afholde Forhør. Ved dette bør, saavidt muligt, en af den sigtedes Overordnede eller en af de med ham lige stillede være tilstede, og der skal gives den sigtede samt efter Omstændighederne Klageren Lejlighed til at udtale sig. Bliver der efter denne Undersøgelses Afslutning Spørgsmaal om at forfølge Sagen videre, træffer Befalingsmanden, efterat have indhentet Auditørens Erklæring desangaaende²⁾, Beslutning om, hvorvidt Sagen skal afgøres med en disciplinær Straf eller den bør henvises til Rettergang. I sidste Fald overgives Sagen, hvis Tiltalte er fængslet, ufortøvet til Domstolen og ellers til den offentlige Anklager (Auditoren) eller til Klageren til videre Foranstaltning. Saafremt Sagen ikke ved det forud afholdte Forhør er blevet fuldstændig oplyst, paahviler det efter § 17 Anklageren (Auditoren), forinden Sagen foretages ved Retten, gennem en »indgaaende Undersøgelse« at forberede Sagen saaledes, at der saavidt muligt ved dens første Foretagelse i Retten foreligger fuldstændig Oplysning og Bevis. Ved denne Undersøgelse, der skal foregaa i Nærværelse af to Retsvidner, af hvilke Tiltalte har Ret til at udpege det ene, føres en Protokol, hvori der bl. a. skal optages Henvi-
sning til de

¹⁾ Sml. herved nogle Bemærkninger af Nauckhoff i Sv. Betænkn. S. 204—5.

²⁾ Jfr. foran S. 124.

i Betragtning kommende Lovbestemmelser, reglementariske Forskrifter, Instruktioner og Ordre. Saavidt fornødent gøres, skal Vidner og Sagkyndige ved Anklagerens Foranstaltning indkaldes til Afhøring ved det første Retsmode, medens Retten iøvrigt i Henhold til § 16, naar dertil findes Anledning, skal udstrække sin Undersøgelse til andre militære Forbrydelser, hvori Tiltalte viser sig at have gjort sig skyldig, eller til Personer, der sigtes for Meddelagtighed i den Forbrydelse, der er Tiltalens Genstand, alt uden Hensyn til, om Anklagen for saadan anden Forbrydelse eller Meddelagtighed ikke af Befalingsmanden er indbragt for Retten paa sædvanlig Maade, dog at vedkommende Befalingsmand, hvis den Tiltalte hører til Krigsmagten, skal have fornøden Underretning om den videregaaende Undersøgelse. Tiltalte har altid Ret til selv at skaffe sig en Forsvarer for Retten og kan, naar han er belagt med Varetægtsarrest, og ellers, naar han tiltales for et Forhold, der kan medføre Straf af Strafarbejde eller Tab af Embede eller Bestilling, forlange at faa beskikket en Forsvarer til at bistaa ham under Retssagens Forberedelse og Domsforhandlingen for den Tid, han holdes i Varetægtsarrest eller er under Tiltale for Forbrydelser som de ovennævnte. Iøvrigt skal de almindelige i Lov 19. Juni 1919 indeholdte Regler om Beskikkelse af Forsvarer for fængslede Tiltalte være gældende i militære Straffesager.

Hovretterne er i Almindelighed anden Instans, i visse Sager første Instans, og kan gennem vedkommende militære Befalingsmand eller Landshøvding indfordre Forklaringer af dem, som efter Rettens Formening bør afhøres; noget tilsvarende gælder ogsaa for Högsta domstolen.

Som foran anført, er det i Principet ikke Domstolene, men de administrative Myndigheder, der har med Sagen at gøre, der træffer Bestemmelse om de processuelle Tvangsmidler, navnlig Anvendelsen af Varetægtsfængsel. Lovudkastets §§ 36 flg. henviser med Hensyn hertil til de almindelige Regler og giver visse særlige Regler om Befalingsmænds

Beføjelse til at fatte Beslutning, dels om Fængsling (häkting), dels om Varetægtsarrest (förvarsarrest), der er at betragte nærmest som en foreløbig Sikringsforanstaltning. Paa disse Bestemmelser vil der ikke være Anledning til paa dette Sted at komme ind, medens det fra et almindeligt Synspunkt vil være af Interesse at kaste et Blik paa den ogsaa i Sverige anerkendte og ved Kommissionsudkastet opretholdte disciplinære Straffemyndighed.

De saakaldte disciplinmål omhandles i Strafflag för krigsmakten Kap. 16—20 (§§ 184—209)¹⁾, jfr. militär bestraffningsförordning af 17. December 1915 §§ 1—9 og de af Kommissionen af 1920 til denne Forordnings §§ 1 og 9 foreslaaede Ændringer²⁾. Indehaverne af den fulde Straffemyndighed opregnes i Strafflag för krigsmakten § 191, medens § 194 afgiver Hjemmel for en begrænset Straffemyndighed for Befalingsmænd af lavere Grad over deres Underordnede. Fremgangsmaaden ved Afholdelsen af det foreløbige Forhør til nærmere Oplysning i Sagen er den samme, hvad enten Sagen afsluttes med Ikendelse af en disciplinær Straf eller den henvises til Retten, jfr. ovenfor, men de Bestemmelser, der i denne Forbindelse har særlig Interesse, er Strafflag för krigsmakten § 207, hvorefter en ikendt disciplinær Straf straks skal fuldbyrdes, medmindre den, hvem Straffen er paalagt, holdes fængslet for en anden Forbrydelse, der er Genstand for Forfølgning ved Retten, samt § 209 om Klage i Anledning af den disciplinært afgjorte Sag. Den paagældende Person, hvem Straffen er overgaaet, kan inden en nærmere angiven Frist efter Straffens Udtaaelse indgive besvär til vedkommende Overdomstol (i Fredstid nu: Krigshovretten, efter Forslaget: vedkom-

¹⁾ De af Kommissionen af 1920 gjorde Forslag til Ændringer i disse Bestemmelser (Sv. Betænkn. S. 22—25) er i alt væsentligt kun formelle og tilsigter blot at tilvejebringe Overensstemmelse med Retsplejeforslaget. — Om Tilrettevisninger, jfr. Strafflag för krigsmakten § 210.

²⁾ Sv. Betænkn. S. 32—33.

mende Hovret); uden at saadan Klage skal være til Hinder for Fuldbyrnelsen af den paalagte Straf, skal da Retten efter at have hørt Advokatfiskalen (nu: Overkrigsfiskalen) udtale sig, »om och i vad mån det undergångna straffet bör räknas klaganden til last, ävensom angående befälhavarens förhållande». Anses Straffen uforskyldt, skal den ikke oplages i Udskriften af Strafferegistret eller Straffejournalen, ligesom Forholdet kan give Anledning til Skridt overfor den Befalingsmand, der har ikendt Straffen.

Helt anderledes stiller Forholdet sig f. Ex. efter dansk Ret, idet den, hvem arbitrær Straf er paalagt, efter den danske militære Rettergangslovs § 61 som almindelig Regel kan standse Straffens Fuldbyrkelse ved at fordre Sagen afgjort ved Dom, d. v. s. forlange, at Spørgsmaalet om hans Strafskyld eller om Straffens Størrelse skal indbringes ved Retten i første Instans, der da ganske frit træffer sin Afgørelse om, hvorvidt nogen Straf er forskyldt og eventuelt, hvilken Straf, der skal ikendes den paagældende. En i Sverige idomt arbitrær (disciplinær) Straf har saaledes Virkning som en Underrettsdom, hvis Appel ikke har opsættende Virkning, og i denne Henseende ses der ikke ved Kommissionsforslaget at være tilsigtet nogen Forandring. I militære Forhold gælder det mere end andetsteds, at en hurtig Afgørelse er af den største Betydning for Disciplinens Opretholdelse, men iøvrigt maa den svenske Ordning paa dette Omraade ses som Led i en historisk Udvikling, som kun svenske vil have Forudsætningerne for at udrede og bedømme.

Kun endnu et Punkt vil der være Anledning til at berøre paa dette Sted, nemlig Kommissionsudkastets Afsnit om undersökningsärenden (§§ 45—51), der handler om Fremgangsmaaden i Sager angaaende Hær og Flaade tilhørende Udrustningsgenstande og Materiel, der er beskadigede eller bortkomne, de s. k. *persedelmå*¹⁾. Undersøgelsen i disse Sager henlægges til en *undersök-*

¹⁾ Jfr. herved Motiverne i Sv. Betænk. S. 85—91 og 116—17, sml. *Nauckhoff* smstds. S. 206—8.

ningsnämnd, bestaaende af en Auditor som Formand og to militære Medlemmer af Kaptajns Grad. Et dertil af vedkommende Befalingsmand beskikket kronombud skal varetage Kronens (Statskassens) Interesser og kan nedlægge Erstatningspaastand over Personer, der horer under Straffeloven for Krigsmagten, og Nævnet træffer da efter anstillet Undersøgelse Afgørelse om Erstatningen. Den til Erstatning dømte kan erklære sig utilfreds med Afgørelsen, men har han inden en fastsat Frist ikke gjort dette, kan Nævnets Kendelse fuldbyrdes som om den var en retskraftig Domsafgørelse. Sagen kan, enten naar Befalingsmyndigheden eller den til Erstatning dømte er utilfreds med Nævnets Kendelse, af førstnævnte, hvem det paahviler at indhente Auditorens Erklæring desangaaende, indbringes for Retten, der da har at behandle Sagen efter Regler, svarende til de for militære Straffesager gældende. Auditoren bliver altsaa under Retssagen Anklagemyndighedens Repræsentant, og det selv om han som Medlem af Undersøgelsesnævnet har voteret for Frifindelse og som Befalingsmyndighedens Raadgiver har erklæret sig imod Anlæggelsen af Erstatningssøgmaalet. Rejses der Straffesag mod den paagældende for Handlinger eller Undladelser, der kan medføre Erstatningspligt, skal Spørgsmaalet om denne sidste undergives Rettens Afgørelse i Forbindelse med Spørgsmaalet om Straf, men det synes efter Forslaget ikke at være udelukket, at en Erstatning kan inddrives i Henhold til Kendelse af et Undersøgelsesnævn, uanset at Nævnets Kendelse kan omstødes af Domstolen.

De saaledes foreslaaede Regler om en foreløbig Behandling af disse Sager ved et Undersøgelsesnævn og de heraf be-
 lignede særlige Regler om persedelmål staar, saavidt ses, i Forbindelse med, at disse Sagers Henlæggelse umiddelbart til Domstolene befrygtes at ville forøge disses Arbejdsstof mere end ønskeligt, men det fremgaar dog ikke af Motiverne, at der skulde være uovervindelige Vanskeligheder ved ad rent administrativ Vej og uden Anvendelse af retlige

Former at konstatere forefundne Mangler og paa Grundlag af det herigennem oplyste anlægge almindeligt (Straf- og) Erstatningssøgemaal mod de paagældende, der mulig maatte bære Ansvar for Manglerne. — I Norge og Danmark har Sager som disse næppe forvoldt processuelle Vanskeligheder. — —

Der har her kun kunnet være Tale om i store Træk at gennemgaa den svenske Kommissionsbetænkning, hvis videre Skæbne vil blive fulgt med vaagen Interesse. Selvfølgelig vil man i Sverige med størst Opmærksomhed granske Betænkningen og følge Sagens videre Gang, men ogsaa for Norge og Danmark vil der være al god Grund til at tage de svenske Forslag og Redegørelser under nøje Overvejelse, for Norges Vedkommende, fordi man her staar overfor en Nyordning, ved hvilken der kan vise sig praktiske Ulemper, til hvis Afhjælpning den svenske Betænkning kan forventes at ville yde værdifulde Bidrag, og for Danmarks Vedkommende, fordi en Revision af den her gældende Retsplejelov snart vil vise sig paakrævet, om end Grundprinciperne utvivlsomt vil blive bibeholdt. — De militære Straffesagers Overgang til de borgerlige Domstole og deres Tilpasning efter det for borgerlige Straffesager gældende Processystem er — hvad baade Tilhængere og Modstandere af Reformen maa erkende — en Sag af vidtrækkende Betydning, og der er god Grund til i og udenfor Sverige at være Kommissionen af 1920 taknemlig for, at den ikke blot med Hensyn til det principielle Spørgsmaal har givet os en saa klar og udtømmende Redegørelse for alle de i Betragtning kommende Synspunkter og Momenter, men ogsaa ved sin Behandling af de mere specielle Spørgsmaal, som Tilpasningen til det borgerlige Processystem rejser, har ydet saa værdifulde Bidrag til Sagens Løsning, at ethvert fremtidigt Arbejde med Stoffet er blevet lettet i overordentlig Grad. — Iøvrigt er den foreliggende Betænkning kun at opfatte som et Led i en omfattende Reform af den militære Retsordning, idet der nemlig i Juni 1922 i Sverige er nedsat en ny Kommission, ligeledes med Borg-

mester *Bååth* som Formand, til som Sagkyndige at bistaa Justitiedepartementet ved Tilvejebringelsen af Forslag til en fuldstændig Omarbejdelse af den gældende Straffelov for Krigsmagten¹⁾). Skønt der ikke paa dette specielle Omraade kan være Spørgsmaal om at tilstræbe en fællesskandinavisk Lovgivning i egentlig Forstand, tør det dog forventes, at et vist Samarbejde vil blive søgt tilvejebragt mellem den nævnte Kommission og den Kommission, der i Danmark har til Op-gave at tilvejebringe en ny Straffelov for Krigsmagten, af-passet efter Tidens Krav og de nye danske Love om Hærens og Søværnets Ordning af 7. August 1922. Den her omtalte svenske Kommissionsbetænkning om Retsplejen er i hvert Fald et fuldgyldigt Vidnesbyrd om, at de to Lande ogsaa paa dette Felt med Udbytte kan søge Belæring og hente Im-pulser hos hinanden.

¹⁾ Jfr. Svensk Juristtidning VII S. 357, jfr. S. 415.

Domme.

Danmark.

Pressens Ansvar. Presselovens § 3.

Dagbladet »Socialdemokraten« indeholdt d. 19. Juni 1921 en for Husejer G. fornærmelig Artikel; som Underskrift under Artiklen stod Navnene paa 6 Personer. Mod 5 af disse anlagde G. Sag, og ved Østre Landsrets Dom mortificeredes Fornærmelserne og tre af Personerne idømtes Bøder, medens de to andre frifandtes, idet Artiklen maatte antages underskrevet med deres Navne uden deres Vidende og Vilje; disse to fik derhos tilkendt Sagens Omkostninger hos G. med 100 Kr. hver. G. vilde nu gøre Bladets Redaktør ansvarlig for Artiklen, men hertil kunde Presselovens § 3¹⁾ ikke føre (Højesterets Dom af 11. December 1922 i HRT. 1922. 560, UfR. 1923 A 64); de domfældte Personer maatte ved deres Underskrift dække ham for Ansvar for Artiklens Indhold. Presselovens § 3 er Udtryk for det kunstige Princip, at saasnart man har en Forfatter, man kan holde sig til, nemlig den, der underskriver sit Navn, dækkes de andre Ansvarsklasser, og dette Princip kunde ikke fraviges. Derimod fandtes Redaktøren pligtig at erstatte G. de nævnte 200 Kr., idet det ansaas godtgjort, at der af Medhjælpere ved Bladets Redaktion var udvist et uforsvarligt Forhold derved, at Artiklen var trykt med de to Personers Navne som Underskrift, uden at der var tilvejebragt rimelig Sikkerhed for, at de paagældende havde givet Samtykke dertil. Presselovens Regler kunde ikke paavirke denne Erstatningspligt, da det Hensyn til Anonymiteten, hvorpaa de hvi-

¹⁾ »For Indholdet af et her i Riget ved Trykken offentliggjort Skrift paahviler Ansvar for Forfatteren, naar han paa Skriftet har navngivet sig, og derhos enten, da Skriftet udkom, havde fast Bopæl her i Riget, eller ved Sagens Anlæg er inden Statens dømmende Myndigheds Omraade. Har ingen saadan Forfatter nævnt sig, paahviler Ansvar under samme Vilkaar Udgiveren, og dernæst Forlæggeren eller Kommissionshandleren....«.

ler, ikke gjorde sig gældende her. Det tiltrænges selvfølgelig ogsaa gennem saadant Erstatningsansvar at have et Middel mod den farlige Trafik, at et Blad uvederhæftigt sætter urigtige Navne under Smædeartikler.

Afpresningsforbrydelse under Arbejdsstridigheder.

Under en Konflikt mellem Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund besluttede Bestyrelsen i Kuskens stedlige Fagforening at bemyndige Foreningens Formand til at erklære Blokade overfor de Smaakørere, der paatog sig Arbejde for Arbejdsgivere, hos hvilke Fagforeningen havde erklæret Strejke, og lade Blokaden vare, indtil Smaakørerne hver især til Fagforeningen indbetalte en »Bøde« af 300 Kr. Formanden lod nu i det lokale Blad indrykke Bekendtgørelser om Blokade overfor 4 Smaakørere, og da disse henvendte sig til ham for at faa Blokaden hævet, dels afkrævede, dels modtog han Tilbud fra dem om Betaling af Bøden som Vilkaar for Ophævelsen af Blokaden; de indbetalte Beløb deltes mellem Fagforeningens Medlemmer. For dette Forhold blev Formanden og de deltagende Bestyrelsesmedlemmer dømt efter Straffelovens § 245, dog at Straffen kun sættes til simpelt Fængsel og Dommen gjordes betinget (Højesterets Dom af 2. Februar 1923 i HRT. 1922. 683). De Tiltaltes Forhold var udvist overfor Personer, der stod udenfor de kæmpende Organisationer, og de Hensyn til en vis Bevægelsesfrihed for Parterne, der kunde gores gældende under Arbejdsstridigheder, kunde i hvert Fald ikke paa tilsvarende Maade anvendes overfor udenforstaaende. Om Blokaden i sig selv var ulovlig eller ikke, kunde ikke være afgørende (den blev iøvrigt ved den faste Voldgiftsrets Kendelse erklæret ulovlig). Der kunde ej heller lægges Vægt paa, at »Bøden« i hvert Fald i det ene Tilfælde var fremtvungen under den Form, at der var fremkaldt et »Tilbud« fra den truede, og endelig var der heller ingen rimelig Forbindelse mellem den »Fordel«, der var fremtvungen, og Ophøret af det ganske lovlige Forhold fra Smaakørernes Side, som disse alt havde erklæret sig villige til at opgive (i saa Henseende var Forholdet vel anderledes i den af Niels Lassen i Tidsskrift for Retsvidenskab 1899 S. 234 omtalte frifindende HIRD 29. April 1898, hvor der var Tale om Nægtelse af at gaa i Arbejde for den truede, for den de truende for tidligere Arbejde lovlige tilkommende Betaling var erlagt).

Eyvind Olrik.

Fængselsvæsen.

Danmark.

Meddelelser om dansk Fængselsvæsen 1922.

Ved Erik Kampmann, Kontorchef i Direktoratet for Fængselsvæsenet.

I de i nærværende Tidsskrifts 6. Aargang Side 229 ff. optagne »Meddelelser om dansk Fængselsvæsen 1917« udtaltes i Anledning af den da indtraadte Pladsmangel i samtlige Straffeanstalter for Mænd, at det maatte haabes, »at den store Stigning af Strafarbejdsfangeres Tal vil vise sig forbigaaende«. Som det vil vides¹⁾, er dette Haab ikke gaaet i Opfyldelse. Pladsmangelen har vist sig konstant, skønt der i de siden 1917 forløbne Aar er truffet forskellige Foranstaltninger, hvorved Antallet af Pladser i Straffeanstalterne er blevet forøget i væsentlig Grad, i hvilken Henseende her blot skal mindes om den store Udvidelse af Nyborg Straffeanstalt med ialt 231 Celler og det i 1921 i Bjerre oprettede Annex til Horsens Straffeanstalt, hvorved indvandtes 22 Pladser.

Med Hensyn til Pladsmangelens Omfang i 1922 bemærkes:

Den 1. Januar 1922 hensad der i Landets Straffeanstalter 1268 mandlige Strafarbejdsfanger, og samme Dag hensad der i Arresthusene 43 mandlige Arrestanter, som ventede paa Plads i Straffeanstalterne. Den 1. Januar 1923 var de tilsvarende Tal henholdsvis 1287 og 102.

Antallet af »Ventende« har iøvrigt i Aarets Løb været svingende. Maximum naaedes i Juli Maaned med 117 og Minimum i Januar Maaned med 41. Ogsaa i 1921 naaedes Maximum i Juli Maaned (124), medens Minimum naaedes i Februar Maaned (19).

For den siden 1910 stedfundne Stigning i Antallet af Mænd idømte Strafarbejde er der i Tidsskriftets 7. Aargang Side 113—15 gjort udførligt Rede bl. a. gennem

¹⁾ Se senest Tidsskriftets 10. Aargang Side 121—22.

Opstilling af en tabellarisk Oversigt over Stigningen. Da der siden da er indtruffet 2 Begivenheder, nemlig Verdenskrigens Afslutning i 1918 og Retsplejereformens Gennemførelse den 1. Oktober 1919, som hver for sig kunde tænkes at ville indøve Indflydelse paa det omhandlede Forhold, vil nedenstaaende Tabel, der begynder med 1917, da Pladsmangelen paany indtraadte, formentlig have Interesse. Rubrikken »Hensiddende i Arresthusene« udtrykker Pladsmangelens Omfang:

Hensiddende i	^{31/3} 1917	^{31/3} 1918	^{31/3} 1919	^{31/3} 1920	^{31/3} 1921	^{31/3} 1922	^{31/1} 1923
Christiansh. Straffea.		23	104	72			
Horsens »	406	407	452	425	423	477	463
Vridsløselille »	370	411	412	360	375	373	374
Nyborg »	225	234	261	257	428	449	454
Ialt	1001	1075	1229	1114	1226	1299	1291
Hensiddende i Arrest- husene	0	84	199	30	55	102	133
Summa	1001	1159	1428	1144	1281	1401	1424

Kulminationen naaedes herefter 31. Marts 1919 med ialt 1428, men den 31. Januar 1923 er man gennem en forbigaaende Nedgang, der var særlig mærkbar i 1920 og 1921, praktisk talt paany kommet op paa samme Højde (1424). Ser man hen til, at det tilsvarende Tal den 31. Marts 1915 — ved Udlobet af det første Beretningsaar efter Verdenskrigens Udbrud — var 888, kan det ikke nægtes, at det er en meget betydelig Stigning, der her er Tale om.

Til Sammenligning med foranstaaende Tabel skal anføres nogle Tal paa kvindelige Strafarbejdsfanger:

Hensiddende i	^{31/3} 1917	^{31/3} 1918	^{31/3} 1919	^{31/3} 1920	^{31/3} 1921	^{31/3} 1922	^{31/1} 1923
Christiansh. Straffea.	63	67	69	60	71	93	84

Ogsaa her er der saaledes Tale om en — relativt set — betydelig Stigning, som særlig har givet sig Udslag i 1922, hvor man naaede Maximum i Juli Maaned med 102.

Endelig vil det i denne Forbindelse formentlig have Interesse at meddele nogle Tal hentede fra den sidst offentliggjorte »Beretning om Antallet af Arrestdage m. v. i Landets civile Arresthuse i Aarene 1916—20«. Ved disse Tal maa dog have i Erindring, at de ogsaa omfatter det ikke ubetydelige Antal til Straf-

arbejde hændte Mandspersoner, der paa Grund af Pladsmangel i Straffeanstalterne midlertidig er tilbageholdt i Arresthusene. For de københavnske Arresthuses Vedkommende er disse Domfældte henførte under Rubrikken »Varetægt«, medens man for det øvrige Lands Vedkommende ikke har nogen Sikkerhed for en ensartet Rubricering¹⁾.

Det daglige Gennemsnitsantal af Arrestanter var:

	Varetægt	Straf	Ialt
i 1916.....	641	635	1276
i 1917.....	713	567	1280
i 1918.....	1012	675	1687
i 1919.....	713	545	1258
i 1920.....	455	401	856

Det samlede Antal af Arrestdage var:

i 1916	467,132,	hvoraf 201,249 falder paa Staden Københavns Arresthuse;
i 1917	467,416,	hvoraf 203,123 falder paa Staden Københavns Arresthuse;
i 1918	615,829,	hvoraf 281,790 falder paa Staden Københavns Arresthuse;
i 1919	459,123,	hvoraf 200,196 falder paa Staden Københavns Arresthuse;
i 1920	313,246,	hvoraf 125,771 falder paa Staden Københavns Arresthuse.

Gennemsnitlig er det aarlige Antal Arrestdage — ligesom iøvrigt i det nærmest forudgaaende Femaar — godt 450,000. Aarene 1916, 1917 og 1919 ligger nær Gennemsnittet, Aaret 1918 ligger derimod usædvanlig højt og Aaret 1920 saa lavt som ikke set siden 1905. Aaret 1920, der er det første Aar efter Retsplejereformens Gennemførelse, frembyder allerede af den Grund særlig Interesse. Det daglige Gennemsnitsantal af Varetægtsarrestanter udviser, som sikkert almindelig ventet, en betydelig Nedgang i Forhold til det nærmest foregaaende Aar, nemlig fra 713 til 455, ø: en Nedgang paa ca. 36 pCt. Men ikke mindre bemærkelsesværdig er Nedgangen i det gennemsnitlige Antal af Arrestanter under Straf, nemlig fra 545 til 401, ø: en Nedgang paa ca. 26 pCt.

Desværre foreligger det tilsvarende Materiale for 1921 og 1922 endnu ikke, og det er derfor ikke muligt at konstatere, hvorvidt den i 1920 stedfundne betydelige Nedgang i

¹⁾ En ensartet Rubricering, i Lighed med den i København fulgte, vil for Fremtiden blive gennemført for hele Landets Vedkommende.

Arrestdagens Antal har været konstant, eller om den kun har været et forbigaaende Fænomen. Naar imidlertid henses til den Del af Materialet for 1921 og 1922, som allerede kendes, nemlig Materialet for Københavns Arresthuse, hvor det samlede Antal Arrestdage i 1921 var 141,425¹⁾ og i 1922 125,760¹⁾, er der ogsaa, forsaavidt angaar Landets øvrige Arresthuse, Grund til at antage, at Nedgangen vil vise sig at have været konstant.

Der foreligger da for Tiden den Situation, at Straffeanstalterne trods meget betydelige Udvidelser vedblivende lider under en alvorlig Pladsmangel, medens der gennemgaaende i Arresthusene er et ikke ringe Overskud af Plads. Medens det er givet, at det sidste for en væsentlig Del skyldes en mindre udstrakt Anvendelse af Varetægtsfængsel i Forbindelse med, enten at den mindre Kriminalitet er aflaget, eller at den bedømmes mildere af Anklagemyndighed og Domstole, er det tvivlsomt, om det første skyldes en Forøgelse af den grovere Kriminalitet eller en Anvendelse af strengere Straffe overfor denne end tidligere.

I Anledning af den i Tidsskriftets 9. Aargang Side 220 nærmere omtalte Udvidelse af Nyborg Straffeanstalt med en tredje Fængselsbygning har det været nødvendigt at foretage en tilsvarende Udvidelse af Anstaltens Sygehus, der kun rummede 9 Sygeceller. Udvidelsen, der paabegyndtes i Efteraaret 1920 og tilendebragtes i November 1921, er foretaget ved Paabygning af en 1. Sal paa det oprindelige Sygehus. Det udvidede Sygehus rummer foruden 20 Sygeceller bl. a. 1 Sikkerhedscelle for Sindssyge, 1 Operationsstue, 1 Obduktionsstue, Thekøkken og fornødne Baderum. — Endvidere har det som Følge af Anstaltens Udvidelse været nødvendigt at skride til Opførelse af en ny selvstændig Kirkebygning, idet Kirkerummet i den søndre Fængselsbygning nu kun afgiver Plads til ca. en Fjerdedel af Anstaltens Fangebelæg. Den nye Kirkebygning ventes færdig i indeværende Foraar, hvorefter man vil gaa i Gang med at omdanne det tidligere Kirkerum til Lagerrum for Straffeanstaltens Arbejdsdrift, idet Anstaltens betydelig forøgede Fangebelæg selvsagt ogsaa stiller forøgede Krav i saa Henseende.

¹⁾ Heri henholdsvis 11,646 Dage og 11,488 Dage hidrørende fra til Strafarbejde hendømte Mandspersoner, der afventede Pladsledighed i Straffeanstalterne.

Ved Normeringsloven for Finansaaret 1922—23 er Embedet som Fængselspræst ved Christianshavns Straffeanstalt nedlagt. Til Forslaget om Nedlæggelsen knyttede Direktoratet følgende Bemærkninger: »Antallet af Fængselspræster foreslaas fra den 1. April 1922 at regne nedsat med 1, da det ikke anses for paakrævet at opretholde Embedet som Fængselspræst ved Christianshavns Straffeanstalt, idet denne Anstalts forholdsvis lave Fangebelæg gør det muligt, at den præstelige Betjening udføres af en honorarlønnet Præst«. Spørgsmaalet om Nedlæggelsen havde Direktoratet i nogen Tid haft under Overvejelse, særlig siden Ophævelsen i September Maaned 1920 af den midlertidige Mandsafdeling i Christianshavns Straffeanstalt. Og da Fængselspræst Kallenbach-Pedersen i Efteraaret 1921 forlod Nyborg Saraffeanstalt for at overlage et Præsteembed i de sønderjydske Landsdele, besluttede man sig til at benytte denne gunstige Lejlighed til at gennemføre Nedlæggelsen, og den 1. Januar 1922 forflyttedes Fængselspræst Stenbuch efter Ansøgning fra Christianshavns Straffeanstalt til Nyborg Straffeanstalt. Præstegerningen ved Christianshavns Straffeanstalt varetages nu af Pastor em. Broe, tidligere Fængselspræst ved Horsens Straffeanstalt. Ved Nyborg og Vridsløselille Straffeanstalter er der foruden en Fængselspræst ansat en ordineret Medhjælper.

I Tidsskriftets 9. Aargang Side 225 meddeltes, at »8 Timers Tjenesten« i Løbet af Aarene 1919 og 1920 var bleven gennemført ved alle 4 Straffeanstalter. Imidlertid blev der, som bekendt, allerede under 21. Februar 1921 af Statsministeriet nedsat en Spar Kommission bl. a. med det Formaal at underkaste de saa nylig gennemførte Tjenestetidsregler for Statens Tjenestemænd en kritisk Revision. I Kommissionen fik ogsaa Direktøren for Fængselsvæsenet Sæde. I Kommissionens 2. Betænkning, der blev afgivet den 31. Januar 1922, udtaltes om Fængselstjenesten bl. a. følgende:

»Det af Kommissionen nedsatte Udvalg har aflagt Besøg i Nyborg og Horsens Straffeanstalter, og man har derefter modtaget Repræsentanter for »Betjentforeningen for Danmarks Straffeanstalter«. Efter alt, hvad der foreligger oplyst om Fængselstjenesten, maa Kommissionen være af den Formening, at kun nogle af de under Fængselsvæsenet hørende Tjenester, for hvilke der bør gælde en højeste Tjenestetid, opfylder den af de almindelige Tjenestetidsregler op-

stillede Betingelse for at henføre Tjenesten under Normen 208 Timer¹⁾, nemlig at Tjenesten »maa kræve egentligt Arbejde og Agtpaagivenhed i den langt overvejende Del af Tjenestetiden«. Dette gælder saaledes den Tjeneste, der udføres af det som Regel haandværksmæssigt uddannede Personale, som forretter Tjeneste under Straffeanstallernes Arbejdsdrift (Værkmestre af 2. Grad, Værkbetjente, Arbejdsforstanderinden, Arbejdsopsyn, Lagerforvaltere og Lagerbetjente) eller deres Økonomi (Smede-, Gas- og Køkkenmestre, Material-, Økonomi-, Depot- og Vaskeribetjente, de tilsvarende kvindelige Funktionærer ved Christianshavns Straffeanstalt samt Fyrbødere).

De fleste andre af de nævnte Tjenester bestaar udelukkende eller for den væsentligste Del i Opsynstjeneste. For disse Tjenester, der ikke kan siges at kræve egentligt Arbejde, vil de efter Etatens Forhold særlige Krav til Agtpaagivenhed delvis kunne træde i Stedet for det egentlige Arbejde ved Tjenestens Henførelse under Normerne, saaledes at Tilsynstjenester, der kræver udpræget Agtpaagivenhed, kan henføres under Normen 234 Timer.²⁾

Med Betænkningen fulgte et i Overensstemmelse med disse Principper udarbejdet »Forslag til Særregler for Fængselsvæsenet angaaende Tjenestetid og egentlig Fridag samt Overarbejde«³⁾ indeholdende en Tilpasning og nærmere Udformning for Fængselsvæsenets Vedkommende af de i Spare-

¹⁾ 2: 8 Timers daglig Tjeneste.

²⁾ 2: 9 Timers daglig Tjeneste.

³⁾ Heraf anføres følgende:

»For de af Fængselsvæsenets Tjenester, der ikke kan siges at kræve egentligt Arbejde, vil de efter Etatens Forhold særlige Krav til Agtpaagivenhed delvis kunne træde i Stedet for det egentlige Arbejde ved Tjenestens Henførelse til Normerne, saaledes at Tilsynstjenester, der kræver udpræget Agtpaagivenhed, kan henføres til Normen 234 Timer.

Under Hensyn hertil maa i Almindelighed de Tjenestemænd, der ikke nedenfor er undtagne, henføres til følgende Normer:

Normen 208 Timer: Overbetjente af 2. Grad, Værkmestre af 2. Grad, Smedemestre, Gasmestre og Køkkenmestre (9. Lønningsklasse), Lagerforvaltere (11. Lønningsklasse), Værkbetjente, Materialbetjente og Arbejdsforstanderinden (12. Lønningsklasse), 2. Overopsyn, Lagerbetjente, Økonomibetjente, Depotbetjente, Vaskeribetjente, Vaskeribestyrederinden, Køgejomfruen, Husjomfruen og Arbejdsopsyn (13. Lønningsklasse) samt Fyrbødere (14. Lønningsklasse).

Normen 234 Timer: Vagtmestre og Avlsforvaltere (11. Lønningsklasse), Gartnere og Sygebetjente (12. Lønningsklasse), Fængselsportnere og Vagtbetjente (13. Lønningsklasse) samt Fængselsbetjente (14. Lønningsklasse).

Normen 260 Timer: Tjenestemænd, der udfører Vagttjeneste om

kommissionens 1. Betænkning indeholdte Forslag til almindelige Tjenestetidsregler for Statens Tjenestemænd.

Efter at den i Tjenestemandsløven paabudte Forhandling med Tjenestemandsgeselskaberne indenfor Fængselsvæsenet havde fundet Sted, bestemte Justitsministeren ved Skrivelse af 29. Marts 1922, at Sparekommissionens nævnte Forslag vilde være at gennemføre ved Straffeanstalterne, saa snart ske kunde, hvorhos det udtaltes, at Tjenestens Tarv formentes at kræve, at Tjenesten for Opsynspersonalet ved Straffeanstalterne i Almindelighed deles i to Dele.

I Løbet af Aaret lykkedes det at gennemføre de nye Tjenestetidsregler ved alle Straffeanstalterne, hvor Forholdet herefter i Hovedsagen er det, at der er paalagt det egentlige Opsynspersonale og Vagtpersonalet 9 Timers daglig Tjeneste, medens det øvrige Personale, saasom Overbetjent og det haandværksmæssige Personale i videste Forstand har bevarret 8 Timers Tjenesten. Den sidstnævnte Tjenestetid er af Direktoratet — med Lønningsraadets Tilslutning — ogsaa paalagt det ved Straffeanstalterne ansatte Kontorpersonale (Kontorfuldmægtige og Kontorassistenter).

Endelig bemærkes, at de anførte Tjenestetidsregler finder Anvendelse ogsaa paa daglønnet Personale, der er Aspiranter til Tjenestemandsstillinger (Reservebetjente), medens Arbejdstiden for de ved Straffeanstalterne beskæftigede daglønnede Arbejdere afpasses efter, hvad der er almindeligt for tilsvarende Personale i private Erhverv paa det paagældende Sted.

I Marts 1922 udfærdigede Direktoratet en »Almindelig Instruks for Fængselsbetjentene ved Horsens Straffeanstalt«, der traadte i Stedet for den under 1. April 1883 udfærdigede »Instruks for Opsynsbetjentene ved Straffeanstalten ved Horsens«, og en »Almindelig Instruks for Fængselsbetjentene ved Vridsløselille Straffeanstalt«, der traadte i Stedet for den hidtil gældende »Instruks for Opsynsbetjentene ved Vridsløselille Forbedringshus«. De tvende nye Instrukser er i væsentlig Overensstemmelse med den af Direktoratet i Februar 1917 udfærdigede »Almindelig Instruks for Opsynsbetjentene ved Nyborg Straffeanstalt«.

Natten, naar der i denne forekommer Pavser, hvorunder Vedkommende kan sove.

De tre nævnte Normer svarer til henholdsvis 8, 9 og 10 Timers daglig Tjeneste.

I Anledning af en fra »Betjentforeningen for Danmarks Straffeanstalter« modtagen Forespørgsel vedrørende De-
ling af den Tjenestemænd tilkommende Fe-
rie¹⁾ udtalte Direktoratet — under Henvi-
sning til de af Sparekommissionen fremsatte almindelige Synspunkter an-
gaaende Tjenestemænds Ferier, hvorefter den samlede Ferie
ved at give Tjenestemanden den bedste Rekreation giver Sta-
ten det bedste Ækvivalent for Udgifterne til Ferien i Form
af mindre Udsigt til Sygemelding — at der ikke for Tjene-
stemanden kan anerkendes nogen Ret til at forlange den ham
tilkommende Ferie delt, og at der kun, hvor særlige Forhold
maatte tale derfor, vil kunne indrømmes Tjenestemanden
Adgang til Deling af Ferien.

I Anledning af, at den til en af Straffeanstalterne knyt-
tede Læge havde fremsat Ønske om i Anledning af sit 25
Aars Jubilæum som Fængselslæge at traktere hele Anstalten
med Chokolade og Wienerbrød, udtalte Direktoratet i en
Skrivelse til vedkommende Fængselsinspektør, at der ikke
kan gives de til Straffeanstalten knyttede Funktionærer Til-
ladelse til at traktere de i Anstalten hensid-
dende Fanger.

I Henhold til de Udtalelser, som faldt paa det i Tids-
skriftets 10. Aargang Side 121 omtalte Møde i Nyborg af
overordnede Fængselstjenestemænd, besluttede Direktoratet
forsøgsvis at udgive et særligt Fangeblad. Og efter at
daværende Fængselspræst ved Vridsløselille Straffeanstalt
C. Ludvigsen havde paataget sig med Bistand af Fængsels-
inspektør Cai Jensen, Nyborg Straffeanstalt, at redigere Bla-
det, paabegyndtes Udgivelsen af dette i Februar Maaned un-
der Navnet »Fra Nær og Fjærn« med et 8 Sider stort Prove-
nummer. Udgivelsen har siden været fortsat Aaret igennem
med Provenumre af noget forskellig Størrelse, men i Almin-
delighed med et Nummer hver 14. Dag. Hvorvidt Bladet har
opfyldt sin Mission, er det efter en saa kort Prøvetid ikke
muligt at udtale sig om med Sikkerhed, men givet er, at det
har været modtaget med Forstaaelse og Glæde af Flertallet
af Fangerne.

Med Hensyn til den forrige Aar²⁾ omtalte forsøgsvis
Indforelse af de saakaldte primitive Øvelser af Niels Bukh

¹⁾ Se Tidsskriftets 9. Aargang Side 223.

²⁾ Se Tidsskriftets 10. Aargang Side 127.

ved F a n g e g y m n a s t i k k e n i Vridsløselille Straffeanstalt skal meddeles, at Direktoratet efter Indstilling af Straffeanstaltens Inspektør har bifaldet, at disse Øvelser vedblivende anvendes ved Gymnastikundervisningen af Fangerne, saaledes at det overlades Gymnastiklæreren at afgøre, i hvilket Omfang de skal træde i Stedet for de hidtil anvendte Øvelser, hvorhos Direktoratet samtidig har udtalt Forventningen om, at Læreren foranlediger Spørgsmaalet om den enkelte Fanges Deltagelse i de Niels Bukh'ske Øvelser forelagt Fængselslægen i ethvert Tilfælde, hvor der skønnes at være Grund dertil.

Under Udførelsen af de omhandlede Gymnastikøvelser, der bevirker en stærk Transpiration, er Fangerne kun iført Svømmebenklæder og Gymnastiksko.

Medens man ved Nyborg Straffeanstalt stedse har anvendt F a n g e d r a g t e r af Molskin, har man hidtil ved de 3 ældre Straffeanstalter anvendt Dragter af temmelig svært, uldent Klæde i graa Farve. Da dette Stof imidlertid er forholdsvis kostbart, har der paa Direktoratets Foranledning været anstillet Forsøg ved de 3 nævnte Anstalter dels med Fangedragter af Hvergarn, dels med Dragter af Molskin, hvorved bemærkes, at begge disse Stoffer fremstilles paa Fængselsvæsenets egne Væverstuer i Horsens Straffeanstalt. De endelige Resultater af disse Forsøg foreligger endnu kun med Hensyn til Christianshavns Straffeanstalt, hvor Hvergarnsdragterne er fundne særdeles vel egnede til Fangebeklædning for Kvindefanger, hvorfor det er besluttet helt at gaa over til Anvendelsen af disse, efterhaanden som de gamle Klædesdragter opbruges. I de fra Inspektorerne for Horsens og Vridsløselille Straffeanstalter modtagne Indberetninger udtaltes det derimod, at Forsøgene med Anvendelse af Hvergarn var faldet uheldigt ud, idet Stoffet dels havde vist sig uholdbart, dels skønnedes at yde utilstrækkelig Beskyttelse mod Kulden i Vinterhalvaaret. Man har derefter ved disse 2 Anstalter anstillet Forsøg med de i Nyborg anvendte Molskinsdragter, og disse Forsøg, der i alt Fald til en vis Grad har givet tilfredsstillende Resultater, fortsættes vedblivende efter Paalæg af Direktoratet.

De forrige Aar¹⁾ omtalte forsøgsvis indførte Forandringer i de for Fangerne gældende Kost-

¹⁾ Se Tidsskriftets 10. Aargang Side 130—31.

reglementer, hvorefter Morgendrikken $\frac{1}{2}$ l Øl erstattes med $\frac{1}{2}$ l The med 30 g Sukker, hvorhos der gives hver Fange 7 g Margarine daglig udover den ved de nævnte Reglementer fastsatte daglige Ration (35 g), er med Sundhedsstyrelsens Bifald i Aarets Løb endelig indført ved Christianshavns, Horsens og Vridsløselille Straffeanstalter. Ved Nyborg Straffeanstalt, hvor særlige Forhold gør sig gældende paa Grund af de mange unge Fanger, er Forsøgene med en Ændring af Morgenmaaltidet paa lignende Maade endnu ikke afsluttede, idet de der er kædede sammen med andre forsøgsvisse Ændringer i Kostreglementerne.

Under 27. Februar 1922 er der derhos af Direktoratet udfærdiget et Reglement om Højtidskost for Fangerne i Straffeanstalterne. Dette Reglement betegner et Brud med den hidtil gældende Ordning, hvorefter der for Værdien af Ekstrakost til Fangerne paa Paaskedag, Juledag og Kongens Fødselsdag var fastsat et bestemt Beløb, hvis nærmere Anvendelse var overladt til Inspektionerne, medens man nu — i Lighed med Bestemmelserne i de almindelige Kostreglementer — fastsætter, hvilke Retter m. v. der de paagældende Dage skal gives Fangerne.

Samtidig med Gennemførelsen af den ovenfor omtalte Forlængelse af Opsyns- og Vagtpersonalets daglige Tjenestetid fra 8 til 9 Timer traadte nye, ændrede Dagsordener i Kraft for Fangerne i de 3 Straffeanstalter for Mænd. De væsentligste Ændringer var følgende: Fangernes Middagstid indskrænkedes fra $1\frac{1}{2}$ Time til 1 Time, og deres Sengetid, der hidtil havde været Kl. $9\frac{1}{2}$ Aften, rykkedes en Time frem til Kl. $8\frac{1}{2}$ Aften.

I de i kongelig Anordning af 13. Februar 1873 givne Regler om Fuldbyrddelse af Straf-arbejde i Fællesskab indeholdes bl. a. Bestemmelser om, at Fanger hørende til forskellige Stadier og Klasser skal holdes indbyrdes afsondrede. Dette System er i flere Henseender irrationelt ikke mindst, fordi den enkelte Fange ved den stadige Flytning fra Afdeling til Afdeling kommer i direkte Berøring med et meget betydeligt Antal Medfanger, medens hans Bekendtskabskreds i Straffeanstalten vilde indskrænkes væsentligt, saafremt han uanset Oprykning i højere Klasser forblev paa samme Afdeling (Fangehold). Men ogsaa for en rationel Sysselsættelse og Oplæring af Fangerne

lægger Anordningens System Hindringer i Vejen. Til nærmere Belysning heraf skal anføres følgende Udtalelser i en af den Kommitterede ved Fængselsvæsenets Arbejdsdrift afgiven Betænkning: »For Tiden gælder for Horsens og Christianshavns Straffeanstalter det ved kongelig Anordning af 13. Februar 1873 indførte System med 6 eventuelt 7 Stadier og Klasser, og denne Klasseinddeling medfører i Horsens, at det Gang paa Gang hænder, at en Fange, der er oplært i og bleven flink til Arbejdet i et eller andet Fag, uden videre maa flyttes fra dette Fag alene paa Grund af, at Faget ikke findes paa den Klasse, til hvilken han paa et vist Tidspunkt skal overføres. Dette vil sige, at den Fordel, der ved Fangens Arbejde indtil Tidspunktet for Flytningen er naaet dels med Hensyn til hans Opdragelse i et Fag, dels i økonomisk Henseende, gaar tabt. Den nuværende Klasseinddeling vanskeliggør i højeste Grad Arbejdsledelsens Dispositioner, og den lader en stor Del af Fanger, som under andre Omstændigheder kunde have forladt Straffeanstalten som ret ovede Fagarbejdere, gaa ud som Mænd, der næsten intet har lært. Eksempelvis skal her nævnes, at Driften af en vanskelig Arbejdsgren som Sætteri er ganske uigennemførlig i Horsens Straffeanstalt, hvis ikke flinke Fanger fra forskellige Klasser kan bringes sammen og kan blive ved Sætterarbejdet Resten af deres Straffetid.«

I Overensstemmelse med det til Grund for disse Udtalelser liggende Synspunkt har Direktoratet ved 2 Skrivelser henholdsvis i Maj og Juni 1922, bifaldet, at der maa bortses fra de i kongelig Anordning af 1873 indeholdte Bestemmelser om, at Fanger hørende til forskellige Stadier og Klasser skal holdes indbyrdes afsondrede, forsaavidt angaar Fanger paa Tvangsstadiets 3., 4. og 5. Klasse og paa Overgangsstadiet, der beskæftiges enten i Straffeanstaltens Sætteri eller ved Specialarbejde under Børstenbinderiet.

Ifølge kongelig Anordning af 13. Februar 1873 § 13, der omhandler det saakaldte Forberedelsesstadium, hvor Fangen skal tilbringe de første 3 Maaneder af sin Straffetid, overlades det til Fangen selv at bestemme, om han vil tilbringe denne Del af Straffen paa en fælles Arbejdsstue eller i Enkeltcelle. En i Horsens Straffeanstalt hensiddende Forbedringshusfange, overfor hvem det ved hans Indsættelse i Straffeanstalten var bestemt, at han skulde undergives Behandling i Fællesskab, men som efter egen Begæring havde tilbragt Forberedelsesstadiet i Enkelt-

celle, rejste overfor Straffeanstaltens Inspektion Krav om i Overensstemmelse med Reglerne i Straffelovens § 13 at faa Afkortning i Straffetiden for den Tid, som han saaledes paa Forberedelsesstadiet havde tilbragt i Enkeltcelle. Da Inspektionen var i Tvivl om Berettigelsen af Fangens Krav, forelagde den Sagen for Direktoratet, der i saalydende Skrivelse udtalte sig mod, at den ommeldte Afkortning skulde tilkomme Fangen:

»I Anledning af, at Forbedringshusfange Nr. 456 i Horsens Straffeanstalt N. N., som ved sin Indsættelse i Straffeanstalten overførtes til Behandling i Fællesskab, men som efter sit derom fremsatte Ønske i Medfør af kgl. Anordning af 13. Februar 1873 § 13 har tilbragt Forberedelsesstadiet i Enkeltcelle, overfor Inspektionen har stillet Krav om, at der for det Tidsrum, i hvilket han har siddet i Enkeltcelle (3 Maanedre), tilstaaes ham Afkortning i Straffetiden i Overensstemmelse med Reglerne i Straffelovens § 13, har Hr. Inspektoren i Skrivelse af 9. f. M. forespurgt, hvoryldt Fangens Krav om Afkortning skønnes at være hjemlet ved Reglerne i Straffelovens § 13, saaledes at det bl. a. er dette Forhold der sigtes til, naar det i nævnte Anordnings § 13 4. Stk. om en Fange, der tilbringer Forberedelsesstadiet i Enkeltcelle, siges, at han »er de ovenfor givne Bestemmelser underkastet med de af hans Ophold i Enkeltcelle flydende Lempelser«.

Saaledes foranlediget skal Direktoratet til behagelig Efterretning og videre Bekendtgørelse for paagældende Fange meddele, at der ikke i Henhold til kgl. Anordning af 13. Februar 1873 tilkommer Forbedringshusfanger, der ifølge Justitsministeriets Bestemmelse skulle udstaa Straffen i Fællesskab efter Reglerne i bemeldte Anordning, nogen Afkortning i Straffetiden, fordi de i Medfør af Anordningens § 13 tilbringer Forberedelsesstadiet i Enkeltcelle.

Man skal i saa Henseende henlede Opmærksomheden dels paa, at Anordningens § 13 omhandler Fuldbgyrdelse af Tugthusarbejde, hvorfor der ikke ved de i denne Bestemmelse benyttede Udtryk »de af Fangens Ophold i Enkeltcelle flydende Lempelser« kan være sigtet til Afkortning i Straffetiden, dels paa, at der ikke i det i Anordningens § 20, Punkt 1, optagne Skema, der omhandler Forbedringshusarbejde, med Hensyn til Varigheden af Opholdet i de forskellige Klasser og dermed af det samlede Ophold i Straffeanstalten gøres Forskel mellem, om Fangen tilbringer Forberedelsesstadiet i Fællesskab eller i Enkeltcelle«.

I Anledning af, at en for groft Tyveri, Vold, Undvigelse og Sammenrottelse straffet Forbedringshusfange, der fra Vridsløselille Straffeanstalt var indlagt paa Sindssygehospitalen ved Aarhus, var undvejet fra nævnte Hospital efter en ham meddelt Udgangstilladelse, henstillede Direktoratet til Direktøren for Statens Sindssygehospitalet, at det tilkendegaves samtlige Statens Sindssygehospitalet, at der ikke burde gives Fanger, der er indlagt paa de nævnte Hospitalet, Udgangstilladelse, saalænge Straf-

feliden ikke er udløben, og at der uopholdelig burde gives vedkommende Straffeanstalt Underretning, dersom Fangen maatte undvige fra Hospitalet forinden Straffetidens Udløb.

Som Svar herpaa meddelte Direktøren for Sindssygehospitalet efter stedfunden Brevveksling med Sundhedsstyrelsen, at der var tilskrevet Direktionerne for samtlige Sindssygehospitaler, »at man fuldtud kan tiltræde den i en af Direktionen over Sagen afgiven Erklæring udtalte Anskuelse, at det maa være overladt til Overlægens Skøn at afgøre, naar der bør gives en sindssyg Fange Tilladelse til at gaa ud, og at en saadan Tilladelse ikke bør formenes af Hensyn til den Omstændighed, at den sindssyge er Fange, naar Udgangstilladelsen iøvrigt kan virke heldigt paa hans Helbredstilstand, men da dette ikke bør finde Sted med fuldstændig Tilsidesættelse af Hensynet til mulige Undvigelsesforsøg og den dermed forbundne Fare for Udøvelsen af nye Forbrydelser, maa man anse det for rettest at følge den af Overlægen ved Sindssygehospitalet i Aarhus foreslaaede Fremgangsmaade, ikke at give sindssyge Fanger, der har Ophold paa Sindssygehospitalet, Udgangstilladelse uden Ledsagelse af en ved Hospitalet ved Sindssygeplejen ansat Funktionær, saalænge deres Straffetid endnu ikke er udløbet«. Direktøren meddelte endvidere, at det var paalagt Sindssygehospitalet dels uopholdelig at give vedkommende Straffeanstalt Underretning, dersom Fangen maatte undvige fra Hospitalet forinden Straffetidens Udløb, ligesom ogsaa om Fangens Tilbageførelse til Hospitalet, dels om Undvigelsen at gøre Anmeldelse til det stedlige Politi med Begæring om Eftersøgning og Efterlysning, hvorhos Direktøren samtidig henstillede, at der til Støtte ved denne Eftersøgning blev truffet den Ordning, »at der, samtidig med Fangens Overførelse til Hospitalet fra Straffeanstalten, der allerede nu afgiver Billede af Fangerne til Statspolitiet, til Hospitalet afgives Aftryk af Fangens Fotografi til Brug for det stedlige Politi«. Denne Henstilling blev af Direktoratet for Fængselsvæsenet taget til Følge, idet fornødent Paalæg i saa Henseende blev givet Inspektionerne for Straffeanstalterne.

I en Skrivelse af 14. August 1922 anmodede Direktoratet paa dertil given Foranledning Politidirektøren i København om at ville tilkendegive Inspektøren for Københavns Fængsler, at man maatte anse det for rettest, at Straffebuds-fanger, som fra Straffeanstalterne udleveres til

Københavns Politi for at afhøres som *Vidner*, under deres Ophold i Arresten underkastes de samme Regler, som gælder for Fanger, som udstaar Straf af Fængsel paa sædvanlig Fangekost. Da den Tid, i hvilken de paagældende saaledes ere udleverede til Politiet, medregnes i Straffetiden, ansaa man det nemlig for urimeligt at behandle dem som Varetægtsfanger.

I en gennem Amtmanden over Holbæk Amt modtagen Indberetning om en til Forbedringshusarbejde hendømt Mandspersons Undvigelse fra et Arresthus oplyste vedkommende Arrestinspektør, at han ikke havde bragt nogen Disciplinærstraf i Anvendelse mod Domfældte, idet han ikke ansaa sig for kompetent dertil, eftersom den paagældende paa Undvigelsestidspunktet hensad som Forbedringshusfange. I den Anledning udtalte Direktoratet i Skrivelse af 24. Marts 1922, at Personer, som ere idømte Forbedringshusarbejde, men som paa Grund af Pladsmangel i vedkommende Straffeanstalt forblive hensiddende i Arresten, vel i Overensstemmelse med Justitsministeriets Cirkulære af 15. August 1917 under visse Betingelser kunne opnaa Løsladelse af Straffeanstalten saa lang Tid forinden Straffetidens Udløb, som svarer til den ved Pladsmangelen bevirkede Forlængelse af Opholdet i Arresten, men at de ikke derfor under Opholdet i Arresten ere at anse for Forbedringshusfanger, jfr. Straffelovens § 13, 1. Stk., samt at det følger ogsaa i nærværende Tilfælde maatte tilkomme Arrestinspektøren i Overensstemmelse med Arrestreglement af 7. Maj 1846 B. § 12 og E. § 5 at tage Bestemmelse om den disciplinære Straf, der eventuelt i Anledning af Undvigelsen vilde være at ikende den paagældende Arrestant.

Som et Kuriosum skal i denne Sammenhæng meddeles følgende: En Arrestant, der ved Højesteret var idømt en Straf af 2 Aars Tugthusarbejde, men som paa Grund af Pladsmangel i Horsens Straffeanstalt midlertidig hensad i Aarhus Arresthus, fremsatte overfor Arrestforvareren Krav om paa Kongens Fødselsdag at faa Ekstraforplejning, idet han henviste til, at saadan paa denne Dag tildeles Fangerne i Straffeanstalterne. I Svaret meddelte Direktoratet i Overensstemmelse med det i foranstaaende Skrivelse af 24. Marts 1922 udtalte Synspunkt, at de for Straffeanstalterne gældende Forskrifter, derunder Forskriften om

Ekstraforplejning paa Kongens Fødselsdag, ikke kommer til Anvendelse paa Personer, der er idømt Strafarbejde, men som paa Grund af Pladsmangel i vedkommende Straffeanstalt forbliver hensiddende i Arresten.

I Anledning af, at Stillingen som Arrestforvarer i N. N. Købstad var bleven ledig, modtog Direktoratet fra vedkommende Tinghusbestyrelse Anmodning om at gennemgaa de om den ledige Stilling indkomne Ansøgninger og derefter fremkomme med en Udtalelse om Ansøgernes Kvalifikationer. I Svarskrivelsen, i hvilken Direktoratet henledte Opmærksomheden paa en Fængselsbetjent ved Horsens Straffeanstalt som særlig vel egnet til den ommeldte Stilling, udtalte man samtidig, at Direktoratet ansaa det for ønskeligt, at Arrestforvarerstillingerne besættes med dygtige Fængselsbetjente med fleraarig praktisk Fængselsuddannelse.

I Anledning af en fra »Dansk Arrestforvarerforening« indkommen Skrivelse, hvori forespurgtes, »om det efter Justitsministeriets Skøn kan være Pligt for Arrestforvarernes Hustruer at udføre Arbejde i offentlig Tjeneste uden Vederlag«, udtalte Direktoratet, at der ikke for den af en Arrestforvarers Hustru som Økonoma eller iøvrigt udførte Virksomhed i Arresthusets Tjeneste haves Krav paa særligt Vederlag, naar der ikke ved Ansættelsen eller senere er givet Tilsagn derom, dog at der for hver Visitation, som hun foretager af kvindelige Arrestanter, vil kunne ydes hende en Betaling af 1 Kr., idet det hertil medgaaende Beløb afholdes som Delinkventomkostninger.

Det har ikke mindst i Aarene efter Krigens Ophor vist sig særdeles vanskeligt at skaffe de i de mindre Arresthuse hensiddende Arrestanter en hensigtsmæssig Sysselsættelse. For et enkelt Amts Vedkommende var Forholdene i saa Henseende saa daarlige, at Amtet ledsagede Indsendelsen af Arrestindberetningerne for Aaret 1921 med følgende Bemærkninger: »Derimod skønner jeg ikke retterne, end at Afsoningen af Fængsel paa sædvanlig Fængselstræng til at reformeres. Det Arbejde, Fangerne udføre, har ganske vist den Værdi, at det modvirker Lediggangens Kedsommelighed, men derudover har det næppe nogen Betydning i Praksis«. I en Svarskrivelse til Amtet bemær-

kede Direktoratet i den Anledning, at man kunde tiltræde Amtets Syn med Hensyn til Trangen til en Reform af Fuldbyrdelsen af Fængsel paa sædvanlig Fangekost, men at en virkelig Reform i saa Henseende utvivlsomt forudsatte en Ændring i Straffelovgivningen, hvorefter al Straffuldbyrdelse overgaar til Staten. Samtidig udtalte man sin Beredvillighed til gennem det under Direktoratet hørende Kontor for Arbejdsdriften i Straffeanstalterne at yde al mulig Vejledning med Hensyn til at overvinde de Vanskeligheder, der er forbundne med at skaffe de i Amtets Arresthuse hensiddende Arrestanter en hensigtsmæssig Sysselsættelse.

I Tilslutning hertil fandt der i Maj Maaned en Sammenkomst Sted mellem Amtets Arrestforvarere og Chefen for nævnte Kontor, hvorefter Direktoratet i en afsluttende Skrivelse til Amtet under Henvisning til de ved Sammenkomsten førte Forhandlinger dels henledte Opmærksomheden paa, at alle Arbejder for selve Arresthusene, saasom Rengøring af Celler og Gange, Hvidtning, Maling, Skæring og Hugning af Brænde etc. burde udføres af Fanger i det Omfang, Sikkerhedshensynet tillader, dels udtalte, at man forsaavidt angaar Arresthuse, hvor der ikke til Stadighed kan paaregnes at hensidde Fanger til Afsoning af Fængsel paa sædvanlig Fangekost, i Tilfælde, hvor ingen Næringsdrivende er at formaa til at overlage Fangerne Beskæftigelse, og hvor Arbejde for Arresthusets Regning har vist sig at være forbundet med direkte Tab, efter Omstændighederne vilde kunne bifalde, at der forsøgsvis træffes Overenskomst med paa-gældende Arrestforvarer om, at han for egen Regning overlager Beskæftigelsen af Fangerne, saaledes at han personlig har Pligt til at sørge for, at Fangerne er beskæftigede paa en efter Arrestinspektorens Skøn tilfredsstillende Maade, mod til Gengæld at oppebære hele den Fortjeneste, Arbejdet maatte give, og paa den anden Side maa bære det eventuelle Tab, idet man dog tilføjede, at eventuelle Overenskomster af denne Art forventedes indsendt til Direktoratets Godkendelse.

Under Hensyn til hele dette Spørgsmaals store Betydning besluttede Direktoratet samtidig at gøre det til Genstand for en samlet Undersøgelse, hvorfor man i Efteraaret 1922 udsendte saalydende Skrivelse til samtlige Amter: »Da det ved Revisionen af Regnskaberne over Indtægter og Udgifter ved det i Straffelovstillæget af 1. April 1911 § 12 for Personer, som afsoner Straf af Fængsel paa sædvanlig

Fangekost, paabudte Arbejde, har vist sig, at Arbejdet i et uforholdsmæssigt stort Antal Arresthuse har været saa lidet lønnende, at Gratialer, hvortil paagældende Arrestforvarere var indstillede af Arrestinspektørerne for Tilsyn med Fangearbejdet, ikke har kunnet udredes uden Tilskud fra Statskassen, skal Justitsministeriet for hvert enkelt Arresthus i det Hfr. Amtmanden underlagte Amt udbede sig Meddelelse om:

- 1) ved hvilke Arbejder Fangerne sædvanligt sysselsættes,
- 2) efter hvilke Principer de Fangerne tillagte Ducorer udregnes, og
- 3) i Tilfælde af, at Fangerne beskæftiges for Entreprenør, efter hvilke Regler den af denne ydede Betaling for Fangerne Arbejde ydes. Hvis formelig Kontrakt er oprettet, bedes en Genpart af samme indsendt hertil.»

Det indkomne Materiale foreligger endnu ikke bearbejdet.

I Anledning af en Forespørgsel fra en Arrestinspektør angaaende eventuel Ulykkesforsikring af Arrestanter meddelte Direktoratet gennem paagældende Amt, at de i Arresthuse hensiddende Fanger ikke ere indbefattede under Forsikringspligten i Lov Nr. 205 af 6. Juli 1916 om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde, saaledes som denne er ændret i Henhold til Lov af 28. Juni 1920.

Arresthusenes Antal er uforandret som ifjor meddelt 97, hvoraf 7 i de sønderjydske Landsdele.

I Aarets Løb er et nyopført Arresthus i Hobro taget i Brug, og det gamle Arresthus i denne By samtidig nedlagt.

Ved en Skrivelse af Februar 1921 anmodede Direktoratet samtlige Amtmænd om fra Bestyrerne af Arresthusene at ville tilvejebringe Oplysning om, hvor ofte der i hvert af Aarene 1916—1920 var anvendt legemlig Revselse¹⁾ i Henhold til Arrestreglementet af 7. Maj 1846 B § 12.

¹⁾ Se nærmere herom samt om *Disciplinærstraffene i Arresthusene* i det hele Fængselsdirektør Fussings Artikel om dette Emne i Tidsskriftets 3. Aargang Side 61 ff. samt Meddelelsen i 4. Aargang Side 169—70 angaaende den ved Lov Nr. 40 af 23. Februar 1915 om *Tillægsbestemmelse til Arrestreglementet* B. § 12 og E. § 5 skabte Adgang til *Anvendelse af Strafcelle* overfor Fanger, der udstaar Straf af Fængsel paa sædvanlig Fangekost.

Den nævnte Bestemmelse hjemlede Anvendelsen af »korporlig Revselse med 3 til 15 Rottingslag«, men tilføjer samtidig, at det skal iagttages, at denne Straf »ikkun bør anvendes for grove Brud paa den Orden, som bør finde Sted i Arresten, saasom Vold mod Arrestforvareren eller Med-Arrestanter, kvalificeret Desertionsforsøg, Gentagelse af ringere Uordener, der vidner om aabenbar Trods eller deslige¹⁾).

Af de indkomne Besvarelser fremgaar, at legemlig Revselse er anvendt i ialt 16 Tilfælde, nemlig i 10 Tilfælde i Anledning af *U n d v i g e l s e* eller Forsøg derpaa og i 2 Tilfælde i Anledning af *g e n t a g e n* disciplinær Forseelse af ringere Art, medens der for de resterende Tilfældes (4) Vedkommende savnes nærmere Oplysning om Forseelsens Beskaffenhed.

Bestemmelsen om Anvendelse af legemlig Revselse som Disciplinærstraf i *Tvangsarbejdsanstalterne*²⁾ er vedblivende kun optaget i Reglementet for 5 af Landets Tvangsarbejdsanstalter, og indtil den 31. Marts 1922 er i ingen af disse 5 Anstalter saadan Revselse anvendt.

Antallet af Tvangsarbejdsanstalter er 15.

¹⁾ Herved erindres, at *legemlig Revselse* ifølge Retsplejelovens § 784, Punkt 6, nu ikke maa anvendes som disciplinær Straf *paa Varetagtsfanger*.

²⁾ Se Tidsskriftets 6. Aargang Side 239.

Bøger indsendte til Redaktionen.

- Tidsskrift for Retsvidenskab. 35. Aargang (1922). Hft. 3—4.
Juridisk Tidsskrift. VIII Aargang (1922). Hft. 12.
Svensk Juristtidning, 1923. Hft. 1.
Defensor legis. Organ för Finlands advokattförbund. 1922 Hft. 11,
1923 Hft. 1.
Tidsskrift utgiven av Juridiska föreningen i Finland. 1923 Hft. 1.
Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. XLIII Bd.,
Hft. 6.
Rivista penale di dottrina, legislazione e giurisprudenza. Vol.
XCVII, fasc. 2 (Febbraio 1923).
Retslægeraadets Aarsberetning 1921. Kbhvn. 1923,
Förhandlingar vid Nordiska Psykiatriska Kongressen i Stockholm
den 4. och 5. September 1922.
Træk av strafferetspleien i de Forenede Stater i Nordamerika.
Reiseberetning av Arne Omstad. Kristiania 1922.
Revue de droit pénal et de criminologie. Mars 1923.

Alkoholbrukets moraliska skadeverkningar.

Af Dr. DAVID LUND.

Att omgivningen (miljön) spelar en mycket stor roll vid utformningen eller danandet av människans karaktär i god eller dålig riktning visar oss oavslåttigt den dagliga erfarenheten, och redan antikens vise framhöllo denna omständighet, då det gällde att angiva riktlinjer för särskilt det uppväxande släktets utveckling till harmoniska, starka och gedda människor. Omfattande undersökningar av olika art, vilka förelagits under senare tid, hava också tydligt utvisat, att omgivningen synes ha mera utslagsgivande betydelse vid människornas livsgestaltning, än vad man förut antagit. Man har sålunda vid dylika undersökningar bland annat funnit, att förändringar till gott eller ont, särskilt av de ungas karaktäregenskaper, äro i mycket hög grad beroende av miljöinflytelser även beträffande sådana individer, hos vilka en disposition till asocialt liv kan antagas på grund av en medfödd, från det mera normala avvikande psykisk och karaktärologisk struktur.

Som exempel på sistnämnda omständighet kunna anföras några siffror, som framgått vid undersökningar i vårt land angående anlaget och miljön såsom orsaker till vanart och brottslighet hos barn och ungdom. Denna undersökning, som omfattar ett stort antal vanartade och brottsliga, och som forgått under en lång följd av år, utvisar, att hos 10 % var anlaget, karaktären utslagsgivande,

- » 40 % samverkade anlaget och en dålig miljö till det moraliska förfallet, och
- » 50 % varo dåliga miljöförhållanden utslagsgivande.

Dessa siffror visa oss tydligt nog, huru stor roll miljön spelar med avseende å människornas förhållande till samhällats moral. Denna omständighet blir ännu mera påtaglig, då vi taga i betraktande, att sedan de i berörda undersökning ingående vanartade och brottsliga ryckts bort från den miljö, i vilken de levat och utvecklats till asociala individer, och härefter satts i en bättre miljö, där de påverkats i gynnsam riktning, endast omkring 10 % sedermera behållit sin asociala läggning, under det att övriga 90 % på grund av god miljöpåverkan blivit moraliskt och socialt dugliga människor.

Då det gäller den enskilde individens eller folkets moraliska lyftning, är det följaktligen av största vikt att söka motverka allt, som kan försämra miljöförhållandena eller åstadkomma moraliskt dåliga sådana. Att alkoholbruket kan vara en djupgående miljöförsämrare visar oss erfarenheten oavlåtligen, och forskningen kan i rätt så exakta siffror uttrycka detta, åtminstone med avseende å några av alkoholbrukets moraliska skadeverkningar. Det är helt naturligt i första hand hemmet, som genom alkoholmissbruket försumpas och förlorar sin rangplats som livets bästa och ädlaste skola för det uppväxande släktet. Alkoholmissbruk och hemliv hava alltid varit, äro och förbliva naturliga fiender. Barnet har en oförytterlig rätt att äga ett åtminstone i moraliskt hänseende verkligt hem, även om hemmets standard i övrigt står på samhällets lägsta sociala nivå.

Det är självfallet, att man i olika länder företagit undersökningar för att få belägg på bland annat alkoholmissbrukets sociala skadeverkningar. Av sådana undersökningars resultat må här endast några få framhållas. Dr. *H. Gruhle* fann vid sina undersökningar beträffande förekomsten av alkoholism hos föräldrarna till unga förbrytare i en tysk tvångsuppföstringsanstalt, att fäderna till de undersökta unga voro 33 % alkoholister och av mödrarna 6 %. *Mönkemöller* fann vid likartade undersökningar i en tvångsuppföstringsanstalt invid Berlin, att 42 % voro drin-

karbarn, *Rizor* att 43 % av unga förbrytare i Westfalen voro hänförliga till samma kategori. I övrigt må anföras några uppgifter angående tillämpningen av barnavårdslagen i Preussen av år 1900, av vilka uppgifter framgår, att under åren 1901—1904 tillsammans 26.964 barn erhöilo vård och underhåll i enlighet med denna lag samt att 24 % av dessa barn kommo ur hem, i vilka rådde dryckenskap.

A. *Baer* meddelar med avseende å alkoholism hos föräldrarna till unga förbrytare i Amerikas förbättringsanstalter, att procenttalet supiga föräldrar utgjorde, då undersökningen företogs, i Connecticut 40 %, i Illinois 47 %, i Maryland 35 %, i Massachusetts 50 %, i New York 31 % och i Wisconsin 27 %. Beträffande andra undersökningar i Förenta Staterna må även omnämnas en studie med avseende å 5.136 värnlösa barn, intagna på institutioner av olika slag. För omkring 46 % av dessa barn var omhändertagandet att tillskriva föräldrarnas alkoholmissbruk. M. *Legrain* meddelar i ett arbete om »Social degeneration och alkoholism», att han i Frankrike vid undersökningar funnit, att bland 761 drinkarbarn voro över hälften på ett eller annat sätt, ej minst moraliskt, undermåliga. De *Sarlo* fann i Italien vid undersökningar av unga manliga och kvinnliga förbrytare, att 25 % hade alkoholistiska föräldrar, och *Lombroso* vid undersökningar av såväl yngre som äldre förbrytare, att 35 % kommo ur drinkarhem.

Vi finna sålunda, att varest undersökningar i förevarande avseende i utlandet än företagits, så har det visat sig, att alkoholismen åtminstone är en miljöförsämrare av allra största betydelse. Huruvida den även är en skadegörare rent rasbiologiskt sett d. v. s. medförande försämring av själva arvs substansen må här lämnas osagt. För oss är det tillräckligt med ett konstaterande av alkoholismen som en hem- och moralfördärvande faktor, och därmed helt naturligt en försämrare med avseende å det uppväxande släktet. Det växer, säger ordspråket, inga fikon på törnen och inga rosor på listlar.

I vårt land hava givetvis en hel del undersökningar företagits i och för ett mera noggrant fastställande av alkoholmissbrukets rent sociala skadeverkningar. Här må endast ett par beröras, vilka tydligt nog torde utvisa, att förekomsten av alkoholism hos föräldrarna är en särdeles viktig orsaksfaktor beträffande barnens och ungdomens moraliska förfall och allmänna asociala läggning.

Vi skola då först fästa vår uppmärksamhet på resultaten av en studie angående alkoholens rent moraliska skadeverkningar, vilken undersökning företagits av socialstyrelsen beträffande förekomsten av alkoholism hos föräldrarna till barn, vilka behövt ombändertagas på ett och annat sätt av vederbörande barnavårdsnämnder under åren 1912—1917. Antalet undersökta familjer utgjorde 6.913; alkoholism förelåg i 1.171 familjer eller procentuellt beräknat 16,9; antalet barn i de undersökta familjerna utgjorde 8.691, och av dessa tillhörde 1.784 eller 20,5 procent familjer med alkoholism. Alkoholfallens procentuella andel blir sålunda ej obetydligt större, om den beräknas efter antalet barn än efter familjer, vilket tyder på ett särdeles beklagligt förhållande, nämligen att alkoholmissbruk oftast förekommer i barnrika familjer. I övrigt må beträffande denna undersökning meddelas de av resp. barnavårdsnämnder under år 1917 vidtagna åtgärderna:

	Hela antalet barn- vårdsfall	Därav fall, där den vidtagna åtgärden utgjorts av			Barns skiljande från hemmet
		Förmaning till vårdare	Varning eller åga av barn	Övervak- ning av barn	
Familjer	1,727	211	894	106	516
Därav alkohol- fall i %	10,4	8,5	8,5	4,7	15,7
Barn	2,024	275	1,015	129	605
Därav alkohol- fall i %	11,9	10,9	9,5	7,0	17,4

Av dessa siffror framgår bland annat mycket tydligt, att alkoholmissbrukets skadeverkan framtvingar nöd-

vändigheten att i stor utsträckning skilja barn från hemmet för att utackorderas i enskilt hem eller insättas i barn- eller skyddshem. Alkoholmissbrukets hemupplösande betydelse äro dessa siffror ägnade att i hög grad belysa.

För komplettering av de av barnavårdsnämnder lämnade upplysningarna hava särskilda undersökningar i berörda hänseende företagits beträffande på barnhem, skyddshem eller uppfostringsanstalter intagna barn och ungdomar. Som huvudresultat av denna undersökning framgick, att av de under perioden 1912—1917 i sådana institutioner intagna barn 21,3 % hade föräldrar (eller vårdare), som visat sig vara begivna på spritdrycker.

Självfallet är dock att siffror som de nyssnämnda skulle för frågans belysande vinna avsevärt i betydelse, om de kunde jämföras med siffror, som framgått vid undersökningar ang. förekomsten av alkoholism hos föräldrar till sådana barn, som ej på ett eller annat sätt av samhället behövt omhändertagas. Kravet på sådana jämförelsesiffror har under senare år alltmera betonats, särskilt då det gällt att mera exakt söka angiva orsakerna till vanart och brottslighet hos det uppväxande släktet och härvid söka avgränsa de individuella faktorernas och miljöns olika betydelse. Sådana undersökningar torde kunna sägas först ha utförts i vårt land. Vi skola här endast beröra dessa undersökningars resultat ifråga om alkoholen som moralisk skadegörare, varvid vi till material hava dels 849 vanartade eller brottsliga gossar och flickor, dels ock 815 välartade.

För att vid en sådan parallell emellan grupper av vanartade och välartade barn och ungdomar erhålla så jämförbart material som möjligt, är det helt naturligt av vikt i första hand tillse, att grupperna ifråga tillhöra ungefär samma sociala skikt och i övrigt hava någorlunda likartade uppväxtförhållanden. Detta blev ock efter många års försök och överväganden iakttaget beträffande ifrågavarande undersöknings material. Exempelvis må med avseende å uppväxtorterna för resp. barn- och ungdomsgrupper medde-

las följande siffror, som tydligt nog utvisa, huru grupperna ifråga så att säga täcka varandra.

Från:	849 vanartade gossar och flickor total %	815 välartade gossar och flickor total %
städer med över 20.000 invånare.....	39,7	37,5
mindre städer, köpingar, gruv- och stationssamhällen..	44,2	44,7
ren landsbygd.....	16,1	17,8

Med avseende å föräldrarnas yrken och inkomster förefinnas ej heller några större olikheter emellan de vanartade och de välartade, vilket även är fallet beträffande en del andra sociala faktorer. Det förefaller i anledning härav egendomligt, att de båda grupperna av barn skilja sig högst avsevärt, om en jämförelse göres med avseende å den ekonomiska ställningen i deras hem. Man finner nämligen, att av de vanartade ha omkring $\frac{2}{3}$ växt upp i fattiga eller mycket utarmade hem, medan motsvarande antal bland de undersökta välartade icke ens når upp till $\frac{1}{3}$. Anställes jämförelsen endast med avseende å de sämst situerade hemmen, där man åtminstone tidvis lever under svältgränsen, så finner man, att 30,4 % av de vanartade komma ur dylika hem, men endast 7,9 % av de välartade, d. v. s. att de välartade här varit omkring 4 gånger bättre ställda i livet än de vanartade.

Undersökningen utvisar beträffande frekvensen av alkoholism bland annat följande:

Alkoholism	Vanartade Total-%	Välartade Total-%
hos fadern.....	36,0	8,1
» modern.....	6,4	0,4
» båda föräldrarna	5,1	0,3
» en eller båda föräldrarna.....	31,7	7,5

Av ovanstående framgår att mer än $\frac{1}{3}$ av de vanartade ha alkoholistiska fäder, medan motsvarande antal beträffande de välartade endast är omkring $\frac{1}{10}$. Ännu mera iögon-

fallande blir skillnaden ifråga, om jämförelsen anställes med avseende å förekomsten av alkoholism hos mödrarna. Anmärkas må ock att vid dessa undersökningar som alkoholister endast betecknats sådana personer, som på grund av starkt spritmissbruk förfallit såväl ekonomiskt och moraliskt som ock i andra hänseenden. Och dock giva dessa undersökningar vid handen, att antalet alkoholistiska föräldrar är omkring 4 gånger större hos vanartade eller brottsliga barn och ungdomar än hos välartade. Skulle man taga i betraktande jämväl de fall, där alkoholmissbruk endast sporadiskt förekommit eller i mindre grad och ej åstadkommit alltför stor, iögonfallande skadegörelse, så skulle vi enligt förevarande undersökningar finna, att den anförda siffran stiger från 4 till omkring 10. Antalet vanartade, förkomna barn, som samhället har att taga hand om på olika skyddsuppföstringsanstalter och medförande ej minst avsevärda ekonomiska bördor för det allmänna, torde sålunda kunna sägas vara omkring tio gånger större med avseende å barn ur permanent eller periodvis alkoholmissbrukande hem än ur familjer, där spritmissbruk ej förekommer. Med hänsyn till det uppväxande släktets utveckling i en för medborgerligt och sunt moraliskt liv gynnsam riktning är följaktligen spritmissbruket i hemmen en fara av utomordentligt stor betydelse. Att alkoholmissbruket är en synnerligen starkt bidragande orsak till uppkomsten av den sociala och moraliska sumpmark, i vilken ett ej oansenligt antal barn och ungdomar växa upp för att där i stor utsträckning utvecklas till moraliskt lågt stående individer, till moraliska minusmänniskor, torde den här refererade undersökningen till fullo hava ådagalagt. Det växer ingen eller dålig säd på stenig eller sumpig mark, och utsädet behöver ej hava varit dåligt för att missväxten skall kunna förklaras.

Undlatelse av paatale efter den norske straffeproseslovs § 85, andet og følgende ledd.

Av byraacheff HARTVIG NISSEN.

Efter straffeprosesloven av 1. juli 1887 bestod § 85 av to led, hvis bestemmelser i det væsentlige gjælder uforandret.

Efter 1 s t e l e d kan paatale undlates uten hensyn til bevisets stilling 1) i de tilfælder hvor lovgivningen indeholder særlig hjemmel dertil (s: praktisk talt bare loven om forsømte barn av 6. juni 1896 § 43, hvorefter paatalemyndigheten kan henvise saker mot barn under 16 aar til verge-raadene), 2) naar reglene for strafutmaalingen i tilfælde av flere forbrydelsers eller forseelsers sammenstøt medfører at ingen eller blot en ubetydelig straf vil komme til anvendelse.

Ogsaa ellers kan — efter 2 d e t l e d — paatale undlates, naar det antas at intet offentlig hensyn kræver at den strafbare handling paatales, navnlig naar særdeles lang tid er hengaa siden dens forøvelse eller særdeles formildende omstændigheter foreligger.

Efter disse oprindelige bestemmelser skedde saaledes enhver undlatelse av paatale uten betingelser. Dette gjaldt indtil 1. januar 1905. Samtidig med at straffeloven av 22. mai 1902 sattes i kraft nævnte dag, sattes ut i livet ogsaa forskjellige forandringer i straffeprosesloven, vedtat samme dag som straffeloven. Strfprls. § 85 2 d e t l e d fik da tilføiet sit 2 d e t p u n k t u m, hvorefter der til undlatelsen av

paatale kunde knyttes visse betingelser. Fra nu av kunde undlatelse av paatale efter 2det leds 1ste punktum gjøres betinget av at sigtede ikke gjør sig skyldig i en ny forsættlig forbrydelse eller forseelse i løpet av en viss av paatalemyndigheten satt frist, der ikke maa overstige den for den straffbare handling satte forældelsesfrist og ihvertfald ikke 2 aar.

Disse betingelser blev supplert med yderligere betingelser ved lovforandring av 25. juli 1919, formet i 2det leds 3die punktum, 3die led, 4de led og 5te led. De nye betingelser er i korthed følgende:

2 d e t l e d s 3 d i e p u n k t u m. Sigtede skal inden ovennævnte frist yde fornærmede hel eller delvis erstatning.

3 d i e l e d. Sigtede skal i et tidsrum som nævnt underkaste sig tilsyn av en av Kongen godkjendt forening som utover tilsyn med lovovertrædere. Dette bør i almindelighet bare komme til anvendelse overfor personer under 25 aar.

4 d e l e d. Sigtede skal i et tidsrum som nævnt avholde sig fra at nyte rusdrik. Han bør i saa fald avgi skriftlig avholdslofte eller melde sig ind i en avholdsforening.

5 t e l e d. Har sigtede ikke fylt 21 aar, kan undlatelsen, hvor det findes at han særlig trenger opdragelse og opplæring i et arbeide, gjøres betinget av at han tar ophold i en godkjendt læreanstalt for saa lang tid som anstaltens styre bestemmer, dog ikke for længere tid end 3 aar.

Der skal i det følgende bli meddelt en *oversigt over undlatelse av paatale efter bestemmelserne i andet og følgende led* fra 1905 i den utstrækning materiale dertil foreligger.

I den offisielle statistik vedkommende den kriminelle retspleie (som fra 1905 er offentliggjort sammen med kriminalstatistikken, idet dog statistikken for aarene 1913 og 1914 foreligger i et særskilt hefte) findes opgave over antallet av saker i hvilke tiltale er undlatt i henhold til § 85, 2det led, 1ste punktum uten betingelser, og over saker i hvilke

undlatelsen er gjort betinget i henhold til samme paragrafs 2det led, 2det punktum. Statistikken foreligger bare til 1918, saa denne statistik ikke har opgaver over de befigelser som skyldes loven av 1919.

Opgaverne for de 14 aar som statistikken omhandler, meddeles her sammentrukket i 7 to-aarsperioder.

	Antal saker i hvilke tiltale er undlatt			
	uten betingelser		paa betingelser	
	Forbrydelser	Forseelser	Forbrydelser	Forseelser
1905 og 1906	666	15193	243	46
1907 og 1908	730	12369	288	39
1909 og 1910	676	12831	256	38
1911 og 1912	745	13937	372	23
1913 og 1914	782	14468	466	43
1915 og 1916	652	13556	522	16
1917 og 1918	960	9489	558	42

Tar vi særskilt for os forbrydelserne for hvert enkelt aar siden 1914, finder vi følgende tal:

	1914	1915	1916	1917	1918
uten betingelser	287	301	351	328	632
paa betingelser	234	297	225	241	317
tilsammen..	521	598	576	569	949

Man vil se at aaret 1918 viser en betydelig stigning fra de foregaaende aar. Denne stigning har en parallel i kriminalstatistikens opgaver over straffædelser for forbrydelser. Mens antallet av forbrydelser i almindelighet enten slet ikke steg eller ikke steg særlig paafaldende indenfor de enkelte grupper, øket antallet meget sterkt indenfor »andre forbrydelser«. Dette skyldes forbrydelser mot »krigslovene«, fremforalt mot lovene av 18. august 1914 om salg og utførsel av fødevarer m. v. og av 14. mai 1917 om foranstaltninger til at sikre og ordne landets forsyning med livsfornødenheter og andre varer (med tillægslover) samt lover av 6. juli 1917

og 17. juli 1918 om regulering av vareprisene. Antallet av personer som blev straffet for forbrydelser mot disse lover, steg nemlig fra 958 i 1917 til ikke mindre end 3456 i 1918. Disse forbrydelser er paa faa undtagelser nær blit straffet med boter. Av de 4795 personer som i aarene 1917 og 1918 tilsammen blev straffet for »andre forbrydelser« i det hele blev nemlig 4698 straffet med boter, mens bare 95 blev straffet med fængsel og 2 med hefte (antallet av personer straffet med boter for alle slags forbrydelser underett steg fra 1608 i 1917 til 4670 i 1918, mens antallet av personer straffet med fængselsstraf bare steg fra 2947 i 1917 til 3366 i 1918). Naar der saaledes er en voldsom økning fra 1917 til 1918 i straffældelser for forbrydelser mot »krigslovene«, men ingen særlig stigning forøvrig, og naar næsten ingen av disse forbrydelser er blit straffet med strengere straff end boter, ligger det nær at tro at den sterke stigning i undlatelser av paatale for forbrydelser ogsaa skyldes overtrædelser av de samme lover.

Disse summariske opgaver foreligger som sagt for tiden ikke længere end til 1918. Efter den forandring som straffeprocenslovens § 85 undergik i 1919, har det særlig interesse at faa mere detaljerte oplysninger om bruken av paragraffens forskjellige bestemmelser og fordelt paa aldersklasserne. Fængselsstyrelsen har derfor utvirket at dets strafferegister fra og med 1921 mottar gjennom riksadvokaten personalopgaver for dem mot hvem paatale undlates efter strfprls. § 85, 2det og følgende ledd, forsaavidt angaar forbrydelser. Dette materiale er nu bearbeidet for hvert av de to aar 1921 og 1922. De vigtigste resultater herav skal bli meddelt i det følgende.

Antal Personer.

	Tyveri, hæleri, naskeri	Andre for- bry- delser	Ialt				
			Uten betin- gelser	Paa betin- gelser	Tils.	Derav	
						Mænd	Kvind.
1921							
Under 18 aar	171	37	26	182	208	188	20
18—20 aar	124	29	24	129	153	122	31
21—24 aar	59	29	26	62	88	70	18
25—29 aar	34	22	18	38	56	41	15
30 aar og derover ..	58	52	47	63	110	76	34
Tilsammen...	446	169	141	474	615	497	118
1922							
Under 18 aar	188	30	35	183	218	206	12
18—20 aar	110	33	14	129	143	120	23
21—24 aar	78	28	13	93	106	84	22
25—29 aar	29	23	13	39	52	33	19
30 aar og derover..	42	35	26	51	77	61	16
Tilsammen...	447	149	101	495	596	504	92

Man vil se at det samlede antal er omtrent det samme i hvert av aarene (615 og 596), men at færre undlatelser av paatale er sked uten betingelser i 1922 end i 1921 (i 1922 blev avgjort uten betingelser 101 av 596 (eller 17 pct.) mot 141 av 615 (eller 23 pct.) aaret forut).

Av 100 mot hvem paatale blev undlatt, var *under 21 aar*:

	1921	1922
Tyveri m. v.	66	67
Andre forbrydelser	39	42
Ialt	59	60
Derav: Mænd	62	65
Kvinder	43	38

Det fremgaar herav at omkring 60 pct. var under 21 aar gamle. Under 16 aar var bare et antal av 17 i 1921 og 42 i 1922, saaledes at henholdsvis 191 og 176 av disse unge mennesker var for gamle til at kunne henvises til vergeraadenedes omsorg. Allerede heri ligger uttrykt, hvilken bred plads undlatelsen av paatale — og særlig den betingede undlatelse — indtar i behandlingen av den ungdom som har begaaet forbrydelser, men som vergeraadene ikke kan

la sig av. Dette forhold vilde vi kunne faat et klart billede av, hvis vi hadde hat kriminalstatistik for de samme aar for hvilke vi har opgaver over paataleundlatelser fordelt paa alderen. Nu har vi ikke det. Men et nogenlunde rigtig indtryk maa vi kunne faa ved at sammenholde paataleundlatelserne i 1921 og 1922 med domfældelserne i f. eks. 1916 og 1917 (aaet 1918 er som nævnt i flere henseender ikke egnet til sammenligning). Vi kan da stille op følgende rækker, som gjælder mænd og kvinder underrett:

Alder	Paatale undlatt for forbrydelser i 1921 og 1922 tilsammen	Straffet ved dom for forbrydelser i 1916 og 1917 tilsammen	Disse grupper tilsammen	Derav procentvis	
				Paataleundlatelser	Domfældelser
14—15 aar	59	131	190	31	69
16—17 aar	367	592	959	38	62
18—20 aar	296	1054	1350	22	78
Ialt under 21 aar.	722	1777	2499	29	71
21—24 aar	194	1155	1349	14	86
25—29 aar	108	984	1092	10	90
30 aar og derover	187	1970	2157	9	91
Tilsammen..	1211	5886	7097	17	83

Disse opgaver gir os et sterkt indtryk av at paatalemyndigheten finder det tilstrækkelig at avgjøre en meget væsentlig del av de ganske unges forbrydelser paa den her omhandlede lempelige maate. Det kan kanske her være grund til at skyte ind den bemerkning at blandt de domfældte er regnet med ogsaa dem som fik betinget dom. Denne brukes i særlig grad overfor de ganske unge. I 1916 og 1917 fik 349 gutter og piker i alderen 16 og 17 aar betinget dom paa fængselsstraf. Lægges saa hertil nogen faa med betinget dom paa bøter, vil vi se at der av den store skare 16- og 17-aaringer som i de nævnte aar blev tat under behandling for forbrydelser, var det bare omkring 240 som blev straffedomt uten betingelser. Men om end tallet paa de unge gutter og piker som maa vandre i fængsel, saaledes ikke er saa stort som man uten nærmere undersøkelse skulde tro, er der dog al mulig grund til at blæse liv i planen om at utvide vergeraadenes virkefelt ogsaa til dem paa 16 og 17 aar.

Sammenholder vi opgaverne for 1921 og 1922 med de fcran meddelte tal for aarene til 1918, ser vi straks at det nu er langt almindeligere end for at knytte betingelser til undlatelsen av paatale. Ser vi bort fra det usedvanlige aar 1918 og holder os til 1916 og 1917, vil vi finde at av 100 paataleundlatelser skedde følgende paa betingelser (det samlede antal av undlatelser var ikke meget forskjellig i disse fire aar):

1916 — 39	1921 — 77
1917 — 42	1922 — 83

Vi skal saa ta for os særskilt de undlatelser av paatale som er skedd paa betingelser, og undersøke *hvilke betingelser og hvilke kombinationer av betingelser* har været opstillet i de to aar 1921 og 1922.

Betingelser (de forskjellige led i § 85 uttrykkes ved romertal, punktum ved arabiske tal)	Mænd		Kvinder		Tilsammen		Derav under 21 aar	
	1921	1922	1921	1922	1921	1922	1921	1922
II, 2. Ikke gjøre sig skyldig i ny forsætlig forbrydelse eller forseelse.....	224	218	68	49	292	267	169	143
II, 3. Yde erstatning.....	7	19	—	—	7	19	5	11
II, 2 og 3. Ikke ny forbrydelse eller forseelse, yde erstatning.....	34	37	1	5	35	42	17	18
II, 2 og III. Ikke ny forbrydelse eller forseelse, underkaste sig tilsyn.....	87	120	24	15	111	135	91	113
II, 3 og III. Yde erstatning, underkaste sig tilsyn....	1	—	1	—	2	—	2	—
II, 2 og 3 samt III. Ikke ny forbrydelse eller forseelse, yde erstatning, underkaste sig tilsyn.....	7	8	—	1	7	9	7	6
II, 2, III og IV. Ikke ny forbrydelse eller forseelse, underkaste sig tilsyn, avholdenhhet fra rusdrik....	—	1	—	—	—	1	—	—
II, 2 og IV. Ikke ny forbrydelse eller forseelse, avholdenhhet fra rusdrik....	1	2	—	—	1	2	1	1
II, 2 og V. Ikke ny forbrydelse eller forseelse, ophold i læreanstalt.....	19	20	—	—	19	20	19	20
Tilsammen...	380	425	94	70	474	495	311	312

Vi lægger her først mærke til at mere end halvparten av disse paataleundlatelser alene er sked paa den almindelige betingelse at vedkommende ikke skal gjøre sig skyldig i ny forsætlig forbrydelse eller forseelse (62 pct. i 1921, 54 pct. i 1922). Det kunde ligge nær at tro at dette vilkaar blev opstillet ved enhver av disse avgjørelser, med eller uten forbindelse med andre betingelser. Men vi ser at der er tilfælder hvor der ikke er fundet grund til at opstille dette vilkaar. Hvor det ikke er gjort, er ydelse av erstatning opstillet enten som eneste vilkaar (7 i 1921, 19 i 1922) eller sammen med tilsyn (2 i 1921). Forøvrig er ydelse av erstatning krevet i 42 tilfælder i 1921, i 51 tilfælder i 1922, saaledes at erstatning er opstillet som vilkaar i det hele ved 51 paataleundlatelser i 1921, ved 70 i 1922. At underkaste sig tilsyn blev opstillet som vilkaar for 120 i 1921 (25 pct.) og for 145 i 1922 (29 pct.). Avholdenhet fra rusdrik er opstillet som betingelse bare for 1 i 1921 og for 3 i 1922. Ophold i læreanstalt er vedtat som vilkaar av 19 gutter i 1921, av 20 i 1922.

Tar vi særskilt for os ungdommen *under 21 aar*, vil vi finde at der for de 623 som betingelsesvis blev fritat for tiltale i de to aar 1921 og 1922 tilsammen, blev opstillet følgende vilkaar (alene eller sammen med andre betingelser):

Ikke gjøre sig skyldig i ny forsætlig forbry-

delse eller forseelse	605 = 97 %
Yde erstatning	66 = 11 %
Underkaste sig tilsyn	219 = 35 %
Avholdenhet fra rusdrik	2 = 0,3 %
Ophold i læreanstalt	39 = 6 %

Der er i det foregaaende meddelt oplysninger om den utstrækning hvori paatale undlates efter § 85, 2det og følgende led, og om de betingelser som opstilles for saadan undlatelse. Men hvorledes denne behandlingsmaade virker, har man for tiden liten rede paa.

Statistikken over den kriminelle retspleie meddeler opgave over »antal saker i hvilke forfølgningen atter er aapnet i henhold til strfprls. § 87, sidste led« for aarene 1905—1918. De gjengives her i to-aarsperioder:

	Forbrydelser	Forseelser
1905 og 1906	28	—
1907 og 1908	26	3
1909 og 1910	14	—
1911 og 1912	18	—
1913 og 1914	27	—
1915 og 1916	12	2
1917 og 1918	10	12

Men disse opgaver gir ikke et rigtig uttryk for i hvilket omfang de som er gaat fri for tiltale, har forgaat sig paany. Det er nemlig ikke sjelden tilfaeldet at der reises tiltale i ny sak uten at forfølgningen atter aapnes i den gamle sak. Nærmere oplysninger til svar paa det vigtige sporsmaal som her er reist, vil vi først kunne faa, naar Fængselsstyrelsens Strafferegister har mottat personalopgaverne i endnu nogen tid. Som et foreløbig resultat kan dog meddeles: Av de 137 mænd som i januar—april 1921 blev fritat for tiltale efter § 85, 2det led ff., faldt tilbake inden 2 aar 15 = 11 pct. For dem under 21 aar var tilbakefaldet 13 pct., for dem over 21 aar 8 pct. Av 14 kvinder faldt tilbake 2 = 14 pct.

I de undersøkelser om »Forsømte og forbryderske barn i Norge« som jeg for nogen aar siden foretok efter opdrag av Barnevernskomiteen av 1915 (N. O. S. VI. 99), er meddelt opgaver over de gutter og piker i alderen fyldt 14, men under 18 aar som i de to kalenderaar 1910 og 1911 gik fri for tiltale paa visse betingelser efter at være sigtet for forbrydelser. Undersøkelsen er bygget paa personalopgaver, som man mottok gjennom riksadvokaten.

Opgaverne gjaldt 114 barn (102 gutter og 12 piker), hvorav 87 gutter og 10 piker var sigtet for tyveri, 15 gutter

og 2 piker for andre forbrydelser. Ved at sammenholde personalopgaverne med Fængselsstyrelsens Strafferegister viste det sig at 12 gutter (eller knapt 12 pct.) var blit straffet inden 3 aar. Ingen av pikerne var blit straffet. Dette resultat kan man være vel tilfreds med. Av de 12 gutter blev 6 straffet en gang, 2 to ganger, 3 tre ganger og 1 seks ganger i de 3 aar.

Fængselsvæsen.

Fra fængsels- og tvangsarbeidsvæsenet i Norge.

Av byraachef HARTVIG NISSEN.

Fængselssetaten. Efterat direktør for Bodsfængslet *Johs. Omsted* 21. juli 1922 var utnævnt til sorenskriver i Solør, blev direktør for Opstad tvangsarbeidshus *Arne Omsted* 15. september 1922 meddelt kgl. konstitution som direktør for Bodsfængslet, hvorefter sekretær i Justisdepartementet (Fængselsstyrelsen) *Conrad Falsen* 1. december s. a. erholdt kgl. konstitution som direktør for Opstad tvangsarbeidshus. — Det bemærkes at efter gjældende bestemmelser blir embederne som direktører ved fængsler og tvangsarbeidshus altid besatt ved kgl. konstitution.

Lønsregulativ. I dette tidsskrifts 9de aargang (1921), s. 229, er git forskjellige oplysninger om lønsregulativet av 1920. Dette blev noget forandret i 1922, idet enkelte lønninger blev satt op. Prestene ved Bodsfængslet, Akershus landsfængsel og Opstad tvangsarbeidshus fik et fjerde alderstillæg av kr. 500,00, saa toplønnen blev kr. 9000,00 for den første, kr. 8500,00 for de to andre. Maskinmesterne ved landsfængslerne og ved Kristiania kreds-fængsel fik grundlønnen satt op fra kr. 3600,00 til kr. 3800,00, saaledes at toplønnen med 4 tillæg à kr. 300,00 blir kr. 5000,00. Opsynsbetjenter ved landsfængslene og Opstad og fængselsbetjentene ved lokalfængslene fik grundlønnen hævet fra kr. 3300,00 til kr. 3500,00, saaledes at toplønnen med de 4 gamle tillæg à kr. 300,00 blir kr. 4700,00.

Fradrag i lønnen for bolig m. v. De i dette tidsskrifts 10de aargang (1922) s. 138, omhandlede reducirte fradrag for bolig, lys og brænde blev i 1922 noget forandret. De utgjør nu følgende beløp for fængselsvaktmestre: gruppe I (grundløn kr. 4700,00) kr. 700,00 pr. aar, gr. II (kr. 4000,00) kr. 625,00, gr. III (kr. 3800,00) kr. 560,00,

gr. IV (kr. 3600,00) kr. 560,00, gr. V (kr. 2600,00) kr. 380,00. De samtidig fastsatte satser for *b e t j e n t e n e s* fradrag er forhoiet efter lonsforbedringen i 1922, saaledes at de nu utgjør ved kreds- og hjelpefængslene: bolig paa mer end 2 værelser og kjøkken med lys og brænde kr. 530,00, bolig paa mer end 2 værelser og kjøkken uten lys eller brænde kr. 380,00, bolig paa 2 værelser og kjøkken med lys og brænde kr. 420,00, enkelt værelse med lys og brænde (uforandret) kr. 200,00.

D y r t i d s t i l l æ g blev av Stortinget i 1922 bevilget for 1ste halvaar av terminen 1922—1923 (altsaa for tiden 1. juli—31. december). Grundbidraget blev nu nedsatt yderligere til 10 pct. av lønnen, dog ikke over kr. 275,00. Forsørgelsestillæggene var proportionalt de samme som i foregaaende budgetaar (a: for halvaaret kr. 150,00 for den første forsorgede, kr. 100,00 for den næste og kr. 60,00 for hver av de følgende). Forsørgelsestillæg og grundbidrag maatte tilsammen ikke overstige 40 pct. av lønnen.

F o r a n d r i n g i f æ n g s e l s l o v e n. I loven om fængselsvæsenet og om tvangsarbeide av 12. december 1903 § 59 var det bestemt at de ved tvangsarbeidshusenes drift voldte utgifter skulde bestrides av Staten. Denne kunde imidlertid av de enkelte tvangsarbeideres hjemstavnskommuner fordre tilbake et belop der ikke overskred tredjeparten av den del av driftsunderskuddet som forholdsvis faldt paa hver tvangsarbeider. Transportomkostninger og renter av anlægsomkostningerne skulde herved ikke medregnes. Ved lov av 26. mars 1907 blev denne bestemmelse forandret saaledes at Staten »kan for hver tvangsarbeider fordre tilbake et belop av indtil 40 øre daglig av hjemstavnskommunen». Øiemedet hermed var ikke at sette kommunerne i nogen anden stilling end for med hensyn til bidragenes størrelse. Forandringen var fremkaldt av rent praktiske grunder, idet refusionens tilknytning til driftsregnskapene kunde fremkalde visse tvil eller vanskeligheter. Det grundlag som man bygget paa ved avfatningen av den nævnte bestemmelse i loven av 1907, blev senere helt forrykket, idet utgifterne ved tvangsarbeidshusenes drift av forskjellige grunder er meget høiere nu end man dengang kunde regne med. Justisdepartementet fandt derfor i en den 17. februar 1922 fremlagt proposition at loven burde forandres saaledes at kommunernes andel i utgiftene kunde settes i et rimeligere og med den oprindelige ordning bedre stemmende forhold til den andel som Staten maa utrede. Departementet antok at satsen 40

øre i loven av 1907 burde forandres til kr. 1,50, og at hjemstavnskommunernes bidrag til tvangsarbeidshusenes drift i terminen 1922—1923 burde settes til dette beløp. — Departementet fandt samtidig at burde foreslaa at der i loven blev tat ind uttrykkelig bestemmelse om at tvist om hvorvidt en kommune er en tvangsarbeiders hjemstavnskommune, skal avgjøres paa samme maate som tvister angaaende kommunernes pligter efter fattigloven (jfr. lov av 19. mai 1900 § 45). — Lovforandringene blev vedtat og har faat uttryk i lov av 24. mars 1922. Men hjemstavnsbidraget blev fra 1. juli 1922 indtil videre fastsatt til kr. 1,00 pr. dag for hver tvangsarbeider, idet Stortinget ikke nu vilde forhoie bidraget til maksimumsbeløpet, kr. 1,50.

Reglementerne har undergaat flere forandringer i 1922. Forskjellige bestemmelser i reglementet for landsfængslene blev saaledes forandret dels fra 1. juli, dels fra 1. november. Det gjældende reglement for tvangsarbeidshusene var utfærdiget som et utkast til prøve, — man vilde vinde nogen erfaring, før det blev fastslaat. Utkastet blev revidert i forskjellige stykker, hvorefter reglement for tvangsarbeidshusene blev utfærdiget af Fængselsstyrelsen 1. oktober 1922, gjældende fra 1. november s. a.

Arbeidsdriften i fængslene og tvangsarbeidshusene drives i hovedtrekkene efter den plan at alt arbeide paa fængslets bygninger saavidt mulig utføres av fanger, at alle fornødenhedsgjenstander til fængslet i størst mulig utstrækning tilvirkes og istandsættes av fangene, at al huslig gjerning utføres av dem, at der, naar det lar sig gjøre, utføres arbeide for offentlige eller kommunale styrelsesgrene, og at der forøvrig drives saa mange forskjellige arter arbeide som forholdene tillater. De enkelte fangers arbeide bestemmes under hensyn til deres alder, kræfter, færdighet og tidligere beskæftigelse. Det haves særlig for øie at gjøre fangene bedst mulig skikket til fremtidig erhverv. I terminen 1920—1921 var der i fængslene og tvangsarbeidshusene (46 anstalter) gjennemsnittlig daglig 718 mandsfanger i arbeide. Av dem arbeidet med husgjerning av forskjellig slags 130, snedkerarbeide 125, leketøisarbeide og spikking av bruksgjenstander 108, malerarbeide 46, skomaker- og sadelmakerarbeide 46, matte- og tøffelarbeide 43, jorddyrkning 40, murarbeide og andet utearbeide 38, smed- og blikkenslagerarbeide 34, garnbinding og forsynlegging (særlig i fiskeridistriktene) 21, fenderarbeide 9, skrædderarbeide 8, dreierarbeide 7 og forskjellige andre ar-

bejder 63. Av de 70 kvindelige fanger og tvangsarbeidere som daglig var i arbeide, arbeidet 27 med spinding og væving, 26 med som, stopping m. v., 14 med husgjerning og 3 med andre arbeider. — Hvad særlig angaar arbeidsdriften i kreds- og hjelpefængslene, er den nærmere omhandlet i dette tidsskrifts 3die aargang (1915), s. 193, 7de aargang (1919), s. 194 og 9de aargang (1921), s. 237. Det er der bl. a. gjort rede for de vanskeligheter man har hat at overvinde for at faa virksomheten i god gjænge i disse fængsler, som for de aller flestes vedkommende er ganske smaa, og endvidere for hvad der fra Fængselsstyrelsens side i aarenes løp er gjort for at bringe den saa høit op som mulig. Efter alt at domme synes denne vigtige gren av fængselsvirksomheten nu at være kommet ind i et godt spor. Dette fremgaar ikke bare av aarsberetninger og regnskaper, men ogsaa av et par stikprøver som Styrelsen foretok i 1922 uten varsel, en gang i januar og en gang i oktober. Begge ganger sendte man samtlige kreds-fængsler og større hjelpe-fængsler (42 anstalter) et cirkulære og bad om at faa opgit paa et medsendt skema saavel fangetallet som hvorledes fangene var beskæftiget kl. 8 morgen den dag cirkulæret naadde frem til fængslene. For fanger som var uten arbeide, skulde det enkeltvis gjøres rede for grunden hertil. De forklaringer som blev avgit om de sidstnævnte fanger, var i det store og hele tilfredsstillende. Hovedresultatet av disse to undersøkelser kan sammenfattes saaledes:

	Fangetal		med arbeide		Derav uten arbeide	
	Januar	Oktober	Januar	Oktober	Januar	Oktober
Mænd	479	555	373	403	106	152
Kvinder	27	36	23	30	4	6
Tilsammen ..	506	591	396	433	110	158

Efter dette var av disse fanger i arbeide 78 pct. efter undersøkelsen i januar, 73 pct. i oktober.

Arbeidsdriftens regnskap fremgaar av følgende opgave for kreds-fængslene og de større hjelpe-fængsler underrett (1904—1905 er det første aar Staten forvaltet disse fængsler, 1918—1919 er sidste regnskapsaar for man satte ut i livet de forfoininger som var foreslaaet av komiteen av 1918):

	Bruttoindtægter Kr.	Utgifter Kr.	Nettoindtægt Kr.
1904—1905	14 100,00	11 200,00	2 900,00
1918—1919	83 500,00	46 500,00	37 000,00
1920—1921	203 600,00	103 300,00	100 300,00
1921—1922	231 600,00	108 000,00	123 600,00

Arbeidet paa Mæresmyren i Sparbu i Nord-Trondelag fylke er omtalt i dette tidsskrifts 1ste aargang (1913), s. 74. Av myren var i 1908 blevet indkjøpt 1879 maal (1 maal = 1000 m²) som arbeidsfelt for den tvangsarbeidsanstalt som tænktes indrettet i Trondhjem. Senere har der hvert aar været anbragt en koloni av fanger eller tvangsarbeidere i arbeide paa myren om sommeren. Antallet har variert, men i almindelighet har 15—16 fanger arbeidet paa myren 4—5 maaneder av aaret. Paa denne maate er hele myren, ialt 2827 maal, kanalisert, idet en forholdsmæssig del av utgiftene er refundert av de øvrige grundeiere. Da kanaliseringen var færdig, gik man igang med at grofte og dyrke op den del av myren som fængselsvæsenet eier. Av denne er nu under plog ca. 400 maal, som dyrkes ved fanger.

Arbeidet er drevet fra Trondhjems landsfængsel og tvangsarbeidshus, saalænge dette var i bruk. Efterat det var nedlagt november 1920, har arbeidet været fortsatt ved fanger fra Akershus landsfængsel (i Kristiania). Denne ordning medfører paa grund av den store avstand sine ulemper, men har dog vist sig brukbar. Og fængselsvæsenet har derfor fundet at burde fortsætte dyrkningen, som jo bringer fangene ut i fri luft, og som har været omfattet med stor interesse av almenheten og statsmyndighetene.

Justisdepartementet drøfter myrens fremtidige skjæbne i sit budgetforelæg 1923. Det finder at fængselsvæsenet bør beholde myren, ialfald indtil videre. Hvis antallet av fanger og tvangsarbeidere skulde gaa væsentlig op — hvilket ikke er utelukket —, vil man atter kunne faa bruk for myren som anneks til en anstalt i Trondhjem. Og da man ikke vet hvilke anstalter man kan behøve under den fremtidige straf- og fængselsordning, er det ogsaa av den grund av interesse at ha eiendommen til raadighet for mulig bruk. Den kan ogsaa tænkes at bli til nytte ved den videre utvikling av fangeforsorgen.

Fængsler avgit til sindssykevæsenet. Efterat Staten i 1904 hadde overtat forvaltningen av de lokale fængsler, fandt den at kunne nedlægge indtil videre de tidligere distriktsfængsler i Skedsmo (nær Kristiania), Eiker (nær Drammen) og Sande (nær Holmestrand). Fængslene stod der som en reserve, som det kunde være godt at ha i ryggen under stigende fangetal. Særlig var det av betydning at ha det efter norske forhold ganske store fængsel i Skedsmo med sine 40—50 fangepladser at falde tilbake paa, om

fangerallene blev for store i Kristiania. Et par ganger har man ogsaa været meget nær ved at ta det op. Samtidig med at disse fængsler stod ledige, utviklet der sig efterhaanden et sterkere og sterkere krav paa øket asylplads for sindssyke. Herunder blev der ogsaa reist spørsmål om at faa ledige fængsler avgitt til ialfald en midlertidig hjælp for fylkenes (amternes) sindssykevæsen. Fængselsstyrelsen fandt ialfald at maatte modsætte sig at S k e d s m o fængsel blev avstaat. Men som forholdene var, blev det i 1922 avgitt indtil videre til Akershus fylke, som har ret til at disponere bygningene til pleiehjem for sindssyke i 5 aar. Senere kan overenskomsten gjensidig siges op med 1 aars varsel. Blandt vilkaarene for avstaelsen av dette fængsel er videre at fængselsvæsenet skal ha adgang til — med en viss begrænsning i utvalget — at faa anbragt i det nye pleiehjem sindssyke som ikke kan faaes indlat i andre anstalter, men ikke flere end 5 ad gangen. S a n d e fængsel var allerede i 1920 avgitt til Vestfold fylke og E i k e r fængsel i 1921 til Buskerud fylke, begge bl. a. paa det vilkaar at de skulde kunne kræves tilbake efter 1 aars varsel. S e m fængsel (nær Tønsberg) hadde noksaa god plads. Da det vilde være av stor betydning for Vestfold fylke at faa det til raadighet til sindssyke, fandt Fængselsstyrelsen efter omstændighetene ikke at burde motsætte sig at det blev nedlagt som fængsel og midlertidig overlatt fylket til pleiehjem. Overgangen skedde 15 mars 1922. Fængslet skal kunne kræves tilbake efter 1 aars varsel, dog saaledes at fylket skal kunne raade over det ialfald i 4 aar.

Fængselsstyrelsens strafferegister er omhandlet i dette tidsskrifts 10de aargang (1922), s. 136. I aaret 1922, som er det første aar hvori der blev meddelt utskrifter av det, blev der rekvirert utskrifter vedkommende 2012 personer. Om 168 av dem hadde strafferegistret ingen opplysninger at meddele, mens utskrift blev sendt for 1844 personer.

Sverige 1921.

Enligt den svenska fångvårdsstyrelsens berättelse för år 1921 hava under nämnda år i Sveriges fångvårdsanstalter varit intagna 12,456 män och 1039 kvinnor eller sammanlagt 13,495 personer mot 12,540 under år 1920.

Förhållandet mellan nykomna fångar under åren 1920 och 1921 framgår av följande tablå:

	1920	1921
för brott häktade	4138	3373
» lösdriveri häktade	832	849
» undergående av straffarbete insatta	1969	1660
» » » urbota fängelse insatta ..	1058	1121
» » » bötesförvandlingsstraff insatta	3796	6144
» » » tvångsarbete insatta	458	493

Fångantalet utgjorde vid 1921 års början 2213*) och vid årets slut 2125.

Av de vid 1921 års slut kvarvarande 2125 fångarna voro:

häktade för brott ...	201	män	19	kvinnor	tillsammans	220
häktade för lösdriveri	11	»	9	»	»	20
straffarbetsfångar ..	1323	»	94	»	»	1417
urbota fängelsefångar	195	»	15	»	»	210
bötesfångar	248	»	8	»	»	256
tvångsarbetsfångar ..	2	»	—	»	»	2

Under tioårsperioden 1912—1921 har antalet för brott häktade minskats från 4169 till 3373 eller således med 19,09 %.

Antalet nykomna straffarbetsfångar har under nämnda period nedgått från 1835 år 1912 till 1660 år 1921. Minskningen, 175, faller på de på bestämd tid i 2 år och därunder dömda, vilkas antal minskats med 217, medan däremot antalet livstidsfångar och antalet på viss tid över 2 år dömda ökats, det förra med 5 och det senare med 37.

Antalet under år 1921 nykomna livstidsfångar har utgjort 8 män samt antalet på bestämd tid dömda straffarbetsfångar 1652, därav 1524 män och 128 kvinnor.

Tidslängden av de straff, som blivit ådömda nyss-nämnda 1652 straffarbetsfångar, har varit:

från 2 till och med 3 månader..	för	234	män	och	24	kvinnor
» 3 » » » 6 » ..	»	480	»	»	44	»
» 6 » » » 2 år	»	643	»	»	52	»
över 2 år.....	»	167	»	»	8	»

Av de nykomna straffarbetsfångarna hade 145 män och 16 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

*) I denna summa äro icke inräknade vid årets början i tvångsarbetsanstalterna kvarvarande 168 män och 124 kvinnor.

120 män och 15 kvinnor i 1 år och därunder	
17 » —	från 1 till och med 2 år
4 » —	» 2 » » » 3 »
4 » » 1 »	över 3 år.

Återstående 1387 män och 112 kvinnor hade vid straffets början fyllt 20 år.

Av dessa voro dömda:

999 män och 92 kvinnor i 1 år och därunder	
221 » » 13 »	från 1 till och med 2 år
98 » » 4 »	» 2 » » » 3 »
61 » » 3 »	över 3 år
8 » » —	på livstid.

Av de kvarvarande straffarbetsfångarna hade 89 män och 8 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

48 män och 6 kvinnor i 1 år och därunder	
23 » » 1 »	från 1 till och med 2 år
7 » —	» 2 » » » 3 »
11 » » 1 »	över 3 år.

Återstående 1234 män och 86 kvinnor hade vid straffets början fyllt 20 år.

Av dessa voro dömda:

466 män och 47 kvinnor i 1 år och därunder	
304 » » 16 »	från 1 till och med 2 år
195 » » 8 »	» 2 » » » 3 »
232 » » 13 »	över 3 år
37 » » 2 »	på livstid.

Av de nykomna straffarbetsfångarna hade 698 män och 43 kvinnor, tillsammans 741 personer eller 44,6 %, förut undergått straffarbete. Motsvarande siffra för tioårsperioden 1912—1921 har utgjort 32,1 %. Av siffrorna kan utläsas, huruvida den svårare brottslighet, som leder till straffarbete, minskats bland dem, som icke förut undergått dylikt straff, men något ökats bland de förut sålunda straffade. Sistnämnda förhållande beror uppenbarligen på den stora svårigheten för de efter straffarbete frigivna att under 1921 års depressionstid vinna sin bärgning på lovligt sätt.

Av de nykomna straffarbetsfångarna voro 705 män och 27 kvinnor ådömda förlust av medborgerligt förtroende eller påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen.

Vid slutet av år 1921 voro kvarvarande

livstidsfångar.....	37 män och	2 kvinnor
straffarbetsfångar på bestämd tid	1286 » »	92 »
tillsammans ...	1323 män	94 kvinnor
Av dessa förvarades i enrum...	1015 » »	86 »
och i gemensamhetsfängelse ...	308 » »	8 »

Straffskärpning genom hårt nattläger har kommit till användning i 2 fall.

Av nåd hava under året frigivits 3 livstidsfångar, 16 på viss tid dömda straffarbetsfångar och 1 urbota fängelsefånge.

Villkorlig frigivning med skyldighet att under bestämd tid vara underkastad särskild tillsyn har beviljats 68 män och 24 kvinnor, tillsammans 92 personer, därav 91 dömda till straffarbete och 1 till urbota fängelse. Under år 1920 blevo 97 personer villkorligt frigivna. Under de femton år, 1907—1921, som rättsinstitutet villkorlig frigivning tillämpats, har hela antalet villkorligt frigivna utgjort 629 män och 72 kvinnor, tillhopa 701 personer, av vilka 213 varit dömda för förfalskning, bedrägeri och förskingring, 122 för mord, dråp och misshandel, 161 för sedlighets- och våldtäktsbrott och återstående 205 för mened, barnamord, mordbrand, rån m. m.

Av strafftiden hava vid den villkorliga frigivningen återstått följande tidslängder:

för 402 personer intill 1 år
» 215 » från 1 till och med 2 år
» 71 » » 2 » » 3 »
» 13 » över 3 år.

Av de villkorligt frigivna, som under år 1921 stått under tillsyn, har en avvikit utan att sedermera kunna anträffas och en dömts för nytt brott, i samband varmed den villkorligt medgivna friheten förverkats. Två hava avlidit. I fråga om femton saknas vederbörliga rapporter. De återstående hava uppfört sig utan anmärkning, många hedrande.

Till urbota fängelsestraff dömda personer hava varit:

nykomna	1065 män	56 kvinnor
vid årets slut kvarvarande	195 »	15 »

Tidslängden av de straff, som blivit ådömda de nykomna fängelsefångarna, har varit:

från 1 till och med 6 månader för	1046	män	54	kvinnor
» 6 » » » 12 » » 14 » 1 »				
utöver 1 år	5	»	1	»

Antalet nykomna fångar, som hållits i fängelse i saknad av tillgång till gäldande av böter, har varit 5879 män och 265 kvinnor, tillsammans 6144 personer. De böter, som vid bristande tillgång under år 1921 börjat avtjänas, hava motsvarat 99,226 bestraffningsdagar eller 44,464 mer än under år 1920. Medeltalet bötesittare för dag har uppgått till 272 mot 150 år 1920. Vid början av tioårsperioden 1912—1921 utgjorde antalet nykomna bötesfångar 14,285 män och 647 kvinnor, tillhoppa 14,932 personer, bestraffningsdagarnas antal 125,220 och medeltalet bötesittare för dag 343.

I fängelserna intogos år 1921 sammanlagt 1747 personer, som första gången dömts till straffarbete eller urbota fängelse, och 505 personer, som andra gången dömts till sådant straff. Sistnämnda siffra utvisar antalet av dem, som under år 1921 inträtt i de återfallnas klass, utgörande 28,9 % av dem, som första gången undergått frihetsstraff. Ett i viss mån rättare uttryck för återfallsprocenten torde emellertid, i betraktande av nedgången i de straffades antal år 1921, vinnas genom en jämförelse mellan siffrorna för de år 1920 första gången till straffarbete eller fängelse dömda, 1821, och de till sådant straff år 1921 andra gången dömda, 505. Procenten återfallna belöper sig vid sådan beräkning till 27,7.

Proportionsförhållandet mellan antalet under år 1921 nykomna, inom riket födda straffarbetsfångar och folkmängden vid årets slut utgjorde 27 straffarbetsfångar på varje 100,000 invånare.

Antalet häktade för lösdriveri och bettlande har under år 1921 varit 520 män och 358 kvinnor, tillsammans 878 personer. Om därifrån avräknas de vid årets början kvarvarande, 29 personer, utgör antalet under året häktade 849, därav 388 från Stockholms stad och 461 från rikets övriga delar. Av de häktade blevo 486 dömda till tvångsarbete.

Sedan 1920 års riksdag beslutit, att tvångsarbetsanstalterna skulle utbrytas ur fångvårdsstaten, hava dessa anstalter från och med år 1921 lagts under särskilda av Kungl. Maj:t utsedda styrelser, lydande under socialdepartementet. För lösdriveri häktade personer förvaras och redovisas allt fort i fångvårdsanstalterna, men överflyttas, så snart de

å dömts tvångsarbete, för arbetets avtjänande till de sålunda avskilda tvångsarbetsanstalterna å Svartsjö för män och i Landskrona för kvinnor. Jämlikt lagen om fattigvården den 14 juni 1918 § 76 och nämnda kungörelsen den 31 december 1918 skall emellertid den som dömts till tvångsarbete enligt nämnda lag, om hans arbetsförmåga är så nedsatt, att han ej synes ägna sig för det arbete, som å tvångsarbetsanstalt i allmänhet förekommer, eller tiden för det å dömda tvångsarbetet ej är längre än en månad och anstalten avlägsen, i stället intagas i kronohäkte för att där i fråga om verkställigheten i tillämpliga delar underkastas vad som gäller beträffande fängelse, vartill å dömda böter förvandlats. I följd härav kommer allt fort ett fåtal tvångsarbetare att tillhöra fängvården och inrymmas i statens fängelser.

Hela antalet under år 1921 nykomna, till tvångsarbete dömda personer utgjorde, såsom förut nämnts, 493 personer. Av dessa hade 468 dömts för lösdriveri och 25 på grund av fattigvårdsförordningen.

Av de 468 för lösdriveri dömda — 237 män och 231 kvinnor — hade 143 män och 52 kvinnor förut hållits till straffarbete samt 94 män och 179 kvinnor icke förut undergått dylikt straff.

Under år 1921 hava 5 män och 1 kvinna avtjänat tvångsarbetet i kronohäkte, därav 3 män och 1 kvinna frigivna under året samt 2 män kvarvarande vid årets slut.

Extra judiciella bestraffningar hava under år 1921 ålagts: vid straffängelserna och kronohäktena 45 fångar, motsvarande i förhållande till det i dessa fängelser förvarade medeltal fångar 4,8 procent, samt vid centralfängelserna för män 53 fångar eller 5,3 procent av medeltalet fångar, varemot vid centralfängelset för kvinnor ej förekommit någon dylik bestraffning.

Rymning har företagits från ett straffängelse, ett kronohäkte och två centralfängelser samt av tre fångar under transport. Självmord har förövats av 4 fångar.

I fråga om rusdryckernas inflytande å brottsligheten framgår av fängelsepredikanternas uppgifter, att av hela antalet nykomna till straffarbete eller urbota fängelse dömda personer de, som begått sitt brott i rusigt tillstånd eller varit före brottets begående begivna på dryckenskap, utgjort:

straffarbetsfångar	män	42,7	procent,	kvinnor	33,6	procent
fängelsefångar...	»	36,2	»	»	16	»

Fångpersonalens kristendoms kunskap har enligt predikanternas årsberättelser varit god hos 13,9 procent, försvarlig hos 67 procent, ringa hos 16,8 procent och saknats hos 2,3 procent, i sista siffran inräknade icke kristna trosbekännare och en del utlänningar.

Tio fångar hava under året för första gången erhållit del av den heliga nattvarden.

Fängelsebiblioteken innefattade vid årets slut 40,487 volymer.

För frigivna fångars stödjande har, i likhet med föregående år, utom direkt beviljat statsanslag, utgivits avkastningen av fångvårdens besparingskassa, som vid 1921 års utgång visade en behållning av 397,750 kronor. Samtliga utbetalningar uppgingo till 63,700 kronor, därav 44,500 kronor till centralföreningen till stöd för frigivna, 14,500 kronor till föreningen Skyddsvärnet och resten till enskilda stiftelser samt skydds- och arbetshem.

Sammanlagda beloppet av de arbetspremiemedel, som de under året frigivna vid avgången hade inestående i postsparbanken, utgjorde 5576 kronor, fördelade på 47 motböcker.

Beträffande hälsovården inhämtas av biträdande läkarens årsberättelse, att hälsotillståndet i fängelserna varit synnerligen tillfredsställande. Antalet döda har uppgått till 6. Medeltalet sjuka för dag har utgjort 50,0.

Antalet lungsiktiga har varit 72 män och 10 kvinnor, därav 33 män och 5 kvinnor kvarvarande vid årets början och 39 män och 5 kvinnor tillkomna under året. Av de nykomna voro 37 män och 4 kvinnor sjuka vid interneringens början. 2 män och 1 kvinna hade således insjuknat i fängelset.

Antalet sinnessjuka och sinnesslöa har varit 127 män och 12 kvinnor, sålunda fördelade:

Kvarvarande vid årets början 35 män.

Tillkomna:

Sjuka vid interneringens början 53 män, 12 kvinnor
Insjuknade i fängelset 39 » —

Vid årets slut voro 62 män och 3 kvinnor kvar.

Fångvårdens utgifter uppgingo år 1921 till 3,904,109 kronor, vilken summa understiger den för år 1920 med 1,602,566 kronor.

Antalet utspisade dagportioner har uppgått till 740,310 (under 1920 911,451) med en medelkostnad för dagportion av 78,80 öre mot 103,23 öre år 1920.

Statens nettoinkomst av arbetsdriften vid fångvårdsanstalterna, som år 1920 uppgick till 572,280 kronor, har under år 1921 utgjort 564,263 kronor. Arbetsinkomsten har således sjunkit något, beroende därpå att inkomsten från tvångsarbetsanstalterna, som från och med den 1. januari 1921 stå under särskild förvaltning, icke längre varit att medräkna.

Henry Lindberg.

Litteratur.

*Nils Stjernberg: Kommentar till strafflagen kap. 17—18.
Anmeldt ved cand. jur. J. Hartvig Jacobsen.*

Prof. Nils Stjernberg ved Stockholms Högskola har i 1922 udsendt en Kommentar til den svenske Straffelovs Kap. 17: Om Äktenskapsbrott og Kap. 18: Om Sedlighetsbrott. Formaalet med dette Skrift har fra Forfatterens Haand været det dels at skabe et brugbart Hjælpemiddel for Dommere og Repræsentanter for Anklagemagten, dels at give en Oversigt over gældende svensk Ret som Støtte ved Forarbejderne til den kommende Straffelovsreform i Sverige, endelig skulde ogsaa den akademiske Undervisnings Behov varetages. Hermed er det klart, at Fremstillingen gaar betydeligt ud over, hvad en blot Lovkommentar kan rumme, og den byder et fortrinligt Hjælpemiddel til en hurtig Orientering i den gældende svenske Ret paa det behandlede Omraade; men i al Almindelighed er den af Forfatteren valgte Fremstillingsform ikke tilfredsstillende. I det foreliggende Værk er det gaaet saaledes, at Lærebogsstoffet har taget Magten, og det benyttede Domsmateriale er traadt stærkt i Baggrunden, det bliver da en Mangel, at Udviklingen bindes til Lovkommentarens Form.

Den svenske Straffelovs Bestemmelser om Hor findes i Kap. 17 §§ 1—3 og er ret righoldige. Efter § 1 straffes baade den gifte og den ugifte Deltager i Horsforbrydelsen, om end Straffen for den ugifte er betydelig lavere end for den gifte. Forhøjet Straf indtræder efter § 2 for Dobbeltfor, som foreligger, naar en gift har Samleje med en anden end sin Ægtefælle med Kendskab til sit eget og Konkubentens bestaaende Ægteskab. Forbrydelsen paatales efter § 3 kun, naar den uskyldige Ægtefælle begærer det, eller naar Ægtefællen paa Grund af denne Forbrydelse har søgt Skilsmisse, eller naar Ægteemanden ved Dom paalægges at svare Under-

holdsbidrag til Barn, som er avlet i Hor, eller Forbrydelsen iøvrigt henhører under offentlig Paatale.

Genstanden for disse Forbrydelser er efter Forfatteren, der slutter sig til den almindelige Opfattelse af Hørsforbrydelsen, Samfundets Interesse i at værne om de bestaaende Ægteskabers Fred, derimod ikke blot den krænkede Ægtefælles Ret til ægteskabelig Troskab. Naar Forfatteren vil udelukke dette Synspunkt allerede paa Grund af, at Samtykket ikke kan diskulpere ved denne Forbrydelse, saa kan jeg ikke følge ham heri. Forbrydelsens Væsen maa klarlægges, førend der spørges, om Samtykket kan diskulpere eller ikke. At ikke alene Ægtefællen men ogsaa den Tredjemand, med hvem Hørsforbrydelsen øves, er strafbar, er heller ikke afgørende; begge kan opfattes som Gerningsmænd til Krænkelsen af Ægtefællens Troskabsret. Fra Bestemmelsernes Plads i Straffeloven kan der ikke slutes noget med Sikkerhed. Til Fordel for den almindelige Opfattelse af denne Forbrydelse kan derimod anføres historiske Grunde, for svensk Rets vedkommende er særlig de i § 3 hjemlede Tilfælde af ubetinget offentlig Paatale et Vidnesbyrd om, at den svenske Straffelov hviler paa forældede Synsmaader vedrørende Hor. Forfatteren slaar fast (Side 13), at der her er hjemlet ikke blot en Ret for Anklagemagten, men en Pligt. Dog opfyldes denne Pligt i Virkeligheden meget sjældent, egentlig »kun i saadanne Tilfælde, hvor den uskyldige Ægtefælle har anmeldt Forbrydelsen til Paatale«. Man har altsaa i Retspraksis forladt Lovens (urimelige) Regel.

Ligesom nu denne almindelige Lære dog i Teorien er blevet bestridt bl. a. af Binding, der hævder, at Hørsforbrydelsen (de tyske Regler ligner de svenske, dog intet Tilfælde af ubetinget offentlig Paatale) maa opfattes som en Krænkelse af Ægtefællens Troskabsret, en Opfattelse, som dog næppe er forenelig med Bestemmelserne i de positive Straffelove, saaledes kan man i hvert Fald i Nutiden ikke opretholde dette Syn paa Hor. Faa Forbrydelsers Udviklingshistorie viser saa klart som Hørsforbrydelsens, hvorledes Forbrydelsesbegrebet er afhængigt af de skiftende Tidens Opfattelse af Livsforholdene. Samfundet er vel interesseret i, at Hor ikke begaas, men dermed er ikke givet, at Samfundet har Interesse i at straffe Hor som Krænkelse af en Samfundsinteresse. Det praktiske Retsliv har til fulde vist dette. Den overalt gældende Paataleregel, hvorefter Paatale kun rejses efter Begæring af den krænkede Ægtefælle, har dokumenteret Straffens Overflodighed. Samfundshensynet kryd-

ses her og overvejes af Hensynet til Individerne. Ud fra dette Synspunkt kunde Hor de lege ferenda kun straffes som en Krænkelser af Ægtefællen, men som saadan er det overflodigt at opretholde Hor som Forbrydelsesbegreb. De reale Grunde fører til Straffrihed. Der er ingen Trang til Straf. Den krænkede Ægtefælle ønsker saa godt som aldrig den skyldige straffet, men højst at blive skilt. Forfatteren til foreliggende Kommentar anfører da ogsaa kun et enkelt Retstilfælde, hvad der vel tør opfattes som Udtryk for, at denne Forbrydelse — som ogsaa her i Danmark — meget sjældent kommer til Paakendelse, paa Trods af Tilfældenes Hyppighed. Det er ikke længere comme il faut selv i de jævne Befolkningsslag at gaa til Politiet med en Anmeldelse af Ægtefællens Hor, hos Paatalemyndighederne har der vist sig en talende Tværhed ved Behandlingen af saadanne Sager, og den gode Dommer dommer nødigt til Straf paa Grund af Hor. Skulde der mon da ved den forestaaende Straffelovs-revision rejse sig alvorlig Modstand mod disse Bestemmelser fuldstændige Ophævelse? At bibeholde dem blot til Pynt eller til Fyld er der saa vist ingen Grund til. Det bør da henstilles til Lovgiveren at drage Konsekvenserne af den almindelige Udvikling.

Om Bigami (tvegifte) handler Kap. 17 §§ 4—6, der er forskellige fra den danske Straffelovs § 160 derved, at der i § 5 gives en særlig Bestemmelse om Dobbeltbigami, medens der ikke findes Bestemmelser svarende til § 160's Regler om Strafnedsættelse og om Straf for den ugifte, som efter at have indgaaet Ægteskab med en gift uden Kendskab til dennes Ægteskab dog fortsætter Samlivet efter at være gjort bekendt med Bigamens andet Ægteskab, et Tilfælde, som jo ogsaa falder udenfor det egentlige Bigami, og som efter svensk Ret kun vil være strafbart som Hor (Kap. 17 § 1). Forfatteren omtaler det ikke.

Hvad Forbrydelsens almindelige Natur angaar, side-stilles den af Forfatteren helt med Hor. Denne nøje Sammenstilling af Hørs- og Bigamiforbrydelserne er imidlertid betænkelig og slet ikke nødvendig udfra Lovteksten. Det skal vel indrømmes, at den historiske Udvikling viser os en oprindelig nøje Sammenhæng mellem Hor og Bigami, undertiden har Bigami endog været straffet blot som et kvalificeret Tilfælde af Hor, og begge Forbrydelser forudsætter et bestaaende Ægteskab, men denne Tilknytning maa der ikke tillægges større Betydning. Den kan i hvert Fald ikke berettige til at fastslaa, at Genstanden for Straffebudene er den

samme, allerede den store Forskel i Henseende til Straffen, saavel som de civilretlige Konsekvenser af disse Forhold, peger paa en væsentlig Forskel i disse Forbrydelsers Begreb. Det bliver da om ikke vildledende saa i hvert Fald utilstrækkeligt og lidet oplysende med Forfatteren at sige, at der med Hensyn til Bigamiforbrydelsens almindelige Natur gælder det samme som med Hensyn til Horsforbrydelsen — at det er Samfundets Interesse i at opretholde de bestaaende Ægteskabers Fred, som i første Række udgør Grunden til Strafansvaret. Det er nemlig klart, at der ved Bigami foreligger en ganske anden Krænkelser af Samfundet end ved Hov, idet Ægteforeningsformen, den af Samfundet legaliserede Form for Indgaaelse af den lovlige Konsforbindelse, misbruges til Opnaaelse af en absolut usædelig Forbindelse. Hensynet til de krænkede Personer træder helt i Baggrunden.

Hvad angaar de subjektive Betingelser for Bigamiets Strafbarhed bemærker Forfatteren (S. 16—17), at Forudsætningen for den giftes Strafbarhed er til Stede uafhængigt af Kendskab til, om det tidligere indgaaede Ægteskab bestaar, naar blot Ukyndighed om den nævnte Betingelses Tilstedeværelse kan tilregnes den paagældende. Man maa selvfølgelig give Forfatteren Ret i, at dette ikke kan støttes paa en Modsætningsslutning fra Lovens Regel om den ugiftes Strafbarhed, hvor Loven netop kræver Kendskab til den giftes Ægteskab som Betingelse; thi det er meget naturligt, at Loven her særlig fremhæver Kendskabet som Strafbarhedsbetingelse. Man maa afgøre Spørgsmaalet om Strafbarhedsbetingelserne for den gifte og den ugifte hver for sig. Og den Støtte, som Forfatteren søger i Lovens Bestemmelse i § 4 af de objektive Forudsætninger: Gift man eller kvinna, som, innan dess äktenskap upphört, nytt äktenskap ingår», synes utilstrækkelig til Anerkendelse af en Strafbarhed for uagtsom Indgaaelse af bigamisk Ægteskab i det Omfang, som Forfatteren fastslaar: Straf bør indtræde, saa snart vedkommende burde indse, at det tidligere Ægteskab bestod. Ordene »innan dess äktenskap upphört» vil vel staa overflødige, eftersom denne Betingelse allerede er angivet i Ordet »gift», men denne Omstændighed tvinger dog ikke til at antage en saa vid Strafbarhed, saa meget des mindre som Straffen er Strafarbejde (6 Maaneder — 4 Aar). Da Spørgsmaalet imidlertid har mistet sin praktiske Betydning, efter at de skandinaviske Ægteskabslove er traadt i Kraft, idet disse altid kræver Dokumentation for det

tidligere Ægteskabs Ophør som Ægteskabsbetingelse, skal det ikke forfølges videre her.

Kap. 18 §§ 1—5 omhandler Blodskamsforbrydelserne. § 1 hjemler, som den er ændret ved Lov af 20. Juni 1890, Straf for Utugt mellem Forældre og Børn eller Børns Afkom. Straffen er for Forældre Strafarbejde paa Livstid eller fra og med 8 Aar til og med 10 Aar, Barn og Børns Afkom straffes med Strafarbejde i højst 4 Aar. Efter § 2 straffes Utugt med Svigerbarn og Stedbarn (Strafarbejde fra 6 Md.—4 Aar, Strafarbejde i indtil 2 Aar). § 3 straffer Utugt mellem Søkende med Strafarbejde fra og med 2 Aar til og med 6 Aar, § 4 hjemler Strafarbejde i højst 2 Aar for Utugt med et Søkendebarn, § 5 endelig straffer Utugt mellem visse besvogrede i Sidelinien med Boder. Disse Straffebestemmelser udmærker sig dels ved det vide Omraade, der drages ind under Strafbareheden, dels ved en iøvrigt i Nutiden sjælden barbarisk Strengheid. Forbindelsen til Reglerne om Forbud mod Ægteskabs Indgaaelse er helt brudt, saaledes at visse af Tilfældene fremtræder som Eksempler paa kvalificeret »Lejermaal«. Ogsaa med Hensyn til disse Forbrydelser præges den svenske Straffelov af Skyggerne fra Fortiden. Det er vel nok det rigtigste de lege ferenda at bevare særlige Bestemmelser om Blodskam, men kun saa langt de reale Hensyn med Styrke kræver det. Disse reale Grunde er to: Hensynet til Indavls Skadelighed og til Familielivets Ro, »Demoralisering« af Familiemedlemmer. I samme Omfang som det forstnævnte Hensyn fører til Opstilling af absolute Ægteskabsforbud, bør der hjemles Straf, men ikke videre. Familielivets Ro er et Hensyn af mere sekundær Karakter (der behøver jo end ikke at være noget »Familieliv«), men ogsaa i saa Henseende kan et Straffebud gøre Gavn ved at styrke og uddybe den almindelige Opfattelse af, at Konsforbindelse i disse nære Slægts- og Svogerskabsforhold er utilladelige. Idet det altsaa betones, at Budene i den svenske Straffelov gaar ud over alle rimelige Grænser, maa det ogsaa fremhæves, at Fængselsstraf synes fuldt tilstrækkelig som Reaktion i de rene Blodskamstilfælde. Her vil desuden ofte foreligge særdeles formildende Omstændigheder (slette Boligforhold etc.).

Forbrydelsen bestaar i »Utugts« Udøvelse mellem disse Personer. Ved »Utugt« forstaas ikke som i den danske Straffelov legemlig Omgang, men ogsaa andre Handlinger, den svenske Straffelov har nemlig ikke en Bestemmelse sva-

rende til den danske § 176 om uterligt Forhold udenfor Samleje. Under Utugt kan dog paa den anden Side ikke enhver konsusædelig Handling falde. Forfatteren medtager ikke alene samlejelignende Handlinger, men »enhver anden utilladt Berøring af en andens Legeme, som medfører en direkte Tilfredsstillelse af Konsdriften hos en selv eller en anden, og som objektivt set kan antages at krænte den konslige Sædelighedsfølelse i tilsvarende Grad«. Denne Afgrænsning er saa vag, at den aabner Mulighed for at medtage forholdsvis uskyldige Befolinger under Blodskamsbudene. Og ikke alene for Blodskamsbudene bliver denne Bestemmelse af Begrebet »øve Utugt« afgørende, ogsaa for en Række andre Straffebestemmelser, for Utugt mellem Lærer . . . etc. og Elev . . . , Forstander, Tjenestemand . . . ved Strafanstalt . . . etc. med der anbragt Fruentimmer, med Piger under 12 Aar, med Kvinder fyldt 12 men ej 15 Aar o. s. v. En rationel Afgrænsning bliver da saa meget desto vigtigere. I Loven findes ingen anden Vejledning end Bestemmelsen i § 13, der (svarende til den danske Straffelovs § 185) hjemler Straf for den, som »genom annan gärning (end Udspredelse af utugtige Skrifter) sårar tukt och sedlighet (»krænker Blufærdigheden«), så att allmän forargelse eller fara för andras förförelse därav kommer«. Til dette Begreb om »att sårar tukt och sedlighet« vil Forfatteren henføre Handlinger, der ikke medfører direkte Berøring af andens Krop, saasom ekshibitive Akter, utugtige Ord, do. Billeder, samt en blot »otuktig beröring«. For Fortolkningen af »øve Utugt«, bliver det da afgørende, hvad der skal henføres under utugtig Berøring. Hertil henregnes Berøringer, som ikke medfører en direkte Tilfredsstillelse af Konsdriften, og Berøringer, som vel medfører en saadan Tilfredsstillelse, men dog ikke medfører en Krænkelse af den konslige Sædelighedsfølelse i ovennævnte Grad, f. Eks. visse Tilfælde af Sadisme og Fetischisme. Herefter faar Begrebet Utugt i den svenske Straffelov et meget vidt Omraade. Til Støtte for denne Fortolkning paaberaabes Retspraksis af Forfatteren, der dog kun anfører en enkelt Dom (Berøring af Konsdelene tilstrækkelig til at medføre Ansvar efter Kap. 18 § 1, Blodskam mellem Forældre og Børn, og § 7. Til Oplysning om svensk Retspraksis' Standpunkt ved Dragelsen af denne vigtige Grænse havde man gerne set et rigeligere Domsmateriale anført, dog synes det antageligt, at man i Sverige medtager langt flere Berøringer under Utugts Øvelse, end der i dansk Retspraksis henføres under Straffelovens § 176.

Dansk Straffelovs § 185 om Krænkelser af Blufærdigheden er anvendt af Højesteret i en Række af Tilfælde, hvor man i Sverige formentlig vilde straffe for Utugts Udøvelse, se saaledes H. R. T. 1911 S. 150: Gnedet sin Haand mod en 13aarig Piges Konsdel, lagt hende ned og ført sit Lem ind i det Yderste af hendes Konsdel, men uden at have opnaaet Sædafgang, opgivet Tanken om Samleje, 1906 S. 410: Lagt sig i Sengen hos en Pige og befølt hende paa Benene for at opnaa Samleje, 1906 S. 13: Kastet en Pige omkuld, knuget, klemte og befølt hende for at vække hendes Sanselighed og derved formaa hende til at tilstaa Samleje, se O. R. Udgave af Straffeloven ad § 176, se ogsaa H. D. i U. f. R. 1921 S. 273, 274).

Interessant er i denne Forbindelse norsk Rets Stilling. Den norske Straffelov af 1902 benytter i de tilsvarende §§ Udtrykket »utugtig omgængelse«, medens den ældre Lovgivning handlede om »utugt«. Utugt betød derhos som i Danmark Samleje. Ved den nye Lovs Givelse vilde man imidlertid i Overensstemmelse med Sagens Natur udvide Omraadet for Bestemmelsen og valgte Udtrykket »utugtig omgængelse«. Her opstaar da ogsaa Spørgsmaalet om, hvilke Handlinger der bortset fra Samleje skal medtages under utugtig omgængelse, og hvilke der som blot »utugtig adfærd i handling« . . . krænker ærbarhed . . ., jvf. norsk Straffelov § 212. I et Tilfælde, der svarer til det af Forfatteren nævnte Retstilfælde: Berøring af Konsdelene, er den norske Højesteret kommet til det modsatte Resultat af den svenske, se Højesterets Kjeremaalsudvalgs Dom af 21. Maj 1907, Norsk Retstidende 1907 S. 623. Underrettsdommen havde henført Faktum til § 195 om utugtig Omgængelse med Barn under 13 Aar . . ., idet han har misbrugt Barnets Legeme ved Berøring af hendes Konsdele for derved at fremkalde kjønslig Vellyst hos sig«, men Rigsadvokaten oversendte Sagen til H. R. Kjeremaalsudvalg med Bemærkning om, at Forholdet maa betragtes som utugtig Handling efter § 212 og ikke utugtig Omgængelse. Udvalget sluttede sig enstemmigt hertil.

Det samme Begreb om at øve Utugt maa lægges til Grund ved Fortolkningen af §§ 7 og 8, som disse er ændrede ved Lov af 20. Juni 1918. § 7 omhandler Utugt med Pige, som ikke er fyldt 12 Aar, Straffen er Strafarbejde fra og med 4 til og med 8 Aar, « om hon av gärningen fick svår kroppskada eller död », er Straffen Strafarbejde fra og med 8 Aar til og med 10 Aar eller paa Livstid, medens Utugt med

Kvinde, som er fyldt 12 men ej 15 Aar, straffes med Straf-
arbejde i højst 2 Aar eller Fængsel i højst 6 Maaneder. Da
der ikke efter § 8 kræves Forførelse eller andre særlige Be-
tingelser for Strafansvaret, og da Beskrivelsen af den forbry-
derske Gerning er ganske ens i de 2 §§'r, kan man vel drage
den Slutning, at Strafbarhedsbetingelserne er de samme —
bortset fra den angrebne Piges Alder. Herefter falder Utugt
i den ovenfor anførte vide Forstand med enhver Kvinde
under 15 Aar indenfor det strafbares Omraade, ligegyldigt
om Pigen selv hyder sig til, om hun er berygtet, og om hun
er prostitueret (Børneprostitution), hvilke Resultater iøv-
rigt stemmer med Forholdets Natur.

Ogsaa i subjektiv Henseende maa Betingelserne antages
at være de samme i disse Tilfælde. Naar Forfatteren da
S. 43 — med svag Støtte i Bestemmelsernes Forhistorie —
vil kræve Forsæt til § 7 Tilfældene, d. v. s. Viden om, at
Pigen er under 12 Aar, men i § 8 vil lade sig nøje med Uagt-
somhed, savner dette Hjemmel i Loven. Der maa kræves
Forsæt i begge Tilfælde, men en *dolus eventualis* vil Rets-
praksis tage med. Tvivl kan der dog rejses om dette Resul-
tat, da den svenske Straffelov ikke som den danske i § 43
kræver særlig Hjemmel for at straffe uagtsomme Handlin-
ger, og da det ikke vil stride mod Sagens Natur at medtage
Tilfælde af grov Uagtsomhed. Netop ved disse Forbrydelser
kan den skarpe Sondring mellem Forsæt og Uagtsomhed
volde Vanskeligheder i Praksis. Medtages Uagtsomhedstil-
fælde maa dette da gælde begge §§, saadan som Loven er
redigeret. Men herved bliver det høje Minimum i § 7 saa
betænkeligt, at man nødes til som antaget at kræve Forsæt.

Da der som ovenfor berørt ikke i § 8 kræves Forførelse
af Pigen som Strafbarhedsbetingelse, vil det ses, at denne
Regel er en helt anden end den danske Straffelovs § 174
om Forførelse til Utugt af et Pigebarn i en Alder af 12 ind-
til 16 Aar. En lignende Forførelsesregel savnes i den sven-
ske Straffelov, hvorefter det vel er overflødigt at bemærke,
at heller ikke Forførelse af Drengbørn er strafbar i svensk
Ret. De lege ferenda bør §§ 7 og 8 slaas sammen til en §
med vid Ramme, men uden Ændring i Strafbarhedsbetin-
gelserne, og der bør indføres en særlig Forførelsesbestem-
melse i moderne Betydning.

For Omgængelse mod Naturen — otukt som emot na-
turen är, eller . . . med djur (tidelag) — hjemles i § 10 Straf
af Strafarbejde i højst 2 Aar. Der forstaas i denne Forbin-
delse ved Begrebet at øve Utugt det samme, som ovenfor er

anført, og der er ikke i § 10 nogen Hjemmel til at indskrænke §'ens Anvendelse til Tilfælde, hvor den unaturlige Utugt er bedrevet mellem Personer af samme Køn. I Retspraksis antages det imidlertid af Sveriges Højesteret, at §'en ikke kan anvendes ved Utugt mellem Personer af forskelligt Køn, medens dansk Retspraksis ved Fortolkningen af § 177 er naaet til det modsatte Resultat.

Straffen for at prostituere sig er ved Lov af 20. Juni 1918, der ændrer § 11 i 18. Kap., ophævet. Derimod er i § 11, 1. og 2. Stk., fastsat Straf for Rufferi (koppleri) og Soutenørvirksomhed. For Rufferi straffes den, »som vanemæssigt eller för att dermed bereda sig vinning förleder till, förmedlar eller på annat sätt främjar otukt mellan andra» (Strafarbejde indtil 4 Aar eller Fængsel i højst 6 Md.). Denne Bestemmelse stemmer med moderne Retsgrundsætninger. Blot bør man ikke i Lovens praktiske Anvendelse gaa saa langt som Forfatteren, der under Utugts Fremme vil medtage f. Eks. det Tilfælde, at en Chauffør paatager sig mod Vederlag ved Nattetid at køre om i Gaderne med en Herre for derved at lette dennes Sammentræf med løsgæftige Kvinder (ikke for tillige at yde »Lokale«, hvilket Tilfælde utvivlsomt falder ind under Lovens Ord). For saa vidt Chaufføren ikke efter Aftale med paagældende og mod Vederlag medvirker ved Forbindelsens Istandbringelse, kan hans Forhold ikke rammes af Loven. Det kan nemlig ikke være nok, at en Persons Virksomhed i sig medfører gunstige Betingelser for Utugts Fremme, thi i saa Fald vilde mangfoldige Restauratorer, Indehavere af Danselokaler etc. falde ind under Bestemmelsen. Derom kan der ikke være Tvivl, at saadanne Virksomheder kan virke i høj Grad fremmende for Utugt. Vil man som Forfatteren medtage det førnævnte Tilfælde, maa ogsaa det Tilfælde anses for strafbart, at Chaufføren mod forhøjet Vederlag fremskynder Farten til det Sted, hvor Utugt skal øves. Det maa ved Fortolkningen have for Øje, at Lovordene tilsigter en Begrænsning, ellers naar man for urimelige Resultater. Der staar i §'en »forleder til, formidler eller paa anden Maade fremmer«, d. v. s. paa en Maade, der i Lighed med de nævnte direkte tager Sigte paa Utugts Fremme mellem andre, og som uden at Kausalitet eller Utugts faktiske Udøvelse kan kræves, dog er Udtryk for en virkelig Medvirken til, at Utugt kan øves. Domstolene maa skønne herom, men maa ikke tabe det begrænsende af Syne.

Utugten maa dernæst fremmes vanemæssigt eller for

derved at berede sig en Vinding i. e. for Vindings Skyld. Ogsaa her bør Domstolene passe paa ikke at gaa for vidt. Forfatteren slaar med Rette fast, at det ikke kan kræves, at der tilsigtes en særlig Vinding (ublu), det er nok, at der tilsigtes en regelmæssig Vinding eller rettere den regelmæssige Vinding, f. Eks. ved Udleje af et Værelse, som maaske lettere udlejes, naar Utugt kan finde Sted. Dette bør rammes. Men saa maa Grænsen overfor de Tilfælde, hvor Indtægten falder som noget mere tilfældigt, i hvert Fald ikke tilsigtet, endsige krævet, ogsaa skarpt pointeres. Forfatteren citerer den K. Prop. til 1918 Aars Riksdag vedr. Straffelovs-novellen af s. A., hvori det hedder, at »gærningen skall anses straffbar, så snart gärningsmannen för sin medverkan tagit eller betingat sig något vederlag Herefter skulde den blotte Modtagelse være tilstrækkelig til Strafansvars Paa-dragelse. Dette har dog ikke fundet Udtryk i Lovens Ord, og det vilde lede til uheldige Resultater, om man vilde lægge denne Forstaaelse til Grund i Retspraksis. Oplysende er i saa Henseende et Tilfælde fra dansk Praksis ved Fortolk-ningen af Lov af 30. Marts 1906 om Modarbejdelse af of-fentlig Usædelighed m. m. § 3, 2. Stk. Tiltalte havde tilladt en Kvinde, til hvem hun stod i Venskabsforhold, hver Tirs-dag i et Værelse af Tiltaltes Lejlighed at være sammen med en bestemt Mandsperson og have Samleje med ham for Be-taling, hun modtog derhos hver Gang bagefter Pengebeløb, som oftest 4 Kr., som hun forstod ydedes hende som Veder-lag for Værelsets Benyttelse i nævnte Øjemed. Tiltalte havde ikke betinget sig eller forlangt saadant Vederlag, men fik hver Gang Pengene tilbudt og modtog dem, nogle Gange dog først efter Vægring, og Tiltalte gjorde gældende, at hun kun af Venskab overfor Kvinden tillod denne Benyttelse af Væ-relset. Hun dømtes under Dissens for »for Vindings Skyld« at have tilstedt den nævnte Adgang, en Dom, der synes unød-ig haard. Hvad der i disse Forhold maa straffes strengt, er det udpræget erhvervsmæssige ligesom ved Soutenørvirksom-heden, Loven har vel ikke i § 11, 1. Stk., opstillet saa ind-snævrende Betingelser, som i § 11, 2. Stk., for Soutenører; men der bliver ikke den rette Harmoni mellem de to Bestem-melser, dersom man fortolker 1. Stk. saavidt som ovenfor fremstillet.

Med disse Bemærkninger være da Opmærksomheden henledet paa Prof. Stjernbergs paabegyndte Værk. Forhaa-bentlig faar Forfatteren Tid til at fortsætte sit fortjenstfulde

Arbejde, dobbelt fortjenstfuldt fordi Kommentaren afhjælper en øjeblikkelig Trang, og ogsaa fordi den giver et klart Indblik i Manglerne ved den gældende Ret. Læseren undgaar ikke ved Forfatterens omhyggelige Redegørelse for de forskellige Ændringer i Straffeloven at faa et levende Indtryk af det utilfredsstillende ved en stykkevis Lappen paa en forældet Straffelov. Ogsaa herved bærer da Forfatteren Sten til det store forestaaende Arbejde: Tilvejebringelse af en svensk Straffelov, der er paa Højde med sin Tid.

Betänkande med förslag till lag om tvangs-
uppfostran åt unga förbrytare m. m., av-
givet den 18de Oktober 1922 av de inom
Justitsdepartementet för utarbetande
av förslag till åtgärder för bekämpande
av ungdomsbrottsligheten tillkallade
sakkunniga, Stockholm 1922.

I Aaret 1918 blev der i Sverige nedsat en sagkyndig Kommission paa 6 Medlemmer til Udarbejdelse af Forslag til Foranstaltninger til Bekæmpelse af Kriminaliteten blandt de unge. I den udførlige Betænkning, som nu er afgivet, indeholdes dels en Række Lovforslag med Motiver dels forskellige Bilag, blandt hvilke det interessanteste er en Afhandling af et af Kommissionens Medlemmer, den ogsaa i Danmark velkendte David Lund.

I de udførlige og velskrevne Motiver, der skyldes de Sagkyndiges Sekretær e. o. notarien i Svea Hofrätt, Olof Barklind, gøres først nogle almindelige Bemærkninger om Kriminaliteten blandt de unge. Det fremhæves, at en virksom Indgriben mod de unge Forbrydere er velegnet til at mindske den fremtidige kroniske Kriminalitet. Den Behandling, den unge Begynder paa Forbryderbanen underkastes, kan blive og vil ofte blive af afgørende Betydning for Spørgsmaalet, om han skal fortsætte paa Forbryderbanen, eller om han skal blive en nyttig Samfundsborger.

Efter nugældende svensk Ret kan et Barn under 15 Aar ikke straffes. For unge mellem 15—18 Aar gælder særlige Bestemmelser, bl. a. den Regel, at Domstolene i visse Tilfælde kan fastsætte, at de unge i Stedet for at udstaa den idømte Straf skal anbringes i Opdragelsesanstalt. Man har i Sverige været tilfreds med denne Bestemmelse, der virker

paa noget lignende Maade som den i Danmark benyttede Fremgangsmaade: Frafald af Tiltale mod Værgeraadsforsorg. Naar den unge Lovovertræder er fyldt 18 Aar, staar denne Vej imidlertid ikke længer aaben, og her er det, at de nugældende Regler har vist sig at være utilfredsstillende. Den almindeligste Straf er den kortvarige Frihedsstraf. De Indvendinger, der i al Almindelighed kan rettes mod denne Straf, er velkendte; de bliver ikke mindre vægtige, naar det drejer sig om unge Personer, der for første Gang skal straffes. Nogen opdragende Indflydelse kan Straffen ikke faa, selvom der i Sverige — ligesom i Danmark — er indført særlige Regler for unge Personers Afsoning af Straf. I mange Tilfælde vil Bekendtskabet med Straffeanstalten maaske slet ikke virke saa afskrækkende som ventet, og i saa Fald vil Straffetrudselen for Fremtiden være afsvækket i Stedet for forstærket. Hertil kommer endelig, at den, der har afsonet Straf, derved har faaet et Stempel paa sig, der vil forringe hans Chancer for fremtidig at ernære sig ved ærligt Arbejde.

Bestemmelserne om betinget Straf er ogsaa anvendelige paa unge, men de faar kun Betydning, naar den forskyldte Straf er forholdsvis ringe.

Der er derfor Trang til i langt videre Omfang, end det nu er muligt, at anvende Opdragelse i Stedet for Straf. Det er dyrere for Samfundet, men det er sikkert rigtigt, naar det anføres, at hvad der anvendes af Samfundet paa virksomme Foranstaltninger mod Ungdomskriminaliteten, kommer igen med Renter gennem formindskede Udgifter til Bekæmpelse af Kriminaliteten nogle Aar senere blandt de voksne.

Det foreslaaes derfor at udvide Anvendelsen af Tvangsopdragelse, saaledes at denne kan finde Anvendelse i Stedet for Straf for unge Personer under 21 Aar, naar den Straf, der er forskyldt, ikke overstiger en nærmere fastsat Størrelse.

Det formenes, at det vil støde alt for meget an mod den almindelige Retsfølelse, hvis ogsaa de strængeste Straffe kunde ombyttes med opdragende Foranstaltninger. Hvis den begaaede Forbrydelse medfører streng Frihedsstraf, vil Straffetiden jo ogsaa være saa lang, at der under Straffudstaaelsen vil være Lejlighed til at paavirke de unge gennem opdragende Foranstaltninger.

Den Form, under hvilken de svenske Domstole anvender Tvangsopdragelse, er efter den nu gældende Ret (altsaa for Børn mellem 15—18 Aar) den, at Domstolene paa sæd-

vanlig Maade fastsætter Straffen for den begaaede Forbrydelse, men samtidig bestemmer, at den domte i Stedet for at udstaa Straffen skal anbringes i Opdragelsesanstalt. Mod denne Fremgangsmaade kan der anføres adskillige vægtige Indvendinger — (hvorfor sætte Straffens Stempel paa den unge, naar det slet ikke er Meningen at straffe ham? — og hvorfor give den domte og hans Paarørende alt for let Adgang til at anstille Sammenligning mellem den korte Straf, som ikke skal udstaa, og den lange Tid, Opholdet i Opdragelsesanstalten skal vare?) De Sagkyndige lægger imidlertid ikke afgørende Vægt paa disse Indvendinger og foreslaar, at Forholdet ogsaa fremtidig skal være det, at Dommen fastsætter Straffetiden samtidig med, at den bestemmer, at Opdragelsesforanstaltninger skal træde i Stedet for Straffen.

I Betænkningen rejses Spørgsmaal om Indførelse af særlige Ungdomsdomstole, men Forslag stilles ikke herom. Det erkendes, at det vilde være meget heldigt, om man kunde forene Samfundets Virksomhed til Værn for Børn og unge, herunder ogsaa alle Foranstaltninger til Bekæmpelse af Ungdomskriminaliteten, hos eet og det samme Organ. Hvis dette skulde gores, maatte det nærmest være »barnavårdsnämnden«, man maatte tænke paa. Imidlertid er disse til de danske og norske Værgeraad svarende Institutioner i deres nuværende Sammensætning ikke egnede til at paatage sig Behandlingen af unge Lovovertrædere over 15 Aar. Og at omdanne barnavårdsnämnden, navnlig ved Tilkaldelse af retskyndige Medlemmer eller Raadgivere, saaledes at de blev egnede til at være et saadant Centralorgan, menes ikke at kunne lade sig gøre i Sverige. Paa den anden Side er det ganske udelukket at overflytte barnavårdsnämndens Virksomhed til særlige Domstole. Det foreslaas derfor ogsaa fremtidig at lade de almindelige Domstole behandle Sagerne mod de unge — i Stockholm er forøvrigt disse Sager henlagt til en særlig Afdeling af Raadstueretten.

Der er Grund til paa forskellige Punkter at foreskrive særlige Regler for Strafforfølgningen, naar denne rettes mod en ung Lovovertræder. Der foreslaas Bestemmelser om en særlig Forundersøgelse i disse Sager for at sikre sig, at der i videst mulige Omfang skaffes Oplysninger om den unges Individualitet, om hans Anlæg og Karakter, om de Forhold, under hvilke han er vokset op, om hans Opførsel i Skole og paa Arbejdsplads o. s. v. Der gælder allerede saadanne særlige Regler i de Tilfælde, hvor betinget Domfældelse kan

finde Sted, og det er paa dette Grundlag, der nu bygges videre.

Ligeledes foreslaas Regler om Domstolenes Adgang til at lukke Dorene for Offentligheden. Det erkendes fuldtud, at Retsplejens Offentlighed er Udtryk for et Princip af stor Betydning baade for den Tiltaltes Retssikkerhed og for Opretholdelsen af Samfundets Tillid til Retsplejen, og at derfor Undtagelser fra Reglen om Offentlighed kun bor tilstedes, hvor der er gode Grunde, der taler herfor. Men saadanne gode Grunde vil netop meget ofte foreligge, hvor der er rejst Sag mod en ung. Det er traeffende, naar det anfores, at for en veg og folsom Natur vil Retsforhandlingernes Offentlighed ofte i hoj Grad foroge den bitre Skam, som han foler over at have begaaet noget galt. Og for en trodsig Aeventyrer kan omvendt Bevidstheden om at vare Genstand for almindelig Opmærksomhed vare en saerlig Tillokkelse. Det foreslaas derfor, at Domstolene i vidt Omfang skal have Ret til at lukke Dorene i Sager mod unge Personer under 21 Aar, — en Regel, som utvivlsomt fortjener Efterlignelse i Danmark.

De vigtigste Bestemmelser i det af Kommissionen udarbejdede Forslag til Lov om Tvangsopdragelse af unge Forbrydere er herefter folgende:

Hvis nogen, der ikke er fyldt 21 Aar, dommes til Boder eller Fængsel ikke over 4 Aar eller til Strafarbejde ikke over 2 Aar, *hvis* det findes, at betinget Dom ikke kan eller bor gives, og *hvis* Opdragelse under Hensyn til hans Forstandsudvikling, Karakter og personlige Forhold iøvrigt anses for bedre egnet til hans Redning end Straf, da skal Domstolene bestemme, at han i Stedet for den idømte Straf skal anbringes til Tvangsopdragelse.

Til Udstaaelse af Tvangsopdragelse skal der findes saerlige Anstalter. Disse skal vare af to Slags: almindelige Opfostringsanstalter for yngre eller mindre udviklede Elever og almindelige Forbedringsanstalter for ældre eller mere vanskelige. Eleverne skal sysselsaettes med Jordbrug, Haandværk eller industrielt Arbejde.

Disse Anstalter skal sortere under samme Myndighed som Statens Straffeanstalter (herom synes der ikke at have vaeret nogen Uenighed, i hvilken Forbindelse man ikke kan lade vare at tænke paa den aarelange og hidsige Strid, der foertes i Danmark om, hvorvidt Værgeraadene skulde sortere under Justits- eller Undervisningsministeriet!) For hver Anstalt skal der oprettes et Nævn paa 5 Personer (herunder en

Jurist og en Læge, saavidt muligt med særlig psykiatrisk Uddannelse). Enhver Elev skal have den særlige Vejledning og det Tilsyn, som er fornødent for hans Opfostring til Lovlydighed og gode Sæder. Han skal have Undervisning og selsættes med saadant ved Anstalten tilgængeligt Arbejde, som under Hensyn til hans Anlæg og Evne findes bedst for hans Uddannelse og fremtidige Erhverv.

Naar det er sandsynligt, at en Elev under fornødent Tilsyn vil opføre sig vel udenfor Anstalten, skal Nævnet udskrive ham betinget — det maa dog i Almindelighed ikke ske, for der er gaaet 1 Aar efter hans Anbringelse i Anstalten. Ligeledes skal en Elev betinget udskrives, naar han er fyldt 20 Aar, og der er gaaet $2\frac{1}{2}$ Aar, eller, hvis strengere Straf er idømt, 4 Aar fra hans Anbringelse i Anstalten. Den Elev, der er betinget udskrevet, er under særligt Tilsyn af en dertil udnævnt Person (det vi kalder en Tilsynsværge). Er han ikke fyldt 21 Aar, skal Nævnet skaffe ham Tjeneste eller anden Stilling.

Hvis den Elev, der er betinget udskrevet, ikke retter sig efter de Forskrifter, der gives ham, kan han tages tilbage til Anstalten.

1 Aar efter, at han er betinget udskrevet, skal han endelig udskrives. I al Fald skal en Elev senest udskrives, naar han fylder 26 Aar. Ogsaa ved endelig Udskrivning skal Nævnet drage Omsorg for, at der gives ham Mulighed for at ernære sig selv.

Naar endelig Udskrivning finder Sted, betragtes den idømte Straf som endelig udstaaet.

Det vil af dette sammentrængte Referat ses, i hvor høj Grad Hensynet til den bedst mulige Opdragelse af den unge Lovovertræder har gennemsyret hver enkelt Bestemmelse i Lovforslaget. Opdragelse, ikke Straf. At dette bør være den røde Traad i de nye Foranstaltninger mod Ungdomskriminaliteten, støttes ved de Resultater, som David Lund er kommet til i sin foran omtalte Afhandling, der følger som Bilag til Betænkningen.

De af ham foretagne »Undersøgelser i Sverige angaaende Aarsagerne til Vanart og Ungdomskriminalitet« er saa interessante, at de fortjener lidt nærmere Omtale.

Paa det Nordiske Møde for Børne- og Ungdomsværn i København 1921 holdtes et interessant Foredrag om »Anlag

och miljö» af David Lund, Docent, Dr. phil. og Direktør for den store Opdragelsesanstalt Hall.

Baade Foredraget i København og den her omtalte Afhandling bygger paa det store og i sin Art enestaaende Værk, som David Lund udgav i 1918, ejendommelig nok paa Tysk: »Über die Ursachen der Jugendasozialität. Kriminalpsychologische und soziale Untersuchungen mit Einschluss von Familienforschungen in Schweden«.

Forfatteren omtaler i sin Afhandling den meget stærke Stigning, der fandt Sted i Krigsaarene i Ungdomskriminaliteten, dette Ord taget i videste Betydning. Heldigvis har det vist sig, at denne Stigning var en af Krisetidens typiske Udslag — der forsvandt som saa meget andet fra denne abnorme og ulykkelige Tid. Men selvom Hyppigheden af de unges Lovovertrædelser nu ikke er større end i de normale Tider før Krigen, er dette ikke nogen Trøst. Den var dengang altfor stor, og nu, da Spørgsmaalet om, hvad der da kan gøres for at forbedre disse Forhold, har vakt Interesse i vide Krede, maa Sagen tages op til Drøftelse og — om muligt da — til Løsning. Erindres maa det ogsaa, hvilket betydeligt Arbejde, der er gjort i de senere Aar gennem Børnesagslovgivningen. Samfundet tager sig nu af Børn og unge Mennesker i et ganske andet Omfang end tidligere. Det er derfor i høj Grad utilfredsstillende, hvis Ungdomskriminaliteten holder sig paa samme Standpunkt som før — den bør være stærkt nedadgaaende. Det er ogsaa et betænkeligt Tegn, at Vanartssymptomerne viser sig tidligere end før — (jeg kunde forøvrigt tænke mig, at dette i nogen Grad kunde skyldes, at man nu, takket være Samfundets Indsats i Børnesagen, i højere Grad har Øjnene aabne herfor).

Hvad er nu Grunden til denne betydelige Ungdomskriminalitet? At det moderne Samfundsliv, de ændrede Levevilkår har deres Andel heri, er sikkert nok. Men Aarsagerne maa søges dybere end i de sociale Forhold. Det er ikke alene ydre, men ogsaa indre Faktorer, der spiller ind i Menneskenes — gamles og unges — Udvikling i asocial Retning. Ved de senere Aars Undersøgelser af Pædagoger, Læger og Jurister er man bleven klar over, at en stor Del af Forbryderne er fysiske og psykiske Undermaalere, som trods god Opfostring og gode Kaar, trods Opdragelse og Straf dog beholder deres antisociale Tendenser. Kampen mod Kriminaliteten bliver saaledes ogsaa en Kamp mod Degenerationen. Medens nu den psykisk defekte Lovovertræder meget indgaaende er bleven studeret og beskrevet, har man beskæfti-

get sig langt mindre med Gennemsnitsforbryderen. Det er paa dette Punkt, at Forfatteren har koncentreret sit Arbejde, idet han har anstillet en Række Undersøgelser af denne Gennemsnitstype — baade fra et psykologisk, et psykiatrisk, et socialt, slægtbiologisk og kriminalistisk Synspunkt.

Ved de Undersøgelser, David Lund har foretaget — hvilket Kæmpearbejde maa det ikke have været! — har han fulgt det Princip ikke alene at undersøge Grupper af vanartede Born, men at foretage lignende Undersøgelser blandt velartede. Viser det sig, at en Del af de Faktorer, som man plejer at angive som Aarsager til de vanartedes Asocialitet, i samme eller omtrent samme Grad findes hos de velartede, vil disse Faktorerets Betydning for Kriminaliteten jo i væsentlig Grad blive formindsket. Viser det sig derimod, at en Faktor findes hos en af Grupperne i betydelig større eller mindre Grad end hos den anden, saa kan man med en vis Føje tilskrive denne Omstændighed nogen Betydning som Aarsag til Uligheden i de to Grupperes Forhold overfor Samfundets Moral og Forskrifter.

Der kan naturligvis ikke her være Tale om nærmere Redegørelse for disse Undersøgelser og deres Resultater — kun nogle spredte Bemærkninger skal gores. Det Materiale, David Lund har arbejdet med, udgør dels 6 Grupper af vanartede og velartede Born, tilsammen paa 2284 Personer, dels 128 Familier, i hvilke i sidste Generation mindst 1 Person har været kronisk Forbryder.

Yderligere er med Hensyn til Spørgsmaalet om den Opfostring, de Paagældende har faaet, undersøgt 758 vanartede og 720 velartede Born og unge Mennesker.

Skønt i Sverige ca. 70 pCt. af Befolkningen boer udenfor Byerne og de tættere befolkede Steder, viser det sig, at kun 16 pCt. af de vanartede Born er opfostrede paa Landet. At Byerne i saa langt højere Grad end Landet er egnede til at fremkalde Vanart og Forbrydelse hos de unge, skyldes i første Række den større Rigdom paa Konfliktstof, Nydelsesmuligheder og Fristelser, som særlig de unge er udsat for at lade sig lokke af. Men der er ogsaa andre Faktorer — Hjemmenes moralske og økonomiske Stilling har været daarligere for de vanartede Bybørn end for dem, der kom fra Landet, Tallet paa de udenfor Ægteskab fødte er større i Byerne, ligesom Bybørnene i højere Grad, end Tilfældet er paa Landet, er vokset op sammen med fordrukkne, usædelige eller forbryderiske Logerende.

Blandt de vanartede er 23,7 pCt. født udenfor Ægteskab,

blandt de velartede kun 11 pCt. Aarsagssammenhængen mellem Fødsel udenfor Ægteskab og Vanart kan bero paa mange forskellige Faktorer, f. Eks. paa, at de ugifte Modre er ringere baade i fysisk og psykisk Henseende end de gifte. Ganske særlig henleder Forfatteren Opmærksomheden paa en anden Faktor, der her spiller ind, nemlig den, at saamange af de udenfor Ægteskab fødte Born maa fjernes fra deres Hjem og anbringes i Pleje. Ved en Række Tal vises det, at Anbringelse i Pleje sikkert maa regnes som en blandt Aarsagerne til Børnenes Vanart — et Resultat, som unægtelig er trist.

At Hjemmets økonomiske Situation spiller en betydelig Rolle er kun, hvad man paa Forhaand kunde vente. Ikke mindre end godt 30 pCt. af de vanartedes Hjem hører til de meget fattige, medens næppe 8 pCt. af de velartede kommer fra saadanne Hjem.

Undersøgelsen af Boligforholdene fører til det ganske karakteristiske Resultat, at der her *ikke* er nogen nævneværdig Forskel mellem de vanartede og de velartede. Forfatteren har netop med Omhu valgt Børnene fra samme sociale Lag. Kun vedrørende de Løgerende er der betydelig Forskel. Omtrent 30 pCt. af de vanartedes Hjem har haft Løgerende, medens kun ca. 6 pCt. af de velartedes Hjem har huset disse for Børnene og de unge farlige Gæster.

Hvor uhyre Betydning Forældrenes moralske Habitus har for Børnene, vil fremgaa af, at Halvdelen af de vanartede har daarlige Fædre, imod kun $\frac{1}{8}$ af de velartede. For Mødrenes Vedkommende er Forholdet endnu mere grelt. Halvdelen af de vanartede Modre maa betegnes som i moralsk Henseende daarlige — medens kun $\frac{1}{12}$ af de velartede er kommen fra Hjem, der har haft den Ulykke, at Moderen har været en slet Person.

Alkoholisme findes hos 4—5 Gange saa mange af de vanartedes Forældre som hos de velartedes, omkring $\frac{1}{3}$ af de vanartede stammer fra Drankere, og Kriminaliteten er mindst 10 Gange større blandt de vanartedes Forældre end blandt de velartedes. En saare vigtig Faktor er ogsaa psykiske og legemlige Defekter hos Forældrene. Af de vanartede kommer 21 pCt. fra Familier, hvor en af Forældrene maa betegnes som psykisk defekt, medens det samme kun gælder under 6 pCt. af de velartede, og næsten 28 pCt. af de vanartede, men kun halvt saa mange af de velartede stammer fra Forældre, der er legemligt syge (f. Eks. Tuberkulose). Man kan ikke forbavses over, at Born af saadanne Forældre viser sig selv at være ringe baade legemligt og

aandeligt. Undersøgelserne viser, at af de vanartede over 40 pCt. er ringe begavede eller ligefrem psykiske Undermaalere. Og ser man paa Bornenes fysiske Tilstand, ses det, at der blandt de vanartede er 3 Gange saa mange legemligt svage som blandt de velartede.

Hvor Talen er om Opdragelsens Indflydelse, mærker man Børneopdragerens Hjerteranke.

I vor Tid har Kirken og Hjemmet tabt meget af sin opdragende Indflydelse paa de unge, og Skolen er traadt i disses Sted. Naar nu Skolen ikke faar Lov til at udføre sin opdragende Virksomhed, maa det befrygtes, at dette kan blive skæbnesvangert for de unges etiske og moralske Udvikling. Og Tallene bekræfter dette klart og tydeligt. Af de vanartede og forbryderiske Børn har omtrent 73 pCt. faaet en daarlig Opdragelse og Undervisning, medens tilsvarende Tal for de velartede kun er godt 15 pCt. Denne slaaende Forskel viser tydeligt nok, hvor stor Rolle Opdragelsen spiller ved Udformningen af Menneskenes Karakter.

For at give Svar paa Spørgsmaalet om Ungdomskriminalitetens Aarsager, er det ikke nok at anstille de ovenfor refererede Undersøgelser. David Lund har søgt ved en Række systematiske Undersøgelser af hvert enkelt Barn og hans Forhold at konstatere, om det, der havde ført Barnet paa gale Veje, maatte siges at være Barnets Anlæg eller de Omgivelser og Forhold, i hvilket det var opvokset (Anlæg eller Milieu). De overmaade interessante Resultater, Forfatteren her kommer til, gaar ud paa, at hos godt $\frac{1}{10}$ er det Anlægget, der har været afgørende, hos ca. Halvdelen er det Milieuet, hos Resten er det baade Anlægget og Milieuet, der har spillet ind. Heraf drager Forfatteren den Slutning, at for Halvdelen af de vanartede, er det givet, at en Forandring bort fra de daarlige Omgivelser, de lever i, vil være af den allerstørste Betydning. Men ogsaa for den store Gruppe, hvor baade Anlæg og Milieu spiller en Rolle, vil der være store Muligheder for gode Resultater af opdragende Foranstaltninger.

Spørges der, hvad der bør gøres for at bekæmpe Kriminaliteten blandt de unge — og dermed Kriminaliteten i det hele taget, maa Svaret blive: et dybtgaaende racehygienisk Arbejde til Forbedring af Folkematerialet ved saavidt muligt at hindre de stærkt degenererede i at forplante Slægten videre og ved at skaffe de sunde bedre sociale Livsbetingelser. Men dette er mere Punkter paa Fremtidens kriminalpolitiske Program, end det er Anvisninger paa, hvad der den

Dag i Dag under de Samfundsforhold, vi lever i, kan gennemføres ad Lovgivningens Vej. Vil man bygge paa de Resultater, som Undersøgelserne har ført til, maa man lægge afgørende Vægt paa, at de vanartede i saa høj Grad har lidt under Manglen af god Opdragelse, og at Erfaringerne bl. a. fra vore Opdragelsesanstalter viser, at langt de fleste af de vanartede kan paavirkes, naar de kommer under god Opdragelse.

Forfatteren er ved Undersøgelser i alle de nordiske Lande kommet til det Resultat, at Tilbagefaldsprocenten for de unge, der har været paa Opdragelsesanstalter, er mindre end for de unge, der har været straffede.

At det Arbejde, der udføres paa Opdragelsesanstalterne, ikke er uden Resultat, ses f. Eks. ogsaa af de Oplysninger, der anføres om den danske Stats-Opdragelsesanstalt »Braaskovgaard« (for særlig vanskelige Elever). Af de udskrevne Elever er 55 pCt. blevet nyttige Samfundsborgere, 20 pCt. har ført en urolig Tilværelse og er ikke sjældent faldet Familien til Byrde, 20 pCt. er bleven straffet, men en Del af disse har dog senere rettet sig. Om begge disse Grupper gælder dog, at Eleverne menes at have haft Nytte af Opdragelsen. Kun om de 5 pCt. af Eleverne gælder det, at Opholdet ikke har virket — de var meget forbryderiske, da de kom paa Opdragelsesanstalten, og de har fortsat paa Forbryderbanen efter at være udskrevne.

Disse Resultater stemmer godt med, hvad Forfatteren er naaet til ved sine Undersøgelser. I Virkeligheden er det kun forholdsvis faa, der maa siges at være uforbederlige, idet dette ikke engang kan siges om de godt 10 pCt., som i deres Anlæg har Dispositioner for asocialt Liv. — David Lund anslaaer de uforbederlige til omkring 3 pCt. Om alle de andre gælder det, at der er større eller mindre Mulighed for, at Opdragelse kan rette og hjælpe — det er dette Resultat, som de ny Lovforslag bygger paa.

Det vil ikke vare længe, før alle Strafferettens Hovedspørgsmaal bliver sat under Debat i Danmark — herunder ogsaa Spørgsmaalet om, hvorledes Samfundet skal stille sig overfor den forbryderske Ungdom. Det Standpunkt, som sagkyndige i vort Naboland har indtaget i den ovenfor refererede Betænkning, vil sikkert ikke blive uden Betydning for den Afgørelse, der skal træffes, — Afgørelsen af, om det ikke er bedre i vidt Omfang overfor unge Lovovertrædere at lade Opdragelse træde i Stedet for Straf.

Arthur Henriques.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. XLIII. 2. Hefte.

I dette Hefte findes en Afhandling af *Leo Zaitzeff* om Strafferetten i Sovjetrusland, der, uanset om den kommunistiske Statsform betragtes med Sympati eller ej, alene ved den Kendsgerning, at den nu har eksisteret i næsten 6 Aar, vil kunne paaregne Interesse for sine Oplysninger om de i Sovjetrusland herskende Retstilstande.

Overgangen mellem den ældre og den nye Retstilstand var forsaavidt lempeligere, end man kunde forvente, idet et Dekret af 17. Febr. 1918 bestemte, at alle Love, der ikke positivt var ophævede eller stred mod de socialistisk-revolutionære Principer, stadig skulde komme til Anvendelse. Overgangsperioden blev imidlertid kun kort, og allerede den 30. November 1918 affødte den stadig mere tilspidsede indrepolitiske Situation et nyt Dekret, der blankt ophævede samtlige hidtil gældende Retsregler og alene hjemlede Adgang til Domfældelser paa Grundlag af »den revolutionære Retsfastsættelse«. Da denne i den nye Retstilstands Begyndelse ikke i nævneværdigt Omfang interesserede sig for en detailmæssigt udformet Strafferet, vil det ses, at man legislativt faktisk stod paa bar Bund, og at Domstolenes Afgørelser var rent arbitrære.

Domsmyndigheden udovedes af »Tsche-ka«en, hvis forfatningsbestemte Opgave at bekæmpe »Modrevolution, Spekulation og Sabotage«, var formuleret i en saadan Almindelighed, at der var skabt en Mulighed for Formaalsoverskridelser, der unægteligt ikke forblev uudnyttet. Forfatteren antyder det forfærdeligste i Retning af Vilkaarlighed, men henviser iøvrigt til, at Detailer herom falder udenfor Emnet¹⁾.

¹⁾ Faktisk er vist Kommissionens Myndighed og Vilkaarlighed en Del overdrevet. Den egentlige Domsmyndighed blev kort efter Revolu-

Efter at forskellige Kommissioner forgæves havde forsøgt at tilvejebringe en ny Straffelov, udsendtes i December 1919 — altsaa efter et Interval paa ét Aar — af Folkekommissæren for Justitsvæsenet en Samling »ledende Principer for den russiske Sovjetrepublikks Strafferet«. Samlingen fyldte 2½ Trykside, og saa var der endog Plads til en længere Indledning inkluderet heri. Det mest karakteristiske ved Samlingen, der var underskrevet af Stutschka — en tidligere Sagfører fra Petrograd —, var utvivlsomt, at den ikke indeholdt en eneste Bestemmelse om, hvilke Handlinger, der var straffbare, hvilke ikke. Dens Indledning trak Linjerne op for Proletariatets Kamp mod Bourgeoisiet og den nødvendige Økonomisering med Folkets Kræfter med dette Formaal for Øje. Overgangen mellem Indledningen og de egentlige Principer dannedes af disses første Bestemmelse, der var fraseret over de klassiske demagogiske Fraser og fastslog, at Reglerne skulde beskytte den arbejdende Klasse, der kun skulde staa som den herskende Klasse, medens Samfundet omdannedes fra et kapitalistisk til et kommunistisk organiseret Produktionssamfund. Reglerne var altsaa en Beskyttelse af Proletariatets Diktatur. Forbrydelsen blev defineret som Indgrebet i den retligt beskyttede Samfundsinteresse, og Strafreaktionen var alene baaret af et Hensigtsmæssigheds-hensyn. Det er klart, at en saadan Regel kan føre til Vilkaarlighed, og det kan nævnes, at en anvendt Anklagegrund var, at vedkommende Anklagede »horte til Bourgeoisiet«. Yderligere Begrundelse var saa overflødig. Af Interesse er ogsaa Strafudmaalingen, der efter Principernes § 12 skulde ske under Hensyn til, om Forbrydelsen var begaaet af en

tionen overført fra Kommissionen til Revolutionstribunaler. Kommissionens Virketid laa i Perioden, da der herskede den egentlige Diktatur og skal ifølge en Tale holdt af dens Formand Dserzhinski i Februar 1919 (citeret i Asthur Ramsun: 6 Uger i Rusland, p. 63. Martin 1920) have formindsket Forbrydelsernes Antal i Moskva med c. 80 pCt. Betydningen af Domsmyndighedens Udskillelse fra Kommissionen svækkedes dog noget ved Forkastelsen af et af den kendte Kommunist Krilenko stillet Forslag om, at intet Medlem af et Revolutionstribunal ogsaa kunde være Medlem af Kommissionen. Forkastelsen skyldes Ængstelse for, at der ikke var et tilstrækkelig Antal paalidelige at vælge imellem. Og dertil kom, at Krilenkos Forelæggelsestale var daarlig (l. c. p. 66.). Emil Stang nævner i sin Bog om »Sovjet Rusland« (2. Udg. Kria 1920) p. 38, at Kommissionen ved sin Oprettelse i November 1917 havde Ret til at lade foretage Arrestationer og til at lade henrette uden Lovmaat og Dom. Vilde den ellers have nogen straffet, msatte Sagen henvises til vedkommende Revolutionstribunal, Stangs Meddelelse skyldes Kommissionens Næstformand Peters. Refers. Anm.

Person af den bemidlede Klasse »med det Formaal at bibeholde eller anskaffe nogen Fordel, der er forbundet med Ejendomsret«, eller af en ubemidlet i en Tilstand af Hunger eller Nød. Af Betydning for Udmaalingen var endvidere, om Gerningsmanden søgte en Genoprettelse af den undertrykte Klasses Magt, eller om han forfulgte personlige Formaal, og endelig henviste Bestemmelserne til en Række almindelige Udmaalingshensyn som f. Eks., om vedkommende havde Forbrydelse som Erhverv eller ej, om der forelaa Komplot, Bande o. lign., om Angrebet var paa Person eller Formue og en Del andre ogsaa i anden Ret anerkendte Synspunkter. Den kriminelle Lavalder var sat til 14 Aar. »Proletarafstamning« var Strafformildelsesgrund i stort Omfang. § 25 i »de ledende Principer« behandler Strafarterne. Af disse er en Del klassiske: Dødsstraffen, Frihedsberøvelser, Forvisning, Embedsforfæltelse m. fl., medens enkelte Arter, hvis Virkninger iøvrigt er uklare, er nye, f. Eks. Udtalelse af offentlig Dadel, Erklæring om at vedkommende var Folkets eller Revolutionens Fjende, tvangsmæssig Gennemgang af Undervisningskursus og lign. Der hjemledes i udstrakt Grad Adgang til Kombination af Strafarter, og Opregningen af Strafarterne angives at være »til Eksempel«, saaledes at de judicielle Myndigheder arbitrært kunde kombinere andre¹⁾. Endelig indeholdt »Principernes« § 26 Regler om betinget Dømsfældelse. En saadan hjemles efter Bestemmelsen kun i Tilfælde, hvor Dommen lyder paa Frihedsstraf, hvor den dømte ikke tidligere har været straffet, og hvor ikke Gerningsmandens Samfundsfarlighed forlanger en øjeblikkelig Isolering. Straffen bliver effektiv, naar den dømte igen begaar en tilsvarende Forbrydelse, men der sættes ingen Frist, inden hvilken den senere Forbrydelse skal være begaaet for at virke afbrydende paa den betingede Doms definitive Bortfald. Praksis synes med Begærlighed at have grebet Bestemmelsen, og anvender — ifølge de officielle bolschevistiske Blade — betingede Domme i langt flere Tilfælde, end Loven hjemler. Man har endog drevet det til at idømme Falskmontere betinget Dødsstraf, og dette Tilfælde (fra Odessa)

¹⁾ Denne Ret opretholdes og anerkendes udtrykkeligt i »Bestemmelser for de revolutionære Krigstribunaler« af 18. Marts 1920 f. Eks. § 1, 3 Stk.: »De revolutionære Krigstribunaler har en fuldstændig ubegrænset Ret til Fastsættelse af Repressionsarten«. Betydningen af denne diskretionære Myndighed øgedes ved Bestemmelsen i Principerne om, at en Person ved en derpaa rettet Erklæring kunde »sættes udenfor Lovene« — en Bestemmelse, der f. Eks. ved et almindeligt Dekret blev anvendt overfor samtlige Medlemmer af Kadetpartiet.

skal ikke være noget isoleret. Den legislative Hindring blev i det nævnte Tilfælde overvundet ved en Henvisning til, at domte var af proletarisk Afstamning. Iøvrigt synes det, som om »de ledende Principer« meget hurtigt har mistet deres Betydning i Praksis, dels fordi de var for indholdsløse til at have nogen blivende Betydning, dels fordi der udsendtes nogle senere Dekreter Strafferetten vedrørende. Af saadanne Dekreter bør følgende nærmere omtales:

Allerede i 1919 udsendtes et Dekret om Frihedsstraffene, der foruden at organisere Formerne for disses nærmere Anvendelse indeholder Regler om Unddragelse af Straffen ved Flugt. Flygter den domte efter at være anbragt i Fængslet, kan Straffen ved det første Flugtforsøg forhojes diskretionært til den tidobbelte, medens det andet Flugtforsøg kan straffes med Døden. I Forbindelse med Reglen om Frihedsstraffens Udstaaelse kan nævnes, at man under 21. Marts 1921 udsendte et Dekret om betinget Løsladelse, og endelig har et Særdekret af 4. Marts 1920 fastsat særlige Regler om Strafanvendelse paa Personer mellem 14 og 18 Aar, paa hvilke man navnlig gennem almindelig pædagogisk Indvirkning søger at tilvejebringe Resultater, der gennem sædvanlig Frihedsstraf vanskeligt vil kunne opnaas. Er Frihedsstraffen en konkret Nødvendighed, maa Personer i den nævnte Alder aldrig afsone Straf sammen med Forbrydere over denne Alder. I Intervallet mellem Udsendelse af »de ledende Principer« i December 1919 og Tilvejebringelsen af en egentlig Straffelov i 1922 ligger endelig et Dekret af 5. Maj 1921, der for første Gang efter Revolutionen tilsigter at skabe fastere Regler for hvilke Handlinger, der er straffbare, og for de retlige Konsekvenser af en Straffedom. Egentlige detaljerede Regler indeholder Dekretet dog kun om det sidste Forhold, medens det med Hensyn til det første indskrænker sig til Opregning af en Række Handlinger, hvis Strafbarhed er selvfølgelig, hvorhos man som en særlig Undtagelse omtaler en enkelt Handling som straffri — nemlig Fosterfordrivelse¹⁾. Om Virkningerne af en Straffedom udtaler Dekre-

¹⁾ Anførte Bestemmelse, der iøvrigt er optaget efter et under 18. November 1920 offentliggjort Dekret, frembyder ved sin karakteristiske Sammenblanding af Lovregler og Lovmotiver, og med sin taabelige Proklamationsstil etc. saa fortræffeligt Eksempel paa den »folkelige« Kundgørelsesform, at dets Ordlyd kan forvente Interesse. Det overskrives: »Vedrørende Beskyttelse af Kvinders Sundhed« og lyder: »I Vesten saavel som hos os er i de sidste Decennier Antallet af Kvinder, der afbryder deres Svangerskab, stadig steget. Alle Landes Lovgivninger bekæmper dette Onde med Straf for de Kvinder, der beslutter, og de

tet, at Domstolene, d. v. s. Folkedomstole og revolutionære Tribunaler, skal fastsætte, om Dommen for en af de i Dekretet angivne Forbrydelser — f. Eks. Modrevolution, Drab, Røveri, Brandstiftelse, Tyveri, Bedrageri, Afpresning, Hæleri, Aager, erhvervsmæssig Spekulation, passiv Bestikkelse, Dokumentforfalskning, Falskmøntneri, Voldtægt og flere andre — skal anses for »brændemærkende« og følgelig medføre Indskrænkninger i de den domte tilkommende borgerlige Rettigheder. Retsbegrænsningen bestaar i Fortabelse af Valgret og Valgbarhed til de lokale Forsamlinger, til Forbund og andre Organisationer samt eventuelt i Fortabelse af Retten til at bære de vedkommende tildelte »Røde Orden« eller »Arbejderfaneordenen« og andre Ærestitler og -tegn. Den sidst nævnte Virkning kan dog kun indtræde med Sanktion fra selve den alrussiske Raadskongres' Centraleksekutivkomité¹⁾. Varigheden for Retsbegrænsningen fastsættes ved Dommen, dog med et lovbestemt Maksimum af 5 Aar.

Endelig i Begyndelsen af Aaret 1922 fremkom fra Kommissæren for Justitsvæsenet et Forslag til »Straffelov for den russiske socialistiske foderative Sovjet-Republik«. Dette Forslag, der blev forelagt den i Februar 1922 sammentraadte Raadskongres i Moskva, er efter de foreliggende Efterretnin-

Læger, der fuldbyrder Fosterfordrivelse. Denne Bekæmpelsesform, der ikke har medført positive Resultater, har gjort denne Operation til en hemmelig, ved hvilken Kvinden bliver Offer for en egennyttig ofte uvidende Fosterfordriver, der har gjort Operationen til sit Erhverv. Som Følge heraf bliver 50 pCt. af Kvinderne syge ved Fordrivelsen og 4 pCt. dør. Arbejder- og Bonderegeringen er klar over det farlige for Samfundet i dette Forhold. Den bekæmper derfor Ondet ved Befæstelse af den socialistiske Statsform og ved Propaganda mod Fosterfordrivelse blandt den kvindelige Arbejdermasse, og idet den i stigende Omfang realiserer Principerne for Beskyttelse af Kvinder og Born, ser den heri Muligheden for Ondets fuldstændige Fordrivelse. Men da foreløbig en Del Kvinder dels ved de tidligere Tiders Forringelse af Moralen, dels ved de nuværende vanskelige økonomiske Forhold tvinges til Operationen, bestemmer Folkekommissariatene for Folkepleje og for Justits, idet de beskytter Kvindernes Sundhed og Hensynet til Racen mod Uvidenhed og Egennytte, og idet de anser Repressioner paa dette Omraade for fuldstændig forfejlede, at 1) en gratis Operation, hvorved Svangerskabet kunstigt afbrydes, tillades, naar den foretages paa Sovjethospitaler, hvor dens maksimale Uskadelighed er sikret, 2) at Foretagelsen af denne Operation ubetinget forbydes andre end Læger, 3) at Jordemødre, der foretager Operationen, mister deres Ret til Praksis, og 4) at Læger, der foretager Operationen i deres private Praksis med egennyttigt Formaal, straffes.

¹⁾ Tidligere russisk Ret nøjedes i tilsvarende Tilfælde med Zarens Sanktion!

ger vedtaget som Straffelov for Sovjet-Rusland. Det indeholder 247 Artikler, af hvilke 45 udgør »Almindelig Del«. De første Bestemmelser er, som man kan forvente, helliget Fraserne. Ialt er 5 Bestemmelser anvendt til dette Formaal, men § 6 indeholder derefter en Deling mellem Angreb paa de Rester af den førrevolutionære Samfundsordning, der endnu bestaar i Overgangsperioden, og Indgreb i de Forvaltningsorganer og Samfundsinteresser, der er skabt og anerkendt af Sovjelmagten. Betydningen af denne Sondring angives i § 7 at være, at Straffelovens Strafangivelser for den første Kategori er at anse for Maksimumsbegrænsninger, medens de for den anden Kategori er Minimalgrænser, som Domstolene ved Strafudmaalingen kun under særlige Forhold kan tilsidesætte. Det er saaledes en ejendommelig Understregning af Forskellen mellem gammelt og nyt, der gives ved Repressionsreglen i § 6.

Overgangen fra den Tilstand, der herskede under »de ledende Principers« Régime, til en Tilstand, der var legalt reguleret, har aabenbart været forbundet med Vanskeligheder, der ikke fuldtud er forvundet i Loven. Sondringen i § 6 er et Eksempel herpaa, og et endnu kraftigere findes i § 8. Denne Bestemmelse fastslaar, at Domstolene, naar de paa Grund af særlige Forhold bryder de af Lovbudene satte Strafferammer, er forpligtede til i Domsmotiverne at begrunde Overskridelsen. Men hvis Overskridelsen ikke er materielt begrundet, er der intet Reaktionsmiddel overfor Dommen. Det er saaledes i denne ene Bestemmelse lykkedes Loven at gøre Kaal paa Strafferammerne, og § 10 tager sig paa nogenlunde samme Maade af Strafbarheden. Der siges i sidstnævnte Bestemmelse, at i Tilfælde, hvor Straffeloven ingen direkte Bestemmelser indeholder, bliver Straf at anvende i Overensstemmelse med de i §§ 1—5 indeholdte Bestemmelser (se. om »Straffens sociale Formaal«). Man straffer saa efter Bestemmelser om Forbrydelser, der efter deres Art og Betydning nærmest kan sammenstilles med den konkrete foreliggende. Principet *nullum crimen, nulla poena sine lege* er saaledes fuldstændigt underkendt.

Strafudmaalingsprinciperne er nærmest overensstemmende med de efter »de ledende Principer« gældende. Strafarterne nævnes i 26 som 1) Frihedsstraf, der efter § 28 strækker sig fra 6 Maaneder til 5 Aar, 2) Tvangsarbejde uden Frihedsindskrænkning, 3) betinget Dom(?), 4) fuldstændig eller delvis Formuekonfiskation, 5) Bøder, 6) midlertidige Retsbegrænsninger, 7) offentlig Dadel og 8) Erstatning. Man vil

med Forundring i denne Opregning savne Dødsstraffen. Om denne er der imidlertid i § 27 givet særlige Regler. Det hedder heri, at i Egne, der er erklæret i Belejringsstilstand, eller hvor de almindelige revolutionære Tribunaler er afløst af Standretter, vil Skydning være anvendelig, indtil andet maatte blive bestemt af den alrussiske Eksekutivkomité. Dødsstraffen er saaledes begrænset til en Undtagelse i Straffelovens almindelige Del, og det er med Forbavselse, at man i de specielle Bestemmelser af Loven finder Dødsstraffen anvendt i en Række Tilfælde, hvor de særlige Betingelser efter § 27 ikke synes at være opfyldte.

Straffelovens specielle Del begynder med Bestemmelser om Statsforbrydelser, der i §§ 46—57 er samlet under Fællesbetegnelsen »modrevolutionære Forbrydelser«. Andet Afsnit af Statsforbrydelserne §§ 58—87 overskrives: »Forbrydelser mod Statsforvaltningen«. Første Afsnit behandler Forbrydelser som »bevæbnet Mytteri«, Spioneri, Opfordring til Trediestat om væbnet Indblanding i den russiske Republiks Anliggender o. lign. Straffene er Døden og fuldstændig Formuekonfiskation. Andet Afsnit indeholder en Række Bestemmelser af meget forskelligartet Indhold, hvor Krænkelser af Staten i de fleste andre Retsforfatninger anses for sekundære. Eksempelvis kan anføres Ødelæggelse af Samfærdselsmidler, Befrielse af Arresterede, Brandstiftelse, Røveri udført i Bande, erhvervsmæssig Forfalskning af Penge og Frimærker, Pogromer og flere andre. En Række af disse Forbrydelser har ligeledes Døden til Følge. Forudsætningerne i § 27 for Anvendelsen af Dødsstraffen er her fuldstændigt opgivet, og Døden er den normale og ofte eneste Strafreaktion.

§§ 88 til 102 indeholder Regler om Embedsforbrydelser. Af disse Bestemmelser kan navnlig fremhæves, at Bestikkelse medfører Frihedsstraf i indtil 5 Aar, uden at det til Anvendelse af denne Straf kræves, at Bestikkelsen har medført Krænkelser af Embedspligter iøvrigt. Foreligger der skærpende Omstændigheder, er Straffen betydeligt strengere og kan endog stige til Dødsstraf.

Efter Statsforbrydelserne og Embedsforbrydelserne følger i §§ 103 til 110 et Afsnit om Overtrædelser af Reglerne om Adskillelse mellem Stat og Kirke. Der hjemles i dette Afsnit (§ 104) Strafarbejde i indtil 1 Aar for at give Mindre-aarige Undervisning i Religion i alle Stats- og Privatskoler og (i § 107) Strafarbejde i indtil 6 Maaneder for Foretagelse

af religiøse Ceremonier paa offentlige Steder samt for Udstilling af religiøse Afbildninger.

Efter et lille Afsnit om Erhvervsforbrydelser (§§ 114—122) følger i §§ 124—125 Reglerne om Angreb paa Liv og Legeme. Det forsættlige Drab straffes i sin »normale« Form med streng Isolering i indtil 5 Aar, medens det i Affekt begaaede Drab straffes med Strafarbejde i indtil 4 Aar. Efter § 124 kvalificeres Drabet, naar det er begaaet af Egennytte, af Skinsyge »eller andre lavere Motiver«, ved Recidivering, ved Anvendelse af særlig smerteforvoldende Midler, for at lette andre Adgangen til at begaa en Forbrydelse, hvis Drabsmanden havde særlige personlige Forpligtelser overfor den dræbte, og hvis Drabsmanden har udnyttet en hjælpeløs Tilstand hos den dræbte. Straffen er i dette Tilfælde Strafarbejde ikke under 5 Aar, hvilket i Grunden strider mod de i §§ 6 og 7 indeholdte Strafferegler, men det er jo ikke saa stærkt bevendt med Lovens Konsekvens heller paa andre Punkter. Legemskrænkelser straffes for de groveres Vedkommende med streng Isolering i indtil 4 Aar, for de lettere med Strafarbejde i indtil 3 Aar. — Loven indeholder endvidere nogle Regler om Æreskrænkelser, der straffes med Strafarbejde i indtil 6 Maaneder eller Bøder indtil 500 Guld-rubler, et Beløb, der vist i Øjeblikket kun vil kunne betales af faa.

Endelig staar tilbage at nævne det Afsnit, der naturligt maa frembyde størst Interesse i en Straffelov for en kommunistisk Republik — Berigelsesforbrydelserne. En Gennemgang af disse vil imidlertid hurtig overbevise én om, at nogen »revolutionær Sensation« finder man ikke i disse Bestemmelser. Der sondres paa god gammel Vis mellem Tyveri, Ran og Røveri, og derefter findes Reglerne om Bedrageri. Tyveribestemmelsen § 172 omhandler Tilfælde af »hemmelig Tilvendelse af Formue, som er i en andens Besiddelse, Brug eller Forvaltning«. Det vil bemærkes, at man med Held har undgaaet Ordet »Ejendom«, men for Begrebet er det jo ogsaa irrelevant. § 173 omhandler Ran, der defineres ganske som i andre Lande. Kun indeholdes der i §§ 174 og 175 en Sondring mellem Tilegnelsestilfælde under Anvendelse af Magt, hvor § 174 nærmest sidestilles med Ran, medens § 175 dækker over det klassiske Røverbegreb. Straffene er ret lave. For sædvanligt Tyveri Frihedsberøvelse eller Tvangsarbejde i indtil et halvt Aar. Krænkes direkte Stats- eller Kommuneinteresser, stiger Straffen til ét Aar. Er Tyveriet kvalificeret f. Eks. ved Indbrud, stiger Straffen

til to Aar. Ran straffes noget strengere, Røveri kan stige til 5 Aars Frihedsberøvelse eventuelt i Forbindelse med streng Isolering. Bedrageri straffes efter § 178 med Tvangsarbejde eller Frihedsberøvelse i indtil 6 Maaneder. Endelig kan nævnes, at § 186 hjemler Straf for den, der uden Tilegnelseshensigt benytter »en ham ikke tilhørende« Formue. Straffen er offentlig Dadel, Bøder indtil 100 Guldrubler eller Tvangsarbejde indtil 6 Maaneder. Bestemmelsens væsentlige Interesse er dens energiske Forsøg paa at skjule den Kendsgerning, at Formue kan ejes. Spørgsmaalet er blot, om man ikke lige saa godt straks kunde have formuleret Bestemmelsen som »en en anden tilhørende Formue«. I saa Fald havde det været overflødigt for Læseren at slutte modsætningsvis.

Artiklen slutter med en Paavisning af, at man her har skabt Rusland en Straffelov, der kan føre til en retfærdig strafferetlig Behandling af alle Lovovertrædere, men som med nøjagtig lige saa stor Sandsynlighed kan bevare et legislativt Anarki. Alt vil nu afhænge af, om Domstolene har Evne og Vilje til at skabe en Strafferet, der uden Hensyn til social Forskel tilsigter at skabe den individuelle Retfærdighed. Mon det er nødvendigt at bemærke, at Forfatteren tvivler?

Tidskrift, udgivet af »Juridiska Föreningen« i Finland. Aargang 1922, Hæfte 3—6. Aargang 1923, Hæfte 1.

De foreliggende Hæfter af »Juridiska Föreningen«s Tidskrift er denne Gang meget fattige paa Artikler om strafferetlige Emner. Kun i Hæfte 3 findes der en Afhandling af *J. E. Boig* om Spørgsmaalet, hvorledes en effektiv Straffuldbyrdelse kan opnaas, og i Hæfte 5 en Afhandling af *Erik af Hållström* om det maaske noget teoretiske, men ganske interessante Spørgsmaal, om Bedrageri kan begaas i Retsforhold, der strider mod Lov og Ærbarhed.

Den første Afhandling, der er holdt som Foredrag i Foreningen, har en ret agitatorisk Karakter. Den fastslaar, at en Afgørelse af det rejste Problem bør ske paa Basis af Fakta, hvilket dokumenteres ved en Gennemgang af Kriminalstatistikken fra 1892 til 1912. Konklusionen er, at Kriminaliteten er i en stærk og stadig Stigning saavel ved de særlige Forbrydelser, der skyldes Finlands Tørlægning, som ved de almindelige Forbrydelser. I Byerne straffedes i 1892 af 10,000 Indbyggere

392, i 1897: 308, i 1902: 302, i 1907: 450 og i 1912: 416. Paa Landet var Tallene i 1892: 44,5, i 1897: 32,8, i 1902: 30, i 1907: 25,9, i 1912: 37,2. Det vil bemærkes, at Byerne møder med en Procent, der er ca. 10 Gange saa høj som Landets, og at Nedgangen fra 1892 til 1907 fuldstændig er indvundet i Aarene 1907—1912. Da Aarene efter 1912 yderligere forøgede Stigningen, og endelig Forbudslovens Ikrafttræden i 1919 satte Kriminalitetsprocenten op i Spring, forstaar man, at Forfatteren raaber et Vagt i Gevær. Kriminalitetens Stigning er nu naaet til et Punkt, hvor den maa standses. Spørgsmaalet er blot Maaden.

Først og fremmest gælder det at ramme Forbrydelsens Aarsag og ikke dens Ytring. Dette opnaas i hvert Fald ikke ved den nugældende Ordning, hvor nogle Lovovertrædere straffes med langvarige Straffe, medens en stor Del af Lovovertræderne gaar fri. Den nyere Straffelovgivning, der staar i Forbindelse med Gennemførelsen af Forbudsloven, er i Virkeligheden lige saa irrationel som den ældre. Og søger man den gennemført, er Konsekvensen blot, at Fangeantallet øges yderligere.

Straffens Formaal at afskrække, forbedre og uskadeliggøre, søges i det nugældende Straffesystem opnaaet ved den progressive Straff fuldbyrdelse. Straffen er i Begyndelsen strengest og mildnes efterhaanden under Hensyntagen til Fangens Opførsel og Forbedring. Man tilsigter hermed at lade Fangen føle Tabet af Friheden som en Lidelse, der skal afskrække ham fra paany at begaa Forbrydelser, hvorhos man gennem den gradvise Straflempelse forbereder hans Tilbagevenden til Samfundet som et moralsk forbedret Individ. Den stærke Begyndelsesreaktion søges navnlig opnaaet ved Fangens Anbringelse i Enecelle under absolut Isolation, hvilket vil sige, at det er uløseligt forbundet med det progressive System, at Fangen kan tilbringe i hvert Fald de første 4 Maaneder af Straffetiden i Enecelle. Til Nød kan dette opnaas i Tugthusene, der vel kun raader over 829 Eneceller, men til Gengæld aflastes godt af Fangekolonierne. I Lensfængslerne er Antallet af Celler ialt kun 961, og da Varetægtsarrestanterne naturligvis først og fremmest maa anbringes i Eneceller, opstaar der i Virkeligheden en konstant Pladmangel i disse Fængsler. Ved en Optælling foretaget den 12. November 1921 viste det sig, at der var 644 Varetægtsarrestanter, saaledes at der i Lensfængslerne kun var godt 300 Celler tilbage til dømte Fanger. Følgen heraf er blevet, at den Isolering, der netop i Straffetidens Begyndelse skal un-

derstreges overfor Fangen, at han har forset sig mod Samfundet, og faa ham til at føle Lidelsen ved den tabte Frihed, svinder ind til et Par Uger eller i det aller højeste en Maaned. Og hvorledes skal en Straffuldbyrdelse virke, naar f. Eks. den første Gang domte efter en Isolering paa et Par Uger anbringes i Celle sammen med et Par ofte domte Forbrydere, der tilbringer den tvungne Lediggang med Udklækning af nye Planer. Der er derfor kun to Muligheder for at naa frem herover — enten at udvide Fængslerne eller at formindske Fangetallet. Den første Mulighed er for Tiden i Finland finansielt udelukket. Der er altsaa kun den anden tilbage.

Et rationelt Forsøg i denne Retning vil straks møde Modstand hos den almindelige Opfattelse, at Straf bør skærpes igennem dens Forlængelse. Denne Opfattelse er lanceret af Straffereglerne for Overtrædelser af Forbudslovgivningen. Da man ikke fik dem til at virke i første Omgang, sprang Straffesatserne i Vejret. Minimumstiden for Bodeafsoning blev f. Eks. hævet fra 4 til 10 Dage. Hvis denne Opfattelse var rigtig, maatte Konsekvensen af en Strafnedsættelse blive, at den paagældende Forbrydelse blev begaaet i større Omfang. Dette har imidlertid ikke været Tilfældet med f. Eks. Barnemord, skønt Straffen herfor er blevet nedsat. De udstrakte Fængselsstraffe har i Virkeligheden kun den sikre Virkning, at Fængslerne overfyldes, at stadig større Krav stilles til Statens Fængselsbudget, og at en rationel Behandling af Fangerne er en Umulighed. Altsaa maa Straffetiderne afkortes, og Straffen skærpes, saa dens Strengthed opvejer dens Korthed.

Den almindeligste Forbrydelse er Tyveriet. Sammenholdt med andre Landes Straffelove er Strafferammerne for Tyveri uforholdsmæssigt høje. Herved belastes naturligvis Fængslerne stærkt. Efter Tyveriet kommer Drabs- og Voldsforbrydelserne med det største Antal domte. Soges Aarsagerne til disse Forbrydelser, vil de oftest findes i Misbrug af Alkohol, og en Nedgang i Antallet af disse Forbrydelser kan ikke forventes, for man skrider rationelt ind imod Smugbrænding og Smugleri med de strengeste Straffe, og Strafskærpelsen bør ikke bestaa i en Forlængelse af Straffetiden, men i en Skærpelse af selve dennes Udstaaelse, navnlig ved Anvendelse af Vand og Brød. Der er jo ikke Tvivl om, at en Isolering paa denne trivielle Kost i Forbindelse med Berovelse af ethvert Underholdningsmiddel vil virke ganske anderledes stærkt paa Fangen end en passende varieret Menu

i Forbindelse med de med en længere Straffetid naturligt forbundne Isoleringslempelser. Forfatteren henviser til, at baade Danmark og Norge anvender Vand og Brød som Straf. Hertil kommer, at Gerningsmændene til de Forbrydelser, der bestaar i Indsmugling, Hjemmebrænding og lign., normalt ikke drives af Trang til de spirituose Nydelsesmidler, men udelukkende driver deres Virksomhed af Hensyn til den dermed forbundne Fortjeneste. Blev de derfor klapset af med en kortere, men alvorlig Straf, er der sikkert ikke ringe Chancer for at faa dem til at indstille Virksomheden. Selve Forbudsforbrydelsens økonomiske og sociale Baggrund er forsaavidt let at forstaa. Den virkelig fine Avance af sin Bedrift faar Jordbrugeren, saasnart han begynder at brænde. Er der saa en Pause i Afsætningen, hvor han begynder at samle Lager, hvad er saa naturligere, end at han selv hjælper lidt med, og har han saa først faaet Smag for sine Produkter, tager Drikkeriet Overhaand. Naboerne lægger naturligvis Mærke til det nye Erhverv, Jordbrugeren har faaet. Men enten brænder man selv, eller ogsaa er man saa kendt med Fænomenet, at man af den Grund holder sig passiv. Det er derfor nødvendigt at gøre alle Skatteydere i en Kommune direkte interesseret i en Bekæmpelse af Uvæsnet ved at lade Kommunerne participere i de med Afstraffelserne af de skyldige forbundne Udgifter. Naturligvis vil det fremkalde et Angiveri, der ikke er helt tiltalende, men at det i det lange Løb vil formindske Kriminaliteten indenfor dette Omraade, er dog sikkert udenfor enhver Tvivl. I Danmark og Norge dækkes Udgifterne til Fangernes Ophold i de kommunale Fængsler af Kommunerne — i Norge dog kun delvist —, men i Sverige og Finland er det Staten, der betaler hele Beløbet ogsaa til Lensfængslerne, der af Forfatteren opstilles som svarende til de kommunale Fængsler i Danmark. Dette i sig selv urimelige oges ved, at nogle Byer ligefrem har faaet Ry for sin Smugbrændingsindustri, mens andre Byer har formaaet at holde sig helt fri. Lod man Kommunerne selv betale for de dømtes Fængselsophold, kunde man samtidig hjemle dem Ret til at gøre Reges til de skyldige for de udlagte Beløb, et Middel, der, da Talen her ofte er om smaa Ejendomsbesiddere, der herigennem ejer nogen Formue, sikkert vil vise sig effektivt. Og endelig er der den Fordele forbundet med at skabe den private Interesse i Bekæmpelsen, at man var i Stand til at formindske de Ulemper, som den særlige politimæssige Udøvelse af Forbudsbestemmelserne uundgaeligt medfører. Men som absolut Betin-

gelse for, at de nævnte Midler skal kunne virke, sætter Forfatteren ganske vist, at det gores muligt at erhverve alkoholiske Drikke i stærkt begrænsede Kvanta til en rimelig Pris, og dermed er han endt, hvor enhver finsk Strafferetsforfatter tilsyneladende maa ende: i Forbudets Ophævelse eller Begrænsning.

Endelig peger Forfatteren paa endnu to Punkter, paa hvilke det synes muligt at indvinde noget: Varetægtsarrestens Begrænsning og betinget Løsladelse. Det første skulde navnlig opnaas gennem Anvendelse af Kaution, det andet ved en Lovændring, der tillod Løsladelse efter f. Eks. 6 Maaneders Indespærring, hvor Fangens Opførsel tillod det. Men helt godt mener Forfatteren kun det kan blive ved en Revision af den finske Straffelov. Og Maalet for Revisionen skal alt-saa være Afkortning af Straffesatserne.

Leif Gamborg.

Mindre Meddelelser.

Norges Forsorgs- og Verneforbund. I dette tidsskrifts 6te aargang (1918), s. 246, og dets 7de aargang (1919), s. 198, er meddelt oplysninger om de gamle fængselselskapers utvikling og overgang til forsorgsforeninger, samlet i de **Norske Forsorgsforeningers Landsforbund**, som blev stiftet 31. mars 1917. Foreningens omsorg skulde omfatte ikke bare dem som hadde været straffet, men ogsaa personer »som har været under strafferetslig forfølgning uten at straf er anvendt, samt av saadanne personers familier«. Hermed var fortrinsvis tænkt paa personer som hadde faat betinget dom, eller mot hvem paatale betingelsesvis var undlatt. Da arbeidet paa de sidstnævnte felter senere blev tatt op ogsaa av det nystiftede **Norges Lærhjem- og Verneforbund** (som desuten arbeidet paa andre felter), opstod der visse vanskeligheter. For at faa istand en saavidt mulig hensigtsmæssig ordning blev det saa ved kgl. res. av 6. november 1920 bl. a. bestemt at Forsorgsforbundet skulde overta tilsynet med de betinget dømte, Verneforbundet med dem som betingelsesvis blev fritatt for tiltale.

Justisdepartementet, som behandlet saken, hadde allerede dengang helst ønsket at faa istand en sammenslutning mellem de to forbund, som begge hadde betydelige statstilskud (Forsorgsforbundet paa Justisdepartementets (Fængselsvæsenets) budgett, Verneforbundet paa Socialdepartementets). Men tanken møtte dengang saadan motstand fra ledende hold inden Verneforbundet, at det fandt at burde utsætte løsningen av dette spørsmål.

Efterat der i februar 1922 var indtraadt en forandring i Verneforbundets ledelse, tok Justisdepartementet paany spørsmålet om sammenslutningen op og satte sig i forbindelse med Socialdepartementet derom. Der blev nedsatt et arbeidsutvalg til sakens overveielse. Ved kgl. res. av 27.

juli 1922 blev riksadvokat *Kjerschow* opnævnt som dets formand.

Udvalget avgav sin indstilling i saken i oktober 1922. Det foreslog dannet Norges Forsorgs- og Verneforbund som en sammenslutning av foreninger med følgende opgaver:

1. efter paaatalemyndighetens eller rettens begjæring foreta undersøkelser vedrørende lovovertrædere,

2. at ta sig av a) personer likeoverfor hvilke enten paaatale betingelsesvis undlates eller idømt straf betingelsesvis besluttet ikke fuldbyrdet, b) personer som har været straffet eller underkastet tvangsarbeide, c) saadanne personers familier samt d) ungdom som maatte være forsømt eller van-skelig stillet, dette dog alene i den utstrækning hvori foreningenes ovennævnte øvrige virksomhet maatte tillate det.

Udvalget utarbeidet videre utkast til lover for forbundet og til normallover for foreninger, tilsluttet Norges Forsorgs- og Verneforbund, samt forslag til budgett for forbundet og lokalforeningene. Det foreslog bevilget kr. 275 500,00 som statsbidrag for terminen 1923—1924 og en tillægsbevilgning for 1922—1923 paa kr. 31 725,00.

Paa et møte av delegerte fra de to gamle landsforbund konstitueres 24. oktober 1922 Norges Forsorgs- og Verneforbund. Møtet vedtok lover for det nye forbund, som forutsattes at skulle træde i virksomhet 1. januar 1923, vedtok forslag til normallover for de forbundet tilsluttede forsorgs- og verneforeninger og valgte medlemmer av forbundsstyret. Ved særskilt valg valgtes til formand fængselsdirektor *Arne Omsted*.

Ved kgl. res. av 1. december 1922 blev det bestemt at alle saker vedkommende Statens forhold til forsorgs- og verneforeningene fremtidig skulde bli at behandle av Justisdepartementet.

»Trods al den sympati departementet har for forbundet og dets virksomhet, har man dog,« heter det i Justisdepartementets budgetforslag for 1923—24, »av budgetmæssige grunde ikke set sig istand til at føre op mere end i det hele kr. 250 000,00 som tilskudd til forbundet for næste termin«. Efter indstilling fra Stortingets justiskomite har Stortinget bevilget dette belop.

Det nye forbund traadte som forutsatt i virksomhet ved nyltaar 1923. Som forbundsstyrets generalsekretær blev ansat hr. *Iv. Rummelhoff*, tidligere direktor ved de Norske Forsorgsforeningers forbundskontor.

H. N.

Reitgjerdet asyl. Stortinget besluttet i 1919 at Reitgjerdet pleiestiftelse for spedalske (nær Trondhjem) skulde omindredes til et asyl for særlig vanskelige og farlige sindssyke. Det blev aapnet 4. april 1923 og har plads til 120 patienter.

Asylet skal modtage patienter fra det hele land og optage fra de øvrige asyler sindssyke som har vist sig vanskelige at forpleie der paa grund af voldsomhet, rommelyst eller kriminelle tilbøieligheder. Det blev derfor fundet hensigtsmæssigt at tillægge en central myndighed at træffe avgjørelser om optagelse i og utskrivning af asylet. Da dette ikke stemmer med sindssykeloven av 1848, som tillægger asyldirektoren denne myndighed i første haand, burde der gives en særskilt lov for Reitgjerdet asyl i likhet med hvad der blev gjort for Kriminalasylet ved loven av 30. april 1898.

Lov om Reitgjerdet asyl er saa utfærdiget 7. juli 1922. Efter lovens § 1 er asylet »bestemt til at optage særlig vanskelige og farlige sindssyke som ikke ansees egnet til behandling i almindelige sindssykeasyler. Likesaa kan optages sindssyke, hvis indlæggelse eller fortsatte ophold i Kriminalasylet ikke ansees paakrævet, skjønt de fylder de lovbestemte betingelser for optagelse der.« Efter lovens § 2 træffes bestemmelse om indlæggelse i eller utskrivning af dette asyl af vedkommende regjeringsdepartement eller den dette bestemmer. Socialdepartementet har derefter bemyndiget overlægen for sindssykevæsenet til at træffe disse avgjørelser.

Kriminalasylet i Trondhjem er bestemt til at optage mandlige landsfængselsfanger, som er erklært sindssyke, og andre mandlige sindssyke som har forøvet forbryderske handlinger, og som er saa moralsk utartede eller saa samfundsfarlige at de ikke ansees egnet til behandling i et almindelig sindssykeasyl. Kriminalasylet horer ind under Justisdepartementet, Fængselsstyrelsen. Med sine 38 pladser har Kriminalasylet været for litet til at optage alle de sindssyke som efter loven har betingelser for at optages der. Men samtidig er det saa at indlæggelse i Kriminalasylet i mange tilfælder vilde være en unødigt streng foranstaltning. Efter loven om Reitgjerdet asyl vil det forhaabentlig bli mindre vanskelig end hittil for fængselsvæsenet at faa anbragt dem som har betingelser for indlæggelse i Kriminalasylet. Som følge av den nære sammenhæng mellem Reitgjerdet asyl og Kriminalasylet er de begge lagt ind under bestyrelse av samme direktor.

H. N.

Alkoholistanstalter i Norge. De offentlig godkjendte alkoholistanstalter er kuranstalterne paa Ørje, Hovelsaasen og Vaarli.

Efter beslutning av Stortinget i 1908 blev kaserneanlegget ved de nedlagte befæstninger ved Ørje i Østfold (Smaalenene) med tilhørende jordarealer uten vederlag overlatt den Norske Lægeforenings Alkoholkomité til bruk til opprettelse av en kuranstalt for alkoholister. Kurstedet traadte i virksomhet i juli 1910 og hadde statsbidrag til driften, indtil det fra 1. juli 1920 blev overlatt av Staten. Det er en aapen anstalt og er i budgettet for 1923—24 forutsatt at ha et belæg av 25 patienter. Ørje kursted skal efter gjældende bestemmelser (kgl. res. 2. juli 1910 og cirkulære 22. s. md.) kunne ta imot mandlige patienter efter straffelovens § 39, lov om umyndiggjørelse av 28. november 1898 § 30 og lov om losgjænger, betleri og drukkenskap av 31. mai 1900 (med tillægslov av 9. mars 1918) § 21, 1ste punktum (a: personer som efter frivillig indlæggelse kan holdes tilbake i anstalten for et tidsrum som de selv har bestemt ved indlæggelsen). Praksis har imidlertid utviklet sig derhen at kurstedet i det store og hele bare har tatt imot personer som legger sig ind frivillig, og som ikke kommer ind under losgjængerlovens § 21, 1ste punktum.

Som det vil forstaaes kan ingen tvangsindlægges i Ørje efter losgjængerlovens §§ 18 og 19 og heller ikke tvangsmæssig holdes tilbake der efter losgjængerlovens § 21, 2det punktum, hvis de ved sin (frivillige) indlæggelse ikke selv har bestemt nogen opholdstid.

Det har imidlertid været et savn at man ikke har had en »lukket« alkoholistanstalt til mottagelse av patienter efter losgjængerlovens §§ 18 og 19 og § 21, 2det punktum. Personer som er domt efter losgjængerlovens §§ 18 og 19 har maattet sættes i tvangsarbeidshus istedetfor i kuranstalt.

Efter beslutning av Stortinget i 1920 blev saa kjøpt gaarden Hovelsaasen til kuranstalt for mandlige alkoholister. Den ligger i Aasnes i Solor, ca. 8 km fra Flisa jernbanestation ved jernbanen Kongsvinger—Elverum. Den drives for Statens regning og kan mottage indtil 25 patienter. Hovelsaasen kuranstalt er bestemt til at ta imot patienter ikke bare i henhold til straffelovens § 39, umyndiggjørelseslovens § 30 og losgjængerlovens § 21, 1. p., men ogsaa i henhold til losgjængerlovens §§ 18 og 19 og § 21, 2. p., jfr. cirkulære 4. august 1921. Anstalten traadte i virksomhet januar 1922.

Efter løsgjængerlovens §§ 18 og 19 kan retten bemyndige paatalemyndigheden til at sætte ind i tvangsarbeidshus eller kuranstalt, som Kongen har godkjendt, personer som jevnlig misbruger berusende drikke, og som dommes til fængselsstraf for beruselse paa befærdede steder eller ordensforstyrrelse, for betleri eller forsømmelse av forsorgelsespligt. Paa Hovelsaasen vil ogsaa, forsaavidt plads er ledig, kunne mottages arbejdsdygtige personer forfaldne til nydelse av berusende drikke, naar de frivillig lægger sig ind paa kuranstalten. Efter løsgjængerlovens § 21, 2det punktum, vil saadanne personer, naar de ved indlæggelsen ikke selv har bestemt nogen opholdstid, trods sit forlangende om at forlate anstalten kunne holdes tilbage i den for et tidsrum, der ansees nødvendig for deres helbredelse, dog ikke over et aar fra indlæggelsen at regne. Vanskelige og rommelyste personer vil ikke kunne modtas, heller ikke personer som er farlige for omgivelserne.

Norske Kvinders Totalavholdsselskaper har oprettet en kuranstalt for kvindelige alkoholister paa Vaarlø (tidligere paa Reneflød) paa Jeloen ved Moss. Efter kgl. res. 7. juli 1913 kan den ta imot patienter i henhold til § 30 i lov om umyndiggjørelse av 28. november 1898 og § 21 i løsgjængerloven. Da saaledes indlæggelse i denne anstalt ikke kan ske efter løsgjængerlovens §§ 18 og 19, maa kvinder som dommes efter disse bestemmelser, i tilfælde anbringes i Arbeidshuset for Kvinder i Kristiania.

II. N.

Identificering af Projektiler. I »Annales de Médecine légale« for December f. A. offentliggør Professor Balthazard sin sidste ligesaa enkle som sikre Metode til Identificering af Projektiler — et Fremskridt, der har sin store Betydning i Sager, hvor det gælder om at bevise, hvorvidt et Mord er begaaet med den mistænkte Revolver.

Metoden bygger paa, at to Revolvere af samme Mærke og Kaliber — selv af den omhyggeligst forarbejdede Art som f. Eks. Browning-Pistolerne — ikke er absolut ens, men alle i Lobet har visse smaa Uregelmæssigheder, der afsætter Mærker i Projektilet paa dets Vej ud.

Fremgangsmaaden er følgende: Det paagældende Projekt til rulles over et Stykke mat Staniol. Det fremkomne Aftryk fotograferes i 5—6 Ganges Forstørrelse, hvorefter det

samme gentages med et Projektil, udskudt med det Vaaben, Undersøgelsen drejer sig om.

Mellem Mærkerne af Riffelgangene fremkommer Mærker af Lobets Uregelmæssigheder i Form af tynde Streger, og det er ved Hjælp af disse, at Identiteten kan afgøres.

Denne Metode har Professor Balthazard med absolut Sikkerhed anvendt ved forskellige Tilfælde.

I en Mordsag, hvor to Forbrydere havde affyret deres Revolvere, der var af samme Type, konstaterede han saaledes, hvis Kugle det var, der havde forårsaget Døden.

Her i København har vi kun i et enkelt Tilfælde haft Lejlighed til at anvende Metoden, men det var da ogsaa muligt bestemt at afgøre, at det var den mistænkte Revolver, der havde været brugt ved den paagældende Lejlighed.

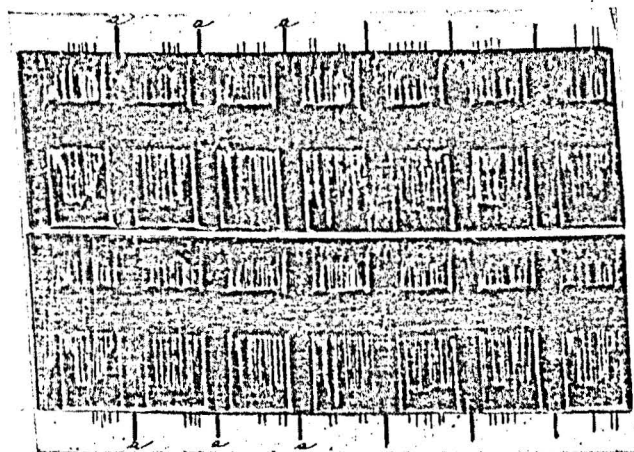

Fig. 1. Ca. 3 x Forstørrelse.

Fig. 1 forestiller Aftryk af to Projektiler udskudt med samme Browning-Pistol.

Mellem Mærkerne efter Riffelgangene, a, ses Mærkerne af Uregelmæssighederne i Lobet.

Det maa bemærkes, at man ikke altid kan vente at finde Billedet akkurat ens i de mindste Enkeltheder. Dels vil Kuglen paa dens Vej gennem Maalet, den træffer, blive ridset, saaledes at nogle af Mærkerne forsvinder, dels er Projektilerne ikke saa matematisk nøjagtigt ens i Diameter, at Mærkerne bliver lige tydelige i de forskellige Kugler, men Til-

stedeværelsen af en Række karakteristiske Enkeltheder vil ogsaa være tilstrækkelig til en Identificering.

Det kan tilføjes, at en af de københavnske Opdagere har konstrueret og selv udført to smaa Apparater, det ene til at fastholde Kuglen, mens man ruller den, det andet til Opsætning af Fotografierne under Sammenligningen.

Begge Apparater er blevet meget anerkendende modtaget af Professor Balthazard, der vil omtale dem i sit Tidsskrift.

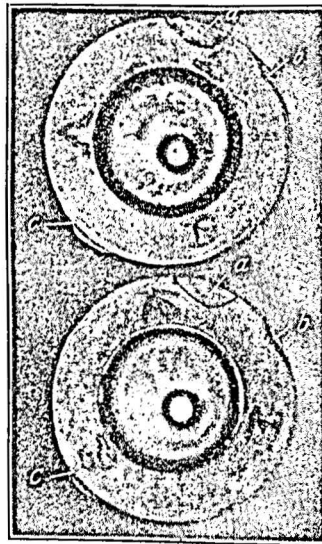

Fig. 2. 4 x Forstørrelse.

I de Tilfælde, hvor Kuglen paa sin Vej er blevet stærkt deformeret, lader Metoden sig naturligvis ikke anvende. Men man har da, naar det drejer sig om Automatpistoler, den Udvej at foretage Identificering efter Patronhylstrene.

Metoden, der ligeledes er Professor Balthazards, hviler paa den samme Kendsgerning, at to Revolvere selv af samme Mærke og Kaliber ikke er nøjagtig ens fabrikerede. Patronhylsteret faar paa dets Vej fra Magasinet op i Kammeret og indtil det udslynges ved Rekylen, forskellige Mærker af de haarde Stød, det er Genstand for. Disse Mærker bliver paa Grund af Uregelmæssighederne i Fabrikationen forskellige i de forskellige Pistoler, men altid ens i den samme. Slagsstif-

terne sætter heller ikke nøjagtig samme Mærker, og det Punkt, hvor de rammer Fængelhæften, varierer ogsaa noget ud fra dennes Centrum.

Fremgangsmaaden ved Identificeringen er da at fotografere de paagældende Patronhylstre i stærk Forstørrelse, sammenligne de karakteristiske Mærker og maale Vinklerne mellem disse og Fængelhættens og Slagstiftens Centrum.

Fig. 2 viser to Patronhylstre, hvoraf det ene blev fundet paa et Gerningssted, og det andet hidrører fra et Skud med den mistænkte Automatpistol.

Som den første Ejendommelighed ses, at Slagstiften ikke rammer nøjagtigt i Fængelhættens Centrum.

Mærkerne a, der er ganske ens og anbragt paa samme Sted i Forhold til Slagstiftmærket og Centrum, stammer fra Hylsterets Slag mod Bundstykket, umiddelbart før det udkastes.

Mærkerne b er af smaa Uregelmæssigheder i Slagstiftholderen og afsat under Rekylen.

Mærkerne c hidrører fra Hagen paa Udkasteren. Disse sidste Mærker er i Almindelighed de mest karakteristiske og sikre ved Identificeringen. Det er dog kun i sjældnere Tilfælde, at de lader sig fotografere direkte som paa Billedet. Som oftest ses Mærket kun paa Kravens forreste Side, der da ikke som i dette Tilfælde er bøjet tilbage. Man maa da optage et Aftryk i Voks og Gibs og saa fotografere dette.

S. Tage-Jensen.

De danske Fængselsselskabers af Fællesbestyrelsen udgivne Beretning for Aaret 1920—1921, som er et Supplement til de Beretninger, de eksisterende 7 Fængselsselskaber hver for sit Vedkommende har afgivet, viser, at Statskassens almindelige Tilskud til Selskaberne, bortset fra særlige Ydelser til de to Optagelseshjem for Mænd, »Lyng« og »Adserbolgaard«, i Beretningsaaret er forøjet fra 14,000 Kr. til 24,500 Kr., og at Formuen er forøjet med ca. 49,000 Kr. til c. 211,000 Kr. foruden to Legater paa ialt ca. 24,000 Kr., der holdes udenfor Formueregnskabet. Selskabernes samlede Udgifter er faldne fra ca. 133,000 Kr. Aaret forud til ca. 78,000 Kr. Ialt 903 Personer af begge Køn er understøttet af Selskaberne mod henholdsvis 1202 og 1468 de to foregaaende Aar, Udgiften til saadanne direkte Understøttelser var ca. 52,600 Kr.,

at over 50 pCt. mindre end Aaret forud. Til indirekte Understøttelser, hvorunder horer Udgifter til det københavnske Fængselselskabs Optagelseshjem for løsladte Kvindefanger, er anvendt ca. 1450 Kr.

Fællesbestyrelsens Formaal er bl. a. at være Mellemed mellem Fængselselskaberne paa den ene Side og de administrative og lovgivende Myndigheder paa den anden Side, at fremme og følge Selskabernes Virksomhed samt holde Øje med den Virksomhed, der udfoldes af lignende Selskaber i andre Lande, samt at fordele Pengebidrag, der skænkes til Virksomheden i Almindelighed, mellem de enkelte Selskaber. Fælleskontoret i København bistaar Selskaberne i deres Virksomhed og Fællesbestyrelsens Forretningsudvalg i dets Kontorforretninger. Kontoret skaffer Pladser og Arbejde til løsladte Fanger, yder dem Støtte paa anden Maade og fører derefter Tilsyn med de hjulpe. Siden Kontorets Oprettelse i 1892 har det været søgt af ialt 31,991 straffede Personer, deraf i Beretningsaaret 1362 mod henholdsvis 1333 og 2033 de to foregaaende Aar. Af Aarets Tilgang var 870 hjemmeboende i København og Københavns Amt, 12 i Udlandet; 247 var henvist til Kontoret fra de enkelte Selskaber, 165 af offentlige Myndigheder, Foreninger eller private Folk, medens Resten, 950, kom af egen Drift. I 298 Tilfælde blev Hjælp nægtet, bortfaldt eller blev ikke modtaget, 339 Personer fik Logis, Klæder, Indbo eller Indløsning af pantsat Tøj, et stort Antal fik Hjælp til Selvhjælp under forskellige Former eller Raad og Anvisninger, Oplysninger, Ordning af Papirer o. l., 22 blev anbragt i Hjem, medens 219 blev henvist til anden Forsorg; i 11 Tilfælde blev der ydet Understøttelse til Familien under Forsørgerens Strafudstaaelse.

Hedehjemmet »Lyng« er vedblivende (siden 1916) under Statsdrift som Fangekoloni for Fængselsvæsenet.

O. II.

Retslægeraadets Aarsberetning for 1921 indledes med en Oversigt over Antallet af de af Raadet i Aarene 1910—1920 behandlede Sager, hvoraf fremgaar, at Sager om sigtede Personers Tilregnelighed eller Farlighed for den offentlige Sikkerhed har været i fortsat Stigning, fra 48 i 1910 til 158 i 1920, medens Antallet i Beretningsaaret er 210. Som sædvanlig indeholder Tilregnelighedssagerne med deres Angivelse af Afstamning, Fortid, begaaede Forbrydelser og psykiske Habitus et Materiale af betydelig Interesse for Kriminalister.

særlig i Sager angaaende Sædelighedsforbrydere og Brandstiftere. Endvidere er behandlet ialt 1070 Paternitetssager og afgivet specielle Erklæringer i en Række kriminelle Sager om Legemsbeskadigelse og Drab, Fosterfordrivelse, Paaførelse af venerisk Smitte, Forgiftninger m. m. Sag Nr. 1146 omhandler Fremgangsmaaden for at konstatere, om der hos Forere af Motorkøretøjer foreligger egentlig Beruselse eller kun Paavirkning af Spiritus, et Spørgsmaal af vital Interesse for den sigtede, da i Tilfælde af virkelig Beruselse Køretøjladelsen efter den nugældende Automobillov ved Dommen skal fratages den paagældende for bestandig. Retslægeraadet har paa Anledning af Politidirektøren i København udarbejdet et Skema til Prøve i saa Henseende, hvilende paa en almindelig klinisk Undersøgelse, der ikke kræver andre Forudsætninger end dem, enhver Læge bør være i Besiddelse af, og som kan udføres uden Tilflugt til specielle Laboratorier. Lægen skal undersøge den paagældende med Hensyn til følgende Punkter: Udseende, Væsen, Orientering, Hukommelse, Tale, Gang, Skrift og Haandbevægelser, Puls, Pupiller og Smertefølelse, Spirituslugt, eventuelt anden forhaandenværende sygelig Tilstand end Alkoholforgiftning, og i Overensstemmelse hermed er Skemaet indrettet med Spørgsmaal til Besvarelse i 14 Rubrikker med nærmere Direktiver for Undersøgelsen, og saaledes, at den sidste Rubrik kræver Svar paa det direkte Spørgsmaal: Vil De betegne Undersøgtets Tilstand som Beruselse? Ved Retterne ser man nu disse Skemaer jævnlig benyttede i Automobilsager, og der er her ved afhjulpet et meget betydeligt Savn baade i første Omgang for Anklagemyndigheden og endelig for Domstolene. Retslægeraadet ønsker senest efter 2 Aars Forløb at faa Skemaet forelagt til Revision med Oplysning om de fra Politiets Side indvundne Erfaringer. Beretningens sidste Del indeholder nogle Sager, hvor der har været rejst Spørgsmaal om lægelige Kunstfejl og Forseelser, en Række Kvaksalversager og endelig Erklæringer i nogle Forsikrings- og Invaliditetssager.

O. H.

Overværgeraadets Statistik for Aaret 1922 udviser, at i Aarets Løb ialt 498 Born er anbragt udenfor Hjemmet i Henshold til Borneloven af 14. April 1905 (denne er nu fra Nytaar 1923 afløst af Værgeraadsloven af 12. Juni 1922). For de foregaaende Aar var Tallene: 1906: 585, 1907: 598, 1908: 642,

1909: 849, 1910: 802, 1911: 722, 1912: 809, 1913: 736, 1914: 770, 1915: 818, 1916: 817, 1917: 693, 1918: 825, 1919: 680, 1920: 500, 1921: 591. Det samlede Antal for alle Aarene udgør 11,935, hvoraf ved Udgangen af 1922 endnu 4376 var under Værgeraadsforsorg. Hovedanbringelserne for de i 1922 fjernede og udenfor Hjemmet anbragte Born var: Opdragelsesanstalt 44, Optagelses- og lagttagelseshjem 335, Børnehjem 55, Hospital og Klinik 1, privat Pleje 47, Tjeneste 12, Lære 4. Børnenes Alder ved Anbringelsen (regnet fra Godkendelsesdagen) var: Under 2 Aar 28, 2—4 Aar 27, 4—7 Aar 31, 7—10 Aar 62, 10—12 Aar 61, 12—14 Aar 66, 14—16 Aar 100, 16—18 Aar 123. For 106 af de ovennævnte, paa Optagelses- og lagttagelseshjem anbragte Born afsluttedes i Aarets Lob lagttagelsen, og af disse Born anbragtes 51 paa Opdragelsesanstalt (fra Hovedstaden 13, fra Provinskobstæderne 21 og fra Landdistrikterne 17), 18 i Børnehjem, 1 paa Hospital, 10 i privat Pleje, 15 i Tjeneste, 10 i Lære og 1 i Hyre. Hovedaarsagen til Fjernelsen fra Hjemmet var for 212 begaaede Lovovertrædelser, for 266 Vanrøgt eller begyndende sædelig Fordærvelse (af disse var 82 over 15 Aar gamle ved deres Antagelse af Værgeraadsinstitutionen) og for 20 Mishandling o. l. — Paaanke fra Forældrenes Side forelaa i 12 Tilfælde. I 8 Tilfælde blev en af et Værgeraad indstillet Beslutning om et Barns Fjernelse ikke godkendt af Overværgeraadet. I 13 Tilfælde henvistes Sagen til Fattigvæsenet som hørende under dette, og i 28 Tilfælde indskrænkede Værgeraadsinstitutionens Virksomhed sig til efter Fattigvæsenets Begæring at fratage de naturlige Forældre Forældremagten og overdrage denne til Fattigvæsenet.

E. O.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

Förslag till strafflag, almädda delen, samt förslag till lag angående villkorlig frigivning, jämte motiv. Avgivna av strafflagskommissionen. Stockholm 1923.

Revue de droit pénal et de criminologie. Avril—mai 1923.

Beretning om de danske Fængselselskaber i Aaret 1920—1921.

Betænkning afgiven af Straffelovskommissionen af 9. November 1917. (Kbhvn. 1923).

Juridisk Tidsskrift. 1923. Nr. 1—2.

Defensor legis. Organ för Finlands advokattförbund. 1923. Nr. 2—4.

Rivista penale di dottrina, legislazione e giurisprudenza, Vol. XCVII. fasc. 5 (Maggio 1923).

Undersøgelser paa Gerningssteder m. v.

Af Politinspektør S. TAGE-JENSEN.

En Gerningsmand kan ikke undgaa at efterlade sig Spor paa Gerningsstedet.

Dette er en Kendsgerning, man ved Undersøgelsen altid burde holde sig for Øje.

Sporene kan naturligvis i mange Tilfælde være saa svage eller mikroskopisk smaa, at det ikke vil være muligt uden alt for urimeligt stort Arbejde at finde dem; men den Passus, man saa hyppigt ser i Rapporter, at der ved Undersøgelse paa Gerningsstedet intet fremkom til Oplysning, grunder sig ofte paa, at Undersøgelsen ikke har været, som den burde.

Der synes stadig at være noget tilbage af den Mening, at Polititeknik er Teori og Videnskab, noget, der ligger uden for den praktiske Politimands Opgave, et interessant Emne at læse om og noget, man maaske kan anvende i Mordsager o. l., men som ikke har Betydning i de mere dagligdags Sager.

Resultatet bliver, at jo mindre Sagen er, jo mindre bliver Undersøgelsens Grundighed.

Og det er en Fejl. Smaaforbrydelserne begaas oftest af Forbryderfagets Begyndere, der endnu ikke har lært at tage sig i Agt for at efterlade sig for tydelige Spor. Den drevne, professionelle Forbryder ved bedre at gardere sig.

Det burde være saaledes, at man altid, i smaa Sager saavel som i de store, foretager sin Undersøgelse ganske

systematisk og grundigt og ikke nøjes med f. Eks. at se efter, om Gerningsmanden skulde have efterladt sig Finger-aftryk paa iøjnefaldende Steder.

Benytter man de tekniske Metoder, vil man ofte faa gode Resultater deraf, og det vil ikke blot være en Tilfredsstillelse i det enkelte Tilfælde, men det vil i det hele taget give Opdagergerningen særlig Interesse og Farve.

En af Hovedgrundene til, at man her i København stadig har holdt paa, at Opdagerne selv skal foretage de almindeligere Undersøgelser paa Gerningsstederne i Stedet for som i flere Byer i Udlandet at have et særligt Korps uddannet dertil, er netop Frygten for at svække deres Interesse ved at fratage dem den interessantere Del af Gerningen og kun overlade dem det almindelige Eftersøgningsarbejde.

Personalet ved det her oprettede tekniske Laboratorium er da ogsaa væsentligt beskæftiget med at registrere og sammenligne de indkomne Spor og saa foretage mere specielle Undersøgelser.

Er man fuldt fortrolig med de Hjælpemidler, der staar til ens Raadighed, vil det desuden sikkert for en selv betyde, at man, naar man staar overfor en alvorlig Forbrydelse, vil foretage Undersøgelsen med den fornødne Ro og Tryghed, og man vil ikke henfalde til Nervositet — det værste, der kan ske —, hvis det gunstige Resultat lader vente paa sig.

Ved man derefter med sig selv, at man har gjort alt, hvad der kan gøres, og vel at mærke har foretaget det grundigt og samvittighedsfuldt, behøver det Nederlag, man alligevel maatte lide, ikke at bevirke, at man næste Gang mistroelig og nervøs tager fat paa en Undersøgelse.

Man maa jo huske, at hekse kan Politiet lige saa lidt som andre, og det er der heller ingen, der forlanger, men den Fordring kan paa den anden Side med Rette stilles, at Politiet er kendt med og forstaar at anvende enhver moderne Opfindelse og enhver Forbedring af ældre Metoder, der angaar dets Gerning.

Nogen udtømmende Beskrivelse af de Hjælpemidler, man har, kan ikke gives her. Det vilde føre alt for vidt.

Der skal derfor her kun gøres opmærksom paa de almindeligere Undersøgelser, Politiet selv kan foretage. I nogle Tilfælde kan man derefter selv træffe Afgørelsen, medens det i andre Tilfælde blot gælder at fremskaffe Materialet til den Sagkyndiges Undersøgelser.

Den fine, mere videnskabelige Bedømmelse bør Politiet i Almindelighed ikke selv foretage, den maa overlades til en Fagmand, der ogsaa bør være den, der afgiver Erklæringen.

Overfor Domstolene vil en Udtalelse fra Politiet ikke kunne have samme Vægt som en Erklæring fra en Viden-skabsmand eller en Sagkyndig paa det særlige Omraade.

En god Regel er det, at man paa et Gerningssted ikke maa indskrænke sig til at søge efter det, man sædvanligvis finder, men hver Gang skal have sin Opmærksomhed henvendt paa at finde nye Ting.

Hvad der kan faa Betydning, kan man paa Forhaand umuligt vide. En nok saa lille og tilsyneladende ubetydelig Ting kan blive afgørende for Sagen.

Derfor bør alt undersøges, og ethvert Spor, der paa nogen Maade kan tænkes at faa Betydning, maa man sikre sig.

Hvilke disse Spor kan være, er det umuligt udtømmende at angive. Man kan kun nævne visse almindelige Arter af Spor og saa ved Eksempler vise, hvor smaa Ting har spillet deres Rolle i Sagerne.

Fingeraftryk er utvivlsomt en af de vigtigste Arter af Spor, man kan finde. Man bør derfor ogsaa altid søge meget nøje efter dem overalt, hvor der er den ringeste Mulighed for, at de findes.

Fremgangsmaaden ved Søgningen, deres Bevaring og Af-trækningen af dem i de Tilfælde, hvor de findes paa en Gen-stand, der ikke kan medtages og indsendes til Central-

bureauet, er saa almindelig kendt, at den ikke behøver at omtales her.

Der er dog Anledning til at nævne, at man i Stedet for til Aftrækning at bruge Gelatine-Hinder, der er ret dyre, kan anvende fotografisk Papir. (Lumière's papier citrate d'argent).

Dette fikseres, skylles og tørres. Skal det anvendes, hvor Aftrykket findes paa en mørk Genstand, og hvor der altsaa er anvendt hvidt Pulver, skal det i Forvejen have været udsat for Lys, til det er blevet sort.

Umiddelbart før Brugen gennemblødes det i Vand og tørres halvt mellem Filtrepapir — heraf kan man let have nogle Stykker i den Taske, man altid bør medføre med Remedier. Det lægges saa hurtigt over Aftrykket og trækkes af.

Medens Fingeraftryk har den store Fordel, at de, hvor det drejer sig om tidligere straffede Personer, straks kan angive deres Ejermands Identitet, gælder dette ikke for de øvrige Arter af Spor.

De faar først deres fulde Værdi, naar man har den mistænkte, men saa kan de ogsaa være af aldeles afgørende Betydning.

Til de almindeligere Arter hører F o d s p o r.

Det vil naturligvis mest være paa Landet, de findes, men det sker dog langt hyppigere, end man i Almindelighed tror, at de forekommer ved Forbrydelser i Byerne og kan være til Nytte.

Særlig nu, hvor Gummisaaler og -hæle er blevet almindelige, træffes de ret ofte.

Fig. 1 viser Afstøbning i Gips af et Fodastryk, fundet her i Byen paa et Gerningssted, og Gerningsmandens Støvle. Han blev anholdt for en anden Forbrydelse, men Identificeringen skete, saasnart hans Støvler blev underkastet nøjere Eftersyn, hvad der sker med enhver, der anholdes for Indbrud eller lign.

Ved samme Indbrud havde en anden af Gerningsmæn-

dene efterladt et Mærke efter sin ene Gummisaal paa et Stykke Klatpapir, han havde traadt paa efter at være steget ind ad Vinduet. Ogsaa dette Aftryk kunde bestemt identificeres med hans Stovle.

Der er her Anledning til at indskærpe den aller største Forsigtighed ved Betrædelsen af et Gerningssted.

I den bekendte Steinheil'ske Mordsag i Paris lykkedes det Professor Balthazard, der seks Maaneder efter Mordet

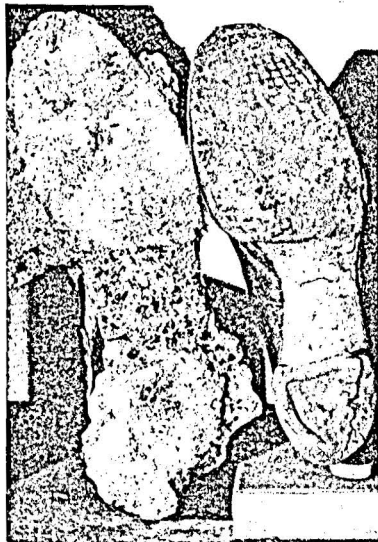

Fig. 1.

Fig. 2.

studerede Fotografierne fra Gerningsstedet, at finde nogle smaa Pletter, som ved Forstørrelse viste sig at være Mærker af Gummihæle. Da det var Bertillon's metriske Fotografiapparat, der var benyttet, var det let ved geometriske Beregninger nøje at fastslaa Aftrykkets Størrelse og Form, og det kunde derefter konstateres med Bestemthed — selv efter de seks Maaneders Forløb — at Mærkerne stammede fra Politi-Fotografens Gummihæle.

Fremgangsmaaden til Optagelse og Bevaring af Fodaftryk er følgende:

Er Sporet sat i Jord, optages en Afstøbning, efter at man har maalt og eventuelt ogsaa fotograferet det.

I de forskellige Haandbøger nævnes og anbefales forskellige Ting til Afstøbningsmassen efter det Underlag, hvori Sporet er sat. Efter den Erfaring, man har gjort her i København, er Gibs anvendeligt, hvad enten Aftrykket findes i almindelig Jord, eller det er sat i Sand, Støv eller Sne.

Men man maa naturligvis være yderst varsom, hvor Underlaget er løst.

Det er praktisk at tilsætte Vandet, hvori Gibsen udrøres, lidt Salt. Det bevirker, at Afstøbningen hurtigere stivner.

Fig. 2 viser en Gibsafstøbning af et Fodspor, der var sat i Tøsne.

Findes Sporet inden Døre, vil det, hvis det er afsat med bare Fødder eller med Strømpefødder, som oftest kunne aftrækkes saaledes som Fremgangsmaaden er ved Fingeraftryk.

Man bør dog for en Sikkerheds Skyld ogsaa her sikre sig ved først at maale og fotografere det, hvis dette er muligt.

Lader Fotografering sig ikke gøre, hvad ofte er Tilfældet, hvor Sporet er af Fodtøj, har man endelig den Udvej at tegne det over: Man lægger en Glasplade derover, hvilende f. Eks. paa 4 Tændstikker, én i hvert Hjørne, — hvis man da ikke vil lade lave en særlig Ramme til det Brug — og tegner saa Konturerne med hvidt Blæk (Kodak Ink).

Selv et saadant Billede vil, særlig naturligvis, naar det udviser Ejendommeligheder, kunne bruges til Identificering.

Ogsaa Spor af Dyr, f. Eks. Heste og Hunde, kan have Interesse.

Ved et Indbrud her, hvor Tyvene maatte have bortført de stjaalne Genstande paa et Køretøj, fandtes Spor af Hestehove. Mistanken blev rettet mod nogle Handelsmænd, af hvilke den ene havde en lille Hest. Ved Undersøgelsen

kunde det bestemt konstateres, at Aftrykket hidrørte fra den. De tilstod.

I Forbindelse med Fodspor kan nævnes Mærker efter en Spadserestok, der ofte kan være karakteristiske, samt Spor af Automobil- og Cykledæk. Disse frembyder undertiden saadanne Ejendommeligheder, at Identificering kan blive sikker.

Endvidere kan nævnes almindelige Vognspor.

Det er ofte muligt her at afgøre, i hvilken Retning Vognen har kørt. Der kan nemlig i Sporet danne sig — det af-

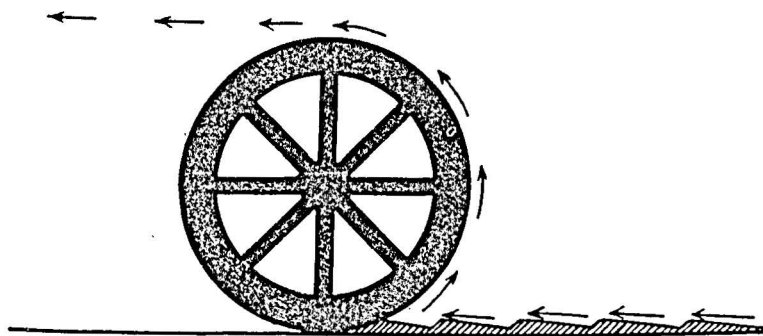

Fig. 3.

hænger af Underlaget — smaa 3-kantede Ophøjninger, hvoraf den mest lodrette Side findes i Korselsretningen (se Fig. 3).

Tandspor. Det er ikke helt ualmindeligt i Drabs- og Voldssager, at Gerningsmanden har bidt den Overfaldne, og Mærkerne kan undertiden være afgørende for den Sigtede.

I en Mordsag fra Düsseldorf fandtes saaledes Mærker paa den myrdede Kvindes Bryst af en Række af Morderens Tænder. De frembød visse Ejendommeligheder og blev fældende for den Sigtede.

Fremgangsmaaden er at fotografere Mærkerne, optage Aftryk i Dentalgummi af den Mistænkte Tænder og foretage Sammenligning.

Ogsaa i andre Sager, navnlig ved mindre Tyverier, hæn-

der det jævnligt, at Gerningsmanden har efterladt sig saadanne Spor f. Eks. ved at bide i Kager, Frugt eller lign.

Almindelig kendt er Tilfældet fra Holbæk, hvor en Indbrudstyv havde bidt i et umodent Æble og blev identificeret gennem de deri afsatte Mærker.

I saadanne Tilfælde optages direkte Gibsafstøbninger af Mærkerne. Man anvender hertil bedst en særlig Art Gibs: »Alston's Artificial stone«, da det har den Fordel at blive ganske haardt, saa man ikke saa let risikerer, at Afstøbningen knækker.

Man bør dog ved disse Undersøgelser være meget forsigtig i sin Afgørelse. Er Biddet sat f. Eks. i en moden Frugt, vil det kunne ske, at Afstøbningen ikke kommer til at svare til de paagældende Tænder, hverken i Form eller Stilling,

Fig. 4 a.

Fig. 4 b.

men endog viser visse urigtige Ejendommeligheder. Dette skyldes Frugtens porose Substans, der dels bevirker, at Mærket ikke bliver nøje afgrænset efter Tænderne, dels forårsager, at Mærket delvis falder sammen og ret hurtigt forandrer Form.

Vi havde et Tilfælde her, hvor en Tyv havde bidt i et Æble. Efter Mærkerne at domme maatte man bestemt anslå, at han havde et endda ret stort Mellemrum mellem Fortænderne (Fig. 4 a). Gerningsmanden blev anholdt og tilstod. Det viste sig, at hans Tænder var meget tætsiddende (Fig. 4 b). Ved Maal af Tandrækken og paa Grund af en anden Ejendommelighed kunde Rigtigheden af hans Til-

staaelse godtgøres, — man havde nemlig straks den For-
mening, at han søgte at dække en Medskyldig.

Mærker af T o j hører ogsaa til de Spor, man ikke saa
sjældent kan finde paa et Gerningssted.

Har Gerningsmanden lagt sin Arm paa et støvet Bord
eller stemt Knæet mod en Dør, vil man ofte kunne se Væv-
ningen i Tojet, hvad der kan være af Betydning, selv hvor
der ikke findes særlige Kendetegn som i et Tilfælde, hvor
en Tyv var sprunget over et Plankeværk og var faldet ned
paa det ene Knæ. Der blev herved afsat et Mærke, der viste,
at Benklæderne netop paa det Sted havde en Lap af en an-
den Slags Toj, en Oplysning, der førte til hans Anholdelse
ganske kort efter.

Fremgangsmaaden er at aftrække Sporet som ved Fin-
geraftryk, naturligvis uden Anvendelse af Pulver. Er det i
Jord eller meget tykt Støv, kan Gibs anvendes.

Det er ogsaa undertiden muligt at finde Tojrester. Ved
Indbrud gennem Vindue kan det saaledes hænde, at der
bliver en lille Traad eller et Fnug hængende, der i hvert Fald
kan afgøre, hvad Farve Toj Tyven havde paa, og senere ved
en Anholdelse gennem mikroskopisk Undersøgelse muligvis
kan afgøre Identitet med den mistænkte Klæder.

Den hyppigst forekommende Art af Spor er S k a a r-
s p o r e n e.

Heller ikke disse, der dog maa siges at høre til de større
Spor, har man i Almindelighed tidligere lagt videre Vægt
paa.

Det er sikkert, at to Stykker Værktøj af samme Slags,
Tykkelse og Bredde, saasnart de ikke er ganske nye eller
nyslebne i Æggen, efterlader forskelligartede Mærker. Efter
de optagne Aftryk vil man i mange Tilfælde kunne afgøre,
om det er samme Stykke Værktøj, der er benyttet ved for-
skellige Forbrydelser, og faar man fat i et Stykke Værktøj
af en bestemt Art, kan man endvidere afgøre, om det er det,
der har været brugt ved de paagældende Lejligheder.

Som et Eksempel kan nævnes følgende her fra Byen:

Det var gennem Skaarspor konstateret, at det samme Stemmejern havde været benyttet ved 11 Indbrud. Ved det 12. fandtes selve Jernet efterladt (Fig. 5 a og b). Nogen Tid efter anholdtes nogle Indbrudstyre. De havde Koster fra et af Tyverierne, og man kunde da foreholde dem ikke blot de øvrige 11, men ogsaa nogle Tyverier, hvor et Instrument, der i nogle af de nævnte Tilfælde havde været benyttet sam-

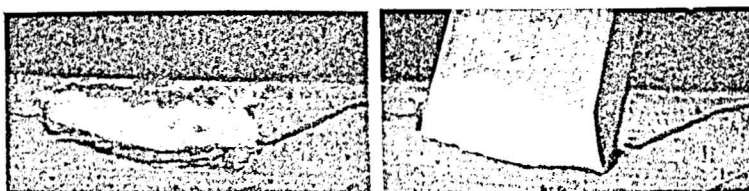

Fig. 5 a.

Fig. 5 b.

men med Stemmejernet, havde været benyttet alene. De tilstod dem alle.

Fremgangsmaaden er Optagelse af Aftryk i Voks, hvoraf tages en almindelig Gipsafstøbning.

Fremtræder Sporet kun som Ridser, hvad man f. Eks. kan finde paa Laaseblikket i en Dør eller et Skrivebord, er Afstøbning ikke gør lig, og man maa da nøjes med at fotografere Mærkerne. Ved Sammenligning med det mistænkelige Instrument trækker man Æggen af dette over et enten blødt eller med Sværte oversmurt Underlag. Ujævnhederne i Æggen afsætter karakteristiske Mærker, der kan sammenlignes med Sporet. Man maa her prøve sig frem, om Mærkerne bliver skarpest, hvis man anvender den ene eller den anden Slags Underlag, og man maa ogsaa være opmærksom paa, at de Mærker, der afsættes, varierer noget efter den skraa Stilling, Instrumentet holdes i.

Hvis man mener ofte at faa Brug for at prøve forskellige Instrumenter i Afstøbningen, kan man, for at undgaa, at denne slides, hvad der let sker ved almindeligt Gips, anvende Artificial stone. Bedst er det dog at tage en Kobberafstøbning ad galvanoplastisk Vej.

Dette gøres paa følgende Maade:

Til Voksmateriale anvendes en Blanding af 5 Dele Bivoks og 1 Del Palmin. Det udsmeltes i Plader paa 5—10 mm Tykkelse. Disse indgnides med fin Guldbronce og opbevares indpakkede. Før Brugen er det heldigt at opbevare Pladen en kort Tid i en Inderlomme, idet den da ved den svage Varme antager en passende Konsistens, saaledes at den let lader sig trykke ned i selv ret dybe og fine Mærker. Bronce-laget bevirker, at Voksaftrykket bliver elektrisk ledende, og at det kan tages op uden at hænge i. Efter Optagelsen afskrabes med en Kniv Broncen uden om de Steder, man ønsker Afstøbning af; men man lader den dog sidde paa en Strimmel, der kan tjene som Tilledning for Strømmen, og er Broncen slidt af Sporet under Optagelsen, smøres et nyt Lag paa. Man fæstner nu en Metalfjederklemme paa Voksaftrykket, saaledes at den berører nævnte Strimmel Bronce, og forbinder Klemmen med den negative Ledning af et Daniell-Element. Den positive Ledning fra Elementet forbindes med en Kobberplade af lignende Størrelse som Voksaftrykket. Begge nedsænkes nu i Badet, hvor de bliver, indtil Afstøbningen er tilstrækkelig tyk, hvilket vil kunne naas paa 6—12 Timer.

Samme Fremgangsmaade anvendes, hvis man maatte ønske at have et »positivt« Aftryk af et Instrument, hvoraf man har Spor i en Gibbsafstøbning. Broncelaget smøres da direkte paa Gibsen.

Det horer ikke til Sjældenhederne, at man paa et Gerningssted kan finde Haar af Gerningsmanden.

Ved Drabs- og Voldssager hænder det, at den overfaldne under Kampen har revet Haar ud af ham. Ved Sædelighedsforbrydelser kan det ske, at der paa den overfaldne er blevet hængende et af hans Haar, og iøvrigt kan han simpelt hen have tabt et, eller det kan findes i en Hat, han har efterladt.

Hvor stor Betydning blot et enkelt Haar kan have, er ofte overset.

Ved mikroskopisk Undersøgelse er det imidlertid ikke blot muligt at afgøre, om det er Menneske- eller Dyrehaar, og da hvilken Dyreart, og fra hvilken Del af det menneskelige Legeme, Haaret stammer, men det er ogsaa undertiden muligt paa Grundlag af Undersøgelsen at give en ret udtømmende Beskrivelse af Ejermænden. Ligeledes kan det være muligt at afgøre, om Haaret hidrører fra en bestemt mistænkt Person. Man maa derfor være overordentlig omhyggelig med at søge efter dem og bevare dem.

I Drabssager gælder det saaledes straks at undersøge Liget, navnlig dets Hænder, og ved Sædelighedssager at lade den overfaldne undersøge snarest under Forhold, der tillader en nøje Undersøgelse.

Som et Eksempel paa, hvor meget en Expert kan udfinde af enkelte Haar, kan nævnes følgende af Hans Gross citerede Eksempel:

En Mand var en mørk Nat blevet overfaldet af en ham ubekendt Person. Gerningsmanden, af hvem man ikke straks havde det ringeste Signalement, havde under Flugten tabt sin Hue. I denne fandtes to Haar. Efter den mikroskopiske Undersøgelse af dem kunde man udsende saalydende Signalement af Gerningsmanden: han er en kraftig, noget korpulent, midaldrende Mand med mørkt, graasprængt Haar, der nylig er klippet, og med begyndende Skaldethed.

Dette, der ser ret æventyrligt ud, er i Virkeligheden ganske ligetil. Haarene var graablonde, men havde talrige mørke Pigmentceller. Manden var altsaa mørkhaaret, men begyndt at blive graa. Haarenes Snitflade var skarp, han maatte saaledes nylig være blevet klippet. Paa Haarene fandtes flere vorteagtige Ophøjninger, stammende fra Sved, hvilket sandsynliggjorde, at de havde vokset ved Randen af en skaldet Plet, og at deres Ejer var noget korpulent.

Her i Byen havde vi følgende Tilfælde:

Paa Ruden af et Vindue, gennem hvilket nogle Indbrudstyve formentlig havde forladt Gerningsstedet, fandtes et graat og sort Haar, der ved mikroskopisk Undersøgelse

blev fastslaaet at stamme fra en Kat. Paa en af de Mistænkte Toj blev fundet et Par ganske tilsvarende Haar. Hertil kom yderligere, at han havde en Kat af samme Farve. Paa Grund af en Vidneforklaring, hvorefter de Mistænkte ikke skulde kunne have begaaet Tyveriet, var det dog ikke muligt trods det lille, men dog tilsyneladende ret sikre Indicium at gennemføre Sagen.

Opsamlingen af forefundne Haar maa foregaa yderst varsomt, helst med en Pincet, og Opbevaring ske i smaa Glas med aldeles tætsluttende Prop. Undertiden vil det nemlig være muligt at spore Lugt af Pomade paa Haaret, hvad naturligvis ogsaa kan være et Støttepunkt ved Identificeringen.

Det er i det hele taget nødvendigt altid at opbevare de fundne Smaating saaledes, at de ikke udsættes for ydre Paa-virkning mere end absolut nødvendigt, og naar det gælder Ting, hvor Lugten ved dem har Betydning — for Eks. Klude eller Papir fra et Brandsted, hvor man har Mistanke om, at Petroleum eller Benzin har været anvendt, — da at Opbevaringen sker i Glas med lufttæt Lukke.

A s k e, C i g a r- og C i g a r e t s t u m p e r bidrager ofte til en Sags Løsning, og det sker ikke blot i Sherlock Holmes-Fortællingerne, men ogsaa i det virkelige Liv.

At afgøre, fra hvilken Slags Tobak, Asken stammer, eller hvilken Slags Cigar eller Cigaret, der er efterladt, lader sig ofte gøre, og dette kan blive et Støttepunkt ved en Sigelse. Ligeledes kan Maaden, hvorpaa Cigaren eller Cigaretten har været røget, om den er røget tørt eller ikke, om den har været i et Rør, om Spidsen er skaaret af eller bidt af, ofte bestyrke Mistanken mod en Anholdt.

T æ n d s t i k k e r efterladt af Gerningsmanden kan ogsaa undertiden være afgørende. Dette gælder særlig dem, der findes i flade Pakninger, af hvilke de udrides. Det kan her være muligt — der foreligger et Tilfælde fra Dresden — ved mikroskopisk Undersøgelse at afgøre med Sikkerhed,

om den forefundne Tændstik er udrevet af den Pakke, den Anholdte er i Besiddelse af.

At Forbrydere efterlader E k s k r e m e n t e r paa Gerningsstedet er ikke helt ualmindeligt, hvad enten nu dette kan tilskrives den — forøvrigt her i Landet sjældne — Overtro, at en saadan Handling fritager dem for Opdagelse, eller den skyldes en naturlig Trang, fremkaldt af Spænding eller Angst.

I en Sag fra Lausanne havde Tyven saaledes forrettet sin Nødtørft og derefter betjent sig af Papir. Paa dette havde han afsat sine Fingeraftryk.

I et andet Tilfælde, hvor Tyven aabenbart var overtroisk, havde han, da han ikke var i Stand til at forrette sin Nødtørft, af en Klump Kit, han havde fundet, dannet en Form, der skulde forestille Ekskrementer. I Kittet havde han afsat de nydeligste Aftryk af sine Fingre.

I endnu et Tilfælde, hvor Gerningsmanden havde efterladt sine Ekskrementer paa Gerningsstedet, fandtes deri smaa Indvoldsorme. En Mistænkt blev anholdt, og det viste sig, at han netop havde saadanne. Dette støttede i høj Grad de øvrige Indicier, man havde mod ham.

I Tyskland var en lille Pige blevet skændet og myrdet. Ved Obduktionen fandtes i Fækalmassen i hendes Tarme Kærner af friske Figener. Da der i Omegnen kun var én Have, hvor der voksede Figentræer, havde man en Retningslinie at gaa efter. Det viste sig da ogsaa, at det var Gartnermedhjælperen, der var Gerningsmanden. Han havde lokket Pigen med Figener og derefter voldtaget og dræbt hende.

Enhver P l e t, der kan hidrøre fra Forbrydelsen eller Gerningsmanden, bør selvfølgelig meget nøje undersøges.

Dette gælder først og fremmest Blodpletter.

Ved Drabs- og Voldssager vil man saaledes deraf kunne danne sig et Billede af Gangen i Forbrydelsen.

Ikke saa sjældent har en Indbrudstyv skaaret eller revet sig under Tyveriets Begaelse, og forefundne Blodplet-

ter kan da have deres Betydning, hvis den anholdte har et Saar paa sig.

Af Pletternes Form vil man kunne se, i hvilken Retning, de er faldet.

Er de faldet lige ned fra en ringe Højde, vil Formen være helt rund. Er Faldhøjden noget større, bliver Randen takket. (Fig. 6).

Er de slænkter eller sprøjtet ud, bliver de pæreformede, og »Hovedet« angiver da den Retning, hvorfra de er faldet.

Det samme bliver Tilfældet, naar de stammer fra en Person, der har bevæget sig. »Halen« angiver Bevægelses-

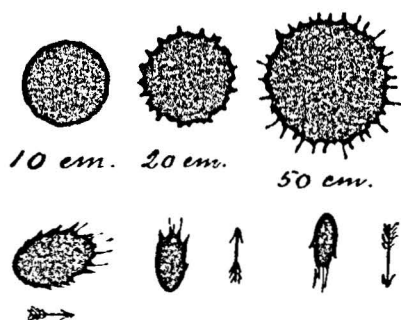

Fig. 6.

retningen. Her maa man passe paa, thi de kan være faldet, idet en Arm for Eks. under Gangen har været svinget tilbage, og saaledes viser modsat Bevægelsesretningen.

Er man det mindste i Tvivl om, hvorvidt forefundne Pletter er Blod, bør den Genstand, hvorpaa de findes, medtages. Lader dette sig ikke gøre, kan man med Forsigtighed afskrabe Pletten eller aftrække den med Gelatinehinde (her bør man ikke anvende Fotografipapir). Man maa naturligvis altid nøje beskrive, hvor Pletterne fandtes, og Fotografering af dem vil ofte være formaalstjenlig.

Ved paafølgende mikroskopisk Undersøgelse vil det kunne godtgøres, ikke blot om det er Blod eller ej, men

ogsaa om det er Menneske- eller Dyreblod, og hvad Slags Blod det er.

Andre Slags Pletter, man ret hyppigt finder, er af Stearin, stammende fra Lyset, Gerningsmanden har betjent sig af.

Selv om han ikke har efterladt sit Fingeraftryk deri, som det skete her i Byen for nogle Aar siden, og hvor han identificeredes derefter (Fig. 7), vil Konstateringen af saadanne Pletter kunne betyde noget, saafremt en mistænkt ved Anholdelsen findes i Besiddelse af et Lys.

Fig. 7 (naturlig Størrelse).

Professor Reiss havde et Tilfælde, hvor Mærkerne af Stearin førte direkte til Anholdelse.

Efter et Indbrud i et Lagerrum fandtes paa en Pull Pletter øjensynlig stammende fra, at et Lys havde været anbragt der ved Hjælp af nogle Draaber smeltet Stearin. Da der var ret mørkt, anmodede man Ejeren om et Lys. Denne, der vidste, at hans Kommis'er altid havde Lys hos sig, naar de skulde ned i Kælderne, bad en af dem om at skaffe et. Den unge Mand tog da et, der laa i en af hans fraværende Kammeraters Lomme. Det viste sig da, at det netop var dette Lys, der havde sat Mærkerne paa Pullen.

Hvilke Spor man iøvrigt kan finde, lader sig som allerede nævnt ikke opremse. Alt kan i det givne Tilfælde og under den rette Behandling være det, der bliver det bestemmende for Sagen.

En Knap, en Traad, et Fnug, et Stykke Sejlgarn, en afbrækket Negl, har alt sammen spillet deres store Rolle ved vigtige Sagers Opklaring.

Et karakteristisk Eksempel er følgende, nævnt af Florence:

En Kvinde var fundet myrdet paa en Mark et Sted i Frankrig. Det eneste, man fandt paa Gerningsstedet, var en Brødskorpe. Ved Henvendelse i et nærliggende Bageri blev det oplyst, at netop det Stykke Brød havde man Dagen i Forvejen givet til en Vagabond, som havde betlet dør. Man genkendte Brødskorpen, fordi den var brændt, hvilket skyldtes, at der manglede en Sten i Bagerovnen, saaledes at det Brød, der laa nærmest, fik en brændt Plet.

Er det saaledes af overordentlig stor Betydning, at man efterser Gerningsstedet saa nøje, som det er muligt, saa er det i mange Tilfælde ikke mindre vigtigt, at den Undersøgelse, man underkaster den Anholdte, er fuldstændig grundig.

Dette gælder saavel hans Person som hans Klæder, Fodtøj og Ejendele.

Ligesom det i Voldssager hænder, at Gerningsmanden har bidt den Overfaldne, kan det omvendte være Tilfældet, saaledes at det er Forbryderen, der bærer Mærker af Offrets Tænder.

Professor Lacassagne nævner følgende Eksempel: En gammel Kone var myrdet. Hun havde kun een Tand i Overmunden og tre i Undermunden. Aftrykket af hendes Tænder svarede nøjagtigt til Mærker af Bid, man fandt paa en af de Mistænktes ene Haand.

Ogsaa Hundebid kan spille en stor Rolle: Paa en Person, der var anholdt som mistænkt for et Overfald, fandtes Mærker af et Hundebid. Den Anholdte paastod, at det var Naboens Hund, der havde bidt ham. Det viste sig imidlertid ved Maalinger, at Biddet ikke kunde hidrøre fra Naboens Hund, men derimod fra den Overfaldnes, der under Kampen havde forsvaret sin Herre.

Ogsaa almindelige Rifter kan være af Betydning, idet den Anholdte ofte vil søge at bortforklare dem paa en Maade, der kan konstateres at være urigtig.

Undersøgelsen af en Anholdts Negle er

som bekendt af overordentlig stor Betydning i Mordsager, hvor man kan vente, at Gerningsmanden har faaet Blod paa sig.

Det er ikke saa ualmindeligt, som man maaske tror, at Folk ikke renser deres Negle, selv om de har vasket sig, og den Mand, der ikke til daglig gør det, tænker næppe heller paa det, fordi han har begaaet et Indbrud eller et Mord. Her fra Byen kan nævnes, at i Sagen angaaende Mordet i Dronningensgade kunde der paavises Blod i Snavset under Morderens Negle, skønt han havde vasket sig efter Gerningen.

Dr. Locard i Lyon vil gøre det til fast Regel, at man altid, naar det drejer sig om en større Forbrydelse, skal undersøge den Mistænktes Negle. Det er dog formentlig at gaa for vidt. Man skal ikke — ved at praktisere Foranstaltningen i alt for vid Udstrækning — vænne Forbryderne til at udlette Spor ved en saa let Forholdsregel som at rense Negle. Men i de Tilfælde, hvor der blot er den mindste Grund til at tro, at man derved kan finde et Indicium, maa det selvfølgelig ikke undlades.

Og man maa her vel huske paa, at det ikke alene er Blod, der i et givet Tilfælde kan have Betydning. I en Sag havde Tyven skaffet sig Adgang gennem en mørk, meget lav Kældergang, paa hvis ene Væg var anbragt elektriske Kabler, som Tyven ganske vist ikke havde efterladt brugelige Fingeraftryk paa, men som han dog kunde formodes at have berørt. Kort efter anholdtes en Person som mistænkt. Under hans Negle fandtes Spor af samme Slags Beg som det, der var om Kablerne.

Undersøgelse af Klæderne er ikke blot af Vigtighed, hvor det drejer sig om en Drabssag, og man søger efter Blodpletter.

Ogsaa i mange andre Tilfælde er det til Nytte.

Pletter paa Tøjet kan saaledes bestyrke Mistanken om, at den Mistænkte har været paa Gerningsstedet. Den afgø-

rende kemiske Undersøgelser maa naturligvis foretages af en Fagmand.

Fund af Glassplinter er ikke sjældent, hvor det drejer sig om Indbrud ved ituslaet Rude eller Tyverier fra Udhængsskabe. Her i Byen har vi saaledes haft flere af disse Tilfælde.

I et af Tilfældene nægtede den Anholdte, indtil man forelagde ham Glassplinterne.

Saadanne ubetydelige Splinter kan undertiden have boret sig saa dybt ind i Tøjet, at de ikke er til at se. Man maa da anvende den Fremgangsmaade at lægge det paagældende Klædningsstykke i en stærk Papirpose og udbanke det og derefter undersøge det udbankede Støv.

Denne Fremgangsmaade bør navnlig heller ikke undlades, hvor det drejer sig om Pengeskabstyverier, hvor Bagklædningen har været løsnet, saaledes at Isoleringspulveret er væltet ud. Dette støver meget, og Støvet kan identificeres.

Støv i Klæderne kan i det hele taget undertiden give Vejledning.

Støvparkter fra f. Eks. et Maskinværksted, et Bageri eller en Balsal er vidt forskellige og lader sig ved mikroskopisk Undersøgelse bestemme. Et Eksempel havde man i et Tilfælde, hvor Gerningsmanden havde efterladt sin Vest. Ved Undersøgelsen viste den sig at indeholde Træstøv. Gerningsmanden maatte derfor antages at være Tømrer, Savværksarbejder eller Snedker. Da der imidlertid fandtes Limpartikler i Støvet, var Muligheden for, at Ejeren var Tømrer eller Savværksejer ikke sandsynlig. Ved Eftersøgning blandt Snedkere fandt man den Skyldige.

Ligeledes kan man paa den anholdtes Tøj finde Haar fra den Overfaldne eller Fnug fra hans Klæder eller fra Møblerne eller Gardinerne i Lejligheden eller fra de stjaalne Genstande.

Hvor lidt der behøves, viser følgende Sag fra Lyon:

En Kvinde var fundet myrdet paa en Mark, og der var ikke paa Gerningsstedet noget Spor. Et Par Dage efter blev

en Del Vagabonder indbragt efter en Razzia. Man blev i Laboratoriet opmærksom paa, at en af dem havde en Plet paa sit Tøj, der kunde se ud til at være Blod. Ved nærmere Undersøgelse af Tøjet fandtes et lille Frø fra en Fandens Mælkebøtte. Det var under Mikroskopet muligt at konstatere, at dette Frø stammede fra en særlig, der paa Egnen meget sjælden, Afart af denne Plante. Da der paa Mordstedet netop fandtes en lille Tot af disse Blomster, blev Mordet foreholdt den Anholdte, der derefter tilstod.

Fig. 8 viser i naturlig Størrelse nogle Dun, der blev fundet her paa en Mistænks Klæder ved hans Anholdelse tre

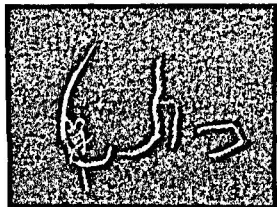

Fig. 8.

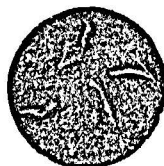

Fig. 9.

Dage efter, at det Hønsetyveri, han var sigtet for, var begaaet.

Fig. 9 er — ligeledes i naturlig Størrelse — af nogle Dun, fundet paa en Person, der var sigtet for Tyveri af bl. a. en slagtet plukket Gaas. Ved Undersøgelse, foretaget af en zoologisk Ekspert, kunde Dunene konstateres at hidrøre fra Gaas (eller And).

Undersøgelse af den Anholdtes Fodtøj har ikke blot som ovenfor nævnt Betydning til Sammenligning med allerede optagne Fodspor. Ogsaa paa anden Maade kan det give Resultat.

Først og fremmest vil man i Mordsager ofte kunne finde Blod ved Randen af Saalerne, selv om Gerningsmanden har aftørret eller vasket Støvlerne efter Gerningen, men ogsaa det Støv og Snavs, der findes, kan være til Vejledning.

I et Tilfælde, hvor en Mand var mistænkt for et Tyveri

i en Mølle, fandt man ved Undersøgelsen, at Snavset under hans Støvler bestod af tre Lag, først et almindeligt Lag Jord, dernæst et ganske tyndt Lag Mel, og saa atter et Lag Jord, hvilket viste, at han var gaaet ad den fugtige Markvej op i Møllen og tilbage. I et andet Tilfælde, hvor en Person var mistænkt for at være den, der havde gemt nogle fra et Tyveri stammende Penge ved Bredden af en Bæk, fandtes paa hans Stovlesaaler Spor af Sand fra Bækken.

Som et Kuriosum kan nævnes en Mordsag, hvor en gammel Kone blev myrdet. To Personer blev anholdt som mistænkt. Begge havde Utoøj, men den ene havde nogle Stykker af samme Slags som den gamle Kone havde lidt af, medens den andens Art var forskellig derfra. Den Omstændighed, selvfølgelig i Forbindelse med andre, medvirkede til Støtte for Anklagen.

Ogsaa den Anholdtes Ejendele maa undersøges grundigt, de Ting, han har hos sig, saavel som dem, der findes i hans Logis.

Det Vaaben, han mulig har benyttet ved Forbrydelsen, maa naturligvis særlig underkastes Eftersyn, en Kniv maa saaledes skilles ad, for i Fugerne, hvor han ikke har kunnet rense den, at kunne søge efter Blod.

Hans Gross nævner følgende illustrerende Eksempel: En Mand var myrdet paa en Mark ved et Sabelhug. Man undersøgte alle Dragonernes Sabler i den nærliggende Garnisonsby. Der fandtes ikke Blod paa nogen af dem, men ved mikroskopisk Undersøgelse viste det sig, at en af Sablerne havde et ganske ubetydeligt lille Hak, hvori sad en Ubetydelighed af et Græsstraa. Soldaten blev anholdt og tilstod. Han forklarede, at han havde tørret Blodet paa Sablen af i Græsset, hvorefter han senere havde pudset den.

Ved Visitation i Logis'et maa man ikke forsømme at undersøge Kakkellovnen. Det hænder, at den mistænkte har brændt Koster eller kompromitterende Papirer.

Forkullet Papir er som bekendt uhyre skørt og falder let i smaa Stykker ved den mindste Berøring.

Gaar man imidlertid frem med tilstrækkelig Varsomhed, vil det som oftest være muligt at bevare Papiret, saa at Skriften kan aflæses.

Er der endnu Ild i Ovnen, gælder det først og fremmest om at standse Lufttilførslen, saa Ilden gaar ud. Man maa ikke slukke Ilden ved at kaste Vand paa; Papiret vil nemlig derved absolut ødelægges. Man skyder derefter en Glasplade ind under Papiret og trækker det ud paa den.

Til den videre Behandling er der forskellige Fremgangsmaader.

En af de bedste og samtidig letteste er følgende:

I en flad Skaal hældes en 1 pCts Gelatine (Husblas)-Oplosning, opvarmet til 40 °. En Glasplade sænkes deri saa-

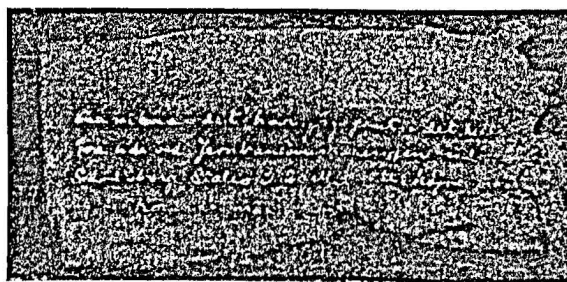

Fig. 10.

ledes, at Vædsken lige dækker den. Papiret lægges paa Pladen og glattes ud ved Hjælp af en meget blød Pensel. Dette lader sig ret let gøre, selv om Papiret er stærkt sammenkrølet. Før Vædsken stivner, tages Pladen med Papiret op og Papiret trykkes med stor Varsomhed af med et Stykke Træpapir.

Skriften vil da i mange Tilfælde være let læselig (se Fig. 10).

Fremtræder Skriften ikke tilstrækkelig tydeligt, kan man, saafremt det anvendte Blæk har været jernholdigt, hvad det meste Skriveblæk er, fremkalde den ved at dryppe nogle Draaber 20 pCt. Saltsyre derpaa. Efter et Par Minutters

Forløb tilsættes nogle Draaber 20 pCt. Salpetersyre og derefter nogle Draaber Kaliumferrocyanid. Skriften træder da frem i blaa Farve.

Til Fotografering anvendes bedst orthochromatiske Plader, og man kopierer paa Kontrast-Papir.

Som det vil ses, er Polititeknik ikke en skøn Teori og en Videnskab, der er forbeholdt de særlig Sagkyndige, det er den daglige alvorlige Virkelighed, man arbejder i. Og enhver Politimand, der har Interesse for sin Gerning, kan oplære sig selv til at udnytte de Hjælpemidler, der staar til hans Raadighed.

Af de nævnte Eksempler fremgaar det, hvor forskelligartede Ting det er, der i det givne Tilfælde kan give Resultater, og det vil formentlig ses, at disse ikke staar i et saadant Misforhold til den Ulejlighed, Praktiseringen af Metoderne forvolder, saa man af den Grund skulde afholde sig derfra.

Selvfølgelig kan man ikke i tilnærmelsesvis enhver Sag vente at finde Spor, der fører direkte til Maalet, men det forekommer dog langt hyppigere, end man paa Forhaand skulde tro. Resultaterne her fra København i den Tid, vi rationelt har arbejdet ad disse Veje, har i hvert Fald langt oversteget de Forventninger, man havde stillet.

Den danske Straffelovs-Reform.

Arbejdet for at skaffe en tidssvarende Afløser for den danske Straffelov af 10. Februar 1866 har nu gennemløbet sit 3. Stadium. Som tidligere nærmere omtalt¹⁾, forelå i 1912 det af den første Kommission, som blev nedsat i 1905 under Forsæde af Goos, udarbejdede Straffelovsudkast, og i 1917 fremkom fra Professor *Torp*, hvem Justitsministeriet i 1914 havde anmodet om at afgive en Betænkning over Forslaget og fremsætte Ændringsforslag til dette, to nye Lovudkast, henholdsvis om almindelige borgerlige Forbrydelser og om Forseelser i borgerlige Forhold, i hvis Motiver Forf. optog Kommissionens Forslag til kritisk Bedømmelse. Disse Forarbejder har i vidt Omfang været Genstand for Belysning og Kritik her i Tidsskriftet ved Afhandlinger fra en Række Forfatteres Haand over forskellige Afsnit i dem²⁾. Endelig foreligger nu — i afvigte Forsommer — Arbejdsresultatet fra den anden Straffelovskommission, som blev nedsat i November 1917 med *Oskar Johansen* som Formand, i Skikkelse af Udkast til almindelig borgerlig Straffelov og til Lov om Forseelser i borgerlige Forhold med Udkast til herhen hørende Ikrafttrædelseslove og til Lov om Ændringer i Retsplejelovgivningen, fremkaldt ved Udkastenes Bestemmelser. Som Bilag medfølger en af Fængselsdirektør *Fussing* efter Kommissionens Anmodning afgivet Betænkning om Fri-

¹⁾ Se 5. Aargang (1917) p. 330—332.

²⁾ Se i saa Henseende Sammenstillingen i 9. Aargang (1921) p. 75 ff. samt endvidere Afhandlingerne i samme Aargang p. 97, 106 og 201.

hedsstraffe og de i Stedet for Straf trædende Sikkerhedsforanstaltninger, der indeholder en Frihedsberøvelse.

Kommissionen har, som det i Indledningen til dens Betænkning udtales, benyttet Torps Udkast som Grundlag for Drøftelsen, men har dog i væsentlig Grad taget sit reelle Udgangspunkt i den gældende Straffelovgivning og den af denne haarne Retspraksis for ud derfra selvstændig at overveje, paa hvilke Punkter og i hvilken Retning Ændringer tiltrængtes, idet man som Retningslinjer herfor har lagt Vægt paa, dels at Straffeloven saavidt muligt bør være Udtryk for den almindelige Retsfølelse i Folket, dels at ufornodent stærke Brud paa Kontinuiteten bør undgaas.

Foruden de fremmede Straffelove og Udkast til Straffelove, som ogsaa de tidligere Forarbejder har benyttet, har Kommissionen yderligere haft som Grundlag for sit Arbejde det schweiziske Udkast af 1918, det tyske af 1919 og det italienske Forarbejde af 1921 samt svensk Lov af 24. Marts 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsesstraff og Prof. *Thyréns* forberedende Udkast til svensk Straffelov (Almänna delen og Speciella delen I og II); dette sidste Arbejde har for Kommissionen frembudt særlig Interesse under Hensyn til Ønskeligheden af, saa vidt muligt, at stræbe hen imod nordisk Fællesskab eller dog Ensartethed paa den almindelige borgerlige Straffelovgivnings Omraade.

Kommissionens Udkast er ledsaget af fyldige Motiver, som gør Rede for Forslagenes Indhold og begrunder de foreslaaede Afgivelser fra den gældende Straffelovgivning. Paa en Række Punkter er det ikke lykkedes Kommissionens Medlemmer at samle sig om en fælles Indstilling, saaledes at der foreligger særskilte Indstillinger fra Flertal og Mindretal eller flere Mindretal. Dette gælder saaledes om selve det Hovedspørgsmaal, om der bør opstilles en legal Sondring mellem Forbrydelser og Forseelser. Flertallet har i saa Henseende fulgt Torps Udkast og ligesom dette sondret Lovreglerne om disse to Kategorier af strafbare Handlinger ud i to

særskilte Love; i § 1 i Udkastet til almindelig borgerlig Straffelov hedder det i saa Henseende:

»Handlinger, straffbare efter denne Lov, er Forbrydelser.

Handlinger, straffbare efter Lov om Forseelser i borgerlige Forhold, er Forseelser«

— altsaa saaledes, at Begrebet Forbrydelse ikke er betinget af, at Straffen for det paagældende Forhold kan overskride den for Forseelser i Almindelighed fastsatte Grænse (for første Gang begaaet Lovovertrædelse Bøde eller Hæfte i 3 Maaneder), og omvendt, at enhver Handling, der omfattes af Udkast Nr. 2, er en Forseelse, selv om Straffen kan overstige den nævnte Grænse; kun for Handlinger, der er straffbare efter andre Love end disse to Hovedlove, bliver Straffens Størrelse det afgørende Kriterium. Om den nærmere Begrundelse af Ønskerne indenfor Kommissionen for og imod Opretholdelsen af den nævnte Sondring maa iøvrigt henvises til Motiverne.

Udkastet til almindelig borgerlig Straffelov rummer 29 Kapitler, 275 Paragraffer, Udkastet til Lov om Forseelser i borgerlige Forhold 2 Kapitler med ialt 46 Paragraffer.

Kommissionens Arbejde har allerede været anmeldt i en samlet Oversigt i Ugeskrift for Retsvæsen p. 193—224 af cand. juris *J. Hartvig Jacobsen*, og det vil blive drøftet i Dansk Kriminalistforenings forestaaende Møder. Tidsskriftet vil søge det behandlet paa samme Maade, som de tidligere Udkast er blevet det her, ved Arbejder fra forskellige Forfattere om Udkastenes enkelte Afsnit. Allerede dette Hefte bringer de første Bidrag i saa Henseende, Artikler af Landsdommer Dr. juris *Troels G. Jørgensen* og af Statsadvokat *Lett*, og til de følgende Hefter foreligger der Tilsagn fra andre Forfattere. Redaktionen har saaledes grundet Haab om, at der i Tidsskriftet vil fremkomme en omfattende, vurderende Gennemgang af dette Arbejde til Vejledning ved den Behandling af Emnerne, som Lovgivningsmagten nu vil tage fat paa. Da Redaktionen i 1917 bød den da nedsatte Kommission Velkommen, udtalte man Haabet om, at der af dens For

handlinger maatte fremgaa Lovforslag, der kunde forelægges Rigsdagen og opnaa Lovskraft samtidig med eller snart efter, at vort Land d. 1. Oktober 1919 overgik til en moderne Strafferetspleje. Saa hurtig er det jo ikke gaaet; men vi tør vedblivende haabe, at denne nye Retspleje ikke maa have opnaaet for høj en Alder, før den kommer til at arbejde med en ny Straffelov.

O. Haack.

Straffedomme som Grundlag for Rettighedsfortabelse.

AF TROELS G. JØRGENSEN.

I 1920—21 blev der her i Tidsskriftet under Fællestitlen Forarbejder til den nye danske Straffelov offentliggjort en Række Afhandlinger om Professor C. Torps Straffeloosudkast af 1917 (T. U.). Jeg fremsatte derunder, 1921 S. 106 ff., nogle Bemærkninger om dette Udkasts Regler angaaende Frakendelse af statsborgerlige Rettigheder m. v., set i Forhold til de tilsvarende Regler i det Udkast, der var udarbejdet af Straffelovskommissionen af 11. August 1905 (K. U. — her betegnet som K. U. I). Efterat Straffeloskommissionen af 9. November 1917 nu i sit nylig offentliggjorte Udkast til Almindelig borgerlig Straffelov (K. U. II) i §§ 78—79 har givet et nyt Forslag til Ordningen af det omhandlede Æmne, vender jeg tilbage til dette.

Med Hensyn til det lovtekniske Hovedspørgsmaal, om Straffeloven selv skal angive, hvilke Rettigheder der fortabes ved Straffedommen, eller overlade dette til Særlovgivningen, stiller K. U. II sig saaledes, at det lader Straffeloven hjemle Bortfald for vedkommende Domsfældte af Retten

- 1) til offentlige Tjenester eller Hverv, som han beklæder, samt til at opnaa Ansættelse i saadanne;
- 2) til at stemme og vælges ved offentlige Valg;
- 3) til at virke i Stilling eller Hverv, hvis Erhvervelse eller Udøvelse i Lovgivningen er betinget af hæderlig Vandel.

Ved Bestemmelsen under Nr. 3 har man altsaa taget det Standpunkt at lade Straffeloven give Afkald paa direkte

at anføre vedkommende Rettigheder og nøjedes med at lade den henvise til vedkommende særlige Lovbestemmelser. Ved Bestemmelserne under Nr. 1 og 2 har man derimod ladet Straffeloven indeholde direkte Fastsættelse af vedkommende Rettigheder.

Motiverne udtaler herom følgende: »Da her er Tale om en Nyordning, bør der i Udkastet findes nogen Vejledning om, hvilke Rettigheder der saaledes fortabes. Kommissionen har dog ment, at denne Vejledning kun kan gives i nogen Almindelighed. Man har derfor i § 78 foruden offentlige Tjenester eller Hverv og Valgret og Valgbarhed til offentlige Valg kun anført under Nr. 3 Stillinger eller Hverv, hvis Erhvervelse eller Udøvelse i Lovgivningen er betinget af hæderlig Vandel. Det er ikke fundet rigtigt at anføre, hvilke disse Stillinger og Hverv er, dels fordi Angivelsen, hvis den skulde være udtømmende, vilde blive meget omfattende, og dels fordi det maa være overladt til Lovgivningsmagten til enhver Tid med Hensyn til de enkelte Hverv og Stillinger at bestemme, om og i hvilket Omfang disse kan udøves, uanset at Udøveren har gjort sig skyldig i en strafbar Handling af den her omhandlede Art.« Handlingen er i Udkastet betegnet som en saadan, hvorved nogen gør sig uværdig til sine Medborgeres Agtelse.

Det kan ikke siges, at Motiverne giver klar Oplysning om Grunden til, at K. U. II her rækker Haanden baade til T. U., der lod Straffeloven opregne alle Rettighederne, og til dettes Modsætning K. U. I. Der bør i Udkastet findes nogen Vejledning, siges det, men dog kun i nogen Almindelighed. Utvivlsomt maa K. U. II, der hjemler Frakendelse af »de borgerlige Rettigheder«, nærmere angive, hvorledes dette Begreb skal forstaas, men denne Vejledning kunde godt være erstattet med en almindelig Henviisning til vedkommende Lovbestemmelser om Rettigheders Fortabelse som Følge af Domfældelse for en i den offentlige Mening vanærende Handling.

Sagen er imidlertid, at Udkastet undgaar at benytte det

indarbejdede Udtryk »i den offentlige Mening vanærende Handling«, der formentlig ikke anses for tidssvarende, og erstatter det med Omskrivninger — »uværdig til sine Medborgeres Agtelse«, »hæderlig Vandel« — der ikke dækker det; derved kommer det ind paa at erstatte Henvisningen med en selvstændig omskrivende Angivelse, dog som nævnt med det Fremskridt fra T. U., at der afstaas fra at give den (til Dato) udtømmende Opregning. Nogen Realitetsforandring i Begrebsbestemmelsen gøres der ikke. Forholdet er da stadig dette, at der i Lovgivningen — efter Udkastet altsaa i Straffeloven — findes et Begreb om visse strafbare Handlinger, der forringer Gerningsmandens borgerlige Agtelse saaledes, at de virker rettighedsfortabende. Dette Begreb har det hidtil været overladt Domstolene nærmere at udforme, og K. U. II gør ingen Forandring heri, da det ikke giver nærmere Forskrifter om Begrebets Udformning¹).

Om der er nogen virkelig Grund for K. U. II til i Lighed med T. U. at gaa udenom omhandlede Lovgivningsudtryk, maa iøvrigt betvivles. Sproglig kan Omskrivningerne i hvert Fald ikke erstatte den lettere Adjektivform. Det fører endvidere til, at man ogsaa skal undgaa det gode Udtryk »Æresoprejsning«. T. U. anvendte i § 92 i Stedet derfor Udtrykket »Genindsættelse« i de fortabte Rettigheder, medens K. U. II anvender Udtrykket »Oprejsning«. Sidstnævnte Ord har vi i Forvejen som processuelt Systemudtryk om Adgang til at fritages for Retstab ved Udløb af processuelle Frister og i Retsplejelovens § 778 (Oprejsning for uforskyldt Anholdelse). Nu skulde det altsaa gøre Tjeneste i en tredje helt forskellig Betydning. Da Lovgrunden til Reglerne om Rettighedsfortabelse maa søges i den Betydning for Borgernes Æresfølelse, det har henholdsvis at bevare disse Rettigheder og at udskille visse Forbrydere fra Deltagelse i Samfundets Styrelse m. v., ses der ingen Grund

¹) I denne Forbindelse bemærkes, at jeg kan frafalde mine anf. St. S. 110 ytrede Betænkeligheder med Hensyn til T. U.s Forenelighed med Grundloven.

til at afskaffe de dette Forhold betegnende Udtryk, naar det ikke antages, at »Ære« er udgaaet af Sprogbrugen, og K. U. II., der hjemler Straffe for »Æreskrænkelse«, gør jo ikke dette. Vi staar formentlig her ved en speciel kriminalistisk Opfattelse, der ikke har Sangbund i videre Kredse og kun volder tekniske Vanskeligheder.

Hvis denne Bestræbelse for at lave nye Udtryk ikke havde gjort sig gældende, kunde Reglen nemlig have været formet langt simplere i Tilslutning til den bestaaende Lovgivning saaledes, at de i Lovgivningen omhandlede Rettigheder, der er betingede af, at den berettigede ikke er domfældt for en i den offentlige Mening vanærende Handling, frakendes den, der idømmes en vis Straf for en saadan Handling.

K. U. II har som anført kun under Nr. 3 gaaet den Vej at henvise til Lovgivningen. Nærmere beset er dette endda kun delvis Tilfældet, idet der ogsaa her tildels sker selvstændig Angivelse af vedkommende Rettigheder: det skal dreje sig om »at virke i Stilling eller Hverv«. Hvorledes vil man herefter forholde sig med Aldersrentenyderne, der ifølge Lov Nr. 348 af 7. Aug. 1922 § 2 ikke maa have gjort sig skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling, og hvis Ret altsaa er betinget af »hæderlig Vandel«? Efter Ikrafttrædelseslovens § 4 virker Aldersrentelovens Forfaldsregel kun for Handlinger begaaede før Straffelovens Ikrafttræden. Skal Retten fortabes, maa det da være i Henshold til Straffeloven, men kan Retsudøvelsen med god Samvittighed fastslaa, at Aldersrentenyderen »virker i Stilling eller Hverv«? Hvis man mod Ordene men overensstemmende med Sagens Natur bekvemmer sig til at medtage Aldersrentenyderne, kan der videre spørges, hvorledes Straffeloven skal virke overfor Enker, der faar Understøttelse efter Lov Nr. 124 af 29. April 1913. Enkebørnsunderstøttelsen bortfalder, naar Enken »vitterlig fører et Levned, der i det almindelige Omdømme vækker Forargelse (bevislig Drikfældighed, Erhverv ved Utugt eller lignende)«. Nydelsen af

Retten er altsaa betinget af »hæderlig Vandel«, og naar man ved Aldersrentenyderne har sat sig ud over Ordene »virke i Stilling eller Hverv«, synes man at mangle Argumenter for at holde Enkerne uden for Retsfortabelsesreglen, hvad dog naturligvis er dennes Mening.

Det er principielt saavel som praktisk det ene rette at henvise til Lovgivningens Bestemmelser om Virkningen af vanærende Handlinger.

Det er det samme, der kommer igen, naar Loven skal angive Frakendelsens Indhold. K. U. I lod Dommen lyde paa Frakendelse af »offentlige Rettigheder«, T. U. paa Frakendelse af »de statsborgerlige Rettigheder« og K. U. II paa Frakendelse af »de borgerlige Rettigheder«. Det er egentlig tilstrækkeligt at nævne disse tre Forslag for at vise det haabløse i at lede efter en sammenfattende Betegnelse i vort Lovsprog. Sidstnævnte Betegnelse synes mig endda uheldigst, da det jo ikke er Meningen at indføre Begrebet »borgerlig Død« i Lovgivningen. Man skaaner Tyvens — eller er det Samfundets? — Følelser for at høre Tyveriet betegnet som en vanærende Handling, men frakender ham koldblodigt sine »borgerlige Rettigheder« altsaa efter Ordene Retten til at faa Fattighjælp eller faa sine Børn undervist, strængt taget ogsaa Retten til at besidde Ejendom osv.

Dette gaar i hvert Tilfælde ikke an. Der maa dog være nogen Sammenhæng mellem det, der proklameres i Dommen, og den i Straffeloven givne »Vejledning« til dets Forstaaelse.

Naar det er umuligt at naa et tilfredsstillende Resultat ved at lade Dommen lyde paa Frakendelse af visse Rettigheder, fordi man ikke kan finde noget passende Navn til disse, maa man forsøge en anden Vej. At nøjes med at lade Dommen statuere, at en Handling af den paagældende Art er begaaet, kunde vel hævdes at være tilstrækkeligt, naar Straffeloven saa hjemler, at dette medfører Retsfortabelsen. Formelt maa der dog kræves, at selve Retsvirkningen statueres i Dommen.

Man har da to Muligheder. Enten at lade Dommen lyde som en Henvisning til Lovgivningen (»Tiltalte bør som den, der har gjort sig skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling, lide Retstrib efter Lovgivningens Regler herom«) eller at lade den statuere, at Domfældte har en retslig Egenskab, der i Forvejen er defineret i Straffeloven som denne at have fortabt de omhandlede Rettigheder. Med Fare for at kede ved at gentage mig selv vender jeg derfor tilbage til mit tidligere Forslag, anf. St. S. 113, om at gøre Brug af det endnu i Danske Lov anvendte Udtryk »ugild«, der efter sin hidtidige Anvendelse paa den, der ved daarlig Vandel har stemplet sig som uegnet til at regnes for fuldgod Borger, netop egner sig til at dække det Begreb om en bestemt Gruppe deklasserede Personer, som Straffeloven danner, og som vi ellers staar uden Navn for. Viger man tilbage for denne sproglige Fornyelse — K. U. II har dog foreslaaet et Ord som »Hæfte«, hvis Brug som gammeldansk ligger langt længere tilbage i Tiden — maa den førstnævnte Udvej anbefales. Man faar da en neutral men korrekt Betegnelse af Retsvirkningen, hvorimod Udtrykkene »offentlige«, »statsborgerlige« og »borgerlige« Rettigheder er mere eller mindre begrebsforvirrende.

Man vil imidlertid i den fremtidige Lovgivning faa Brug for en kort Betegnelse for de Personer, hvis Rettigheder er beskaarne ved en Straffedom. K. U. II foreslaar nemlig — og dette er sikkert anbefalelsesværdigt — at Rettighedsfortabelsen ikke indtræder, medmindre Dommen gaar ud paa Fængselsstraf, Indsættelse i Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring, og hvis Straffen ikke naar 1 Aars Fængsel, kan Fradømmelse ske paa Tid ikke under 5 Aar. Fremtidig Lovgivning maa forudsættes at ville begrænse sine Udelukkelser af de for vanærende Forhold straffede Personer til de saaledes straffede og saaledes dømte, men for at udtrykke dette maa man gentage disse Regler eller i hvert Fald henvise til Straffeloven; det kan ikke ske saa kort som tidligere. Her vil det være praktisk og tillige sikre Ensartethed

at kunne nøjes med at sige: Personen maa ikke være ugild. Retsbegreberne skal jo have Navne for at bruges i det praktiske Liv, og vi har det Navn, vi søger, hos os selv uden at skulle finde paa noget nyt eller hente Forbilleder fra Nabolandene.¹⁾

Udover den hidtil behandlede Regel om Rettighedsfortabelse giver Udkastet følgende Regel: I Forbindelse med Fradømmelse af de borgerlige Rettigheder kan endvidere Retten til at drive visse i Dommen særlig angivne Næringsveje frakendes den skyldige paa Tid eller for bestandig. Denne Regel, der er mere bevægelig end den tilsvarende i T. U. § 68 Nr. 5, synes meget hensigtsmæssig; Retten til Næringsvejene forudsættes naturligvis ikke at være betinget af »hæderlig Vandel«. Ogsaa Reglen i § 79 har vundet i Forhold til den tilsvarende Regel i T. U. § 69 ved at være formet mere generelt.

Juli 1923.

¹⁾ Til mine tidligere gjorte Bemærkninger om Brugen af »ugild« kan føjes følgende: Bestemmelserne i D. L. 1—24—13 og 14 om Ugildhed til at staa i Rette eller betjene en Bestilling var ifølge Ørstedes Haandbog, 2. Bd. S. 37, endnu da (i 1825) i Kraft, hvorimod J. O. Hansen, Bidrag til den danske Civilproces, 1. Del (1839) S. 267, antager at de var bortfaldne ved Fdg. 6. Dec. 1743 om Bøders Afsoning. De ophævedes først udtrykkelig ved Straffeloven af 10. Febr. 1866 § 308. Ifølge Hr. Professor Dr. phil. Verner Dahlerups velvillige Meddelelse til mig findes Ordet brugt i gamle norske Love men næppe i nuværende norsk Lovsprog, hvorimod det bruges baade i ældre og i nuværende svensk Lovsprog. Selvfølgelig er der ogsaa Eksempler paa Brugen deraf i den almindelige Litteratur.

Sikkerhedsforanstaltninger i Stedet for Straf. (Straffelovsudkastets Kap. 8.)

Af Statsadvokat G. LETT.

(Foredrag holdt i Juridisk Forening i København den 22. Oktober 1923.)

Det Emne, som jeg skal have den Ære at forelægge for Dem i Aften, er jo Spørgsmaalet, om hvorvidt det kan anses for legislativt forsvarligt overfor visse tilregnelige Forbrydere at fastsætte Sikkerhedsforanstaltninger i Form af langvarig Indespærring enten ved Siden af eller i Stedet for Straf, og, hvis dette besvares bekræftende, hvilket Indhold de paagældende Bestemmelser bør have. Det sidste bliver mit Foredrags Hovedemne, og jeg gaar herved helt igennem ud fra det ny Straffelovsudkast, der i sit Kap. 8 fastsætter Regler herom. Udk. bygger her paa Professor Torps Udkast (§§ 52—55); men som et Tegn paa, i hvilken Retning Udviklingen gaar, er der Grund til at pege paa, at Udk. gaar en Del videre end T. U. i Henseende til at hjemle Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger.

Selve det teoretiske Spørgsmaal, om det overhovedet er tilstedeligt at anvende Sikkerhedsforanstaltninger overfor nogen tilregnelig Person, skal jeg ikke fordybe mig stærkt i.

Den første Straffelovskommission gaar som bekendt inod at anvende saadanne Sikkerhedsforanstaltninger, og Motiverne giver en udførlig teoretisk Begrundelse af dette Standpunkt.

Imidlertid, naar man er enig om, at der overfor visse kroniske Forbrydere maa reageres kraftigt, og paa den anden Side, at der dog bør sættes en Grænse for Frihedsberovel-

sens Længde, forekommer det mig, at Uenigheden væsentligst er af teoretisk Art, nærmest en Navnestrid, om Foranstaltningen skal kaldes Straf eller Sikkerhedsforanstaltning.

Det, som er det praktiske Spørgsmaal, er det, om der faktisk bestaar en eller flere Grupper af Forbrydere, som ret skarpt kan udskilles fra alle de andre, som har det Særkende, at den almindelige Straf, efter selve dens Forudsætninger og efter Erfaringens Vidnesbyrd, er virkningsløs, og som derfor maa have særskilt Behandling.

Det forekommer mig, at dette er saaledes.

Hele den store Mængde af Lovbrydere, de, som man kan kalde Lejlighedsforbrydere i videste Forstand, som forser sig af Letsindighed, for at redde sig i en snæver Vending, paa Grund af Sindets Ubeherskethed eller som Følge af en øjeblikkelig Nedbrudthed, hører i Virkeligheden kriminalpolitisk set sammen med den heldigvis endnu større Mængde, der kommer igennem Livet uden Konflikt med Straffeloven. Bonden, som sætter Ild paa Gaarden for at klare sine Veksler, Kommissen, der stjæler af Kassen for at kunne traktare sin Pige standsmæssigt, Haandværksmesteren, der skriver falske Veksler for at undgaa Fallit, Tjenestekarlen, der stjæler en Cykle, o. s. v. — for dem alle gælder det, at der er rimeligt Haab om, at de ikke vil forbryde sig oftere, og for adskillige af dem gælder det, at Straffeloven egentlig har udspillet sin Rolle, naar Forbrydelsen er sket.

Det, som holder disse Folk og deres ustraffede Medborgere i Aie, er selve Straffetruslen. Al Autoritet hviler i stor Udstrækning paa Frygt, og Straffelovens Autoritet danner ingen Undtagelse. Det, som afholder Gennemsnitsmennesket fra Forbrydelser, er Frygten — først og fremmest Frygten for den sorte Kokarde og i anden Række ogsaa for Straffens Udtaaelse.

Overfor saadanne Forbrydere er det væsentlige, at Forbrydelsen opdages og straffes; men da Straffen først og fremmest er Lovens Sanktion, er det i en vis Forstand mindre væsentligt, hvorledes og hvorlænge de straffes. De recidi-

verer forholdsvis sjældent, og det kan sikkert uden Overdrivelse siges, at Straff fuldbyrdelsen i de fleste Tilfælde spiller en sekundær Rolle. Det væsentlige er Generalpræventionen, og den kriminalpolitiske Vanskelighed overfor disse Forbrydere bestaar i Virkeligheden mest deri, at det for Mandens egen Skyld som Samfundsborger gælder om at knække ham saa lidt som muligt, medens Generalpræventionen kræver den kraftige Reaktion, der ligger i Strafforfølgningen.

Det tør siges, at Straffeloven til Stadighed med Held har hævdet sin Autoritet overfor disse Individider.

Paa den anden Side er det et ubestrideligt Faktum, at der eksisterer Forbrydere, som trods alle Trusler og alle Straffe enten ikke vil eller ikke kan lade være med at begaa Forbrydelser, og som derfor under den nuværende Ordning er Stamgæster i Retssalene. Deres Straffelister udviser 10—20 og flere Straffe med korte Mellemrum; alene en saadan Straffeliste viser jo, at de hidtil anvendte Metoder er virkningsløse.

Naar disse Forbrydere ikke som andre Mennesker paavirkes af Straffetruslen, er det jo ikke fordi de i særlig Grad er fri for Frygt, men dels lever de paa helt andre Livsværdier end den almindelige Samfundsborger, saaledes at Straffen kun bliver en rent fysisk Ubehagelighed, dels er de behæftede med en saadan Svaghed i Karakteren eller saa voldsomme Drifter, at ikke nogen Straffetrusel formaar at holde dem tilbage.

Men heraf følger, at de normale »Strafforudsætninger« ikke er til Stede.

Det fremhæves saavel i Udk.s Mot. som i Mot. til T. U. og Erfaringen bekræfter det, at disse Forbrydere kan henføres til ganske bestemte Forbryderkategorier, af hvilke de vigtigste er: professionelle Ejendomsforbrydere, visse Sædelighedsforbrydere, Alfonser og Betlere. Jeg tror, man gør vel i at fastholde dette; thi lovgivningsteknisk byder det en stor Fordel, hvad jeg senere skal komme nærmere ind paa.

Udk. inddeler dem i Overensstemmelse med T. U. i to Grupper, en mere godartet, for hvilken der hjemles Anbringelse i Arbejdshus, og en mere ondartet, for hvilken der hjemløs Sikkerhedsforvaring. Begge Dele idømmes i Stedet for Straf, ikke som Tillæg til Straffen, og dette er sikkert ogsaa det rimeligste, idet Forudsætningen jo er, at Straf er uden Nytte.

For begge Grupper er altsaa fælles, at de almindelige Straffe har vist sig og maa antages fremdeles at ville vise sig uvirksomme. Sondringen beror paa den større eller mindre Farlighed.

Dette Punkt — Farligheden — opstilles i Udk. ligefrem som Betingelse for Idømmelse af Sikkerhedsforvaring, og det bliver altsaa afgørende dels for, om Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring skal anvendes, dels for, om Sikkerhedsforvaring eller Straf skal idømmes.

I § 65 nævner Udk. 4 forskellige Kategorier af Forbrydere, hvem Arbejdshus kan idømmes; men for de to vigtigste Grupper Vedkommende, nemlig Bellere og Sædelighedsforbrydere, foreskrives udtrykkeligt den negative Betingelse, at den skyldige ikke kan anses for egentlig farlig Forbryder, og for de to sidste Grupper, Drankere og prostituerede Kvinder, forudsættes denne Betingelse formentlig som givet.

I § 68, der handler om Sikkerhedsforvaring, har Udk. derimod undladt at angive visse Forbryderkategorier og nøjes med at foreskrive — foruden 2 Forstraffe af tilsammen 2 Aars Varighed — at de foreliggende Oplysninger kendetegner den skyldige som »en farlig, erhvervs- eller vanemæssig Forbryder«, hvis Hændommelse i Sikkerhedsforvaring Hensynet til Samfundets Sikkerhed findes at kræve.

Det er klart, at dette Moment, Farligheden, i høj Grad bør være Motiv til en forskellig Behandling, men jeg kan ikke se rettere, end at Begrebet ikke bør drages ind i selve Lovteksten, i al Fald ikke paa denne afgørende Maade, idet Begrebets Afgrænsning volder Vanskelighed.

Jeg kan naturligvis indrømme, at vi alle saa nogenlunde ved, hvad der forstaas ved en farlig Forbryder; før Automobilloven af 1921 mente vi ogsaa, at vi vidste, hvad en beruset Mand var, og dog — hvilke Vanskeligheder har ikke Afgrænsningen af det Begreb skaffet os?

En Forbryders Farlighed maa vel, foruden paa hans Uforbederlighed, bero paa, hvad det er for Retsgoder, han angriber, hvor groft han gør det, og hvor ubeskyttede Retsgoderne er. Derfor er den, der viser ubetvingelige Tendenser til at forgribe sig paa vore Kvinder og Børn eller til grove Indgreb i vor Ejendom, en farlig Forbryder.

Men naar vi nu ved — ad Erfaringens Vej — hvad det er for Forbrydere, der normalt er farlige, saa er det bedre at nævne dem i Lovteksten — selv med Fare for at enkelte andre, der maaske ogsaa kunde være farlige, smutter fra os.

Hidtil har vi jo kendt Begrebet »farlig for den offentlige Sikkerhed«, i Forbindelse med Strfl. § 38, 2. Stk., og det har ganske vist ikke voldt nogen Ulempe. Dels hjælper Retslægeraadet os i Almindelighed ud over alle Vanskeligheder, dels drejer det sig jo om Personer, der paa Grund af deres Sindssygdом kan befrygtes at ville angribe et hvilket som helst Retsgode til en hvilken som helst Tid.

Men hvor det som her drejer sig om tilregnelige Personer, dér tror jeg, at Farlighedskriteriet dels ikke rammer sikkert nok, dels rammer for vidt.

Det rammer ikke sikkert nok, fordi det vil føre til Bevisvanskeligheder, der ofte bliver uovervindelige.

Naar Anklagemyndigheden fremstiller en Forbryder for Domstolen, dokumenterer alle ønskelige Forstraffe, beviser hans Skyld i en ny Forbrydelse og endvidere, at han er erhvervs- eller vanemæssig Forbryder, saa er det ikke nok. Og jeg er enig i, at det heller ikke bør være nok. Men naar Udk. saa kræver, at det yderligere skal godtgøres, at han er farlig og at Samfundets Sikkerhed kræver, at han tages i Forvaring, saa tror jeg, at Opgaven bliver meget vanskelig, stillet i denne Almindelighed (det er jo ikke Nævninger, An-

klageren taler til!). Og jeg tror, at det er muligt i Loven nærmere at angive, hvem de farlige Forbrydere er.

Naturligvis mener jeg ikke, at Bestemmelsen, som den er formuleret, er værdiløs; utvivlsomt vil den i adskillige Tilfælde gøre god Fyldest, men jeg tror, at det vil være langt lettere at faa Bestemmelsen anvendt i de Tilfælde, hvor den bør anvendes, naar Loven i Stedet for at henskyde til Domstolens Afgørelse i hvert enkelt Tilfælde, hvem der er farlig, siger: disse bestemte Kategorier af Forbrydere anser vi for farlige.

Men dernæst synes det mig, at Udk.s Formulering rammer Tilfælde, der ikke bør rammes.

Bestemmelsen sigter alene til at værne Samfundet mod visse farlige Kriminalforbrydere og bør under ingen Omstændigheder kunne benyttes overfor, hvad man i videre Forstand kan kalde politiske Forbrydere.

En yderliggaaende Kommunist f. Eks., der Gang paa Gang er med i Strejkeuroligheder med Forbrydelser mod den offentlige Myndighed og Orden o. s. v., kan meget let fyldestgøre Betingelserne med Hensyn til Forstraffe. Han kan ogsaa meget vel kaldes baade farlig og vanemæssig Forbryder — og Samfundets Sikkerhed sætter han jo efter Omstændighederne særdeles effektivt i Fare.

Det vil derfor i givet Tilfælde kunne blive meget vanskeligt for Domstolen at komme udenom Bestemmelser — og dog er man formentlig enig med mig i, at en saadan Forbryder ikke bør dømmes efter denne Bestemmelse.

Ogsaa dette Hensyn fører altsaa til at forsøge Opstillingen af bestemte Grupper.

Endelig er Udsondringen i Grupper ønskelig, fordi der er Anledning til at stille forskellige Betingelser for de forskellige Grupperes Vedkommende og navnlig at give særlige Regler om Berigelsesforbryderne, ligesom det med Hensyn til Forstraffene synes mig noget betænkeligt, at ganske forskellige Forbrydelser har Gentagelsesvirkning overfor hinanden.

De Forbrydere, Mot. nævner som egnede til Sikkerhedsforvaring, er væsentligst følgende:

- 1) Erhvervsmæssige Berigelsesforbrydere,
- 2) Personer, der vanemæssigt begaar grovere Sædelighedsforbrydelse mod Børn,
- 3) visse Voldtægtsforbrydere i Gentagelsestilfælde,
- 4) Alfonsere i visse Tilfælde.

Jeg tror, at man kan være enig om, at dette i alt væsentligt rammer rigtigt.

Vil man saa opstille Betingelserne for hver enkelt Gruppe, ud fra de i Udk. § 68 angivne Principper, vil Sagen formentlig stille sig saaledes:

Ad 1.) For Berigelsesforbrydernes Vedkommende vilde det formentlig være rimeligt, — foruden Skyld i ny Forbrydelse — at kræve 2 eller 3 Forstraffe og at paagældende ved de 2 Domme er dømt efter Udk. § 260 eller § 263 (jfr. Strfl. § 229 eller § 243), grov Berigelsesforbrydelse eller Røveri.

Men dernæst tror jeg, at der for disse Personers Vedkommende er Anledning til at kræve, at der ved Dom er truffet Bestemmelse om, at den paagældende sættes under Politiets Opsigt — en Opsigt, der navnlig vil bestaa i, at Politiet forer Tilsyn med, om han har lovligt Erhverv, og eventuelt giver ham Tilhold i saa Henseende. Anordning af et saadant Polititilsyn med de professionelle Berigelsesforbrydere er allerede bragt i Forslag i et Foredrag, som nuværende Nationalbankdirektør *Ussing* holdt i Kriminalistforeningen i 1903. Direktør *Ussing* fremhæver i dette Foredrag netop stærkt, hvor ønskeligt det er, at Bestemmelser af den Art, vi her taler om, gores saa let anvendelige som muligt, ogsaa med Hensyn til Bevisførelsen. Og der gives en udførlig Paavisning af, at Polititilsynet er af særlig Betydning med Hensyn til Beviset for den følgende og vigtigste af de Betingelser, der maa opstilles, nemlig: at Forbryderen

helt eller delvis har ernæret sig ved Berigelsesforbrydelser efter den sidste Dom.

Denne sidste Betingelse er jo den, hvorpaa det især kommer an, og Bevis for dens Tilstedeværelse maa fores, og kan fores.

Naturligvis kan Beviset efter Omstændighederne ogsaa fores, selv om man ikke har Politipsigt.

Vi har jo nu i Straffelovstillægets § 18 en Bestemmelse om, at det ved Domfældelse for visse Lovovertrædelser, bl. a. Berigelsesforbrydelser, skal tages i Betragtning som en meget skærpende Omstændighed, at den skyldige er en Person, om hvem det efter de foreliggende Omstændigheder maa antages, at han helt eller delvis ernærer sig ved Lovovertrædelser af den paagældende Art. Bestemmelsen anvendes vist ikke særligt ofte, men det sker da af og til.

Jeg skal kortelig nævne et Par Eksempler:

En Bande tyske Forbrydere huserede i nogle Maaneder i Sydjylland, begik en Række baade grove og simple Tyverier, natlige Indbrud i Brugsforeninger o. lign. Det konstaterede Udbytte løb op i ca. 10,000 Kr. Banden havde ingen Forbindelse med den bosiddende Befolkning, men sov enten under aaben Himmel eller i Lader o. lign. Steder. Det lykkedes at fange et af Bandens Medlemmer, og det var, som den Sag laa, ikke vanskeligt at godtgøre, at han i det paagældende Tidsrum havde ernæret sig af Tyveri.

Et andet Eksempel: En tiltalt var overbevist om i Løbet af et Par Maaneder at have begaaet en Række til dels grove Tyverier, væsentligst Loftskammertyverier, i Aarhus; Udbyttet var i adskillige Tilfælde ikke ubetydeligt. Det kunde gennem et omhyggeligt udført Arbejde fra Politiets Side godtgøres, at han i det paagældende Tidsrum ikke havde haft en Dags ærligt Arbejde, og at han havde optraadt som Grandseigneur paa Forlystelsesanstalterne i Aarhus. Ogsaa for hans Vedkommende var det altsaa muligt at godtgøre, at han i det væsentligste havde ernæret sig ved Tyveri; men det forekommer mig indlysende, at det i Tilfælde som det

sidstnævnte vilde være en Lettelse, hvis Fyren kunde stilles under Politiets Opsigt. Han gaar nu igen og spadserer i Byen, og jeg tror, at han i dette Øjeblik i høj Grad savner Politikontrol.

Ad 2) Den anden Gruppe jeg nævnte er Personer, der vanemæssigt begaar Sædelighedsforbrydelser mod Børn. Mot. henregner ikke disse Forbrydere til de farlige undtagen i de mest ondartede Tilfælde, hvor der er Tale om Sadisme el. lign. Jeg mener bestemt, at de alle bør henregnes til de farlige, saaledes at man, naar Vanemæssigheden er behørigt konstateret, kan domme dem til Sikkerhedsforvaring. Det Retsgode de angriber, Børnenes legemlige og navnlig sjælelige Velfærd, synes mig at berettigge til de stærkeste Beskyttelsesmidler, man har.

Det vil være rimeligt i alle Tilfælde, foruden Skyld i ny Forbrydelse, at kræve 1 foregaaende Straffedom, al den Stund det dog bør forsøges, om ikke Straf har den tilstrækkelige Virkning, hvad den vistnok i nogle Tilfælde har.

Dernæst bør Vanemæssigheden konstateres, og i og for sig kan dette meget vel gores allerede under den anden Sag, nemlig hvis det under begge Sager drejer sig om en hel Suite af Tilfælde. Drejer derimod hver enkelt Sag sig kun om et enkelt eller nogle faa Tilfælde, maa der naturligvis flere Sager til, for man tør statuere Vanemæssigheden.

Som et Eksempel paa, hvor nødvendigt det er at skride kraftigt ind, skal jeg nævne følgende:

En tiltalt, født 1886, straffet i 1913 og 1914 for Smaabedragier, begaar derefter en Række af Forbrydelser mod Børn, alle under ganske de samme Omstændigheder. Han drikker sig fuld, træffer en 8—10 Aars Pige paa Gaden, haler hende hen til et Kolonihavelysthus el. lign. Sted, blotter hende og sig selv og søger konslig Tilfredsstillelse. Om Sadisme er der ikke Spørgsmaal. Hans Straffedomme, der alle er efter Strfl. § 176, jfr. § 173, er følgende: 1916, et Tilfælde, 100 Dages sædv. Fangekost, 1917, et Tilfælde, 120 Dage, 1919, et Tilfælde, 120 Dage, 1920, 2 Tilfælde, 8 Mdrs.

Forbedringshus, 1921, et Tilfælde, et Aars Forbedringshus, 1922, et Tilfælde, 2 Aars Forbedringshus. Efter de to sidste Domme Afholdspaalæg, selvfølgelig uden Nytte. Hans to sidste Sager har været forelagt Retslægeraadet, der i sin sidste Erklæring anbefaler »at han, som er et lidet aandeligt udviklet, psykisk degenereret og drikkældigt Individ, som farlig for den offentlige Sikkerhed søges anbragt i Sikringsanstalten i Nykøbing, Sj.« — Nu, det sidste kunde jo, da han er tilregnelig, ikke lade sig gøre. Og jeg vil antage, at dette ikke vil stille sig anderledes efter de i Udk. foreslaede ny Tilregnelighedsbestemmelser (§§ 16 og 17).

Se, den Mand er farlig, i høj Grad endda, og naar han ikke, som nogle af hans Kolleger, moder op med en hel Række Tilfælde i hver Sag, skyldes det vel nærmest Tilfældighed, maaske i Forbindelse med, at han efterhaanden er kendt i Byen; men med Sikkerhed kan det vist siges, at naar han om føje Tid kommer ud, saa har vi ham snart igen, og under det nuværende Straffesystem staar vi jo komplet magtesløse. Men selv Arbejdshus synes ikke tilstrækkeligt overfor ham; han bør tages i Sikkerhedsforvaring.

Ad 3) Den næste Gruppe er de farlige Voldtægtsforbrydere. Ogsaa her vil det være rimeligt, af de samme Grunde som ovenfor nævnt, at kræve en foregaaende Straffedom med Straf ikendt efter Strafferammen i Udk. § 196 (jfr. Strfl. § 168), egentlig Voldtægt; men paa Grund af Forbrydelsens Grovhed maa 1 tidligere Døm formentlig ogsaa være tilstrækkeligt.

Som yderligere Betingelse maa derhos kræves, at Handlingen paa Grund af sin Udførelsesmaade har en særlig ondartet Karakter, hvorved jeg navnlig tænker paa, at den angrebne Kvinde er en tilfældig, Voldsmanden ubekendt Person.

Saa vel T. U. som Udk. fremhæver i Mot. træffende den Forskel, der er mellem den almenfarlige Voldtægtsforbryder, der angriber den første den bedste Kvinde, som krydser hans Vej, og den hvis Handling nærmest maa betragtes som en, om end meget grov, Exces overfor en bestemt Kvinde. Den

sidste Art af Voldtægt gaar som bekendt ganske jævnt over i de straffri Handlinger.

Ad 4) Som fjerde og sidste Gruppe nævnede jeg Alfonsoer. Der kan for deres Vedkommende være en Del Tvivl om, hvorvidt de rettelig hører hjemme i Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring. T. U. gaar i Mot. nærmest ud fra, at de hører til de farlige Forbrydere, og Udk. Mot. udtaler ligeledes, at de i Reglen henhører til denne Gruppe. Nu er det naturligvis rigtigt, at der netop mellem Alfonsoer findes en Mængde farlige Forbrydere, men forsaavidt en Alfonso hører ind under en af de i det foregaaende omtalte Grupper, specielt Berigelsesforbryderne, kan han jo rammes som saadan og nødvendiggør ikke Opstilling af en ny Gruppe. Alfonsoeriet som saadant er jo ikke nogen farlig Forbrydelse, men nærmest at sidestille med Losgængeri. Og den uforbederlige Alfonso, der ikke kan overbevises om Hang til nogen anden, farlig Forbrydelse, hører altsaa hjemme i Arbejdshus. Og jeg maa sige, at min Erfaring egentlig nærmest gaar i Retning af, at de fleste Alfonsoer, forsaavidt de ikke er Berigelsesforbrydere, er forholdsvis uskadelige. Men Alfonsoen er jo et Storstadsfænomen, og selvom Jylland — som bekendt — ogsaa har en Hovedstad, er den jo endnu ikke helt saa stor som den rigtige Hovedstad, og det er jo muligt, at man i Kobenhavn kan have andre Erfaringer.

En Ting maa jeg dog her sige, at selve den Omstændighed, at de meget grove Forbrydelser, Mord o. lign., forholdsvis ofte netop begaas af Alfonsoer, næppe kan berettige til at behandle Alfonsoen som saadan som farlig Forbryder. Enhver maa jo dommes efter sine Gerninger, og den Farlighed, man vil reagere imod med Sikkerhedsforvaring, maa have givet sig Udslag i Forbrydelser, hvis Gentagelse indeholder en Fare.

Mener man at maatte have Alfonsoen som en fjerde Kategori af de farlige Forbrydere, maatte det vel derfor nærmest blive Alfonsoer, der tillige er Voldsmænd, og som i begge Henseender er vanemæssige Forbrydere.

Jeg skal herefter vende mig til Udk.s Bestemmelser om Arbejdshus.

Arbejdshus er som nævnt beregnet paa de ganske vist ogsaa uforbederlige, men forholdsvis ufarlige Lovovertrædere, dem, der i Motiverne karakteriseres som »besværlige«.

Her gaar Udk., hvad jeg i Henhold til det allerede sagte kun kan bifalde, den Vej at nævne de forskellige Grupper af Forbrydere, for hvilke Foranstaltningen skal kunne finde Anvendelse.

Første Gruppe omfatter dem, der i Mot. til T. U. beskrives som »Personer, som paa Grund af Karaktersvagthed, Mangel paa Energi og Stadighed er ude af Stand til at ernære sig paa regelmæssig og hæderlig Maade og derfor uden iøvrigt at udvise udprægede forbryderiske Tilbøjeligheder frister Tilværelsen som vanemæssige Tiggere eller Løsgængere«.

Det er altsaa den professionelle B e t l e r, vi her har for os. Fra hans Akter kender vi den alenlange Straffeliste, der begynder med 8 Dages simpelt Fængsel og slutter med Tvangsarbejde i 2 Aar. Han gør sig i Almindelighed kun skyldig i Belleri, men begaar dog lejlighedsvis ogsaa et mindre Tyveri el. lign. Derfor ser vi jo ogsaa nu, da Belleri og Tyveri ikke har Gentagelsesvirkning paa hinanden, den Anomali, at han i et Tilfælde, hvor et Belleri vilde have kostet ham 1 à 2 Aars Tvangsarbejde, idømmes en ubetydelig Fængselsstraf, fordi han har stjaalet Tingen i Stedet for at ligge om den.

Det er derfor rimeligt, at Udk. ligestiller Berigelsesforbrydelse med Belleri og Løsgængeri, og Betingelsen for Idømmelsen af Arbejdshus bliver herefter:

- 1) To forudgaaende Fængselsstraffe for en af de nævnte Forbrydelser,
- 2) Ny Forbrydelse,
- 3) Oplysning om, at de begaaede Forbrydelser maa betragtes som Udslag af Hang til Lediggang og uordentlig Levevis. Hertil føjes: uden at den skyldige dog kan anses som egentlig farlig Forbryder.

Man vil nemlig nødigt have de to Grupper blandet sammen i Anstalten, og det er ganske rimeligt. Størsteparten af Arbejdshusfangerne er jo forholdsvis fredsommelige og ofte temmelig reducerede Individider; Sikkerhedsanstalten befolkes derimod mest med kraftige, mere eller mindre uregerlige og brutale Personer. Det maa dog bemærkes, at en Sammenblanding ikke helt vil kunne undgaas, idet en som ufarlig anset Forbryder senere afslører sig som farlig, og Udk. § 68 forudsætter ogsaa, at dette vil finde Sted.

Anden Gruppe omfatter Sædelighedsforbrydere af enhver Art, dog kun forsaavidt den paagældende ikke kan anses som egentlig farlig Forbryder.

Som ovenfor nævnt mener jeg, at Sædelighedsforbrydere mod Børn bør henføres under den farlige Gruppe, forsaavidt der skal træffes Sikkerhedsforanstaltninger imod dem, og for Voldtægtsforbryderes Vedkommende er der jo Enighed om det samme.

Tilbage bliver som mindre farlige Sædelighedsforbrydere: Ruffere, de ufarlige Alfonser, Exhibitionister o. lign.

Der kræves her 1 Forstraf og Oplysning om, at den paagældende har Hang til at begaa Forbrydelser af nævnte Art.

Tredje og fjerde Gruppe omfatter henholdsvis uhelbredelige Drankere, der begaar en Forbrydelse under Paavirkning af spirituose Drikke, og prostituerede Kvinder, som efter at være dømt for Udbredelse af venerisk Smitte, trods Tilhold søger Erhverv ved Utugt.

Det forekommer mig, at disse Bestemmelser om Arbejdshus er heltud fyldestgørende.

I det hele kan det ikke nok fremhæves, at selv om man for Sikkerhedsforvaringens Vedkommende kan ønske Betingelserne for dens Anvendelse noget anderledes formuleret end i Udk., betegner Udk.s Bestemmelser en saa uhyre Gevinst i Forhold til den nuværende Tilstand, at der kun er Anledning til Glæde over den resolute Maade, hvorpaa Udk. har brudt med det gamle og foreslaaet Bestemmelser, der harmonerer med de Krav, der i en Aarrække er fremført af

moderne Kriminalister; og jeg tør vel tilføje, at ikke mindst det praktiske Livs Kriminalister hilser Forslaget med ublandet Glæde. Al Kritik bliver derfor kun ringe i Sammenligning med den Anerkendelse, der maa ydes saavel Udk. som T. U.

Som jeg allerede har antydnet, idømmes hverken Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring paa ubestemt Tid. Arbejdshus kan ikke udstrækkes over 5 Aar, Sikkerhedsforvaring ikke udover 20 Aar. T. U. har som Maximum for Arbejdshus 6 Aar, for Sikkerhedsforvaring den forskyldte Straffetid + 10 Aar. For begge Grupper Vedkommende kan Løsladelse paa Prøve ske forinden Tidsfristens Udløb; men det fremhæves udtrykkeligt i Mot., at saadan Løsladelse principielt er uafhængig af den paagældendes Forhold i Anstalten. Som Omstændigheder, der kan tænkes at gøre en Løsladelse ønskelig eller forsvarlig, nævner Mot. Hensynet til den paagældendes Helbredstilstand, den med hans Alder følgende Ændring i hans Karakter, Muligheden for betryggende Anbringelse udenfor Anstalten o. desl.; men den domte maa altsaa regne med at komme til at hidsidde den fulde Tid og kan ikke forvente, at god Opførsel i Anstalten vil være nok til at sikre ham tidligere Løsladelse.

Spørgsmaalet om Løsladelse skal, naar visse Aar er forløbet, forelægges til Afgørelse for den ved Udkast til Tillægslov A anordnede Fængselsret, der ifølge Udk. bestaar af Direktøren for Fængselsvæsenet som Formand, en Dommer og en Person, som deltager i Forsorgsarbejdet for løsladte Fanger. Denne Fængselsret har ogsaa andre Opgaver; den skal tillige træffe Bestemmelse med Hensyn til Løsladelse af Fanger, der er idømt Fængselsstraf, specielt Ungdomsfængsel.

T. U. foreslaar ogsaa en Fængselsret, der skal træffe visse Bestemmelser med Hensyn til de unge Forbrydere. Men ved Siden af den anordner T. U. en særlig Ret til at afgøre Spørgsmaalet om Løsladelse fra Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring, og denne sidste Ret er i T. U. foreslaaet sammensat af en Dommer som Formand, en Repræsentant for

Paatalemyndigheden og en Person, som deltager i Forsorgs-
arbejdet for løsladte Fanger.

Jeg vil ikke benægte, at jeg foretrækker T. U. paa dette
Punkt.

Netop for de Forbrydere, her er Tale om, forekommer
det mig at være af Betydning, at Politiet, som kender de
paagældendes Færd uden for Anstalten, har en Stemme
med ved Afgørelsen af, om Løsladelse bør ske. Jeg kan
ogsaa her henvise til Nationalbankdirektør Ussings før om-
talte Foredrag, hvor der foreslaas en Fængselskomité til
dette Spørgsmaals Afgørelse, netop under Henvisning til det
ønskelige i, at Politiet kan faa et Ord med i Laget.

Det er formentlig ogsaa heldigt, at Rettens Formand er
en Dommer, bl. a. vil det maaske medføre, at de ordinære
Domstole med desto større Tryghed vil idømme Arbejdshus
eller Sikkerhedsforvaring.

Jeg har hermed omtalt de to Spørgsmaal: om Betingel-
serne for at træffe Sikkerhedsforanstaltninger og om For-
anstaltningernes Varighed og Ophør.

Imellem disse to Spørgsmaal ligger der naturligvis et
3die, som i Praxis er af stor Interesse, men som mindre
giver Anledning til Lovbestemmelser, nemlig om, hvordan
Fangerne skal behandles, medens de er i Anstalten. Jeg skal
om dette sidste Spørgsmaal bemærke, at Udk.s Forudsætning
er den, at Fangerne ikke skal undergives nogen egentlig
penitentiær Behandling — de forudsættes jo netop at være
uforbøderlige. Behandlingen maa ikke være haardere end
Hensynet til Disciplinen og Arbejdspligtens Opfyldelse kræ-
ver. Friluftsarbejde skal anvendes i størst muligt Omfang.

Og man opgiver jo ikke Haabet om, at en og anden ved
at blive vænnet til Orden og Arbejde kan blive saaledes paa-
virket, at han efter Løsladelsen fører et nyt og bedre Levned.

Desværre vil dette Haab jo næppe gaa i Opfyldelse i
altfor mange Tilfælde. Hovedvægten ligger og maa ifølge
selve Forudsætningerne ligge paa, at man har Fred for disse
Folk, mens de er i Anstalten.

Men den Fred trænger vi ogsaa til, og jeg tror at kunne regne med almindelig Tilslutning, naar jeg siger, at jeg anser Kapitlet om Sikkerhedsforanstaltninger for et af de vigtigste, maaske det vigtigste i hele Straffelovsudkastet, og at jeg haaber, det ret snart maa blive til Lov.

Desværre er her Tale om en Reform, der koster Penge — og det er jo ikke nogen Anbefaling, mindst i de Tider, vi nu er i. Men paa den anden Side er det en gammel Sandhed, at der er visse Udgifter, man ikke har Raad til at skyde fra sig.

Domme.

Sverige.

Fullbordadt bedrägeri? (NJA 1922 sid. 91). Under kris-tiden tillämpade statens järnvägar vid transport af ved, af-sedd uteslutande för förbrukning i hushåll inom landet, en särskild lägre taxa.

Förre handlanden A. i Malmö infann sig en dag år 1918 å statens järnvägars därvarande expedition för an-kommande fraktgods för att efter erläggande af frakt ut-bekomma en till honom adresserad vagnslast ved. Han an-höll att få frakten beräknad efter taxan för hushållsved samt undertecknade och ingaf till expeditionen, på an-maning af den där tjänstgörande stationsskrifvaren X., ett så lydande intyg: »Att den af mig i dag utkvitterade sänd-ningen ved från Moheda station är afsedd uteslutande för inhemsk hushållsförbrukning, intygas härmed på heder och samvele». Efter att hafva erlagt den för hushållsved beräknade frakten, 95 kr. 70 öre, och erhållit kvitto härå å sitt exemplar af fraktsedeln, begaf sig A. till järnvägens i annan lokal inrymda utlämningsexpedition, där han af-lämnade fraktsedeln med åtecknad erkännande om godssets mottagande. Omedelbart efter det att A. aflägsnat sig från expeditionen för ankommande fraktgods, fattade emellertid X. misstanke om att de af A. i intyget lämnade uppgif-terna vore oriktiga. Han satte sig därför per telefon i för-bindelse med den stationskarl, som hade hand om gods-utlämningen, och tillsade denne att, då A:s ved komme att afhämtas, fråga kusken, som ombesörjde transporten, hvart veden skulle forslas. Omkring 15 minuter senare erhöi X. per telefon meddelande om att kusken uppgifvit, att veden skulle transporteras till ett namngifvet kafé i staden. X. telefonerade då till kaféets innehafvare, som sade sig hafva köpt ved af A. Omkring två timmar senare

återkom A. och erlade till X. ytterligare 45 kr. 10 öre, utgörande skillnaden mellan det förut guldna fraktbeloppet och det, som rätteligen skolat betalas.

Efter angivelse af järnvägsstyrelsen blef A. af allmän åklagare åtalad för bedrägeri mot statens järnvägar.

I målet hördes såsom vittne bl. a. den ofvan omnämnde stationskarlen, som uppgaf, att han efteråt hört omtalas, att aflastningen af veden stoppats och icke fått återupptagas, förr än A. erlagt omnämnda fraktskillnad.

A. medgaf, att han sålt veden till det ifrågakomna kaféets innehafvare, men påstod, att detta skett först efter det han å järnvägsstationen utlöst veden och sedan kaféinnehafvaren efter hans hemkomst från stationen ringt upp honom och frågat, om han hade någon ved till salu.

Åklagaren förebragte däremot utredning i syfte att visa, att A. sålt veden redan innan han utlöst densamma.

Det blef i målet ostridigt, att veden af kaféets innehafvare skulle användas för dennes bagerirörelse, och att A. vid försäljningen ägt vetskap härom.

RR:n fann det vara i målet utredt, att A. redan innan han erlagt hela det fraktbelopp, han rätteligen skolat gälda, försålt ifrågakomna parti ved med vetskap om att densamma skulle af köparen användas för annat ändamål än hushållsförbrukning, och »då A. genom sitt ifrågavarande förfarande tillskyndat statens järnvägar en förlust af 45 kr. 10 öre, hvilken förlust A. emellertid sedermera godtgjort», pröfvade RR:n jämligt 22 kap. 1 § strafflagen rättvist döma A. för bedrägeri att böta 100 kr.

I anförda besvär gjorde A. gällande, att han vid intygets afgifvande varit i god tro, samt att det påstådda bedrägeribrottet icke gärna kunde anses fullbordadt, enär han »icke genom besittningstagande af veden realiserat sin för den lägre fraktsatsen bekomna rätt». Han hade nämligen, enligt hvad han vidare anförde, icke satt sig i besittning af veden, innan han erlagt fraktskillnaden.

HofR:n fann »väl lika med RR:n det vara styrkt, att A. genom vederlig falsk uppgift i det af honom afgifna intyget utverkat, att i frakt för veden af honom utkräfts ett mindre belopp än han rätteligen bort erlägga; men enär A. ersatt det bristande fraktbeloppet, så vidt vore utredt, innan veden till honom utlämnats, samt vid sådant förhållande A:s förfarande icke kunde till ansvar för honom föranleda, pröfvade HofR:n rättvist att, med upphäfvande

af RR:ns utslag, förklara den mot A. förda talan icke kunna bifallas.

Järnvägsstyrelsen besvarade sig och anförde, att stationskarlen gifvit kusken anvisning om hvar vedvagnen stod, och att härmed veden måste anses utlämnad till A., som, när han först senare erlagt det felande fraktseloppet, hade gjort sig skyldig till fullbordadt bedrägeri. Härtill genmålde A., att veden faktiskt varit i järnvägens besittning, så länge den befann sig i järnvägsvagnen, samt att han icke beordrat kusken att afhämta veden, förr än fraktskillnaden erlagits.

HD fann ej skäl att göra ändring i HofR:ns utslag.

Den svenska strafflagens allmänna bedrägeriparagraf belägger med straff den som genom »svikligt förfarande bedrager sig till gods eller penningar, eller förlust däraf annan tillskyndar». Genom de i intygat lämnade, efter hvad det torde få antagas, medvetet oriktiga uppgifterna har väl A., såsom i HofR:ns utslag säges, föranledt, att järnvägen af honom utkräft ett lägre fraktselopp än det, som rätteligen skolat erläggas. Vidare har A. å fraktsedeln fått tecknadt kvitto å det sålunda erlagda beloppet, hvilket järnvägen till följd af vilseledandet ansett utgöra full likvid för dess fraktfordran. Härmed har järnvägen emellertid icke blifvit afskuren från att, sedan det visat sig, att frakten blifvit för lågt beräknad, göra sin återstående fordran gällande. Denna rätt kvarstår äfven efter det att godset utlämnats till mottagaren. (Jfr. järnvägstrafikstadgan af den 24 jan. 1914 § 69). För hvad af dylik fordran ej kan utfås af mottagaren äger järnvägen hålla sig till godsets afsändare. (Se nyssnämnda stadgande mom. 3 jfrdt med mom. 2). Först i fall af insolvens hos såväl mottagare som afsändare inträder således en definitiv förmögenhetsförlust för järnvägen. Emellertid är att märka, att järnvägen jämlikt § 77 i järnvägstrafikstadgan äger handpanträtt i transporteradt gods för alla på fraktaftalet grundade fordringar. Då i förevarande fall veden, så vidt blifvit utredt, icke utlämnats till A. förr än han erlagt fraktskillnaden, och järnvägen således haft kvar sin panträtt i veden ända till dess att full likvid för fraktfordringen erhållits, kan icke heller ur denna synpunkt göras gällande, att vid någon tidpunkt förmögenhetsförlust skulle hafva inträdt för järnvägen. A. kan därför icke anses hafva gjort sig skyldig till fullbordadt bedrägeri utan allenast till ett försök till

bedrägeri. Men försök till bedrägeri är — bortsett från några särskilda specialfall — icke straffbelagdt i svensk rätt.

Med ofvan anförda rättsfall må jämföras ett i Svensk Juristtidning för år 1917 sid. 44 refererad mål: En person hade såsom återgående tomkärl, för hvilka tillämpas en särskild lägre fraktsats, fått med järnväg transporterade två trälådor och vid afsändandet erlagt frakt för desamma. Vid framkomsten befanns den ena lådan innehålla spisbröd. Innan lådorna utlämnades till mottagaren, fick afsändaren enligt bestämmelser i järnvägstrafikstadgan erlägga dubbla beloppet af den felande frakten. Åtalad för bedrägeri, blef afsändaren af HofR:n, mot hvars utslag talan ej fördes, frikänd med den motivering, att »järnvägens fraktfordran blifvit till fullo gulden före godsets utlämnande till mottagaren». Detta fall afviker så till vida från det förut refererade, at vilseledandet här påverkat själfva fraktaftalets innehåll, i det att järnvägen åtagit sig att transportera godset efter den lägre fraktsatsen.

I det först refererade rättsfallet är särskildt att lägga märke till den vikt, HofR:n i motiveringen för sitt frikännande utslag tillmätt den omständigheten, att godset icke blifvit före fraktens fulla gäldande utlämnadt till mottagaren. Huruvida däraf kan slutas, att utgången skulle blifvit en annan, om godset tidigare utlämnats, får anses ovisst. Att fraktfordringen efter panträttens upphörande skulle blifvit osäker har icke ens påståtts, än mindre blifvit styrkt. Möjligen kunde emellertid förlusten af panträtten i och för sig betraktas såsom en förmögenhetsförlust, i det att lättheten att realisera fordringsrätten härigenom minskas.

Bedrägeri. Ämbetsbrott? (NJA 1922 sid. 267). Vid statens järnvägar anställd personal äger enligt de närmare bestämmelser, som innehållas i en af järnvägsstyrelsen utfärdad fribiljettordning, rätt att årligen erhålla visst antal fribiljetter för resor å nämnda järnvägar. Sådana fribiljetter utlämnas dels för befattningshafvares egen räkning, dels under benämningen hushållsfribiljetter för bl. a. hans hustru och tjänare. Angående rätten till hushållsfribiljetter för tjänare finnas särskilda inskränkande bestämmelser meddelade. — Fribiljett gäller endast för den person, för hvilken den utfärdats. Befattningshafvare, till hvilken hushållsfribiljett utlämnats, är ansvarig för att densamma

icke förskaffats genom falska eller vilseledande upplysningar och för att den icke med hans vetskap begagnas på ett mot fribiljettordningen stridande sätt eller kommer i obehörig persons hand. I fribiljettordningen stadgas ytterligare, att för öfverträdelse af bestämmelserna i densamma vederbörande må kunna ådömas dels ersättningsskyldighet, dels ansvar såsom för tjänstefel, dels ock förlust af förmånen af hushållsfribiljetter.

En vid statens järnvägar anställd gift stationskarl, A., anhöll hos vederbörande järnvägsbefäl att utbekomma två fribiljetter för resa Stockholm—Nyköping och åter. Han uppgaf därvid, att den ena biljetten skulle användas af honom själf och den andra af hans hustru. Han erhöll de begärda biljetterna med påteckning å den ena af hans eget och å den andra af hans hustrus namn. Sedermera använde han också biljetterna för den uppgifna resan, hvarvid han emellertid åtföljdes icke af sin hustru utan af en hos honom såsom hushållerska anställd kvinna.

Efter angivelse af järnvägsstyrelsen blef A. af allmän åklagare åtalad för bedrägeri och sådant ämbetsbrott, som afses i 25 kap. 16 § strafflagen. Sistnämnda lagrum lyder: »Begår ämbetsman uppsåtligen, på annat sätt, än förut sagdt är, förbrytelse i sitt ämbete, för egen fördel, eller för att annan gynna eller skada, eller eljest till kränkning af allmän eller enskild rätt eller säkerhet, eller underlåter ämbetsman uppsåtligen, i afsikt som sagdt är, sin ämbetsplikt; varde afsatt och, om brottet det förtjänar, tillika förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas: var det af förhastande, som ämbetsmannen sig förgick, och kom däraf ingen eller ringa skada; då må till böter eller mistning af ämbete på viss tid dömas». Enligt 22 § i samma kap. af strafflagen skall hvad i kapitlet stadgas om ämbetsmän gälla jämväl bl. a. tjänstemän. Stationskarlar vid statens järnvägar höra till sistnämnda kategori.

A. erkände, att han gjort sig skyldig till det förfarande, som lagts honom till last, men bestred, att detta kunde hänföras till bedrägeri. Anledningen till att han uppgifvit, att den ena biljetten skulle användas af hans hustru i stället för af hans hushållerska hade varit den, att han icke velat yppa sina familjeförhållanden. Han hade nämligen sedan nära ett år tillbaka icke sammanbott med sin hustru, från hvilken han jämväl sökt skillnad i äktenskapet. Eljest skulle han hafva begärt att utfå biljett för

sin hushållerska, hvartill han vid omnämnda förhållande ansett sig berättigad. Följaktligen hade icke någon skada tillskyndats statens järnvägar.

RR:n dömde A. för det han i sin hustrus namn uttagit en hushållsfribiljett men sedermera låtit sin hushållerska begagna densamma och därigenom gjort sig skyldig till ansvar för förseelse i sin tjänst, hvilken förseelse emellertid finge antagas hafva skett af förhastande och, enligt hvad i målet blifvit upplyst, icke tillfogat statens järnvägar någon skada, att jämlikt 25 kap. 16 och 22 §§ strafflagen böta 15 kr. Då, såsom nämnts, icke någon skada tillskyndats statens järnvägar, fann RR:n A:s förfarande icke vara att jämväl hänföra till bedrägeri.

Efter besvär i HofR:n anförde järnvägsstyrelsen bl. a., att A. enligt gällande bestämmelser icke varit berättigad att erhålla hushållsfribiljett för sin hushållerska. Styrelsen, som ansåg förseelsen icke vara begången i tjänsten, yrkade, att A. måtte dömas till straff för bedrägeri.

HofR:ns majoritet ansåg A. hafva gjort sig skyldig till bedrägeri därigenom, att han hos vederbörande järnvägsbefäl anhållit att få utbekomma en hushållsfribiljett under uppgift, att biljetten skulle användas af hans hustru, ehuru han därvid haft för afsikt att låta biljetten användas af hans hushållerska, för hvilken han, enligt hvad HofR:n af handlingarna i målet inhämtat, icke ägt erhålla fribiljett, samt sedermera låtit samma biljett begagnas af hushållerskan, som således rest utan vederbörlig biljett, i följd hvaraf statens järnvägar tillskyndats förlust. A. dömdes för den skull jämlikt 22 kap. 1 § strafflagen för bedrägeri att böta 50 kr. Däremot ansågs A. icke hafva gjort sig skyldig till brott enligt 25 kap. strafflagen, hvarför RR:ns utslag i denna del upphäfdes.

Två ledamöter i HofR:n hade en från majoriteten afvikande mening därutinnan, att de ansågo A. böra utöfver det honom i RR:ns utslag ålagda bötesstraffet dömas till ansvar för bedrägeri enligt majoritetens votum.

En annan dissident i HofR:n var väl beträffande slutet ense med majoriteten men anförde en afvikande motivering, i det han ansåg det bedrägliga förfarandet hafva bestått däri, att A. såsom biljett för sin hushållerska, för hvilken han ej ägt erhålla fribiljett, inför vederbörande biljettgranskare åberopat den för A:s hustru utfärdade och med hennes namn försedda hushållsfribiljetten samt där-

igenom åstadkommit, att vederbörliga biljettafgifter för hushållerskan icke erlagts.

Järnvägsstyrelsen anförde besvär i HD under yrkande, att det A. för bedrägeriet ådömda straffet måtte skärpas.

HD:s majoritet fann, att »det bedrägliga förfarande, som A., på sätt HofR:n funnit, låtit komma sig till last, måste anses tillika innefatta sådan förbrytelse i tjänsten, hvarom i 25 kap. 16 § strafflagen sägs«, hvilken förbrytelse emellertid finge antagas hafva skett af förhastande och förorsakat endast ringa skada. Med afseende å omständigheterna i öfrigt skärptes straffet för bedrägeriet till 100 kronors böter. För tjänstefelet ådömdes likaledes 100 kronors böter.

Ett justitieråd pröfvade »i anledning af den af järnvägsstyrelsen fullföljda talan rättvist på det sätt ändra HofR:ns utslag, att beloppet af de böter, hvar till A. i målet gjort sig förfallen, bestämdes till 150 kronor«.

HofR:ns majoritet har, såsom framgår af den ofvan anförda motiveringen för dess utslag, ansett det för bedrägeribrottet konstitutiva vilseledandet i förevarande fall hafva ägt rum därigenom, att A. vid anhållan om utbekommande af hushållsfribiljett genom sina uppgifter bibragt järnvägsbefälet den oriktiga uppfattningen, att A. afsett att använda den begärda biljetten för sin hustru. Otvifvelaktigt har härvid ett vilseledande skett. Detta vilseledande har också förmått den vilseledde til en handling, nämligen biljettens utlämnande. Såsom ofvan anmärkts, var emellertid biljetten icke af beskaffenhet att kunna med laga verkan öfverlätas. Den kunde därför icke anses hafva något penningvärde. En förmögenhetsförlust för statens järnvägar kan i hvarje fall ej anses hafva inträddt, förr än A:s hushållerska, utan att vederbörliga biljettafgifter för henne erlagts, förelagit den ifrågakomna resan. Och denna förmögenhetsförlust framkallades icke omedelbart af den handling, hvar till A., på sätt nyss nämnts, vilseledt järnvägsbefälet, utan först genom det senare vilseledande, hvarvid A. genom att såsom biljett för hushållerskan för vederbörande biljettgranskare förete den för A:s hustru utfärdade hushållsfribiljetten bibragte biljettgranskaren den oriktiga uppfattningen, att hushållerskan vore identisk med A:s hustru. Genom detta vilseledande förmåddes biljettgranskaren att låta hushållerskan färdas å tåget utan att, på sätt bort ske, erlagga biljettafgift. Hvad sålunda skett vid resan

från Stockholm måste antagas hafva upprepats vid återresan. Rätteligen föreligga därför två bedrägeribrott, hvilka emellertid torde få anses stå i sådant förhållande till hvarandra, att de tillsammans utgöra s. k. fortsatt brott. Vid detta förhållande hade 4 kap. 3 § strafflagen bort åberopas.

Man kunde måhända vilja göra gällande, att förmögenhetsförlust ej uppkommit ens därigenom, att resan företagits utan vederbörlig biljett, enär järnvägen fått fullgod ekvivalent för sin genom den utförda transporten förvärfvade rätt till biljettafgift genom erhållandet af en fordringsrätt mot A., som icke ens påståtts vara insolvent. Härtill är dock att anmärka följande. Då i järnvägstrafikstadgan föreskrifves, att resande redan vid påstigandet af tåg skall vara försedd med vederbörlig biljett, får järnvägen därmed anses hafva tillkännagifvit, att den icke vill utföra personbefordran på kredit. Genom biljettgranskning afser järnvägen ock att utföra kontroll däröfver, att biljettafgiften erlagts i förskott eller i hvarje fall, innan den resande lämnar ankomststationen. Till följd däraf, att i förevarande fall biljettgranskaren blifvit vilseledd, har järnvägens anspråk på förskotts- eller kontantbetalning illuderats. Visserligen har järnvägen i stället förvärfvat en fordringsrätt. Men för att uppkomsten af en fordringsrätt skall kunna anses ekvivalera betalning torde erfordras icke allenast, att gäldenären är solvent och kapabel att rättsligen förplikta sig utan jämväl, att gäldenären erkänt fordringen, något som A. tydligen icke kan anses hafva gjort.

Det i 25 kap. 16 § strafflagen gifna straffbudet gäller, såsom af dess ofvan anförda lydelse framgår, allenast för det fall, att vederbörande förbrutit sig »i sitt ämbete». I instruktioner och andra administrativa stadganden kan järnvägsstyrelsen väl meddela bestämmelser angående hvad som skall anses såsom vederbörandes tjänsteplikt. Där emot kunna dylika stadganden uppenbarligen icke med laga verkan föreskrifva, att kränkning af tjänsteplikt, oaktadt kränkningen icke skett i vederbörandes ämbete, skall straffas såsom om den felande förbrutit sig i sitt ämbete. Då, på sätt ofvan framhållits, i fribiljettordningen stadgas, att befattningshafvare, som öfverträder bestämmelserna i densamma, »må ådömas ansvar såsom för tjänstefel», innebär detta således allenast, att iakttagandet af sagda bestämmelser hör till vederbörandes tjänsteplikt. Därmed

är den felande också utan vidare underkastad disciplinärt ansvar enligt de därom gifna allmänna stadgandena i gällande instruktion för järnvägsstyrelsen. För att en ämbetsman skall kunna sägas hafva »förbrutit sig i sitt ämbete» lärers däremot få krävas, att han åsidosatt någon af de plikter, hvilka ålegat honom med afseende å handhafvandet af de till hans ämbete hörande funktionerna. A. har företagit den i målet ifrågakomna resan utslutande i enskilda angelägenheter. Hvad han under resan låtit komma sig till last kan därför icke sägas utgöra förbrytelse i hans ämbete. Däremot torde han böra anses hafva förbrutit sig i sitt ämbete, då han vid anhållan om hushållsfribiljett lämnat sina öfverordnade osannfärdiga upplysningar angående omständigheter af betydelse för åtnjutande af rätten att erhålla dylik biljett. Denna rätt får betraktas såsom en befattningshafvarens på grund af det offentligträttsliga tjänsteförhållandet tillkommande förmån utöfver lönen. Och lämnandet af för denna rätts åtnjutande in casu erforderliga upplysningar torde få anses höra till ämbetets funktioner. Härom måste gälla det samma som om uppgifter angående utfördt öfvertidsarbete, för hvilket särskild ersättning må begäras. I båda fallen rör man sig emellertid på ett tvifvelaktigt gränsområde.

I processuellt hänseende synes anmärkningsvärdt, att HofR:ns majoritet befriat A. från det honom af RR:n ådömda straffet för ämbetsbrott, oaktadt talan mot RR:ns utslag fullföljts endast af järnvägsstyrelsen i dess egenskap af målsägande. Man har tydligen ansett sig berättigad till en dylik ändring i underdomstolens utslag, då till följd af bedrägeriansvars ådömande straffet in toto likvisst blifvit strängare. Detta kan möjligen vara riktigt, om man med HofR:ns majoritet finner bedrägeriet innefattadt i samma handling som det ämbetsbrott, för hvilket A. dömts af RR:n, däremot näppeligen om man i likhet med en af dissidenterna i HofR:n anser bedrägeriet konstitueradt genom en annan handling än den, som innefattade det förfarande, hvilket af RR:n bedömts såsom ämbetsbrott. Att HD ådömde straff för ämbetsbrott, oaktadt i besvären öfver HofR:ns utslag yrkats allenast skärpning af straffet för bedrägeri, torde vara öfverensstämmande med den svenska straffprocessens på detta område oskrifna regler. HD fann nämligen ämbetsbrottet innefattas i samma

handling som den, hvilken enligt HofR:ns utslag konstituerade bedrägeriet. Såväl affattningen af HD:s utslag som den omständigheten, att HD skärpt straffet för bedrägeriet, måste anses innebära, att HD anslutit sig till den i HofR:ns utslag angifna konstruktionen af bedrägeribrottet.

Olof Barklind.

Fængselsvæsen.

Danmark.

De økonomiske Virkninger af Arbejdet i Straffeanstalterne.

Af V. WEIBÜLL, Kontorchef i Direktoratet for Fængselsvæsenet.

Den 7. Marts 1923 var der foreløbet 10 Aar siden Udfærdigelsen af den kgl. Anordning om Arbejdsdriften i Straffeanstalterne. Ved denne Anordning indførtes Regiesystemet, idet den bestemte, at Fangerne skulde beskæftiges ved Fremstilling, derunder Reparation af Genstande til Statens eget Brug. I Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1922, Side 105—114, har jeg kortelig redegjort for Arbejdets Tilrettelæggelse og de foreløbigt opnaaede Resultater. Dertil skal jeg nu knytte nogle Bemærkninger særlig angaaende Arbejdsdriftens økonomiske Virkninger.

For S t a t s k a s s e n har Regiesystemets Indførelse vist sig at være en i høj Grad heldig Foranstaltning. I min nævnte Artikel oplyste jeg, hvad Nettoudbyttet af Fangernes Arbejde har været dels i det sidste Aar for Regiesystemets Indførelse 1912—13, dels i de 8 første Aar derefter. Som allerede da paapeget kan den økonomiske Vinding for Statskassen imidlertid ikke udfindes blot ved en Betragtning af de absolute Tal. Der maa ved disse tages Hensyn til den Svingning i Priserne paa alle Livsfornødenheder, som netop i den paa-gældende Periode har gjort sig særlig stærkt gældende, og som har medført en meget betydelig Stigning ikke alene i Tjenestemandslønningerne, men ogsaa i alle andre Omkostninger vedrørende Fangers Forvaring og Underhold. Vil man derfor danne sig et nogenlunde paalideligt Begreb om den økonomiske Virkning, som Arbejdsdriftens Omlæggelse har haft for Statskassen, ser jeg ingen bedre Vej end at sammenholde Arbejdsdriftens Nettoudbytte med Straffeanstalternes almindelige Driftsudgifter. Jeg har derfor i neden-

staaende Oversigt stillet disse Tal overfor hinanden og derefter uddraget den Procent af de nævnte Driftsudgifter, som dækkes af Arbejdsdriftens Nettoudbytte.

Aar	Gennemsnitl. Fangetal	Udgiften til Straffeanstaltens Drift ¹⁾ bortset fra Udgifter vedrørende Fangernes Arbejde har andraget	Arbejdsdriftens Netto-udbytte har udgjort	Arbejdsdriften har herefter af Straffeanstaltens alm. Udgifter dækket i pCt.
1912/13	863	642.844,94	68.817,28	10.7
1913/14	900	803.535,81	83.145,92	10.3
1914/15	935	843.484,26	124.554,65	14.8
1915/16	992	987.776,77	268.795,43	27.0
1916/17	1050.5	1.175.627,47	387.568,70	33.0
1917/18	1046	1.418.499,23	512.624,32	36.1
1918/19	1172	2.008.620,93	545.031,94	27.1
1919/20	1250	3.203.675,38	1.028.350,93	32.1
1920/21	1156	4.032.325,64	1.241.807,90	30.8
1921/22	1325	3.464.125,85	1.855.321,89	53.6
1922/23	1369	2.909.797,30	1.877.628,36	64.5

Det vil af Oversigten fremgaa, at Straffeanstaltens Arbejdsdrift ved Udgangen af Regiesystemets første 10 Aar er naaet til at dække 64,5 % eller omtrent $\frac{2}{3}$ af Straffeanstaltens almindelige Driftsudgifter. Hvis man ser paa de enkelte Straffeanstalter, vil man mellem disse finde en betydelig Forskel med Hensyn til Forholdet mellem Anstaltens Udgifter og Arbejdsudbyttet, hidrørende dels fra Forskel med Hensyn til Fangernes Arbejdsevne, dels fra enkelte andre Forhold. Medens Arbejdsudbyttet saaledes i Vridsløselille og Nyborg Straffeanstalter i 1922—23 har dækket respektive 83,9 % og 72,2 % af Anstaltens almindelige Udgifter,

¹⁾ Heri er ikke medregnet Udgifter til »Nybygninger og Hovedistandsættelser«. Det bemærkes, at Udgifterne til Lønning, Uniformering m. m. af de til Arbejdsdriften knyttede Tjenestemænd, hverken er fradraget i de angivne Driftsudgifter eller ved Angivelsen af Arbejdsdriftens Nettoudbytte. Hvis de nævnte Lønningsudgifter m. m. fradrages, vil det dog ikke forandre Billedet synderligt. F. Ex. for Finansaaret 1921—22 androg de 350.340 Kr. 49 Øre; fradrages dette Beløb saavel Driftsudgifterne som Nettoudbyttet for det nævnte Finansaar, vil dettes »Dækningsprocent« blive reduceret fra 53,6 til 48,3.

d. v. s. at Fangerne ved deres Arbejde har godtgjort Staten ca. $\frac{3}{4}$ af samtlige dens Udgifter til deres hele Underhold, Bevogtning, Oplæring m. v., er de tilsvarende Tal for Christianshavns og Horsens Straffeanstalter kun respective 47,4 % og 48,3 %.

Fængselsvæsenets Budget er dog ikke nedbragt med det som Nettoudbytte angivne Beløb, idet omtrent Halvdelen af Nettoudbyttet — i Form af Rabat paa de noterede Priser — er kommet de køvende Statsinstitutioner til Gode som Besparelse. Man har nemlig for at lette Gennemførelsen af den kgl. Anordning af 7. Marts 1913 hidtil ordnet Afregningsforholdet mellem Fængselsvæsenet og de køvende Statsinstitutioner saaledes, at der i den Pris, der aftales som Afregningspris (»Bruttoprisen«) fradrages et Beløb svarende til Halvdelen af den Besparelse, der for Statskassen indvindes ved, at Arbejdet udføres i Straffeanstalterne¹). Det paagældende Beløb godskrives som Rabat de køvende Institutioner, der saaledes kun betaler Fængselsvæsenet den med Rabatten reducerede Pris (»Nettoprisen«). Udbyttet for Statskassen af Arbejdsdriften i Straffeanstalterne fordeler sig saaledes mellem paa den ene Side de køvende Institutioners Budgetter (som »Besparelse«) og paa den anden Side Fængselsvæsenets Budget (som »Indtægt«).

Men da Arbejdsudbyttet udregnes paa Grundlag af de »Bruttopriser«, som Fængselsvæsenets Arbejdsdrift aftaler med de køvende Institutioner, er »Udbyttet« naturligvis kun rigtig angivet, hvis de opførte Bruttopriser svarer til, hvad Staten uden Fængselsvæsenets Mellemkomst maatte betale det frie Erhverv for lignende Varer. For Bedømmelsen af det her berørte Forhold er det derfor af Betydning, hvorledes disse »Bruttopriser« beregnes. Selvfølgelig kan der her fejles, særlig i nedadgaaende Tider, hvor enkelte private Næringsdrivende ønsker at realisere Varebeholdninger eller at holde deres Værksteder gaaende eller lignende og derfor er villige til at give abnormt lave Tilbud. Men i det store Hele foreligger der saa mange nogenlunde sikre Holdepunkter for Beregningen, at Fejlprocenten gennemsnitlig maa blive overordentlig ringe. De Afregningspriser (»Bruttopriser«), der bringes i Forslag overfor de køvende Institutioner,

¹) Denne Besparelse er lig med Forskellen mellem Afregningsprisen (»Bruttoprisen«) for den paagældende Vare og det Beløb, som det koster Fængselsvæsenet at fremstille denne (»Fremstillingsprisen«).

og overfor hvilke disse naturligvis har Adgang til at øve Kritik, er stedse Resultatet af en stedfunden omhyggelig Beregning af virkelige Raastofpriser og det fri Erhvervs Arbejds løn, Generalomkostninger og Avance, og denne Beregning sammenholdes med de til enhver Tid i det frie Erhverv noterede Priser i det Omfang, disse lader sig kontrolere. Fængselsvæsenets Priser søges saaledes stedse bragt i Overensstemmelse med de Priser, der fremkommer ved samtidig afholdte Licitationer, med store Fabrikers en-gros Prislistor og med de mellem Arbejdsgivere og Arbejdere truffne Aftaler om Arbejds løn for de enkelte Arbejder. Skal der saaledes eksempelvis foreslaas Pris for Børstevare, Kuverter og Tryksager, har man i de to første Tilfælde en formentlig fulgyldig Vejledning i de store Fabrikers en-gros Priskuranter, i det sidste Tilfælde i Bogtrykkernes Minimumstarifer. Gælder det et Stykke Skræderarbejde, er Arbejds lønnen til enhver Tid givet i de Priskuranter for Arbejds løn, der er vedtagne af Mester- og Arbejderorganisationer. Forskellige Erhvervsorganisationer har derhos i adskillige Tilfælde været Fængselsvæsenet behjælpelig med at kontrolere dets Afregningspriser. Hertil kommer, at de købende Institutioner, der paa Grund af den foran omtalte Afregningsmaade er interesserede i lave »Bruttopriser«, selvfølgelig, hvis de af Fængselsvæsenet opstillede Bruttopriser er højere end de Priser, der af det frie Erhverv noteres for lignende Varer, gør Fængselsvæsenets Arbejdsdrift opmærksom derpaa og faar Priserne nedsat i Overensstemmelse dermed. Af samme Grund forekommer det omvendt saa at sige aldrig, at de købende Institutioner, naar de foreslaaede Bruttopriser er for lave i Sammenligning med det frie Erhvervs Priser, gør Fængselsvæsenets Arbejdsdrift opmærksom derpaa. Og da ogsaa Fængselsvæsenet — for at skaffe sig »Kunder« — er interesseret i, at Bruttopriserne sættes lavt, tør man gaa ud fra, at de gennemsnitlig sættes for lavt.

Under Hensyn til det anførte maa det angivne Netto-udbytte derfor anlages at være et nogenlunde paalideligt Udtryk for Statskassens direkte økonomiske Udbytte af Arbejdet i Straffeanstalterne. Indirekte har Staten sikkert ogsaa et betydeligt Udbytte af dette Arbejde, saavist som der næppe kan være Tvivl om, at Fangernes intensive Opøvelse i nyttigt Arbejde bidrager til at holde en Del Fanger paa ret Køl efter Løsladelsen, hvorved Statens Udgifter til Fattigvæsen m. m. nedbringes.

Betydningen af Arbejdsdriften i Straffeanstalterne i Forhold til det frie Erhverv har stedse været overdrevet i høj Grad. De foran nævnte Nettoudbytter er saaledes langt fra et Udtryk for den Arbejds løn, der gennem Fangernes Arbejde berøves det frie Erhverv. De indbefatter nemlig dels den Arbejds løn, der ikke kommer frie Arbejdere til Gode, dels et Beløb svarende til det frie Erhvervs Handelsomkostninger, visse Driftsomkostninger (saasom Vedligeholdelse af Værkstedbygninger, Forrentning af Driftskapital o. l.) og Arbejdsgiversalær. Tager man eksempelvis Finans-aaret 1921—22, var Nettoudbyttet..... Kr. 1,855,321.89 og ansættes det frie Erhvervs fornævnte Handels- og Driftsomkostninger samt Arbejdsgiversalær til ca. 25 % heraf, hvilket næppe er for højt sat, eller..... » 455,321.89 bliver til Rest et Beløb af Kr. 1,400,000.00 der maa anlages at svare til den Arbejds løn, der i det frie Erhverv vilde være bleven betalt for Udførelsen af det fra Straffeanstalterne leverede Arbejde. Hele dette Beløb er imidlertid ikke berøvet de frie Arbejdere. Thi det maa herved tages i Betragtning, at der til Tilsyn med Fangearbejdet og til Oplæring af Fangerne er antaget ca. 65 Tjenestemænd, der alle før deres Indtræden i Statstjenesten udfyldte en Plads i det frie Erhverv, væsentligst som faglærte Arbejdere, og hvis Arbejde nu er overtaget af andre frie Arbejdere. Vil man derfor udfinde, hvor mange fri Arbejders Arbejde, Fængselsvæsenets Arbejdsdrift repræsenterer, maa man være berettiget til fra de fornævnte 1,400,000 Kr. at drage den de nævnte Tjenestemænd udbetalte Lønning m. v., der i 1921—22 udgjorde Kr. 304,586.30, afrundet til..... » 300,000.00 Resten.... Kr. 1,100,000.00

skulde herefter udgøre den Arbejds løn, der ved Fangernes Arbejde berøves det frie Erhverv. Da en Arbejders (Mænd og Kvinder, faglærte og ufaglærte) Gennemsnitsfortjeneste ifl. det statistiske Departements statistiske Efterretninger, 14. Aargang Nr. 29, i Oktober Kvartal 1921 (taget som Middel-

tal for hele Finansaaret 1921—22) udgjorde 169 Øre pr. Time, bliver en Arbejders Gennemsnitsfortjeneste i et Aar, regnet til 300 Arbejdsdage à 8 Timer, ialt 4056 Kr., afrundet til 4000 Kr.

De foranævnte Kr. 1,100,000 svarer herefter til 275 frie Arbejderes Aarsfortjeneste, eller ca. 1,4 pro Mille af de ca. 200,000 organiserede Arbejdere, hvis Erhverv berøres af Arbejdet i Straffeanstalterne. — Herved maa endda erindres, at i hvert Fald Hovedparten af de i Straffeanstalterne hensiddende Fanger ogsaa før deres Indsættelse udrettede et Arbejde eller havde et Erhverv, der ved deres Indsættelse i Straffeanstalten maa regnes at være overgaaet til andre Personer. I det store Hele betyder Arbejdsdriften i Straffeanstalterne kun et Indgreb i det frie Erhverv af højst forsvindende Betydning. Da man imidlertid som nævnt i min Artikel i Tidsskriftet for 1922 kun i et Faatal af Tilfælde kan beskæftige en straffet Person ved det Arbejde, hvorved han som fri Mand opholdt Livet, bliver der selvfølgelig ved Fangernes Arbejde Tale om en Forskydning af Samfundets Benyttelse af den forhaandenværende Arbejdskraft til nogen Skade for de Fag, der udøves i Straffeanstalterne, og Arbejdsledelsen har bl. a. derfor, som i den omtalte Artikel nævnt, stedse ladet det været sig magtpaaliggende at fordele Fangernes Arbejde paa saa mange Fag som muligt og fortrinsvis paa de største Fag, og da der i Straffeanstalterne allerede arbejdes i ca. 18—20 Fag, bliver der i hvert Fag gennemsnitlig kun ca. 15 Arbejdere, hvis Arbejde optages af Fanger.

For Fangerne betyder Regiesystemet og den samtidig dermed indførte Akkordbetaling et betydeligt Gode. Det er nu muligt i højere Grad end tidligere at sysselsætte en Fange med saadant Arbejde, hvori han har været oplært, eller hvorfor han har særlige Anlæg og Interesse; derigennem og gennem Akkordbetalingen interesserer Fangen mere for Arbejdet, hans Flid fremmes, hans Glæde ved Arbejdet vokser, og Præstationerne og dermed Fangens Fortjeneste forøges derved. I første Halvdel af Finansaaret 1922—23 er der saaledes godskrevet Fangerne i Arbejdsducører (de saakaldte Klasseducører) og Akkordbetaling ialt 41,417 Kr. 37 Øre (heraf udgør Akkordbetalingen 18,727 Kr. 75 Øre eller ca. 45 %), hvilket fordelt paa de i samme Tidsrum gennemsnitlig i Straffeanstalterne hensiddende ca. 1310 arbejdsdygtige Fanger giver ca. 31 Kr. 60 Øre pr. Fange.

Gennem en saadan (gennemsnitlig) Fortjeneste gives

der Fangerne Mulighed for dels at mildne Fængselslivets Ensformighed ved Indkøb af nyttige Genstande, saasom Bøger af belærende Indhold, Materialier til Husflidsarbejder etc., dels at forlade Straffeanstalten med et Beløb, der i nogen Maade sætter Fangen i Stand til uden Hjælp at staa den første vanskelige Tid efter Løsladelsen igennem. Til Oplysning i saa Henseende henvises til følgende Skema, der udviser, hvilke Ducør- og Akkordbeløb, der ved Løsladelsen er udbetalt de i 1. Halvaar af Finansaaret 1922—23 løsladte Fanger:

		Chr.havn	Horsens	Vridsl.	Nyborg	Ialt	pCt.
Løsladte med et Beløb af							
indtil	10 Kr...	21	20	13	10	64	11,8
»	11—20 » ..	8	6	27	63	104	19,2
»	21—30 » ..	1	5	17	70	93	17,2
»	31—40 » ..	1	5	13	40	59	11,0
»	41—100 » ..	0	18	56	63	137	25,3
	over 100 » ..	0	38	46	0	84	15,5
		31	92	172	246	541	100,0

Det vil af denne Oversigt fremgaa, at over Halvdelen (ca. 52 %) af samtlige i Halvaaret løsladte Fanger ved Løsladelsen fik udbetalt et Beløb af over 30 Kr. foruden godskrevne Renter, ca. 41 % af samtlige løsladte Fanger over 40 Kr., og af de Fanger, der løslodes fra Horsens og Vridsløselille Straffeanstalter (d. v. s. de Straffeanstalter, hvor Fangerne gennemsnitligt har den længste Straffetid) fik ikke mindre end ca. 60 % udbetalt over 40 Kr. og ca. 32 % over 100 Kr. Uden Akkordsystemet, d. v. s. hvis Fangerne ligesom før Regiesystemets Indførelse havde været henvist til Klasseducørerne alene, vilde de nævnte Beløb have været mindst de fornævnte ca. 45 % mindre, og de Løsladte vilde have haft langt ringere Udsigt til uden Hjælp at finde passende Beskæftigelse, inden deres Beholdning af Penge var opbrugt.

Som en Virkning af Fangerne større Fortjeneste kan ogsaa anføres, at de forholdsvis betydelige Beløb, hvormed Fangerne nu løslades, befrier de forskellige Fængselselskaber for ret betydelige Udgifter, og at Selskaberne derfor kan yde saa meget desto større Hjælp i de Tilfælde, hvor det tiltrænges.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht 1922 og 1923.

Af disse Aarganges Indhold kan fremhæves en Afhandling af *Zürcher* om det oftere debatterede Spørgsmaal: Anvendeligheden af Foranstaltninger af strafferetlig Natur overfor juridiske Personer. I Kommissionen til Forberedelsen af en schweizisk Straffelovbog er der stillet følgende 3 bemærkelsesværdige Forslag:

a) Offentlig Bekendtgørelse af en konstateret Retskrænkelse: Begaas en strafbar Handling i en juridisk Persons eller en anden Sammenslutnings Forretningsvirksomhed, anordner Dommeren, naar dette findes paakrævet i det offentlige eller den krænkedes Interesse, at de faktiske Omstændigheder ved den skete Retskrænkelse bekendtgøres offentlig. Offentliggørelse i den krænkedes Interesse forudsætter Begæring fra hans Side. Dommeren lader Dommen publicere i et eller flere Blade, hvorom Forslaget giver nærmere Anvisninger.

b) Konfiskation: Ogsaa overfor en juridisk Person eller en anden Sammenslutning, i hvis Forretningsdrift en strafbar Handling er begaaet, kan Dommeren dekretere Konfiskation af Genstande, som har været benyttet til eller bestemt til Benyttelse ved Udførelsen af en Forbrydelse eller er frembragt ved en saadan.

c) Forretningsforbud: Begaas en strafbar Handling i en juridisk Persons Forretningsdrift, kan Dommeren, hvis den offentlige Interesse findes at kræve dette, og hvis der er Fare for videre Misbrug, forbyde Virksomhedens Drift for et Tidsrum af 1 til 5 Aar.

Disse Forslag, som jo gaar udover de vante Rammer, har deres Udgangspunkt i en Erklæring, som Professor *Haft* i 1919 har afgivet til Foreningen af schweiziske Maskinindustrivirksomheder med et bestemt foreliggende Tilfælde for Øje, i hvilket, som det paavises, der efter den gældende Lovgivning har manglet fornøden strafferetlig Beskyt-

telse mod Patentkrænkelser, begaaet af et stort Aktieselskab, hvor det vil være vanskeligt at paavise det til Straf nødvendige Forsæt hos et eller flere bestemte Medlemmer af den ansvarlige Ledelse. Forslagene gaar ikke ud paa at ændre den hidtidige Maksime om, at juridiske Personer som saadanne ikke kan straffes f. Eks. med Boder, men paa at yde den paakrævede Beskyttelse ved andre Foranstaltninger, der kan anbringes i en Straffelovbog, nemlig som Sikkerhedsforanstaltninger, der paalægges af Retten i Anledning af foreliggende Retskrænkelser; disse Foranstaltninger er tænkt som Supplement til Straffeforfølgningen mod den Enkeltperson, der maatte kunne paavises som den ansvarlige; de udelukker altsaa ikke dennes Strafansvar, men kan anvendes, hvad enten der er Grundlag for at gøre Ansvar gældende mod en saadan Enkeltperson (f. Eks. en Direktør), eller ej. Spørgsmaalet maa da først være, om der er Trang til at indføre saadanne nye Bestemmelser. Som nævnt, kan det undertiden være vanskeligt at udpege en bestemt ansvarlig Person med det fornødne Forsæt, ligesom en juridisk Person eventuelt vil kunne dække sig bag en Straamand, der skal kunne tage Ansvaret paa sig. Civilretlig hæfter jo derimod selve den juridiske Person for det forvoldte Tab eller Skade. Om der da iøvrigt kan være Anledning til at anordne Forholdsregler som de foreslaaede, maa i første Linje bero paa Forholdene i det enkelte Land. Betænkkelighederne vil være mange og store, særlig er det indlysende, at en Forholdsregel som den under c) nævnte vil medføre vidtrækkende og skæbnesvangre Følger som Arbejdsløshed for Virksomhedens Folk m. v. Det er iøvrigt nu oplyst, at alle 3 Forslag er frafaldet i Kommissionens 3. Session. Men Forslagene har Interesse som et Udtryk for Tendensen til at lade den Reaktion mod Retskrænkelser, som det offentlige paatager sig at iværksætte gennem Straffeforfølgningen, gaa længere og længere udover dens tidligere Omraade, der var bestemt alene eller næsten alene ved Hensynene til Soning af paadragen Skyld gennem en retfærdig Gengældelse og derfor indskrænke sig til saadanne Foranstaltninger, der gik ud paa at tilføje den enkelte ansvarlige en personlig Lidelse.

Tschechoslovakiet arbejder paa en ny Straffelovbog, og Prof. *Mříčka* gør i en sammenfærdiget Artikel Rede for Ud-kastets Hovedlinjer med Hensyn til den almindelige Del. Der sondres skarpt mellem Forbrydelser og Forseelser (»Ver-gehen«), og Skellet herimellem sættes paa et nyt Punkt, nem-

lig Lavheden af det Motiv, der har ført til Gerningen. Det afgørende er ikke Retskrænkelsens Art eller Grad, men det Formaal, Retsbryderen har tilsigtet, hans Bevæggrund og den Grad af lav Tænkemaade, som afspejler sig heri. Har en strafbar Handling, der ikke udspringer af et lavt Motiv, medført maaske endog meget stor Skade for Samfundet, kan den vel paadrage langvarig Frihedsstraf, men dog ikke den vanærende Art af Straf »Kerker«, der stempler Personen som en egentlig Forbryder. Da Lovgivningen kun for meget faa Delikters Vedkommende kan afgøre det Spørgsmaal, om den straffbare Handling udspringer af et lavt Motiv, gives der for de fleste, ikke ganske ubetydelige straffbare Handlingers Vedkommende Valget mellem »Kerker« og den ikke vanærende Straf »Gefängniss«, et Valg, der overlades til Dommeren efter den nærmere Anvisning, at forstnævnte Straf skal ikendes, naar Gerningen er forøvet af grov Egennytte, Raahed, Arbejdsskyhed, Skamløshed, Ondskab eller et andet lavt Motiv. I Overensstemmelse med Synspunktet bestemmes det videre, at de, der skal udstaa eller tidligere har udstaaet »Kerker«, skal holdes fuldstændig adskilt fra de andre Fanger, for de længere Straffes Vedkommende ved Udstaaelse i særlige Tugthuse, for de korteres Vedkommende ved Anbringelse i særlige Bygninger eller Rum, ved særlig Klædedragt osv. Borgerlige Æresrettigheder fortabes obligatorisk kun ved Domfældelse til »Kerker« i mindst 1 Aar. Udkastet pointerer saaledes stærkt den »sorte Kokarde«, som vore nye Straffelovsudkast netop tilsigter at fjerne ved at afskaffe Tugthusstraffen. — Med Hensyn til Skyldformerne sonderer Udkastet mellem Hensigt, bevidst Skyld og Uagtsomhed; til det første kræves Handlen med det Formaal at fremkalde Følgen. Bevidst Skyld kræver Kendskab til (o: Vished om) alle de faktiske Omstændigheder, der begrundet Strafbarheden, medens den, der er bekendt med, at hans Handling kan hidføre Følgen, handler groft uagtsomt. Herefter skal det være udelukket at henføre det saakaldte »dolus eventualis« under Forsælsgruppen. — Hensynet til den subjektive Farlighed har ført Udkastet til at stille Forsøg og fuldbyrdet Forbrydelse principielt ens og til strafbart Forsøg at kræve Udførelsen af en Handling, der viser en alvorlig Beslutning hos Gerningsmanden om at begaa Forbrydelsen. Rent forberedende Handlinger straffes kun, naar dette ved visse Forbrydelser udtrykkelig er bestemt. I Tilfælde af faktisk Vildfarelse bedømmes Handlingen efter Gerningsmandens Forestilling om den; derfor hjælper det ikke Lommetyven, at han

har stukket Haanden i en tom Lomme. Undskyldelig Retsvildfarelse kan bevirke Strafnedsættelse, og ved rene »Überretungen« endog Straffrihed. — Tilregnelighedsbestemmelsen følger de østrigske og schweiziske Udkasts biologisk-psykologiske Metode; formindsket Tilregnelighed kan bevirke Strafnedsættelse. — Som Meddelagtighed straffes enhver med Hensigt ydet Medvirkning til eller ved Forbrydelsen, uden Sondring mellem Former for Medvirkningen, og principielt med Gerningsmandsstraf, dog med Adgang til Nedsættelse, naar Medvirkningens ringere Maal tyder paa en ringere Grad af Strafværdighed, en Bestemmelse, som endog efter Omstændighederne skal kunne komme en Anstifter tilgode. Hvis den anstiftede imidlertid er en Person, om hvem Anstifteren vidste, at han er uberygtet eller under 18 Aar, kan Anstifterens Straf overstige den sædvanlige Gerningsmandsstraf (Teorien om »Sjælemord«?). — Om Paatalen bemærkes, at en Del Delikter, hvor det offentlige Interesse i Forfølgning er minimal, overlades til ren privat Paatale, for hvilken der da gælder en Præklausionsfrist af 6 Uger fra den Dag, da den fornærmede fik Kendskab om Gerningen og Gerningsmandens Person. Den offentlige Paatale forældes med en Række forskellige Frister, der staar i Forhold til den Straffesats, der in concreto er Spørgsmaal om at anvende. Ogsaa Forældelse af den idømte Strafs Fuldbrydelsesevne er hjemlet, og denne Forældelsesfrist regnes ogsaa fra Forbrydelsens Begaaelse, ikke først fra Dommens Retskraft, dog at Forældelsen hviler, hvis Fuldbrydelsen er opsat, og afbrydes, naar den domte er taget i Forvaring for at udstaa Straf. — Med Hensyn til Rehabilitation hjemler Udkastet 2 Trin: Først Udslættelse af Domfældelsen, der noteres i Registret og bevirker, at der som Hovedregel kun til Domstole kan gives Meddelelse om den tidligere Domfældelse, og at den domte kun paa Forespørgsel fra Rettens Side er pligtig at oplyse Domfældelsen. Det andet Trin er en Annulation af Domfældelsen, hvorved ogsaa disse Rester af den bortfalder, og den paagældende opnaar fuldstændig Uplettethed. Fristerne for disse Trins Opnaaelse begynder at løbe, naar Straffen er udstaaet, og udgør henholdsvis det dobbelte og det tredobbelte af den idømte Straffetid, dog med fikserede Minimums- og Maksimumsfrister; den mindste Frist for 1. Trin er saaledes 8 Aar for en Forbrydelse og 5 Aar for en Forseelse, medens for en blot Overtrædelse 1. Trin naas efter 3 Aars Forløb. Til at opnaa 1. Trin kræves yderligere, at den domte efter Evne har erstattet sket Skade. I Tilfælde

af Tilbagefald gælder strengere Regler for Opnaaelsen af Rehabilitation.

Stoos har af det schweiziske Justitsdepartement faaet den Opgave at udarbejde et Udkast til en Forbundslov om Forbundsstrafferetsplejen og deri samle, ordne og revidere de forbundsretlige Bestemmelser af retsorganisatorisk og processuelt Indhold med Hensyn til Strafferetten. Han gør i Tidsskriftet Rede for en Del af Retningslinjerne og Detailerne i et saadant Udkast. Medens Hovedparten heraf næppe — i hvert Fald paa Sagens nuværende Trin — har større Interesse for skandinaviske Læsere, kan der dog være Grund til at fremhæve visse spredte Punkter, hvor der paa Omraader, som har Interesse i alle Lande, stilles Forslag om mere indgaaende Ændringer: Varetægtsfængsel tillades som Sikkerhedsarrest kun, naar den sigtede er »eines Vergehens und der Flucht dringend verdächtig«, og som Kollusionsarrest, naar bestemte Kendsgerninger begrundet Mistanke om, at den sigtede vil tilintetgøre Gerningens Spor eller forlede Vidner eller medsigtede Personer til falske Udsagn¹). Men Forf. erklærer, at han personlig overhovedet ikke billiger Kollusionsarrest og vil anse det for et Fremskridt, om man vil give helt Afkald herpaa. — Vidneeden foreslaas helt afskaffet, med den Motivering, at den troendes Ed er en (utilstedelig) religiøs Tvang, den ikke-troendes Ed derimod en Forhaanelse af Religionen. Som ny Bestemmelse om Vidneafhøringen foreslaas følgende: »Dommeren skal ikke stille et Vidne Spørgsmaal, hvis Besvarelse kan udsætte Vidnet eller dets Paarørende for strafferetlig Forfølgning eller Skam«. Udkastet vil altsaa ikke nøjes med Vidnets anerkendte Ret til at nægte Svar paa saadanne Spørgsmaal, idet denne Rets Udøvelse kan lade Vidnet komme til kort, saaledes som det frengaar af en Retssag, hvor en schweizisk Rigsdagsmand i en Barnesag som Vidne usandfærdig besvarede benægtende det Spørgsmaal, om han havde haft Samleje med Barnemoderen. Han ønskede at skaane Damen, og havde han vægret sig ved at besvare Spørgsmaalet, vilde dette blive fortolket som en Tilstaaelse af Ægteskabsbrud. Han blev nu tiltalt for falsk Vidneed, Damen blev ført som Vidne mod ham, erkendte under Trykket af Vidneeden Samleje med ham, som derefter blev dømt til Tugthusstraf. For at undgaa saadanne ulykkelige Begivenheder gaar Udkastet

¹) cfr. dansk Retsplejelovs § 780.

altsaa den Vej at foreskrive, at Dommeren overhovedet ikke maa stille den Slags Spørgsmaal til et Vidne. — Om Hovedforhandlingen for Bundesstrafgericht bestemmes, at Præsidenten meddeler, hvad Anklagen gaar ud paa, men at Anklageskriftet ikke maa oplæses; dette er navnlig fastsat, for at Juryen ikke skal paavirkes inkvisitorisk af Anklageskriftet, et Hensyn, som dog synes mindre vægtigt overfor Fordelene ved den Orientering i Sigtelsen, som en saadan Oplæsning kan give. Præsidenten bestemmer Bevisernes Rækkefølge og afhører Vidner og Sagkyndige.

Det er interessant som oplysende om det kulturelle og demokratiske Stade, Schweiz indtager, at der ved den Bern'ske Højskoleforenings Aarsmøde i Sommeren 1922 blev holdt Foredrag af selve Forbundspræsidenten *Karl Scheurer* om Emnet: Spørgsmaal vedrørende Straffuldbyrdelsen. Kanton Berns Straffeanstalter er baserede paa en landbrugsmæssig Drift, der ikke er egnet til at give Plads for det irske System og den stærke Benyttelse af Cellen, som det schweiziske Straffelovsudkast bygger paa som Forudsætning. Dette Udkast forudsætter fremdeles en vidtgaaende Sondring mellem Straffefangerne efter Alder, Køn, Straf, Karakter og tidligere Vandel, som ej heller kan effektueres ved Hjælp af de i Kanton Bern bestaaende Anstalter. Forf. fremhæver nu overfor disse Krav de Fordele, som det hidtidige System medfører, og som i hans Øjne fører til dettes Overvægt. Selv om Forholdene i Kanton Bern maaske skiller sig saa stærkt fra Forholdene i skandinaviske Lande eller i alt Fald i Danmark, at Forf.s Betragtninger ikke kan finde direkte Anvendelse her, har det dog formentlig Interesse at fremdrage de Fordele, han paapeger hos saadanne »aabne« Anstalter, baserede paa Arbejde udendørs. For det første deres Økonomi: Straffeanstalten Witzwil¹⁾ har i mange Aar ikke faaet noget Tilskud fra Staten og har ikke blot selv baaret hele sin Drift, men har af egne Indkomster opført store Bygninger, indrettet Veje og Jærnbanelinier, foretaget Grundforbedringer osv. og har derudover opsparet henimod 1½ Million Francs. I Aaret 1921, som dog var et af de ugunstigste, afleverede Anstalten til Staten i Leje- og Forpagtningsafgifter c. 110,000 Fr. og havde desuden en Nettoindtægt af samme Størrelse. I de 30 Aar, Anstalten har bestaaet, har den ved egne Kræfter skabt blivende Værdier, der kan anslaaes til 5 Millioner Fr.

¹⁾ Se om Witzwil-Anstalten nærv. Tidssk. 6. Aargang (1918) p. 74.

I Løbet af de sidste 40 Aar har Kantonens Straffeanstalter forvandlet over 1000 Hektarer øde Grund til frugtbart Land. Sundhedsmæssig set er Forholdene ved denne Type Straffeanstalter meget gunstige, idet både Tuberkulose, Fordøjelselidelser og fysiske Lidelser i mindre Grad angriber Fanger, der væsentlig beskæftiges i fri Luft i Fællesskab, end Fangerne i de lukkede Anstalter, hvor Arbejdet mest foregaar i Cellerne, hvilket alt fremgaar af Oplysningerne fra Witzwil. Endelig mener Forf. ogsaa, at selve Arten af Arbejdet i de aabne Anstalter er nyttigere for Fangerne end de Sysselsættelser af mere speciel fagmæssig Natur, som kan drives indenfor Dørene i de lukkede Anstalter, og som dog maa indskrænkes til ret faa Arter af Sysselsættelse, saaledes at der ingenlunde kan bydes hver Fange den Virksomhed, der maa antages at egne sig bedst som Livsvirksomhed for ham, hvortil kommer den Omstændighed, at Fabriksdrift eller Haandværksdrift i Straffeanstalterne paafører de frie Erhverv en ingenlunde velset Konkurrence.

Siden det paa Idéer og Impulser saa frugtbare »Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform« som Følge af de sørgelige økonomiske Forhold i Tyskland er gaaet ind, finder man i de paa Tysk skrevne Tidsskrifter ret faa Afhandlinger af egentlig kriminal-psykologisk Indhold. Saa meget mere er der Anledning til at gøre opmærksom paa Dr. v. Hentigs Arbejde »Die revolutionäre Frau«, der med en Aabenhjærtighed, som maaske ikke vil vække Begejstring i alle Kvindekredse, fremstiller de revolutionære Kvinder som Produkter enten af Sult og Savn eller af et Nag, en Hævnlyst, der atter kan skyldes andre ydre Aarsager (f. Eks. Ægtefællens Død eller Fangenskab i Krig) eller — for Forernes Vedkommende — specielle Defekter hos det enkelte Individ, saasom Sygdom, Hæslighed, erotisk Udartning eller andet, som har ladet den paagældende føle sig udelukket fra Uddelingen af Livslykke og derved drevet over mod Omstyrtelsen af andres Lykke og Ro — »thi de ulykkelige Lykke bestaar i andres Ulykke«. I atter andre Tilfælde kan den kvindelige Revolutionsfører rubriceres under kendte Sindssygdomsformer som dementia præcox og manio-depressiv Sygdom eller Nevroser som Hysteri. Den kun af ydre Aarsager revolutionært paavirkede Kvinde falder hurtig af til Passivitet, naar de ydre Forhold retter sig, naar der atter bliver Mad nok, eller naar Manden kommer hjem fra

Fronten igen, hvorimod de Kvinder, hos hvem den revolutionære Lyst er et Udslag af indre Defekter, der bevirker den manglende Evne til at føle Lykke, altid vil være i Opposition og derigennem kan blive Førere for en Reaktion mod de revolutionære, nemlig naar disse har sejret og søger at skaffe sig fast Sæde som nye Magthavere; thi heller ikke disses Lykke taaes af saadanne Kvinder. — Det er vanskeligt i faa Linjer nærmere at skitsere Indholdet af denne Afhandling, som imidlertid, hvad enten dens Hovedsynspunkter maatte være rigtige eller urigtige, rummer mange interessante og slaaende Bemærkninger og Iagttagelser. Den kriminalpolitiske Behandling af den revolutionære Kvinde — der er farlig bl. a. ved sin Evne til Massesuggestion — maa gaa tilbage til den Tid, da Forebyggelse endnu er mulig. En egentlig Afstraffelse vil efter Forf.s Anskuelse altid ende i en Fiasko, hvad Udfaldet af den engelske Suffragettekrig i 1913 viste. Paa den anden Side finder Forf. dog ogsaa Fordele ved Kvindens Delagtighed i Revolutioner: vel opflammer hun stærkt og virkningsfuldt Mændene til Revolutionen, men i Reglen bevirker hendes Deltagelse i denne, at den forløber mindre blodigt, og i Overensstemmelse med, hvad foran er anført, vil et Flertal af de revolutionære Kvinder ret hurtigt falde fra, ønske Ro og Orden tilbage og gennem deres stærke Paavirkning paa Mændene forkorte Revolutionsperiodens Varighed.

Et kriminalpolitimæssigt Emne behandles af *Wilhelm* under Tittlen »Die kriminalistischen Hilfsmittel der erkennenden Fahndungsarbeit«, hvori der gøres Rede for de Veje og Midler, der kan skaffes til Raadighed for Politiet til at udfinde Gerningsmanden til en Forbrydelse, der kan antages udført af en professionel eller vanemæssig Forbryder. Forbryderalbum, Samlinger af særlige Forbrydelsesspecialister, af Details fra uopklarede Forbrydelser, af Enkeltfinger- og Haandballeaftryk, af ydre synlige Kendemærker hos Forbrydere, af Øgenavne og Hjemstedskort gøres til Genstand for nærmere Omtale. Artiklen slutter med en Grundinddeling til Brug ved Udarbejdelse af alt dette Materiale efter Forbrydergrupper og Forbrydertyper, anlagt efter den paa-gældendes Arbejdsmaade, dels i de store Træk (Voldsomhed, hvorunder Røvere og Indbrudstyre, — List og Dristighed, hvorunder de almindelige Tyve, osv.), dels indenfor de herved skabte Rammer efter den specielle Arbejdsmaade

(under »Einbrecher in Wohnungen« anføres saaledes følgende 4 Typer: »allgemeine Klingelfahrer — über die Zeit von Beerdigungen — an Sonntagnachmittagen — Einsteiger in Erdgeschosswohnungen«). Nyttens af saadanne Opstillinger vil bero paa, om det lykkes at finde de rette og rammende Kategorier af Specialiteter uden derved at komme udenfor Vaneforbrydernes Kreds.

Sluttelig bør nævnes en Fremstilling ved *Bunke* af den tyske Jugendgerichtsgesetz. Den voldsomme Stigning i Ungdomskriminaliteten i Tyskland under og efter Krigen har endelig faaet Fart i Arbejdet paa dette Felt. En Rigslov »für Jugendwohlfahrt« af 9. Juli 1922 søger dels at afværge Vanrøgt af de unge, dels at modvirke en allerede stedfunden Vanrøgt, ogsaa naar denne endnu ikke har yttret sig ved Begaaelse af strafbare Handlinger. I dette Øjemed skal der i hele Rigsomraadet oprettes Myndigheder (»Jugendämter«), der skal samvirke med de bestaaende frivillige Foreninger og bl. a. bistaa de unge i Retten. En mindreaarig vil være at sætte under Tilsyn eller Opdragelse i et Hjem eller paa en Anstalt under nærmere angivne Betingelser. Loven om Ungdomsretter af 16. Februar 1923 tager Sigte paa det særlige Tilfælde, at den umodne Persons Vanrøgt viser sig ved, at han begaar en strafbar Handling. Loven hæver den absolute Grænse for Strafbarhed fra 12 til 14 Aars Alderen. For Personer under 14 Aar gælder da, at de falder helt udenfor denne Lov. For dem mellem 14 og 18 Aar bestemmer Loven først, at Retten skal prøve, om Opdragelsesforanstaltninger er paakrævede, og dernæst, om saadanne kan anses for tilstrækkelige; er begge disse Forudsætninger tilstede, skal der ikke straffes. Er vel den første, men ikke den sidste forhaanden, skal der ved Dommen normalt paalegges saavel Opdragelsesforanstaltninger som Straf, dette sidste dog kun, hvis den paagældende paa Gerningstiden efter sin aandelige og sædelige Udvikling var i Stand til at indse Handlingens Ulovlighed og til at lade sin Vilje træffe Bestemmelse overensstemmende med denne Indsigt. Som Opdragelsesmidler kan dekretes Advarsel, Tugtelse ved Opdrageren eller Skolen, Paalæg af særlige Forpligtelser, Anbringelse, Tilsyn, Forsorgsopdragelse. Retten har frit Valg, dog er Anvendelsen af de to sidste Midler bundet til de i Jugendwohlfahrtsgesetz herfor opstillede Betingelser. Som Straffe anvendes Fængsel, Hefte (Haft) og Bøder, medens

Irettesættelse ikke mer kan idømmes. Loven giver Adgang til betinget Strafudsættelse ved enhver Frihedsstraf uden Hensyn til dens Længde, og Retten kan tage Bestemmelse herom enten straks ved Dommens Afsigelse eller senere og fastsætter da en Provetid af fra 2 til 5 Aar, i hvilken der kan paalægges den domte forskellige særlige Pligter. Tidligere Straf udelukker ikke betinget Strafudsættelse, hvis Tildeling i det hele ganske frit er overladt Retten, som under Karenstiden skal føre Tilsyn med den domte og herunder kan forlænge Provetiden og paa anden Maade gøre Forandring i Afgørelsen. En ny Domfældelse bevirker ikke ubetinget, at den udsatte Straf skal fuldbyrdes. Under Strafudstaaelsen skal den unge holdes helt adskilt fra de voksne Fanger, fylder han 18 Aar under Udstaaelsen, kan han dog blive i det særlige Ungdomsfængsel eller den særlige Fængselsafdeling for unge. Særlige Regler er givet om kortere Frister for Rehabilitation m. H. t. Straffe, idømt mellem 14. og det 18. Aar. De Retter, hvorved de unge skal dommes, er en særlig Form for »Schöffengerichte«, bestaaende af 1 juridisk Dommer og 2 »Schöffen«, dog at i særlig alvorlige Sager Tallene forøges til henholdsvis 2 og 3; som Retspræsident skal saavidt mulig fungere den »Vormundschaftsrichter«, under hvis Jurisdiktion den unge hører. Denne Ret behandler altsaa alle Straffesager mod unge Personer og har som nævnt en vidtgaaende Competence, idet den kan domme enten til Straf eller til Opdragelsesforanstaltninger eller til begge Dele. Retten er kompetent, naar Personen, da Anklagen rejses, endnu ikke er 18 Aar gammel; dog kan Sagen ogsaa indbringes for denne Ret, naar den paagældende paa Gerningstiden var under 18 Aar og endnu ikke er fyldt 21 Aar. Ogsaa i Procesformerne findes der Afbigelser fra det sædvanlige, tilsigtende at støtte den opdragende Tanke og at skærme den Unge mod sædelig Skade. Saaledes gælder Reglen om Hovedforhandlingens Offentlighed ikke her, Varetægtsarrest skal, saavidt det paa nogen Maade er muligt, undgaas, Forsvarer beskikkes i vidt Omfang. Legalitetsprincippet, som Tyskland jo iøvrigt har været meget utilbojelig til at slippe, opgives til Fordel for de unge, idet der kan frafaldes Tiltale overfor alle strafbare Handlinger — ogsaa egentlige Forbrydelser —, begaaet af disse, naar der er anordnet en Opdragelseforanstaltning og videre Forholdsregler ikke skønnes fornødne. Endvidere kan Tiltale uden videre frafaldes ved alle særlig lette Tilfælde af Forseelser

og Overtrædelser. Da Loven ophæver Strafbarheden for Handlinger, begaaede for det 14. Aar, bortfaldt ved dens Ikrafttræden de for saadanne Handlinger indledede Straffesager, Personer, som allerede var domt for saadanne Handlinger, blev losladt, og de paagældende Domme blev slettede af Strafferegistrene.

O. Haack.

Mindre Meddelelser.

De danske Fængselselskabers af Fællesbestyrelsen udgivne Beretning for Aaret 1921—1922. Af denne Beretning fremgaar, at Statskassens Tilskud til Selskaberne og Størelsen af disses Formue er i det væsentlige som Aaret forud¹⁾, dog er Formuen forøget med c. 13,400 Kr. Udgifterne er steget til c. 87,000 Kr. mod c. 78,000 Kr. det forrige Aar. Antallet af understøttede Personer var 1313 og Udgiften her-til c. 66,000 Kr. mod henholdsvis 903 Personer og c. 52,600 Kr. i 1920—1921. Til indirekte Understøttelser, herunder Udgifter til det københavnske Selskabs Optagelseshjem for løsladte Kvinder, er anvendt c. 1400 Kr. eller omtrent som Aaret forud. Selskabernes Fælleskontor i København er i Aarets Løb søgt af 2035 straffede Personer (Aaret forud kun 1362) og i Aarenes Løb ialt af c. 34,000. Af Tilgangen var 1303 hjemmehørende i København og Københavns Amt, 21 i Udlandet. Af egen Drift henvendte sig 1466, medens Resten var henvist fra de enkelte Selskaber, fra Myndigheder, Foreninger eller Private. I 425 Tilfælde blev Hjælp nægtet, bortfaldt eller blev ikke modtaget; kun 16 Personer fik Plads, Arbejde eller Hyre, medens 626 fik Logis, Indbo, Klæder eller Indløsning af pantsat Toj. Iøvrigt bestod Hjælpen dels i økonomisk Støtte af forskellig Art til Selvhjælp, dels i Anbringelse i Hjem (122), Understøttelse af Familie under Forsorgerens Strafudstaaelse (19) og anden Bistand. Til anden Forsorg henvistes 292.

Hedehjemmet »Lyng«, hvis Opgave er at sysselsætte efter endt Straf løsladte eller betinget benådede Mandsfanger med Landarbejde, navnlig Opdyrkning af Hjemmets Hede- og Mosejorder i Jylland, blev fra Juni 1916 drevet som Fængelokoloni for Fængselsvæsenets Regning, men er fra 1. April 1921 atter overgaaet til Fængselselskabernes Drift. Der er

¹⁾ Se foran p. 227.

oprettet en særlig Fond for denne Drift; Aarsregnskabet balancerer med c. 99,000 Kr., herunder en Kassebeholdning paa c. 73,000 Kr. Den egentlige Drift har kostet 22,500 Kr., Indtægten ved Tørvegravning androg 4125 Kr. Hjemmet har for Tiden Plads til 40 Mænd.

O. H.

Foreningen Fængselshjælpens 20. Aarsberetning (1922—1923) indledes med en Artikel af Foreningens Forretningsfører, »Norsk Forsorg — og danske Ønsker«, hvori der gøres Rede for den Ordning, som nu er tilvejebragt i Norge derved, at de to tidligere konkurrerende Organisationer, nemlig »De norske Forsorgsforeninger« og »Lærehjems- og verneforeningerne«, nu er slaaet sammen til et nyt Landsforbund, kaldet »Norges Forsorgs- og Verneforbund«, hvis Opgaver er dels paa Myndighedernes Begæring at foretage Undersøgelser vedrørende Lovovertrædere, dels at tage sig af Personer, der betingelsesvis fritages for Tiltale eller for Udstaaelse af idømt Straf, Personer, som har været straffede, saadanne Personers Familie samt forsømt eller vanskelig stillet Ungdom. Organisationen vil overtage det Ilverv, som af Justitsdepartementet allerede i 1921 blev givet de to ældre Organisationer, nemlig Tilvejebringelsen af de fornødne Oplysninger angaaende de paagældende sigtede Personers Karakter, Forhold i Hjem og Skole m. v., allerede medens Sagerne mod dem endnu beror hos Politiet til Efterforskning. En tilsvarende Ordning gælder i Sverige, og »Fængselshjælpen« ønsker for sig en lignende Adgang til at komme i Kontakt med den unge Lovovertræder og hans Familie i det psykologisk betydningsfulde Øjeblik, da alle staar uvisse om Sagens Udfald og derfor lydhøre for Formaninger og Betingelser og tillidsfulde overfor Foreningen, i Modsætning til den nu her gældende Ordning, hvor Foreningen først faar Lejlighed til at tage fat, naar den første Skræk har sat sig, Skyen er drevet over, og en vis Modvilje mod Tilsyn gør sig gældende. Af samme Grund ønsker Foreningen, til hvem enhver betinget Benaadning meddeles fra Justitsministeriet, ogsaa at faa overdraget Udførelsen af den personlige Undersøgelse forud for Afgørelsen af Benaadningsandragender. Der er iøvrigt fra Nytaar 1923 sket to Forandringer med Hensyn til Betingelserne for betinget Benaadning, af hvilke ingen finder Bifald hos Artiklens Forfatter. Den ene bestaar i, at Betingelsen »ulastelig

Vandel« i Femaarsperioden er ændret til »straffri Vandel«, hvilket Forf. anser for en Forringelse af den moralske Støtte, som Benaadningsresolutionen hidtil har ydet Foreningens Arbejde; den anden er, at ikke længere Justitsministeriet selv, men henholdsvis Rigsadvokaten eller vedkommende Statsadvokat skønner over, om Betingelserne for Benaadningen er overtraadt. Herved mener Forf., at den paagældendes Skæbne er lagt i hans embedsmæssige Modstanders Haand, og at Enheden i Afgørelserne om dette Forhold er truet.

Af den egentlige Beretnings Indhold fremhæves det Hovedresultat, at c. 87 pCt. af de Unge, overfor hvem Tiltale er frafaldet, og c. 85 pCt. af de betinget benaadede ikke har forset sig i Tilsynsperioden og saaledes tør antages at være ledet ind i det rette Spor. I Aarets Løb henledte Justitsministeriet Foreningens Opmærksomhed paa ialt 387 betinget benaadede Personer, der med Undtagelse af 4 var benaadede mod ulastelig Vandel i 5 Aar, samt paa 13 fra Nyborg Straffeanstalt paa Prove løsladte Fanger. Siden Foreningens Stiftelse i 1902 er der til den henvist ialt 7282 domfældte Personer, hvorved bemærkes, at Foreningen fører Tilsyn med enhver betinget benaadet, forsaavidt der ikke undtagelsesvis i Benaadningsresolutionen er anordnet anden Forsorg. Endvidere er i Beretningsaaret 145 — i Aarenes Løb ialt 1415 — Personer mellem 14 og 18 Aar fritagne for Tiltale mod at undergives Foreningens Tilsyn. I Aarets Løb har Foreningen fremdeles paa sine Optagelseshjem haft anbragt 18 unge Personer, som ønskedes skaaet for Arrestophold og senere blev fritaget for Tiltale mod at undergives Værgeraadsforsorg. Politi og Retter har endelig henvist 165 betingelsesvis domfældte til Foreningen, i Aarenes Løb ialt 2753 saadanne Personer. — Foreningens Kontor har i Beretningsaaret modtaget c. 8000 personlige Henvendelser og c. 12,500 Breve; Klienter har til Foreningens Kasse tilbagebetalt over 2300 Kr. Foreningen har i Løbet af Aaret hjulpet 932 nye Klienter samt 1540, som ogsaa i foregaaende Aar har faaet Bistand. Hovedparten af de nye Klienter var ugifte; Arbejdsmænd og Tyende udgjorde de største Grupper. Til 230 blev skaffet Plads, Arbejde, Lære eller Hyre, 200 blev anbragt i Hjem.

Om de under Fængselshjælpen hørende Institutioner oplyser Beretningen følgende:

Kontorassistenten beskæftigede 28 Personer i ialt 1353 Dage, der udbetaltes i Arbejdsløn c. 17,200 Kr. Arbejdet bestod i Maskinskrivning, Duplicering, Bogføring, Adressering

af Breve og Omdeling af Reklamesedler. — Tojindsamlingen indbragte netto c. 8000 Kr. — Optagelseshjemmet for Drengene, Stengaarden ved Buddinge, hvor Drengene anbringes, indtil de kan sendes i Lære eller Plads, husede 51 Drengene i ialt 2991 Dage; Arbejdet bestod i Have- og Markarbejde samt Børstenbinderi. — Optagelseshjemmet for Kvinder i Lyngby, hvor der er Plads til 20, gav midlertidigt Ophold til 33 i tilsammen 2746 Dage, i hvilke de beskæftigedes med huslig Gerning og Syarbejde. — Skolehjemmet »Proven« i Rodovre, der af Justitsministeriet er anerkendt som Opdragelsesanstalt for særlig vanskelige Børn, har i Beretningsaaret gjort det Forsøg at udsende et særligt Skoleskib for Anstaltens Sømandselever.

Om Fængselshjælpens økonomiske Forhold bemærkes, at Statens Tilskud androg 100,000 Kr., og at Driftsregnskabet viser et Underskud paa c. 11,000 Kr.

O. H.

Indsendte Bøger.

Retslægeraadets Aarsberetning for 1922.

Juridisk Tidsskrift 1923, Nr. 3—8.

Svensk Juristtidning. 1923. Hft. 2—5.

Tidsskrift for Retsvidenskap. 1923. Hft. 1 og 2.

Tidsskrift utg. av Juridiska föreningen i Finland. 1923. Hft. 3—4.

Defensor legis 1923. Nr. 5—8.

Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. XXXIV Bd.,
2.—3. Hft.

Rivista penale. Vol. XCVII fasc. 6, vol. XCVIII fasc. 1—3.

Revista de Ciencias Jurídicas y Sociales. Anno 1 Nr. 3 (Abril—
Julio 1923). La plata, rep. Argentina.

NORDISK TIDSSKRIFT
FOR
STRAFFERET

REAL- OG FORFATTERREGISTER

TIL

BIND I—X
(AARGANGENE 1913—1922)

KØBENHAVN — G. E. C. GAD